

B. INST. HISTORIC
A. R. S. P.

II
12640
I

На Касовъ и Востокъ

II 12690L

Istoria domniei lui
Constantin Basarab
Brîncoveanu Voievod
(1688—1714)

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

ACADEMIA REPUBLICII
SOCIALISTE ROMÂNIA
Institutul de istorie
„N. Iorga“

Constantin vodă Brîncoveanu (desen contemporan)
Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 61, f. 1 v.

CRONICILE MEDIEVALE ALE ROMÂNIEI

VIII

Radu logofătul Greceanu

ISTORIA DOMNIEI LUI
CONSTANTIN BASARAB
BRÎNCOVEANU VOIEVOD
(1688—1714)

Studiu introductiv și ediție critică
întocmite de

AURORA ILIEȘ

Int. c. 9534

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București 1970

II 12690 L

Studiu introductiv

Regimul nobiliar, consolidat la începutul secolului al XVII-lea în Țara Românească, trece prin momente de criză în pătrărul al treilea al aceluiași veac, datorită aprigelor lupte dintre facțiunile boierești. Cantacuzinii pe de o parte, Bălenii pe de alta, își dispută puterea, doresc supremația. În cele din urmă, strașnicul Șerban vodă — înălțat la tron — reduce la tăcere tabăra adversă Cantacuzinilor, făcându-i unele concesiuni¹. Chiar dacă în vremea lui Constantin Brîncoveanu — urmașul său — se mai petrec turburări politice de mică intensitate, ele sînt repede înăbușite. Și în domnia nepotului lor Cantacuzinii știu să-și mențină autoritatea; în mîinile lor se concentrează conducerea țării².

Zbuciumul intern oarecum potolit, se produce, sub oblăduirea brîncovenească, acel răgaz de aproape un sfert de secol, atît de necesar creațiilor de ordin spiritual, răgaz oferit de altfel și de ambianța externă, dar vecheat de grija voievodului de a-și păzi țara de invazii străine sau de parti-

¹ Șerban își căsătorește fiica Smaragda cu Grigore postelnicul Băleanu și cheamă din pribegie, printr-un sol special, pe boierii din partida rivală. Vezi *Istoria Țării Românești sau Letopiseful Cantacuzinesc*, ed. critică ingr. de C. Grecescu—D. Simonescu, Buc. 1960, p. 184—185.

² Alegerea ca domn a lui Brîncoveanu însemna menținerea la putere tot a familiei Cantacuzino și anume a stolnicului Constantin și a fratelui său Mihai spătarul; aceștia și nu poporul îl ridicaseră în scaunul Țării Românești. Cronică anonimă brîncovenească vorbește de această împrejurare: „Atuncea ar fi fost pagubă și rea primejdie Șăilăneștilor <= Cantacuzinilor> ce stăpînesc țara. Și așa cu acestea și ca cu de acestea gînduri fiind, nevoea . . . să rădice domn de pămînt . . . și făcură socoteală că Costandin logofătul Brîncoveanu este de neam de al lui Matei Vodă . . . să-l rădice pre dînsul domn”. *Istoria Țării Românești de la 1688 . . . la 1717*, ed. C. Grecescu, Buc., 1959, p. 5. La intrarea în țară a imperialilor în 1689, hotărîrea luată de voievod cu sfatul boierilor e determinată de părerea celor doi unchi ai săi, a stolnicului Constantin și a spătarului Mihai Cantacuzino: „Atuncea Costandin vodă înțelegînd de aceasta, numădecît . . . făcînd mare sfat . . . arătînd o seamă de boieri ca să se lepede Costandin vodă de turci și să fie cu nēmții, iar el cu altă seamă de boiari, mai vîrtos Costandin Cantacuzino, ce au fost mare stolnic și Mihai Cantacuzino, socotiră că nu iaste acest sfat bun”. *Letopiseful Cantacuzinesc*, ed. C. Grecescu-D. Simonescu, Buc., 1960, p. 195.

Daponte spune și el că pe timpul lui Brîncoveanu „două rude ale sale și boieri au fost oameni mari, moșu-său, marele stolnic Constantin Cantacuzino cel învățat, frate cu Șerban vodă și marele spătar Mihai”. C. Erbiceanu, *Cronicarii greci care au scris despre români în epoca fanariotă*, Buc., 1890, p. 173.

cipări la campanii militare în folosul altora³. Gloria la care năzuiește Brîncoveanu⁴ — întocmai ca înaintașul Neagoe vodă — nu este cea a armelor, ci a ctitoririi operelor culturale; ele vor conferi Țării Românești și domnului un covârșitor prestigiu în întregul Orient apropiat⁵.

Toate aspectele unei activități rodnice pe tărîm artistic și cultural își găsesc acum momente prielnice de desfășurare. Potrivit concepției timpului se întocmesc tălmăciri de cărți teologice, se înalță numeroase și importante construcții laice și religioase, meșteri localnici și străini vin să le împodobească, tiparnițele dau la iveală tipărituri frumos realizate, iar școli își deschid porțile, unde împart luminile cunoștințelor lor unii din cei mai de seamă cărturari ai lumii ortodoxe⁶.

Într-un atare climat nu se putea neglija nici domeniul istoriografiei, cronica de curte reprezentînd o prețioasă armă ideologică în slujba domnului, pe lângă faptul că i se asigura faima nu numai în țară, dar și peste hotare⁷. Brîncoveanu urma astfel calea deschisă de familia Cantacuzino, care poruncise alcătuirea — pe temeiul și în continuarea vechiului letopiseț al țării — a unei cronici favorabile țelurilor sale: *Letopisețul Cantacuzinesc*⁸.

Noul domn dorea însă o „istorie” independentă față de acest letopiseț, care să-i justifice faptele, să i le proslăvească și să înfiereze pe dușmani⁹. Realizarea cronicii oficiale brîncovenești cerea pana unui cărturar stăpîn pe o cultură și un stil în măsură de a o compune potrivit cu exigențele voievodului. Alegerea a căzut asupra logofătului Radu Greceanu.

³ Brîncoveanu n-a cruțat nici o cheltuială atunci cînd a fost vorba să obțină liniștea nu numai pentru sine, dar și pentru populație. Prin silința lui s-au putut evita treceri ale hoarelor tătare prin țară, sau alteori s-au putut converti în bani diferitele obligații pe care le avea țara față de Poartă (reconstrucții de cetăți etc.).

⁴ A se vedea și mai departe, p. 24. I. Neculce, ca sol la nunta fiului celui mare al voievodului cu Ana Balș, vorbește cu uimire de fastul de la curtea lui Brîncoveanu: „Atunce m-au triimis și pe mini cu solie despre partea domniei, de m-am tîmplat la acea nuntă, care nu era nuntă domnească, ce vom dzice că era crăiască”. *Letopisețul țării Moldovei*, Ingr. de I. Iordan, ed. a II-a, Buc., 1959, p. 181.

⁵ N. Iorga, *Byzance après Byzance, continuation de l'histoire de la vie byzantine*, Buc., 1935, 272 p. și T. Bodogae, *Ajutoarele românești la mănăstirile din sfîntul munte Athos*, Sibiu, 1940, 353 p.

⁶ Pentru întemeierea Academiei de la sf. Sava în vremea lui Brîncoveanu, cf. studiile: Victor Papacostea, *Doi bursieri ai lui Petru cel Mare la școlile din București*, în *Studii*, XIV (1961), nr. 1, p. 115—121; I. Ionașcu, *Cu privire la data întemeierii Academiei domnești de la sf. Sava din București*, în *Studii*, XVII (1964), nr. 6, p. 1253—1271; Gh. Cronț, *Academia domnească din Țara Românească în secolul al XVIII-lea*, în *Studii*, XVIII (1965), nr. 4, p. 833—848 și Victor Papacostea, *La fondation de l'Academie grecque de Bucarest*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, IV (1966), nr. 1—2, p. 115—145 și nr. 3—4, p. 413—436.

⁷ Johann Filstich, rectorul gimnaziului din Brașov, traduce în limba germană cronica lui Radu Greceanu, v. mai departe p. 19. D. Cantemir știa din auzite de existența cronicii lui Brîncoveanu, căci spune: „Știu eu prea bine că este o carte întreagă și foarte voluminoasă, în care se cuprinde viața și genealogia sa” <a lui Brîncoveanu>, *Istoria imperiului otoman*, Buc., 1876 și 1878, partea I și a II-a, p. 624 nota 34.

⁸ *Vezi Letopisețul Cantacuzinesc*, ed. C. Grecescu și D. Simonescu, Buc., 1960, 253 p.

⁹ Istoria domniei lui Brîncoveanu nu era o continuare a letopisețului țării, căci autorul ei spune: „De vreme ce ale altor domni vieți și istorii mai denainte întru neuitare de alții au rămas la letopisețul fărăi . . . iar noi de aceea începem viața acestuiași <a lui Brîncoveanu> care mai sus am zis, cum și în ce chip s-au rădicat și domniia au luat . . .”. *Vezi ediția de față*, p. 54.

Frații Radu și Șerban Greceanu se distinseseră ca oameni de condei încă din domnia lui Șerban Cantacuzino. Din porunca acestuia și sub controlul învățatului stolnic Constantin Cantacuzino, ei au dus la bun sfârșit traducerea *Bibliei* în limba română (1688), înfăptuire de mare răsunet pentru acea vreme, care trebuia să glorifice numele patronului¹⁰. Tot alături de fratele său, Radu cronicarul traduce și tipărește, de astădată în domnia lui Brîncoveanu (1691), *Mărgăritarele* atribuite lui Ioan Hrisostomul. În același an traduce singur, tot din limba greacă, *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă și apoi trudește timp mai îndelungat la tălmăcirea *Mineelor*¹¹, care văd lumina tiparului în 1699. Ne mai este cunoscută și activitatea sa poetică. În afara dedicațiilor versificate la stema țării, așezate în fruntea tipăriturilor brîncovenești¹², Radu Greceanu traduce în stihuri, cam tot în același răstimp și tot din grecește, *Povestea de jale* închinată memoriei lui Constantin Cantacuzino postelnicul, ucis în 1663 din ordinul voievodului Grigore Ghica¹³.

Posibilitățile scriitoricești ale lui Radu Greceanu erau din plin verificate, trebuia să și le închine și unei opere laice de lungă respirație — cronică domniei lui Constantin Brîncoveanu.

BIOGRAFIA CRONICARULUI

Radu Greceanu nu vorbește niciodată în cronică despre sine.

Din cele câteva știri păstrate vom încerca să-i închegăm o sumară biografie¹⁴.

Cercetătorii au confundat uneori pe frații Greceanu cu alți contemporani omonimi ai lor, prin faptul că în a doua jumătate a secolului al

¹⁰ Virgil Cândea în studiul *Semnificația unui act de cultură feudală*, publ. în *Studii*, XVI (1963), nr. 3, p. 651—671, socotește pe cei doi frați Greceanu numai ca „revizori” și editori ai textului Vechiului testament din *Biblia* de la 1688, traducerea acestei părți aparținând spătarului Nic. Milescu.

¹¹ Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche (1508—1830)*, I, Buc., 1903, p. 281—291, 315—324 și 368.

¹² Cu excepția celei de la *Biblia* lui Șerban, celelalte toate figurează la tipărituri brîncovenești, *ibidem*.

¹³ E. Virtosu, *O povestire inedită în versuri despre sfârșitul postelnicului Constantin Cantacuzino*, Buc., 1940, 23 p. Traducerea lui Greceanu a văzut și lumina tiparului, probabil înainte de 1699, *ibidem*, p. 6.

¹⁴ Iorga afirmase în *Cronicele muntene*, publ. în *Anal. Acad. Rom., Mem. secf. ist.*, s. II, t. XXI (1899) și extras, p. 25, nota 1, că biografia cronicarului e bine cunoscută și se poate scrie ușor; probabil că se referea la cele ce promisese să dea la lumină editorul cronicii, Ștefan D. Grecianu. Mai târziu, Iorga revine arătând că : „asupra vieții cronicarului Radu Greceanu știm aproape numai ceea ce se poate culege din operele sale”. *Manuscrise din Bibliotecile străine*, în *Anal. Acad. Rom., Mem. secf. ist.*, s. II, t. XXI (1899), p. 2, cf. și N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, vol. III, Buc., 1945, p. 217, 250 și urm.

XVII-lea existau în Țara Românească nu mai puțin de patru familii cu acest nume ¹⁵.

Fii ai unui modest stăpîn de moșie din satul Greci, pe atunci în județul Vlașca (mai târziu în jud. Dimbovița, aproape de Găești, pe apa Argeșului), ei s-au ridicat datorită meritelor lor cărturărești. De la această moșie li se trage numele de Greceanu ¹⁶.

Cronicarul n-a jucat nici un rol politic și n-a ocupat niciodată o treaptă înaltă în ierarhia boierească a vremii, rămînînd toată viața lui simplu logofăt ¹⁷.

Nici data nașterii și nici aceea a morții sale nu le cunoaștem. Slujindu-ne însă de un document din 1678 ¹⁸ — cel mai vechi ajuns pînă în zilele noastre care îi menționează numele și rangul — și ținînd seamă și de faptul că activitatea desfășurată de cei doi frați ca traducători de opere religioase — așa cum am arătat — începe în domnia lui Șerban Cantacuzino, putem face presupunerea că se va fi născut pe la 1655—1660, iar la sfîrșitul domniei lui Brîncoveanu trebuia să fi atins vîrsta de aproape 60 de ani.

Documentele din 1678—1679 și altele din 1682 și 1699 nu ne oferă decît informații asupra cumpărării unor locuri de casă de către cronicar și de către fratele său în „mahalaua bisericii sf. Dumitru” din București ¹⁹. În acest cartier a locuit Radu logofătul ²⁰.

Data căsătoriei lui cu Ecaterina, fiica lui Ivașco Băleanu ²¹, n-o putem fixa cu certitudine (pare a fi anul 1691). Ivașco era fiul lui Gheorghe Băleanu, șeful partidei adverse Cantacuzinilor din Țara Românească în

¹⁵ Genealogiile menționează pentru această epocă pe Grecenii din Ilfov, Grecenii din Olt, cei din Romanai și Grecenii din Vlașca (cronicarul și fratele său). I. Ionașcu, *Biserici, chipuri și documente din Olt*, Craiova, 1934, p. 268—269 și I. C. Filitti, *Cine erau frații cărturari Radu și Șerban Greceanu*, extras din *Rev. ist. rom.*, IV (1934), p.7. Radu Greceanu n-a fost niciodată stolnic, așa că nu el a participat la repararea cetății Orșova în 1695, alături de Radu Popescu cronicarul, cum spune N. Iorga în *Istoria literaturii românești*, vol. II (ed. a II-a), Buc., 1926, p. 66, pentru că e vorba de un alt Radu și anume de Radu Izvoranu. Radu logofătul Greceanu în cronică sa menționează pe un Radu Izvoranu vel stolnic în această împrejurare (vezi ediția de față p. 106), pe cînd *Istoria Țării Românești de la 1688 . . . pînă la . . . 1717* îl numește Radu Greceanu (ed. C. Grecescu, Buc., 1959, p. 64—65). Există o familie cu numele de Greceanu și în județul Olt și se pare că erau strînse legături de rudenie între familia Izvoranu și această familie Greceanu I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 235—237). Astfel s-ar explica pentru ce în cronică oficială brincovenească acest Radu stolnic e numit Izvoranu, iar în cea anonimă, Greceanu. Confuzia lui Ștefan D. Grecianu în ceea ce privește filiația fraților Greceanu, pe care li socotea descendenți ai lui Papa vistierul din Greci și strămoși ai săi, se datorește faptului că fiul acestui Papa purta numele tot de Șerban. Deci Ștefan Grecianu a confundat doi Șerban Greceanu contemporani. Șerban, fratele cronicarului, era însă *ginerel* Papii vistierul Greceanu. I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 4—5.

¹⁶ I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 7. Tot el spune că „pînă la tratatul de la Adrianopol, județul Vlașca se întindea pînă la Găești, unde era chiar reședința”, *ibidem*. Cel care semnalează prima dată originea numelui fraților cărturari după moșia Greci din Vlașca este I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 268; cf. și P. V. Năsturel, *Biserica Stavropoleos din București*, 1906, p. 24—25.

¹⁷ Radu Greceanu n-a fost niciodată mare logofăt, funcție atribuită fără vreun temei documentar de editorul cronicii sale, Ștefan D. Grecianu.

¹⁸ *Buletinul Comisiei istorice a României*, XI, p. 64, doc. 13.

¹⁹ A r h . s t . B u c . , *M-rea Stavropoleos*, XII/20. Documentul din 1678—1679 (7187) fără lună și zi. Nu putem preciza dacă Radu Greceanu era deja proprietar în această mahală sau aceasta e prima lui cumpărătură. Pentru celelalte documente, *ibidem*, *M-rea Stavropoleos*, XII/22 și 25 și *Episcopia de Buzău*, Condiția nr. 3, p. 541 și P. V. Năsturel, *op. cit.*, p. 24—25.

²⁰ Casele sale din București (în dosul poștei centrale de azi) cărora li se alătură mai târziu biserica Stavropoleos, case cu împrejmuire „bolovănită”, se învecinau cu ale fratelui său Șerban. A r h . s t . B u c . , *M-rea Stavropoleos*, XII/29 și 30, precum și XIV/12.

²¹ I. C. Filitti, *op. cit.*, p., 5—6.

secolul al XVII-lea, dar alianța s-a făcut — o spune însuși documentul — cînd puterea acestei familii era în declin și era lipsită de avere ²².

Cronicarul nu mai trăia în 1725 ²³. Noi socotim că se stinsese din viață mai înainte. După mazilirea domnului nu se mai păstrează nici o știre cu privire la Radu Greceanu. E probabil să fi împărțășit și el aceeași soartă tristă a familiei și oamenilor de nădejde ai voievodului: întemnițarea și apoi surghiunirea în Asia Mică la „Chiutaia” (Kütaya)²⁴. Se poate ca Radu Greceanu să fi pierit chiar în exil.

Despre cei trei urmași ai săi știm tot atît de puțin; un fiu Constantin, a cărui urmă se pierde, și două fiice. Numai uneia îi cunoaștem numele: Maria, căsătorită cu Constantin sin Sterie clucerul ²⁵, pe seama acesteia rămîne averea părintească (atît casele din București, cît și o parte din moșia Greci), pe care ea le dăruiește prin diată bisericii Stavropoleos ²⁶.

Se pare că descendența cronicarului se stinge în linie bărbătească. În schimb, urmașii fratelui său Șerban coboară pînă aproape în zilele noastre prin familiile Greceanu-Cornescu și Oltelnicianu.

La începutul secolului al XIX-lea unii descendenți au adoptat numele de Cornescu, după moșia Cornești, moștenită de la străbunul lor, Șerban Greceanu, nepot de frate al cronicarului, acesta primind-o ca zestre la căsătoria sa cu Ilinca, fiica lui Brîncoveanu ²⁷.

Din ramura Cornescu se distinge căpitanul Constantin Cornescu-Oltelnicianu — pasionat și cunoscut bibliofil din generația de la 1848 — care, urmînd probabil o tradiție a familiei, a adunat o frumoasă bibliotecă

²² „Adecă eu Marica clucereasa Bălcanca, împreună cu fiul meu Grigore, dat-am scri-soarea noastră la mina ginere-meu, lui Șerban sluger Știrbei, cum să știe că trebuindu-ne nouă bani ca să înzestrăm pe Cătrina și neavînd noi putere ca să o înzestrăm ca pe cealaltă fată mai mare, duple cum și soția mea a lăsat la moartea d-lui ca să se înzestreze fetele acestea mai mici, tot ca fii-mea Stanca, și noi neavînd puterea aceia de atunci, am vîndut gineri-meu . . . satul Sălătrucul . . .”. A r h. s t. B u c., *Mitrop. Buc.*, CLVII/99, cf. Șt. D. Grecianu, *Genealogiile documentare ale familiilor boierești*, I, Buc., 1913, p. 310.

²³ În doc. din 9 iulie 1725, Maria, fiica logofătului Radu Greceanu, ațerosește (dăruiește) bisericii Stavropoleos din București un petec din locul caselor pe care le moștenise de la părinți, ca să fie pentru pomenirea sufletelor lor. A r h. s t. B u c., *M-reia Stavropoleos*, III/26; cf. și P. V. Năsturel, *op. cit.*, p. 18.

²⁴ Vezi și mai departe, p. 17. Tenacitatea cu care au fost urmăriți de dușmani nu numai membrii familiei lui Brîncoveanu, dar și oamenii săi de încredere, se desprinde dintr-o serie de documente. Un document datat aproximativ cu anul 1717 arată: „viind și dumnealui slugerul Asan de la surghiunie ce au fost închiși la Chiutaia . . .”, A r h. s t. B u c., *Mitrop. Buc.*, CCLIII/4, iar altul din 1746 nov. 8 adaugă: „cînd eram eu surghiun la Chiutaia cu răposata doamna Marica a răposatului Costandin vodă Brîncoveanu și cu ginerii mării sale”, A r h. s t. B u c., *M-reia Bistrița*, LXV/486. Documentul e semnat numai cu: „Ia. D. vtori logofăt”. Am identificat pe acest Ia. D. cu *Ianache* vtori logofăt *Dimboviceanu*, căruia Brîncoveanu îi încredințează în mai multe rînduri misiuni importante (a se vedea ed. de față, p. 126, 141, 143). *Ianache* era pe atunci vâtaf de aprozi și își păstrează acest titlu pînă în 1745. I b i d e m, *M-reia Bistrița*, LXVI/564. Pentru necazurile celor din jurul lui Brîncoveanu după uciderea acestuia, a se vedea și Petre Năsturel, *Testamentul doamnei Marica Brîncoveanu*, în *Glasul Bisericii*, XIX (1960), p. 316—320.

²⁵ I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 7.

²⁶ A r h. s t. B u c., *M-reia Stavropoleos*, XII/29 și 30 și XIV/12. În diata Mariei Greceanu e menționată o nepoală de soră, Păuna. I b i d e m, XVI/13, doc. din 1726, martie 29.

²⁷ După informațiile date de G. D. Florescu. Documentul original din 1837, noiembrie 24, din colecția d-sale, pe care a avut bunăvoința să ni-l comunice, arată clar că familia Cornescu se numea la origine Greceanu. Acest document este o scrisoare adresată de Radu Cornescu vărului său primar, Constantin Cornescu: „Cu frățescă dragoste mă închin Dvs. Este știut Dv. și tuturor că părinții noștri frați s-au iscălit *Greceni*. Și pentru că se iviseră și alte familii de se

cuprinzînd, între altele, atît vechi tipărituri româneşti cît și manuscrise ²⁸. Se pare că în colecțiile lui s-a păstrat — poate prin moștenire — unul din manuscrisele istoriei oficiale brîncovenești, copiat pentru lordache Krețulescu, alt ginere al voievodului ²⁹. Manuscrisul ajunge mai tirziu în stăpînirea primului editor al întregii cronici, a lui Ștefan D. Grecianu, care însă nu face parte din familia cronicarului ³⁰.

DATA SCRIERII CRONICII (PRIMA ETAPĂ: 1688—1699)

Redactarea „istoriei” oficiale brîncovenești de către Radu Greceanu stă în strînsă legătură cu momentul în care autoritatea domnului se impune definitiv, cînd frămîntările interne și externe se potolesc. Primii ani ai domniei lui Brîncoveanu nu oferă condițiile necesare începerii unei astfel de opere.

Presiunile exercitate asupra Țării Românești de Austria, prin cuceririle sale în Europa de mijloc, care determinaseră pe Șerban Cantacuzino să trimită la Viena o ambasadă numeroasă pentru tratative secrete în vederea unei alianțe, se intensifică — în urma morții voievodului — asupra urmașului său la tron, asupra lui Brîncoveanu. Ele sporesc și datorită intrigilor doamnei Maria Cantacuzino și ale ginerelei acesteia, Constantin Bălăceanu, care încearcă întronarea nevîrstnicului Iordache, fiul lui Șerban vodă, cu ajutor imperial³¹. Noul domn, silit de pătrunderea în țară a trupelor austriece, se retrage din fața lor, dar le alungă provocînd o invazie tătărăscă ³². Apoi nu ezită să pună capăt tentativei habsburgice de expansiune prin participarea lui la campania turcească din Transilvania din vara anului 1690, încheiată victorios, cînd Brîncoveanu își vede răpus

iscălesc Greceanu, *Dvs. ați schimbat scilitada în Cornești*; și fiindcă amîndouă aceste moșii Greci și Cornești s-a întîmplat a fi în stăpînirea Dvs., de aceea am urmat și eu iscăindu-mă Cornescu. Acum dar fiindcă fiul meu s-au căsătorit după cum lui i-au plăcut, pînă a nu-mi scri Dvs. acest pitac, am avut vorbă cu dînsul și i-am zis că nu se cuvine a se mai iscăli Cornescu și mi-au dat încredințare că își va lua altă scilitadă, după moșile ce are. Și Dvs. într-aceasta să fiți odihniți. Sînt al dumitale ca un frate și slugă, Radu Cornescu”.

²⁸ Ioan Lupu, *Un bibliofil român din prima jumătate a veacului al XIX-lea, căpitanul Const. Oltelnicianu*, extras din *Studii și cercetări de bibliologie*, III (1960), p. 129—151 și studiul mai nou al aceluiași, *Date noi privitoare la bibliofitul Constantin Oltelnicianu*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, V(1963), p. 79—105.

²⁹ După indicațiile verbale pe care ni le-a dat G. D. Florescu, căruia îi exprimăm vii mulțumiri. De altfel și I. Ghica, în *Scrisori către Alecsandri*, scrisoarea XXIV, intitulată *Nicu Bălcescu*, București, 1940, p. 496, menționează un fapt interesant, anume că Bălcescu „petrecea zile întregi cufundat în studiul documentelor adunate de răposatul căpitan Cornescu-Oltelnicianu, colecție prețioasă, care mai tirziu a trecut în posesiunea părintelui episcop de Buzău, Dionisie”.

Predilecția pentru lucrările de istorie a căpitanului Oltelnicianu e dovedită și prin manuscrisele de cronici pe care a pus să i se copieze și care se păstrează astăzi în diferite colecții, între care și la Biblioteca Academiei (ms. rom. nr. 1321 și 1322).

³⁰ Pentru Șt. D. Grecianu, vezi studiul de față, nota 15. Azi manuscrisul se păstrează la Biblioteca Academiei sub cota : ms. rom. 1350.

³¹ Vezi *ediția de față*, p. 63 și urm.

³² *Ibidem*, p. 69—72 și Const. Giurescu și N. Dobrescu, *Documente și regeste privitoare la Constantin Brîncoveanu*, Buc., 1907, p. VIII—IX și 22.

și pe unul din dușmani, pe Bălăceanu, ucis pe câmpul de luptă de la Zărnești (11 august 1690)³³.

Consolidarea domniei mai cerea însă și nimicirea altor vrăjmași. Subminarea tronului încercată de partida adversă Cantacuzinilor prin reprezentanții ei : paharnicul Staico Merișanul și complicitii lui, este și aceasta lichidată. Pirile și intrigile lor la Poartă se soldează cu arestarea și predarea lor în mâinile lui Brîncoveanu, care îi sortește pedepsei capitale în 1693³⁴.

Începînd cu acest an — 1693 — domnul se simte cu adevărat liniștit și sigur de tronul său³⁵. Socotim că abia acum logofătul Radu Greceanu pornește să scrie — din porunca voievodului — evenimentele din primii ani ai domniei, povestindu-le din memorie : „*cîte a ținea minte am putut*”, dar ca martor nemijlocit : „care în zilele noastre . . . s-au întîmplat”³⁶. Această parte a cronicii cuprinde numeroase aluzii la fapte petrecute mai tîrziu : „pentru cele cumplite *viitoare* răutăți și primejdii, care pe ticălosul pămîntul acesta *să vie era, cum și în cea de apoi au venit*, mai virtos din ficlenele lucrări și îndemnări ale unora numai răi pămînteni, care în curță vreme după aceia, din dreptatea lui Dumnezeu vrednică *plată și osînda ș-au luat*”³⁷. Cronicarul anticipează asupra deznodămîntului unor evenimente, survenit ulterior anului 1689 : „*să vie în țară să facă mii de răutăți, cum au și făcut*”, sau : „ale căruia isprăvi <ale lui Bălăceanu> . . . deșarte pînă în cea de apoi s-au cunoscut și au rămas . . . cum sfîrșitul s-au arătat . . .”³⁸. Scrierea ulterioară a începuturilor domniei este demonstrată și de fraze ca : „*într-acea vară*”³⁹, „*într-acea dar vreme și într-acei an*”⁴⁰. N. Iorga susținea că Brîncoveanu a pus pe Radu Greceanu să-i scrie cronica încă din primul an al domniei⁴¹.

Cronicarul urmează apoi cursul povestirii, notînd an de an faptele ce păreau voievodului memorabile. La împlinirea a zece ani de domnie (1698), Radu Greceanu alcătuiește o predoslovie (de fapt o dedicație) pe care o așază în fruntea celor 43 de capitole scrise pentru acest răstimp. Predoslovია pomenește cu laudă originea strălucită a patronului, coborîtor din Basarabi după tată și din împărați bizantini după mamă⁴², ceea ce îndreptățește alegerea sa ca domn al țării. Se subliniază prin numeroase citate din filozofii antichității, din Biblie și din autori eclesiastici, importanța virtuților de care voievodul dă dovadă : „cu multe daruri și

³³ Vezi ediția de față, p. 76—80.

³⁴ Vezi ediția de față, p. 92—96 cf. și Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, voi. III, partea I, Buc., 1942, p. 169—174.

³⁵ Ni se pare semnificativ faptul că tot în acest an, Ioan Romanul (Frîncul) începe să traducă din italienește în românește pentru Brîncoveanu calendarele cu prognosticuri (*foletii noveli*). E. Virtosu, *Foletul novel*, Buc., 1942, p. V. Pentru identificarea lui Ioan Romanul (Frîncul) cu secretarul Giovanni Candido Romano al lui Brîncoveanu, a se vedea Dr. N. Vătămănuș, *Medici și astrologi la curtea lui Brîncoveanu*, în *Viața medicală*, XIII (1966), nr. 1, p. 51—56.

³⁶ Vezi ediția de față, p. 54.

³⁷ Aluzie la uneltirile lui Const. Bălăceanu, care determină intrarea trupelor imperiale în țară; vezi ediția de față, p. 55.

³⁸ *Ibidem*, p. 59, 61.

³⁹ *Ibidem*, p. 59.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 60. Dacă cronicarul n-ar fi scris mai tîrziu, ci concomitent cu evenimentele, n-ar fi fost nevoie de lămurirea că a scris „numai de cite a ținea minte am putut”; vezi mai sus, nota 36.

⁴¹ *Istoria literaturii românești*, vol. II (ed. a 2-a), p. 184—192.

⁴² Vezi ediția de față, p. 52. Maica sa Stanca, era fiica postelnicului Constantin Cantacuzino.

vrednicii, spre mîntuirea țării acesteia, nu numai cu prea înaltă și adîncă înțelepciune, ci mai virtos cu multă blîndețe și îndelungă îngăduință, împreună cu mare dragoste”⁴³.

De aceste binefaceri au parte — spune cronicarul — toți supușii țării, de aceea el își dovedește recunoștința prin scrierea cronicii : „Nu pot a-mi arăta într-alt chip mulțămîta pentru facerile de bine, fără cît cu această istorie, în care am însemnat viața și întîmplările pline de primejdii ale mării tale”⁴⁴.

Tot cu laudă e menționată activitatea culturală și constructivă a lui Brîncoveanu : „și cărți multe bisericesti în zilele mării tale și cu cheltuiala mării tale s-au tipărit den porunca mării tare, talmăcite dupre limba elinească pre limba rumânească și pre limba grecească, foarte frumoase, care n-au fost mai înainte. Și școale de învățături elinești și slovenești mării ta ai făcut . . . spre folosul de obște . . . case dumnezeesti multe den temelie ai rădicat, fără de cele ce cu mile ai întărit ... Și nu numai aceea în țară, ci și pentr-alte țări striine, prin limbi păgîne . . . ”⁴⁵. După urările de rigoare de viață îndelungată și de continuarea activității desfășurate pînă atunci, cronicarul încheie predoslovua semnînd : „a mării tale mică și prea plecată slugă, Radul logofăt Greceanul”.

Această primă parte a cronicii mai sărbătorea încă un eveniment — numirea pe viață a lui Brîncoveanu în scaunul țării — de care dedicația nu vorbește, dar care e menționat în cel de-al 43-lea capitol⁴⁶.

PARTEA A DOUA A CRONICII (1699— 1707) ȘI REFACEREA EI

Scrierea „istoriei” continuă apoi neîntrerupt pînă în 1707, cînd izbucnește un conflict între voievod și Cantacuzini, rudele sale. Vrajba era mai veche⁴⁷. Dar anul 1707 înscrie un moment de criză acută, de rupătură chiar, în relațiile dintre ei.

După părerea banului Mihai Cantacuzino (genealogistul), disensiunile erau cauzate de invidia dintre fiii stolnicului Constantin Cantacuzino și cei ai lui Brîncoveanu, și unii și alții ajungînd „la vîrstă” își disputau întîietatea⁴⁸. Tinerii Brîncoveni, înzestrați cu deosebite calități intelectuale⁴⁹, se pare că puneau în umbră pe fiii stolnicului Cantacuzino. În

⁴³ *Ibidem*, p. 52.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 53.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 126. Cel dintîi care atrage atenția asupra faptului că povestirea cronicii pentru primii zece ani ai domniei se încheie cu capitolul 43 este I. G. Sbiera, *Mișcări culturale și literare la românii din stînga Dunării*, Cernăuți, 1897, p. 195.

⁴⁷ A se vedea mai departe, p. 14 (conflictul cu Toma în 1704).

⁴⁸ Mihai Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, Buc., 1902, p. 293.

⁴⁹ Constantin, fiul cel mai mare, traduce în greaca vulgară *Viețile lui Plutarh* (Paralalele grecești și romane). vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, Buc., 1903, p. 460—462. De la ceilalți fii, Ștefan și Radu, au rămas un șir de cuvinte de laudă către sfinți, rostite în limba greacă înainte a părintelui lor. *Ibidem*, p. 419—422, 441, 452—453, 457, 469.

special cel de-al doilea fiu, Ștefan Brîncoveanu, promitea să aibă un viitor strălucit prin rîvna la învățătură și prin cunoștințele sale temeinice atît la limba elină cît și la limba latină, fapt recunoscut de învățați ai timpului în trecere prin Țara Românească ⁵⁰.

În urma conflictului, Mihai Cantacuzino, unchiul voievodului, este destituit din demnitatea sa de mare spătar, poziție cheie în conducerea oștirii. La intervenția țarului Petru I al Rusiei, vrajba sfîrșește — măcar aparent — prin numirea lui Toma Cantacuzino în postul de spătar mare, iar alți doi Cantacuzini mai tineri sînt și ei numiți în sfatul țării ⁵¹.

Același an 1707 e însemnat și pentru redactarea cronicii. Din acest moment logofătul Greceanu primește poruncă să refacă povestirea intervalului dintre 1699 și 1707, care părea lui Brîncoveanu prea moderată și cruțătoare. Spre a-i pune în adevărata lor lumină pe dușmani, noua redacție dă la iveală o serie de amănunte privind evenimentele interne și externe, ținute secrete pînă atunci.

Un prim fapt îl constituie complotul din 1700 al boierimii potrivnice lui Brîncoveanu. E ultima fază a luptei dintre cele două vechi tabere: Cantacuzinii și Bălenii. Fruntașii facțiunii Bălenilor încercaseră înlăturarea domnului. Acesta apreciază acum că se trecuse prea ușor peste vinovăția și numele complotiștilor. În consecință, forma remaniată (numită de noi „istoria de taină” pentru a înlesni cititorilor înțelegerea etapelor de alcătuire a cronicii) arată că Dumitru Corbeanu și soția sa Tudosca, împreună cu Domnița (= Cristina, fiica lui Grigore vodă Ghica)⁵² și alți complici, prin „umbletele” și pîrile lor la Poartă voiau răsturnarea domnului și înlocuirea lui cu fratele Domniței ⁵³. Unii din complotiști, ca Dumitrașco paharnicul Corbeanu, Grigore postelnicul Băleanu și Radu Popescu (cronicarul), fuseseră atunci pedepsiți „puțină vreme cu închisoarea”, dar apoi iertați și miluiți cu dregătorii ⁵⁴.

Această versiune aruncă toată vina chemării voievodului la Adrianopol, în 1703, asupra lui Alexandru Mavrocordat Exaporitul, care prii unel-

⁵⁰ Edmund Chisthull, *Călătoria noastră în Turcia și întoarcerea în Engllera . . .*, în *Bul. Soc. reg. de geografie*, tom. XLI (1922), p. 199. În 1703, Ștefan Brîncoveanu și-a însoțit părintele la Adrianopol, pentru a produce și acolo o bună impresie. Vezi ediția de față, p. 145, cf. și N. Iorga, *Viața și domnia lui Constantin vodă Brîncoveanu*, Buc., 1914, p. 156.

⁵¹ *Письма и бумаги Петра великого*, VI, Petersburg, 1889, p. 176; cf. și A. A. Stourdza, *Const. Brancovan, prince de Valachie, 1688—1714*, tome III, Paris, 1915, p. 171 și urm.

⁵² Căsătorită cu Iordache, fiul lui Antonie vodă Ruset.

⁵³ Vezi ediția de față, p. 215.

⁵⁴ Vezi ediția de față, p. 216. C. Giurescu, în *Contribuții la studiul cronicilor muntene*, București, 1906, p. 54—56, vorbește de această dublă versiune și arată că varianta e mai aproape de adevăr în chestiunea complotului din 1700, și anume că „povestirea din a doua versiune pare mai verosimilă, căci e mai natural ca domnul să închidă și să pedepsească pe boierii care-i fuseseră denunțați, decît să-i ierte, fără a mai face vreo cercetare”. Dar ediția lui Ștefan D. Grecianu nefiind pe atunci tipărită, Giurescu socotea forma refăcută ca fiind textul primei redacții (din cauza unei inversări în copierea acestor capitole în manuscris). Condica vîstieriei lui Brîncoveanu întărește și ea veracitatea povestirii redacției refăcute, căci spune pentru anul 1700: „1710 taleri s-au datu la Suliiman Celebi, fratele lui Mehmet Cilibi, cînd au venit cu ferman cum că au înțeles înpărătia că pîrile ce s-au fost scornit mai nainte au fost minciuni și nu este nimic de aceea, ci să stăpînească cum au stăpînit pînă acum și să facă *zapt răilor* . . .”; vezi *Rev. ist. a Arhivelor*, 1873, p. 569 și 579.

tirile sale spera să găsească astfel momentul prilenic pentru numirea în Țara Românească a fiului său Nicolae ⁵⁵.

Tot din noua formă a povestirii aflăm de încercarea lui Toma Cantacuzino, vărul și agentul (= capuchehaia) domnului la Constantinopol, de a înlătura pe Brîncoveanu în preajma anului 1704 : „întrindu-i în cap fumuri și fandasii dă domnie” ⁵⁶.

La prima vedere s-ar părea lipsită de importanță relatarea, tot în noua formă, a unor amănunte referitoare la familia domnului (căsătoriile fiilor și fiicelor sale). Ele însă aveau menirea să sublinieze prestigiul lui Brîncoveanu, care își sporise astfel relațiile și autoritatea prin noi legături de rudenie ⁵⁷.

Redacția remaniată este așezată în întregime, în singurul manuscris care o păstrează, după anul 1707 și înaintea anului 1708, dovedind astfel încă o dată momentul alcătuirii ei ⁵⁸. Ciudat este însă că pentru câteva date cronologice și pentru unele nume proprii (numai două-trei cazuri) din versiunea refăcută nu se pot găsi echivalențe în prima versiune și în realitatea istorică ⁵⁹. În rest, povestirea este veridică și deosebit de interesantă pentru secretele dezvăluite. Nepotrivirile celor două -trei date și nume se datoresc faptului că ea s-a scris mai târziu, în 1707 — așa cum am arătat — dar rămân neexplicate dacă ne gândim că totuși cronicarul s-ar fi putut călăuzi — pentru desfășurarea cronologică a evenimentelor — după prima redacție. De ce oare n-o face ? E o întrebare care rămîne deocamdată fără răspuns sigur ⁶⁰.

În nici un caz nu se poate susține că versiunea remaniată a fost alcătuită după pieirea lui Brîncoveanu ⁶¹ și nici că a fost scrisă de alt autor. Redactarea ei aparține tot lui Radu Greceanu. Atît forma de exprimare,

⁵⁵ Vezi ediția de față, p. 222.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 226.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 226—227, 230.

⁵⁸ Copistul acestui manuscris (Acad. Rom., ms. rom. 548) a încercat o repartizare a patru din capitolele de la început ale „istoriei de taină” la locul care li s-ar fi convenit urmînd cronologia, adică de la 1699 înainte, dar incurcîndu-se, a renunțat, restul capitolelor rămînînd după 1707. Ediția lui Șt. D. Grecianu a distribuit ca variante la prima redacție capitolele din „istoria de taină”, așa încît cercetătorii de pînă acum n-au putut observa cauza și data scrierii ei. Cf. și Dan Simonescu, *Însemnătatea edițiilor critice de cronici*, extras din *Limbă și literatură*, publicație a Soc. de științe istorice și filologice, vol. XI (1966), p. 7.

⁵⁹ Exactitatea datelor cronologice ale cronicii se poate verifica cu cele ale „însemnărilor de taină” ale lui Brîncoveanu, cu care corespund întocmai, dar care se opresc la 1703 și încep numai pentru anul 1707. Cf. E. Virtosu, *Foietul novel*, p. 173 și urm. Am mai verificat exactitatea lor și cu elementele de cronologie publicate de Acad. Rom. în *Introducerea la documentele privind istoria României* vol. I, p. 547 și urm. (anexa VIII).

⁶⁰ Salvată de furia vrăjmașilor după mazierea lui Brîncoveanu, probabil însă răvășită și cu pagini lipsă, cronica în întregimea ei a fost copiată mult mai târziu — prin 1730-1740 — de o mîină pe care credem că am putut-o identifica a fi a serdarului Grigore Greceanu, nepot de frate al cronicarului. Acesta n-a reușit să descifreze unele nume proprii și nici să-i completeze lipsurile. Goluri în povestire, ca acela dintre anii 1700 și 1703, neexactitatea unor date cronologice și răsturnarea ordinii în desfășurarea unor evenimente, unele capitole neterminate pledează pentru această explicație.

⁶¹ Urmașul la domnie al lui Brîncoveanu n-avea nici un interes să se preocupe de atare chestiune. Dimpotrivă, Ștefan vodă Cantacuzino a căutat în toate împrejurările — chiar în actele de cancelarie — să denigreze domnia antecesorului său, prin urmare nu el ar fi putut porunci să se refacă tocmai această parte a cronicii. A se vedea și mai departe capitolul *Suprimarea cronicii*, p. 18.

cît și fondul, ne stau mărturie ; stilul său se recunoaște ușor după aceeași topică a cuvintelor în fază și după aceleași formulări ⁶².

„Istoria de taină” reprezintă exclusiv opiniile voievodului. Spiritul în care este ea refăcută vădește silința cronicarului de a arăta izbînda lui Brîncoveanu în toate împrejurările. La încheierea fiecărui an de domnie apar fraze stereotipe ca aceasta : „*Plinitu-s-au cu fericire și anul al . . . al domniei mării sale*” ⁶³. O atare formulare demonstrează fără umbră de îndoială tonul oficial dictat de patronul său.

De altfel și trimiterea pe care o face Radu Greceanu în această parte a cronicii la fapte scrise tot de el în primele capitole, exclude alt autor : „*mai înaintea pre amănuntul, precum s-au înțeles le-am semnat . . . precum la începutul letopiseșului să vede*” ⁶⁴.

È de remarcat că noua redacție nu menționează nimic în legătură cu disensiunile dintre Brîncoveanu și Cantacuzini (afară de Toma). Stolnicul Constantin e pomenit cu respect, chiar cu laudă : „*prea cinstitul și prea înțeleptul boiari, star (= bătrînul) Costandin Cantacuzino*” ⁶⁵. Se pare că voievodul își cruța rudele, sau mai bine zis era obligat să le cruțe, dat fiind puterea de care se bucurau ; totuși el încearcă să scape de influența lor măcar în cronică, impunîndu-și punctul de vedere ⁶⁶.

În concluzie, rezultă că istoria brîncovenească pentru intervalul dintre 1699 și 1707 se păstrează în două variante, una moderată din motive de tactică politică, cealaltă necruțătoare, dezvăluind toate tainele și pecetluind pentru posteritate necredința și atitudinea necinstită a adversarilor domniei, ambele avînd același autor, pe Radu Greceanu.

PARTEA A TREIA A CRONICII (1708—1714)

Cronicarul își continuă opera și după remanierea ei, urmărind desfășurarea evenimentelor an cu an. Această a treia și ultimă parte a cronicii, într-o singură redacție, prin vehemența de ton și prin lipsa de menajamente față de vrăjmași, se apropie mai mult de „istoria de taină”. Indignarea voievodului izbucnește nestăvilită prin pana cronicarului său, atunci

⁶² O paralelă între cele două părți ale cronicii este edificatoare :

Istoria de taină :

— „Nu multe zile trecînd la iulie 20...”

— „Și aceasta să însemnează ca să se știe...”

— „Șăzînd domniia în Tîrgoviște pînă la zi întîi... mergînd pe la satele mării sale Potlogii i Mogoșoia... au intrat în scaunul Bucureștilor, cu alaiu frumos după obicei...”

Vezi ediția de față, p. 101, 174, 179, 223, 224, 225.

⁶³ Vezi ediția de față, p. 213, 216, 225, 229.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 218.

⁶⁵ *Ibidem* p. 230.

⁶⁶ Cantacuzinii n-au fost de acord cu această parte a cronicii, dovadă că după pieirea voievodului au suprîmat-o. În această privință a se vedea și mai departe, p. 18.

Restul cronicii :

— „După acéia nu multă vreme trecînd...”

— „Și aceasta încă să însemnează ca să să știe...”

— „Iar domniia șăzînd în Tîrgoviște... au mersu pe la satul mării sale pe la Potlogii și au intrat la scaun în București... cu alaiu mare după obicei...”

cînd Toma Cantacuzino — fără îndoială cu știința și asentimentul celorlalți Cantacuzini — trădează interesele țării și trece fățiș de partea țarului în războiul ruso-turc din 1711 ⁶⁷. Încercările domnului de a media pacea între beligeranți, prin trimiterea solului său Gheorghe Castriotul la Petru cel Mare, sînt zădărnice de același Toma și de Dimitrie Cantemir ⁶⁸.

În urma acestui război în care Brîncoveanu a dat dovadă de atitudine rezervată și prudentă, neînțelegerile cu rudele sale iau amploare. În afară de aparentele deosebiri de vederi în politica externă, existau rădăcini mai adînci în vrajba dintre ei. Lupta se dădea în realitate pentru acapararea puterii și pentru îndepărtarea aceluia care rămăsese aproape 25 de ani neclintit în scaun și le zădărnicea planurile ⁶⁹. Gîndurile Cantacuzinilor se îndreptau însă spre o stăpînire mult mai mare — o coroană a Bizanțului — așa cum a visat fratele și unchiul lor, Șerban vodă. Prin negocierile cu puterile europene peste capul domnului — în special cu țarul Petru I — ei nu urmăreau emanciparea țării ca un scop în sine. Tronul muntean trebuia să le slujească drept punct de sprijin în îndeplinirea acestor țeluri. Nereușind să și le realizeze — cum sperau — cu ajutorul rușilor, au pornit intrigi la Poartă, învinuindu-l pe voievod de intenții de „hainire”, de care tocmai ei ar fi vrut să se slujească. A treia parte a cronicii dezvăluie acuzațiile și, cu toate că nu-i numește, aluzia la Cantacuzini e străvezie: „neputîndu-se odihni răotatea și zavistiia vrăjimașilor, văzînd buna și înțeleapta chiver-niseală a domnului ce într-acele cumplite vremi au făcut ⁷⁰, . . . zis-au între alte multe vînzări mai pă urmă și aceasta : cum că domnul adecă era gata să să hainească dă către turci și să alcătuiască moscalilor, și cum că au gătit pentru treaba lor și multă zaharea, numai vremea nu i-au dat îndă-mină, și ca acestea cite !” ⁷¹.

Deși voievodul nu mai înțelegea să se lase tutelat de rudele sale și le stătea în cale, se ducea o luptă surdă, căci el nu putea scăpa din mina lor, Cantacuzinii fiind introduși în toate slujbele de importanță și în toate secretele de stat. Invidia și resentimentele cresc cu fiecare moment, pentru că domnul izbuteste să înlăture pentru oarecare timp intrigile și pericolele ⁷².

Reușind să se reabiliteze după mazălire și să fie chiar eliberat din închisoare, Brîncoveanu devenea o amenințare pentru tronul vărului său Ștefan Cantacuzino. Pentru a nu mai da greș, dușmanii trec atunci la lovitură supremă. Învinovățirea gravă și aplicarea pedepsei capitale fostului domn și tuturor fiilor săi se putea smulge ușor la Stambul cu ajutorul

⁶⁷ Vezi ediția de față, cap. 91.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 181—182 N. Iorga, în *Istoria literaturii românești*, II (ed. a 2-a), p. 364-365, arată că Brîncoveanu spune adevărul atunci cînd în cronică sa vorbește de încercarea de a lega pacea între muscali și turci prin Gheorghe Castriotul. Faptul este confirmat de izvoarele vremii.

⁶⁹ Șt. D. Grecianu, în *Viața lui Costandin vodă Brîncoveanu*, Buc. 1906, arată, în nota 3 de la p. 200, înțelegerea secretă dintre Cantacuzini și ruși spre a-și asigura tronul Țării Românești pentru ei.

⁷⁰ În vremea războiului ruso-turc din 1711.

⁷¹ Vezi ediția de față, p. 186.

⁷² Ca să pună capăt vrajbei, Brîncoveanu silește probabil pe stolnicul Cantacuzino să se retragă la moșia sa de la Filipești, de unde acesta scrie în 1712 nov. 7, patriarhului Hrisant Notara cu amărăciune: „purtarea mea la țară, făcîndu-mă țaran simplu și urît, mojie (după cum presupun că ați auzit) pentru ca să am ceva liniște și să fug de aceea ce zice filosoful (*ni fallor*), căci este mai bine ca cineva nici să vadă, nici să audă și aceasta e de ajuns celui înțelept”. C. Erbicenu, *Documente inedite privitoare la istoria națională . . .*, în *Bis. ort. română*, XIV (1892-1893), p. 721.

unui argument atât de convingător acolo, acela la numeroaselor pungi de bani ⁷³. Ura cumplită și răzburarea aduc în fața călăului pînă și pe fiul nevîrstnic, iar soția, fiicele, ginerii și unii curteni sînt urmăriți cu înverșunare de aceiași dușmani chiar și după pieirea voievodului ⁷⁴. Oare numai neînțelegerile în chestiuni de politică externă puteau cauza un atare deznodămînt?

Cronica la care lucra Radu Greceanu se oprește și ea brusc cu o lună înaintea mazălirii. Ca apropiat al domnului este foarte probabil că Greceanu a avut de suferit de pe urma căderii lui Brîncoveanu. Aceasta ar putea fi explicația pentru care cronicarul n-a mai adăugat ulterior nimic la ultimul capitol, scris cu puțin înaintea catastrofei.

IZVOARELE CRONICII

În calitate de cronicar oficial, Radu Greceanu avea acces la corespondența politică, la știrile secrete trimise și primite de cancelaria domneas-că, dar consemnarea lor în cronică (sub controlul direct sau după instrucțiunile patronului) era limitată de interesele acestuia. Predoslovie (dedicația) ne dezvăluie fără ocoluri limitele impuse : „am cugetat a serie numai faptele vrednice de laudă ale mării tale” ⁷⁵.

⁷³ Cantacuzinii au trimis 200 de pungi la Poartă prin Radu Dudescu (ginerele stolnicului) ca preț al căderii capului fostului domn și a fiilor lui. N. Iorga, *Operele stolnicului Cantacuzino*, Buc. 1901, p. XXVI. Un izvor intern contemporan confirmă faptul :

Ștefan vodă Cantacuzino, „au gătit 2 boeri pe Costandin banul Știrbei și pe Radul Dudescul cumnată-său . . . și i-au-tri-mis la Țarigrad cu bani ca să dea și pocloanile domniei și să pîrască pe Costandin vodă întru altă cit să nu scape cu vieață nici Costandin vodă nici feciorii lui, temîndu-se cînd vor scăpa vreunii dintr-înșii cu vieață și vreodată sortul și norocul îi va aduce la starea cea dintîi a lor și cunoscîndu-se a avea faptele Șăitărăștilor < Cantacuzinilor > cele ficlene ce l-au viclenit pe Costandin vodă și l-au surpat din domnie și din toată averea lui, vor petrece rău, și pentru aceea să nevoea în tot chipul cu multe feluri de pîri și de aici den țară, și acești 2 boeri acolo în Țarigrad, cu arzuri în toată vremea ce da la împăratul și la viziriul, s-au nevoit ca să-l dezrădăcineze pe Costandin vodă din fața pămîntului, pe cum au și făcut ” ; *Istoria Țării Românești de la 1688 la 1717*, de. C. Grecescu, București, 1959, p. 118-119. Cf. și C. Erbiceanu *Documente inedite privitoare la istoria națională și bisericească*, în *Bis. ort. rom.*, XVI (1892-1893), p. 299-302, documente care dezvăluie ura Cantacuzinilor împotriva familiei lui Brîncoveanu. Atît stolnicul Cantacuzino cît și fiul său Ștefan voievod sînt acuzați în cîteva rînduri de Hrisant Notara, patriarhul Ierusalimului, pentru căderea domnului. Ei încearcă să se scuze prin scri-sori de răspuns față de Notara : „ . . . alții să fi bănuit așa ceva asupra noastră nu ne pasă, dar fericirea ta, ca acela ce ești plin de toată înțelepciunea și cumînțenia . . . cum ai căzut cu ușurință la o bănuială ca aceasta, cugetînd ca nu cumva să fi venit din partea noastră o astfel de catastrofă desăvirșită prea luminatului Constantin vodă? . . . ”, *Hurmuzaki*, XIV, partea I, 586-587.

⁷⁴ Tot *Istoria Țării Românești de la 1688 la 1717*, ed. C. Grecescu, p. 123, spune : „Și nu s-au îndăstulat Ștefan vodă numai pe moartea lui Costandin vodă și a feciorilor lui, ci încă fiind doamna și ginerii lui Costandin vodă și alți oameni ai lui scăpați din primejdia morții, pre carele vrea turcii să-i sloboază, să vie în țară, iar el s-au sfătuit cu tată-său și cu sftetnicii lor că nu să cade să vie în țară, ci să-i facă surgun. Și au făcut meșteșug cu imbrisorul și i-au înșălat de au dat bani 80 de pungi, zicîndu-le că zic turcii că de vor da acești bani, îi vor slobozi, și ei în nădejdea aceea au trimis pe la casele lor aici în țară de au făcut cum au putut, de au dat acei bani și despre altă parte scriea la imbrisor ca să să nevoască să-i facă surgun la Kiutaiu, la Anadol, și au fost cu banii dați și surguniți”. Cf. Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. Iorga, București, 1914, p. 182-183, care confirmă întocmai izvorul muntean citat mai sus.

⁷⁵ Vezi ediția de față, p. 52.

Ni se pare totuși interesant de semnalat cum parvneau pe atunci informațiile pentru voievod : „*au venit această veste de izbînda creștinilor (= austriecilor la Zenta) cu Stoian vîtaful de călărași, care se întîmplase la Beligrad*”⁷⁶ sau „și s-au făcut război înfricoșat, făcîndu-se mare omor, precum au spus cei ce acolo în război au fost”⁷⁷. Cele mai multe știri — în special cele ale Porții — provin, cum era firesc, de la chehaielele (= trimișii) domnului la Adrianopol și la Constantinopol : „călărași au nemerit dă la Țarigrad cu cărți dă la boieri, scriînd și înștiințînd pre domnu”⁷⁸; „viind călărași dă Udriiu, scriia boiarii mării sale . . .”⁷⁹.

În ce privește desfășurarea evenimentelor din țară sau mai ales de la curte, Greceanu ne arată participarea sa ca martor ocular : „în vederea noastră s-au întîmplat”⁸⁰.

Informația orală de la „oameni bătrîni” avea temeuri bine stabilite în trecutul nostru, utilizînd-o pentru o ultimă verificare, cînd se epuizau alte posibilități de investigații, așa cum spune cronicarul : „nici să afla nimeni dăn bătrîni ca să o fie știut . . .”⁸¹.

Comparînd opera lui Radu Greceanu cu însemnările personale ale voievodului⁸², ne izbește similitudinea celor două izvoare în privința succesiunii datelor și faptelor. S-ar părea că însemnările i-au servit ca puncte de orientare, dar destinația cronicii — așa cum vom arăta și mai departe⁸³ — impunea utilizarea lor în anumite margini și adesea în mod tendențios⁸⁴.

SUPRIMAREA CRONICII (PARTEA A DOUA ȘI A TREIA)

O soartă asemănătoare cu cea suferită de domn s-a abătut și asupra cronicii, ca asupra a tot ce era brîncovenesc. Partea a doua (în ambele redacții), cît și partea a treia au fost suprimate din compilația oficială a cronicilor domnești. Nicolae Iorga susținea că „supresiunea” s-ar datora lui Nicolae Mavrocordat, care nu putea admite criticile aduse în aceste părți ale cronicii nu numai grecilor, dar și familiei sale⁸⁵. Părerea aceasta ar putea fi întemeiată dacă Mavrocordat ar fi cunoscut întreaga cronică a

⁷⁶ *Ibidem*, p. 121.

⁷⁷ *Ibidem*. p. 115.

⁷⁸ *Ibidem*. p. 195.

⁷⁹ *Ibidem*. p. 210.

⁸⁰ *Ibidem*. p. 54.

⁸¹ *Ibidem*, p. 199.

⁸² E. Virtosu, *Foietul novel*, p. 173—194.

⁸³ Pentru destinația cronicii a se vedea capitolul : *Ideile politice și sociale*.

⁸⁴ C. Grecescu arată că la rîndul ei cronică oficială a lui Radu Greceanu a servit ca izvor *Istoriei Țării Românești de la 1688 la 1717* (cf. ediția din 1959 a lui C. Grecescu, p. XXVIII—XXX). Faptul a fost însă infirmat cu argumente hotărîtoare de prof. P.P. Panaitescu în recenzia la ediția de mai sus, recenzie publicată în revista *Studii*, XIII (1960), nr. 4, p. 325—331.

⁸⁵ *Cronicele muntene*, p. 76—77 și *Istoria literaturii românești*, II (ed. a 2-a), p. 184—185.

lui Brîncoveanu. Cantacuzinii i-au luat-o însă înainte. Ei n-au găsit cu cale — desigur și din motive de tactică politică — să se răspîndească o „istorie” dezvăluitoare a atîtor taine și uneltiri, nu numai ale unora din marii boieri, dar și ale multor dregători ai Porții. Se năruise o domnie și se dezrădăcinase o familie, cu atît mai mult trebuia înlăturată o cronică, spre a nu mai păstra vie amintirea celui atît de dușmănit. Partea consacrată primilor zece ani de oblăduire brîncovenească apucase să fie difuzată prin copii manuscrise și nu mai putea fi retrasă.

În consecință, compilația poruncită de noul domn, Ștefan Cantacuzino, cuprinde pe lîngă letopisețul Cantacuzinesc, numai 48 de capitole ale cronicii oficiale brîncovenești, fără predoslovie⁸⁶. Semnificativ este faptul că acest manuscris (care ni s-a păstrat)⁸⁷ poartă — în cerneală roșie — pecetea inelară a voievodului Ștefan Cantacuzino pe marginea de jos a fiecărei pagini, iar la sfîrșitul celui de-al 48-lea capitol pecetea e așezată imediat sub ultimul rînd al textului, deși mai era loc pe pagină și mai urmau file albe. Se poate susține astfel că Ștefan Cantacuzino a controlat copierea și a pecetluit și ultima filă a textului, pentru a nu mai lăsa posibilitatea să se mai adauge ulterior nimic.

Așadar, ținînd seamă de cele de mai sus, nu Mavrocordat, ci Cantacuzinii au fost cei care au procedat la suprimarea cronicii : Nicolae Mavrocordat a cunoscut numai 48 de capitole de la început , iar compilația poruncită de el folosește de fapt manuscrisul lui Ștefan Cantacuzino, căruia i s-a adăugat ca încheiere cronica lui Radu Popescu.

Partea suprîmată (cap. 49—110) n-a circulat ; ea a fost ascunsă de membrii familiei voievodului. Grija de a o ascunde de ochii dușmanilor este scoasă în evidență de faptul că Iordache Krețulescu, ginerele lui Brîncoveanu, pune să i se copieze cronica abia după moartea lui Nicolae Mavrocordat, în 1731, pe cînd domnea în Țara Românească Mihai Racoviță. Destul de tîrziu, în 1727, Johann Filstich, rectorul gimnaziului evanghelic din Brașov, traduce și el în limba germană numai 80 de capitole⁸⁸. Atît copia lui Krețulescu (din păcate aceasta nu ni s-a conservat întregă)⁸⁹, cît și traducerea germană, sînt singurele care ne-au transmis și predoslovia cronicarului. Prin intermediul traducerii lui Filstich, cronica a fost utilizată de J. Chr. Engel în istoria sa⁹⁰.

Scrierea în întregimea ei (110 capitole plus „istoria de taină”) s-a păstrat în copie într-un codice unic. Această copie, efectuată aproximativ între 1730 și 1740, pare scrisă de mîna serdarului Grigore Greceanu, nepot de frate al cronicarului⁹¹.

⁸⁶ De la cap. 49 înainte începeau cele două redacții.

⁸⁷ Manuscrisul se găsește azi în colecțiile filialei din Cluj a Academiei (fond Blaj), purtînd cota 112.

⁸⁸ A se vedea mai departe capitolul *Descrierea și filiația manuscriselor*.

⁸⁹ Manuscrisul lui Krețulescu, căruia îi lipsește sfîrșitul, rupt și distrus de umezeală, cuprinde o tablă de materii (pinax) în care este descris pe scurt conținutul fiecărui capitol și pagina în care se găsește. Pinaxul este fragmentar în condicele lui Krețulescu, dar ni s-a păstrat mai complet într-o singură copie absolut identică cu manuscrisul lui Krețulescu, în care pinaxul cuprinde în total 84 de capitole, deci e foarte probabil ca el să fi conținut întreaga domnie a lui Brîncoveanu în 110 capitole în forma oficială (dar fără „istoria de taină”).

⁹⁰ Johann Chr. von Engel, *Geschichte der Moldau und Walachei*, IV, Halle, 1804, p. 58—59. Cf. și cap. *Descrierea și filiația manuscriselor*.

⁹¹ E vorba de ms. rom. 548, păstrat în colecțiile Acad. Rom. Pentru Grigore Greceanu cf. și Cons. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*; Buc., 1966, p. 311.

Datorită compilației lui Nicolae Mavrocordat poruncită logofețului Radu Lupescu în 1729, cronica oficială brîncovenească (numai 48 de capitole) a avut oarecare răpîndire, trecînd dincolo de granițele Țării Românești, prin exemplarele copiate în Moldova⁹².

IDEILE POLITICE ȘI SOCIALE ALE CRONICII OFICIALE BRÎNCOVENEȘTI

Într-unul din capitolele precedente am arătat că Radu Greceanu și-a alcătuit opera cu o țintă precisă: lauda neprecupețită a faptelor patronului său, cronicarul prezentînd punctul de vedere oficial, felul cum dorea voievodul să apară în ochii contemporanilor. Așa cum spune și Nicolae Iorga, această scriere „e cea mai oficială din cîte se pot închipui și întrece cu mult cronicile moldovenești în această privință”⁹³.

Păturile mai largi — cititorii — erau cei care beneficiau de paginile letopisețului, lor li se adresează cronicarul în cîteva rînduri. Istoria scrisă de el are un sens *moralizator-politic*. „Faptele bune” ale stăpînirii și ale boierimii trebuie să stea ca o pildă în fața celor ce le citesc, iar cele rele trebuie înfierate: „vedeți o, cititorilor, lucrurile cele fără dă sfaț cîte rele și primejdii aduc”⁹⁴. „A scrie istoria acestui Dumitrașco vodă Cantimir — cu amăruntul — să cuvine moldovenilor, pentru că le-au fost domnu, iar noi între istoria țării noastre am adus la mijloc pe scurt unele dentru faptele lui, una ca să văză fieștecine că greșala și nechibzuirea domnului a unei țări pricinuiaste stricăciunea și țării lui și altor stăpînitori ce întru sfaturile lui razimă”⁹⁵.

Adresîndu-se în continuare tot cititorilor, cronicarul condamnă cu vehemență trecerea la ruși a lui Toma Cantacuzino, care trădînd interesele domnului și ale țării (în 1711) și-a trădat propriile interese prin urmările triste ale expatrierii: „văză dar fieștecine cît iaste dă amar a să împotrivi neștine domnului său și făcătorului său dă bine, că rătăcește ticălosul (nenorocitul), și pîn țări striine să pedepsesște, grămădindu-și hulă de cătră oameni și osîndă de către Dumnezeu”⁹⁶.

Ideile călăuzitoare ale domniei sînt precizate în predoslovie. Domnul nu trebuie să caute puterea, ci *bunele fapte*, «precum și la istoriile împăraților pravoslavnici, care s-au nevoit a-și înpodobi viața cu bunele fapte și numele au cîștigat mare»⁹⁷. Logofătul Greceanu recomandă apoi *blîndețea*: „domnii și stăpînitorii trebuie să vegheze în toată vremea și să arate strașnici către vrăjmașii țării (citește ai domniei) și cu blîndețe și dragoste

⁹² Vezi capitolul *Descrierea și filiația manuscriselor*; cf. și *Repertoriul manuscriselor de cronici*, de I. Crăciun și A. Ilies, Buc., 1963, p. 172—177.

⁹³ N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II (ed. a 2-a), p. 66.

⁹⁴ Vezi ediția de față p. 184

⁹⁵ *Ibidem*, p. 185

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 52

către cei supuși”, „măria ta să nu răspîndești groază norodului, precum alți domni, ci cu dragostea te îngrijești a-ți cîștiga inimile supușilor tăi”⁹⁸. Apare evidentă aluzia la domnia furtunoasă și apăsătoare a lui Șerban vodă Cantacuzino, în contrast cu blîndețea și îngăduința lui Brîncoveanu⁹⁹.

Tot în predoslovie cronicarul cere voievodului să arate asprime față de vrăjmași, prin care înțelege de fapt pe toți adversarii lui Brîncoveanu, deci nici el nu-i menajează ori de cîte ori se ivește prilejul. Printre aceștia se numără Constantin Bălăceanu, care a pricinuit atîta turburare în țară prin aducerea trupelor imperiale „din îndemnarea și pornirea hiclênilor și vînzătorilor țării, căroră capul Bălăceanul Costandin și cu ai lui era”¹⁰⁰. Staico paharnicul Merișanu care încercase înlăturarea domnului e „om de jos” și „slugă la Pirvul vistieriu Vlădescu”¹⁰¹. Purtarea nedemnă a ostașilor lui Tököli este înfierată cu cuvinte aspre: „iar ei, ca niște hoți ce au fost, au venit pînă la un loc și apoi au făcut carele încătro au putut, neavînd obraz ca să vie la domn, că-și știa jafurile și răutățile ce le făcuse în țară. Ci așa toată gloata lui și strînsoarea lui precum au fost hoțescă și tilhărească, așa și sfîrșitul i-au venit, denpreună cu stăpin cu tot, spre pierzare desăvîrșit”¹⁰².

În toate paginile „istoriei” sale, ca și în actele de cancelarie, Brîncoveanu se intitulează întotdeauna „Costandin Băsărab voevod”. Dreptul la cîrmuire datorită originii lui „basarabești” străbate multe file ale cronicii: „apucînd strămoșescul scaun, de vreme ce strănepot bătrînului Matei vodă Băsărab să trage”¹⁰³. Spre a învia gloria Basarabilor (de fapt descendenți din Neagoe Basarab, adică din Craiovești), reface casele voievodale de la Tîrgoviște încă din primii ani ai domniei, „nemaiputînd lăsa un scaun ca acela vechiu duple la strămoșii mării sale să stea pustiu”¹⁰⁴.

Vorbînd de chemarea lui Brîncoveanu la Adrianopol în 1703, cronicarul reia în discuție drepturile lui la domnie, și pe de o parte subliniază descendența sa basarabească, iar pe de alta faptul că e reprezentantul pe

⁹⁸ *Ibidem*, p. 52.

⁹⁹ N. Iorga, *Cronicele muntene*, p. 27, nota 2. Del Chiaro în *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, p. 136–139, descrie cu atîta umor spaima pe care o inspira Șerban vodă nu numai supușilor săi, ci chiar și turcilor. Spusele cronicarului dau la iveală conflictul care a existat între Șerban vodă și frații săi; acesta — după cum arată unele izvoare — ar fi fost otrăvit de stolnicul Constantin Cantacuzino împreună cu Brîncoveanu. Cf. Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești*, în *Cronicari munteni*, ed. Gregorian, I, Buc., 1961, p. 466. Un fapt semnificativ e că îndată după înscăunarea lui Brîncoveanu, stolnicul Cantacuzino și frații săi și-au recăpătat averea lăsată prin diată de maica lor, doamna Elina, avere ce le fusese uzurpată de Șerban vodă în vremea domniei sale; cf. P.P. Panaitescu, *Inceputurile istoriografiei în Țara Românească, în Studii și materiale de istorie medie*, V (1962), p. 226.

¹⁰⁰ *Vezi ediția de față*, p. 62.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 93.

¹⁰² *Ibidem*, p. 108.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 54.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 102. În acest sens a se vedea și stema brîncovenească de pe foaia de titlu a *Pra-voslavnicii mărturisiri* tipărită la Buzău, în 1691, care e de fapt stema lui Șerban Cantacuzino, dar căreia i s-a suprimat partea superioară, rămînd corbul cu crucea în cioc, stemă a Basarabilor, iar din vulturul bicefal doar ghiarele cu sceptra și sabia. E o dovadă că Brîncoveanu nu ținea să arate descendența sa cantacuzinească. Cf. Bianu și Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, p. 322. Stihurile la această stemă, scrise de Radu Greceanu, vorbesc și ele de originea basarabească a lui Brîncoveanu, *ibidem*. Dimitrie Cantemir, în *Istoria imperiului otoman*, II, Buc., 1876, p. 624–626, mistifică adevărul, arătînd pe nedrept că Brîncoveanu se intitula „Cantacuzino” în corespondența sa trimisă la Viena.

pământ al voinței divinității și că a fost alesul tuturor din aceeași pronie dumnezeiască, miluit de Dumnezeu „cu domnia și stăpînirea pământului acestuia ca un *diadoh* (= moștenitor) strămoșilor mării sale . . . încoronîndu-l cu domnia singură dumnezeiască pronie, iar nu cu mișcarea mării sale, au cu vreo dare multă dă bani . . . și din dumnezeescul năstăv (= îndemn) împingîndu-se tot norodul, toată boirimea, cu rugăminte multă și fără dă voia mării sale l-au pus în jugul și otcîrmuirea pravoslavnicului acestuia norod a fi domnu și stăpîn”¹⁰⁵.

Brîncoveanu știa că menținerea în domnie depindea în primul rînd de rapiditatea cu care răspundea la poruncile și cererile de tot felul ale turcilor, de aceea și cronica arată neîncetat zelul și promptitudinea voievodului în această privință : „ca să nu stea porunca împărătească, făcînd măriia sa nevoiță denpreună cu toți boiarii . . . dat-au măriia sa și toți boiarii de au împlinit banii și au pornit pă aga . . . și într-acestași chip s-au împlinit și porunca aceasta”¹⁰⁶.

Dar cronicarul apără și interese mai generale ale țării. Cu o deosebită vehemență de limbaj sînt arătate stoarcerile nemiloase ale turcilor în această epocă : „O, neam varvar, nemilostivă și spurcată lege și lăcomie păgîneasă, cum într-o nimica rugăciunile și jălbile supușilor lor le socotescu și în grabă cele luate și mîncate ca cînd nici le-ar fi văzut, nici le-ar fi auzit, le uită, nici la păsul lor ajută, ci numai nesățioasa lor lăcomie a-și îndesula caută”¹⁰⁷. El demonstrează cu lux de amănunte că faptele voievodului au fost izvorîte exclusiv din grija pentru acești supuși : „toate spre folosul și binele de obște uitîndu-se”¹⁰⁸, că Brîncoveanu era pătruns de milă pentru viața chinuită, din pricina dărilor grele și a multor prestații, a sărmanilor locuitori, de care vorbește de la un capăt la altul al cronicii : „Nu putea zice nimenea că va mai sta cineva pre pământul acesta, începînd și satele a să răsipi de păsul ce era pre țară”¹⁰⁹, sau mai departe : „cît putea zice cineva că nu va să mai rămîie în țară nici bou, nici oae, nici cal, nici nimic, fără banii ce să da pre unde să rînduia . . . ”¹¹⁰.

Concepția despre lume fiind reflectarea pe plan ideologic a existenței sociale și a nivelului de cunoștințe al epocii, oligarhia boierească și domnul susțineau biserica și credința religioasă (pravoslavia, cum o numește cronica), acestea constituînd principalul sprijin al statului feudal. În consecință, și cronicarul oficial se reazimă pe concepția idealistă potrivit căreia faptele oamenilor sînt judecate de puterea cerească, al cărei braț cade implacabil asupra celor vinovați (se înțelege în special asupra dușmanilor domnului) : „din dăpărtarea lui Dumnezeu vrédnică plată și osînda ș-au luat”¹¹¹. Urmînd aceeași concepție, cronicarul atribuie divinității principalul rol în desfășurarea evenimentelor. Vorbînd de intrigile lui Bălăceanu, Greceanu spune : „înnălțîndu-se și el cu firea ca să apuce domnia, și nu să uita că nu s-au dat acéstea nici celuia ce va, nici celuia ce aleargă, ce cui va Dumne-

¹⁰⁵ Vezi ediția de față, p. 218.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 210.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 190.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 68–69.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 113.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 117.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 55.

zeu”¹¹². Soarta lui Tököli, care s-a purtat vrăjmăşeşte în ţară, este pecetluită de aceeaşi divinitate: „l-au trimis la Țarigrad, cum inima lui n-au pohtit, unde și săvirșitul lui va fi, nemai avînd scăpare de acolo, că drept iaste Dumnezeu și dreaptă iaste judecata lui, așa sînt sfîrșiturile răilor și tiranilor”¹¹³. În unele cazuri această concepție îmbracă forme de-a dreptul fataliste: „că nu minte cuvîntul carele zice că unde Dumnezeu dă, nimica zavistiia nu poate sluji și unde iar Dumnezeu nu dă, nimica truda și osteneala nu poate folosi”¹¹⁴.

Atitudinea lui Radu Greceanu este rezervată și prudentă în ce privește politica externă. El se ferește să jignească pe imperiali (Habsburgi) chiar și atunci cînd, aduși în țară de Bălăceanu, se pornesc pe jafuri. Vina o poartă Heissler „ghenărariul, cum au luat a fi el mai mare oștilor, multe stricăciuni și lucruri fără de cale au făcut, om trufaș și lacom . . . și fără socoteală fiind . . .”¹¹⁵; dar cel mai vinovat e tot Bălăceanu cu complicitii lui, care îndemnau „pre capetele oștilor nemțești . . . să vie în țară să facă mii de răutăți, cum au și făcut . . .”¹¹⁶. “Însă nu din singură voe și socoteala nēmșilor acélea venea, ci cum mai sus s-au zis, din îndemnarea și pornirea hielénilor și vînzătorilor țărăi, căroa capul Bălăceanul Costandin și cu ai lui era”¹¹⁷.

De asemenea, nu sînt arătate de loc relațiile lui Brîncoveanu și ale Cantacuzinilor cu Moscova, pe care le cunoaștem din alte izvoare¹¹⁸. Sînt menajate susceptibilitățile unora dintre adversari și nu se pomenește cituși de puțin de conflictul intervenit între domn și Cantacuzini în 1707. Amănunte în ce privește atitudinea istoriei oficiale față de stolnicul Constantin Cantacuzino și de Toma Cantacuzino am dat într-unul din capitolele precedente¹¹⁹.

Cronica trece cu vederea situațiile umiltoare suferite de Brîncoveanu, dezvăluite însă de alte surse: întîlnirea voievodului cu generalul imperial Heissler după lupta de la Zărnești, sau plecaciunile cu capul pînă în țărîină la trecerea padișahului prin Țara Românească¹²⁰. Este vorba deci de o atitudine care adoptă toate sentimentele persoanele și vederile domnului.

Prudența politică a lui Brîncoveanu, dictată de condițiile de înăsprire a suzeranității otomane și de tendințele expansioniste ale vecinilor, culeasă desigur și din experiența tristă a unora din înaintași, rămași singuri în fața primejdiei, n-a mai dus la ridicarea steagului pentru cucerirea

¹¹² *Ibidem*, p. 92.

¹¹³ *Ibidem*, p. 108.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 94.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 115.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 61.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 62.

¹¹⁸ Alex. A. Stourdza, *Constantin Brancovan, prince de Valachie, 1688—1714*, tome III, Paris, 1915, 302 p. și L. E. Semenova, *Din istoria relațiilor româno-ruse de la sfîrșitul sec. XVII—începutul sec. XVIII*, în *Analele româno-sovietice, Istorie*, XIII (1959), nr. 2, p. 109—133. Idem, *Stabilirea legăturilor diplomatice permanente între Țara Românească și Rusia la sfîrșitul sec. XVII și începutul sec. XVIII*, în *Romanoslavica*, V (1962), *Istorie*, p. 29—51.

¹¹⁹ Vezi mai sus, p. 15—16

¹²⁰ *Istoria Țării Românești de la 1688 ...* (ed. Grecescu), p. 31—32 și 69. Compară cu pasajul din cronica oficială brîncovenească relativ la întîlnirea domnului Țării Românești cu generalul austriac Heissler, vezi *ediția de față*, p. 78—79.

independenței; în schimb, voievodul a știut să-și câștige „nume mare” — cum spune Radu Greceanu în predoslovie și așa cum am arătat și în primele pagini ale studiului de față — prin menținerea păcii¹²¹ și prin generozitatea cu care a patronat atâtea opere pe tărîm cultural și constructiv. Sprijinul său material acordat ortodoxiei a creat țării o adevărată hegemonie spirituală, întinsă pînă departe în Asia Mică, Siria și Caucaz, fără să mai menționăm Peninsula Balcanică¹²², iar cuvîntul brîncoveanesc a fost hotărîtor în mai multe rînduri, nu numai în alegerea domnului de la Iași, dar și în cîrmuirea Moldovei¹²³.

O bază materială solidă¹²⁴ condiționa succesul voievodului pe aceste planuri; ea a fost asigurată prin spiritul său de organizare administrativă, atît de dibaci¹²⁵, spirit care apare la fiecare pas și în cronică, ce pare confundată uneori cu condica vistieriei. Istoria sa oficială înregistrează în

¹²¹ Domnia lui Brîncoveanu s-a bucurat de simpatia țării. În stihurile de redacție populară închinată pieirii voievodului răzbat sentimentele de compătimire ale populației — în special ale tirgoveților — față de Brîncoveanu mazilit :

„Cînd pe poartă eșia
Tot orașul să strîngea
Cu glas mare că plîngea
Și din gură așa zicea :
— Domnul să te izbăvească
Cu pace să te păzească
Să scapi de-această urgie,
Să fii iarăși în domnie,
Că bine ne-ai fost domnit
Și cu pace ne-ai hrănit ..”

Cf. *Cronici și povestiri românești versificate (sec. XVII—XVIII)*, studiu și ediție critică întocmite de Dan Simonescu, Buc., 1967, p. 64, vers. 126 — 135.

¹²² N. Iorga, *Byzance après Byzance, continuation de l'histoire de la vie byzantine*, Buc., 1935, 272 p. M. Beza, *Urme românești în răsăritul ortodox*, Buc. 1937, 211 p.

¹²³ Vezi ediția de față, p. 95 și cap. 54.

¹²⁴ Nu fără interes personal Brîncoveanu a apărut de rumanie multe sate moșnenești, care luptau să-și păstreze libertatea. Acestea împlineau de fapt majoritatea obligațiilor fiscale și corvezile impuse țării. Cf. *Documente privind relațiile agrare în veacul XVIII*, vol. I, *Țara Românească*, Buc., 1961, redactat de V. Mihordea, Ș. Papacostea și Fl. Constantiniu, p. 177 și urm; bunăstarea țării ajunsese și la cunoștința Porții, care a hotărît mărirea haraciului în 1703, o dată cu chemarea lui Brîncoveanu la Adrianopol, fapt relatat de Radu Greceanu astfel : „Înpărăția înțelegînd că țara i s-au înmullit și i s-au umplut dă norod, așa au socotit să i se mai înalțe și haraciul”, vezi ediția de față, p. 219 Cu toată această „înălțare” a haraciului, tributul în vremea lui Brîncoveanu atîngea „o cifră mult inferioară aceleia ... de la sfîrșitul veacului al XVI-lea, după cum arată și Mihai Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV—XIX*, în *Studii și materiale de istorie medie*, II (1957), p. 41.

¹²⁵ Buna organizare administrativă rezultă și din numeroasele condici de tot felul ținute de administrația brîncovenească, din care unele s-au păstrat pînă în zilele noastre. Cf. *Condica vistieriei* publicată în *Rev. istorică a Arhivelor*, 1873; H. Chirca, *Veniturile vistieriei lui Constantin Brîncoveanu după Condica vistieriei*, în *Studii și materiale de istorie medie*, I (1956), p. 213—232 și Dinu C. Giurescu, *Analefterul. Condica de porunci a vistieriei lui Constantin Brîncoveanu în Studii și materiale de istorie medie*, V (1962), p. 353—503; cf. și D. Mioc, *La répartition des charges fiscales et le poids de la fiscalité sur les différents groupes sociaux et économiques à la fin du XVII-e siècle en Valachie*, extras din *L'impôt dans le cadre de la Ville de l'Etat, Collection histoire*, Bruxelles, 1966, p. 296—316, care arată că Brîncoveanu a dus o politică de echilibru fiscal în ce privește repartizarea dăjdiilor. Deși fiscalitatea era destul de apăsătoare, datorită sistemului aplicat, metodelor noi de impunere și de percepere introduse prin reformă din 1701, vistieria strîngea sume mari fără ca populația să-i simtă greutatea.

chip de jurnal ¹²⁶ toate faptele, toate cheltuielile țării și toate cererile Porții, chiar și pe cele mai neînsemnate, fără să distingă ceea ce e important, de ceea ce ar merita să fie trecut sub tăcere. Prin însemnările acestea atât de minuțioase, se urmărea în fond o justificare a acțiunilor stăpînirii.

Dacă sub aspect politic, Radu Greceanu, fiind obligat să adopte o poziție precaută, aduce numai în parte unele informații prețioase (nerelatare de alte surse), sub aspectul organizării interne și mai ales al obligațiilor de toate categoriile față de Poartă, cronica lui e unul din izvoarele narative cele mai importante și cele mai precise pentru sfîrșitul veacului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea în Țara Românească. Cu tot interesul pe care îl prezintă pentru problemele de istorie politică, socială și economică, cronica obosește prin excesul de amănunte și lectura devine anevoioasă.

LIMBA ȘI STILUL

Narațiunea oficială a domniei lui Brîncoveanu fusese încredințată unui cărturar încercat, cum era logofătul Radu Greceanu. N-a ajuns pînă la noi nici un ecou cu privire la studiile sale ¹²⁷, dar opera lui istorică oglindește tendința unei descătușări de reminiscențele slavone ale stilului bisericesc. Format ca logofăt (= slujbaș de cancelarie) în preajma Cantacuzinilor — în special în preajma învățatului stolnic ¹²⁸ —, Radu Greceanu pare a se resimți de influența acestuia nu numai prin prefacerea sintaxei, adaptată topicii frazei latine, dar și prin schimbări însemnate suferite chiar de lexicul limbii pe care el o folosește. Raritatea slavonismelor e compensată de destul de dese împrumuturi din limbile latină sau italiană (mod, obligație, audienție, plenipotențial, patria, Stocolma, rezident, marchez, prezenția, romani, comisar etc.) ¹²⁹. Frecvența grecismelor și a citatelor în limba elină nu produce mirare, căci autorul este cunoscut ca elinist.

În privința rolului stolnicului Cantacuzino, presupunerea noastră merge mai departe; s-ar putea ca acesta, supraveghînd „istoria” oficială, să nu fie străin de redactarea ei. Unele relatări ale evenimentelor externe

¹²⁶ N. Iorga, în *Cronicele muntene*, p. 36, întrebuițează termenul de „monitor oficial”.

¹²⁷ Victor Papacostea în studiul *Originile învățămîntului în Țara Românească*, publicat în *Studii*, XIV (1961), nr. 5, p. 1139—1167, arată că prin grija postelnicului C. Cantacuzino, se înființase la Tirgoviște, în a doua parte a domniei lui Matei Basarab, o școală umanistă greco-latină. Dacă această școală va fi avut vreo continuare înaintea inițiativei lui Brîncoveanu de înființare a unei academii, s-ar putea găsi în acest caz o explicație pentru cunoștințele latino-grecești ale cronicarului Radu Greceanu.

¹²⁸ Del Chiaro spune că toți secretarii lui Brîncoveanu erau puși sub ordinele lui Constantin Cantacuzino stolnicul, care dirija corespondența externă *Op. cit.*, p. 157.

¹²⁹ Cf. și Al. Graur, *Etimologia multiplă*, în *Studii și cercetări lingvistice*, I (1950), p. 22—34, care arată în studiul său cît este de complicat a stabili etimologia unui cuvînt. Al. Graur enunță pentru prima oară teoria originii multiple a cuvîntelor.

din prima parte a cronicii par a fi revizuite de el¹³⁰. Fraze în construcții complicate, detașându-se de restul narațiunii cronicarului, se apropie mult de stilul de a compune al stolnicului, amintindu-ne de a sa *Istorie a Țării Rumânești dintru început*¹³¹.

Apropierile acestea și-ar găsi o explicație și prin identitatea mediului cultural, dar trebuie să ținem seamă de faptul că însuși Radu Greceanu mărturisește deschis în două din prefețele traducerilor sale, a *Mărgărita-relor* și a *Pravoslavnicii mărturisiri*, că pe stolnicul Constantin Cantacuzino „mai virtos ajutoriu și îndreptătoriu . . . pre dumnealui ca pre un epistimon (=savant, învățat) și știutoriu l-am avut lumină și dezlegare întru toate”¹³².

Supoziția ca învățatul boier să fi fost „îndreptătoriu” istoriei oficiale brincovenești (pentru primii zece ani) ne apare firească, deoarece am constatat mai înainte ca această scriere avea un rol de *justificare* față de cititori în privința actelor domnului și ale celor care îl sfătuiau în conducerea țării. Socotim că stolnicul Cantacuzino nu putea lăsa *necontrolată* o atare operă *cu caracter politic*, mai ales că el însuși avea partea importantă în desfășurarea evenimentelor.

Turcismele din cronică nu pot face dovada cunoașterii acestei limbi de către logofătul Radu. Unele din ele se datoresc influenței suzeranității otomane (numirile dregătorilor turci, sau numirile din administrația Porții etc.), altele provin desigur din informațiile orale sau scrise primite de voievod prin capuchehaielele sale (= boierii trimiși ca reprezentanți

¹³⁰ Stolnicul Constantin Cantacuzino avea o formație de istoric pe măsura vremii sale, prin studiile urmate la Adrianopol și Padova, așa încît e firesc ca el să fi dat indicații în ce privește scrierea istoriei oficiale a nepotului său, dozînd faptele rezervate cititorilor și poate chiar inserînd în cronică unele din știrile externe, mai ales cînd știm că el purta o întinsă corespondență cu unii din conducătorii statelor europene. Cf. C. Șerban, *Legăturile stolnicului Const. Cantacuzino cu Rusia*, în *Studii și articole de istorie*, II, publ. a Soc. de științe istorice, 1957, p. 237—254; același, *Contribuții la repertoriul corespondenței stolnicului C. Cantacuzino*, în *Studii*, XIX (1966), nr. 4, p. 683—705 și Virgil Căndea, *Stolnicul Const. Cantacuzino, omul politic, umanistul* (I), *ibidem*, p. 660—661. Pentru felul cum Greceanu înregistrează în opera sa unele din evenimentele externe, a se vedea și mai departe (p. 27) pasajul în care descrie cele înîmplăte lui Carol al XII-lea al Suediei la Varna, împrumutat de cronicar vorbă cu vorbă din scrisorile lui Afenduli clucerul, delegatul lui Brincoveanu pe lângă seraschierul de la Bender.

¹³¹ Iată cîteva exemple: „*aici în ticălosul (nenorocitul) pămînt cu pricina nemişlor, multă vreme șăzînd de vor veni ...*” sau „*și ce li să părea că vor isprăvi cu acelea, nu lesne le es, încă înpotriva lor că coboară pricepea*”. Alteori, asemănarea ni se pare mai puternică: „*prea învățatul și prea știutul mare dragoman*” apare ca la stolnicul Cantacuzino: „*în limba elinească era știuți și învățați*”; italianismul: „*erudăitate*” folosit de stolnic îl întîlnim și la Greceanu: „*cu mare crudăitate*”, iar exprimarea: „*ostași știuți și pășiți*” se găsește și la stolnic în aceeași formă: „*în lucrurile oștirii foarte știut și pășit*”. Vezi ediția de față, p. 67, 60, 119, 129 și Const. Cantacuzino, *Istoria Țării Rumânești*, ed. Gregorian, vol. 1, p. 4, 43, 44.

Cf. și Al. Rosetti și B. Cazacu, *Istoria limbii române literare*, I, Buc., 1961, p. 281—282, care analizează limba stolnicului Cantacuzino arătînd că fraza lui, greoaie și foarte încărcată, alcătuită din numeroase propozițiuni secundare și construcții incidente, rămîne tributară prin topică frezei latine.

Înrîurirea vestitului cărturar se mai poate bănui și după modul de prezentare a istoriei oficiale brincovenești: împărțirea pe capitole, cu titluri pentru fiecare capitol, abundența citatelor din teologi, din *Biblie* și din istorici.

¹³² I. Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, vol. I, p. 320 și 323. O apropiere între opera stolnicului și predoslovnia *Bibliei* de la București (1688), în ce privește particularitățile de stil, face și Virgil Căndea în studiul *Semnificația politică a unui act de cultură feudală*, în *Studii*, XVI (1963), nr. 3, p. 659, nota 4.

ai domnului la Țarigrad)¹³³. O singură dată — și atunci greșit — este citată o frază în limba turcă referitoare la cele întâmplate regelui Suediei la Varnița. Or, constatăm că atît citatul în limba turcă, cît și o bună parte a povestirii despre Carol al XII-lea sînt împrumutate de Greceanu *tale-qual* din scrisorile lui Afenduli clucerul, delegatului lui Brîncoveanu pe lîngă seraschierul de la Bender¹³⁴.

Grija cronicarului de a însemna minușios cele mai mărunte evenimente impietează asupra valorii literare a operei sale istorice. Ici-colo îndeminări de povestitor răzbat totuși în monotonia letopiseșului. Încercarea turcilor de a scoate pe Carol al XII-lea de la Varnița prinde consistență în descrierea lui Radu Greceanu : „Craiul încăși cu cîți oameni avea pe lîngă dînsul, închizîndu-se în case, nu da prost foc și ei după feristri. Și așa au dat războiu pînă în diseară și nimic nu putea să le strice, că craiul cum vedea mulțimea dă iniceri, numai ce începea arunca galbeni pã fereastră. Inicerime vâzînd galbenii, da morți la dînșii, iar cei din casă cum îi vedea nãvãlînd la galbeni, numai ci sloboziia focul ci-i prã-pãdiia”¹³⁵.

Cadențe neașteptate, fraze lapidare învederează posibilități latente, cînd îi lipsește preocuparea de a urma modele stilistice străine limbii noastre. Descrierea confuziei în care se găsea Poarta după războiul cu rușii din 1711 constituie o pildă : „înpărăția neputîndu-se odihni a avea pace cu moscalii, fiind îndemnat foarte dă craiul șfețescu, cu multă ocară și necinste pre soli și pre zãloagele moscalilor cu toți oamenii, ca o turmă dîndărăt i-au dus și iarăși i-au bãgat în Idicula. Și cîți s-au aflat pã lîngă dînșii : moldoveni, greci, dă le slujia, i-au bãgat pre toți la catargă (= galere), mazîlînd numaidecît și pã Isuf pașa... lucru care da mirare tuturor : închide solii, scoate solii, înbracă-i cu caftane, fă pacea, strică pacea, acatastasie (= haos, dezordine) pãgînească !”¹³⁶.

Iar cînd e obligat să stigmatizeze pe dușmanii voievodului, vehemența tonului și abundența invectivelor trezesc din amorțeală și uimesc de-a dreptul pe cititor : Dimitrie Cantemir e „vestitul telpiz” (= înșelător), Alexandru Mavrocordat e „spurcat și vrãjmaș”, Teodor Corbea „neam foarte ciocoi, șcheau¹³⁷ varvar și plin de rãutate”, jupîneasă Tudosca a paharnicului Corbeanu „muiare rea și neastîmpărată”¹³⁸.

Aceste cazuri sînt însă mai rare și ele rămîn înecate într-o povestire lipsită de energie și expresie, monotonă și incoloră, așa cum se caracterizează cronica în întregimea ei. De aceea nu e de mirare că s-a încercat —

¹³³ Un exemplu îl constituie numirea de *Sactz*, întrebuițată de cronicar pentru insula *Hios*, numirea turcească fiind cea uzitată la Constantinopol, de unde veneau știrile.

¹³⁴ Cf. *Istoria parțială dar însemnată cuprinzînd pe scurt cele întimplale regelui Suediei Carol ... scrisă .. de către Afenduli clucerul ...*, în *Scrieri și documente grecești privitoare la istoria românilor ...*, tom. XIII din doc. *Hurmuzaki*, de A. Papadopoulos Kerameus, trad. de G. Murnu și C. Litzica, Buc., 1914, p. 62—63. Pentru felul cum își culegea cronicarul informațiile vezi mai sus, p. 17. Cf. și G. Pascu, *Istoria literaturii române din secolul XVII*, Iași, 1922, p. 153, care susține fără teme că Radu Greceanu cunoștea limba turcă.

¹³⁵ Vezi ediția de față, p. 204.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 200.

¹³⁷ Locuitor din Șcheii Brașovului.

¹³⁸ Vezi ediția de față, p. 181, 214, 222.

cum vom arăta mai departe — să i se prelucreze stilul și să se folosească un mod de exprimare pe înțelesul tuturor, chiar și al boierilor mari, care nu se puteau împăca cu limba artificială creată de cronicarul oficial brîncovenesc¹³⁹.

PRELUCRAREA PRIMEI PĂRȚI A CRONICII; FORMA POPULARĂ (primii zece ani ai domniei)

Cronica brîncovenească n-a fost terminată din cauza împrejurărilor care au adus mazilirea și apoi sfîrșitul tragic al voievodului și al fiilor săi. Doar partea de la început, care privește cei dintii zece ani ai domniei, se poate socoti ca o lucrare încheiată. Această parte de la început, adică cele 43 de capitole, a avut cea mai mare difuzare. Ele au fost răspîndite nu numai în Țara Românească, ci și în Transilvania, în regiunea Brașovului¹⁴⁰, regiune și oraș cu care Brîncoveanu a avut atîtea legături comerciale, culturale și religioase¹⁴¹.

Există pentru această parte dintii a cronicii (primele 43 de capitole, pînă la anul 1699) două versiuni în manuscrisele care au parvenit pînă la noi. Una oficială, scrisă de Radu Greceanu și, așa cum am arătat într-unul din capitolele anterioare, continuată apoi tot de cronicar, cealaltă, o prelucrare după cea oficială, fără continuare, oprindu-se probabil la sfîrșitul celor 43 de capitole. Această versiune a fost remaniată mai ales ca stil de alt autor — poate vreun logofețel (diac) — curînd după scrierea textului oficial. Fraza greoaie, sinuoasă și latinizantă e prefăcută, și povestirea e redată în limba populară, pe înțelesul tuturor. Mai mult decît atît, multe părți socotite că încarcă textul au fost suprimate, s-au suprimat și titlurile capitolelor și cuvîntul de închinare, greoi și plin de citate din filozofi și istorici. În forma aceasta *mai populară*, cronica e precedată de *Anonimul cantacuzinesc*, pe care de fapt îl continuă ca spirit și ca limbă, interpolînd toate evenimentele povestite de anonim pentru anii 1688–1690, deși ele se repetă, dar cu multe amănunte deosebite.

Redacția populară — păstrată de altfel de manuscrisele cele mai vechi — a avut răspîndire chiar printre boierii apropiați și oamenii de încredere ai lui Brîncoveanu, cum era Cornea Brăiloiu vel ban¹⁴² și Asan

¹³⁹ Cf. P.P. Panăitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, Buc., 1965, p. 218, care arată că umaniștii români de la sfîrșitul sec. al XVII-lea, încercînd să creeze o limbă literară românească folosind lexicul și topica limbilor clasice, au dat naștere unei scrieri artificiale, depărtate de înțelegerea poporului.

¹⁴⁰ Ms. 5022 din colecțiile Acad. Rom. care cuprinde cronica lui Brîncoveanu, este copiat de Florea Donic din comuna Țîntari (aproape de Brașov) pe la 1725, iar ms. 285 din aceeași colecție e copiat pe la mijlocul sec. al XVIII-lea după cel dintii, tot în Transilvania. Pentru identificarea comunei de origine a lui Florea Donic, cf. Sterie Stinghe, *Documente privitoare la trecutul românilor din Șchei*, Brașov, 1901, I, p. 15–16.

¹⁴¹ N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. VI, București, 1938, cap. *Ardealul românesc și Brîncoveanu*, p. 423 și urm. și același, *Brașovul și românii, scrisori și lămuriri*, în *Studii și documente*, vol. X, Buc. 1905 și Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. III, partea I, Buc., 1942, p. 187 și 375.

¹⁴² Vezi ediția de față, capitolul cuprinzînd descrierea manuscriselor, p. 33.

cămărașul¹⁴³. Socotim că prefacerea cronicii s-a făcut chiar în vremea lui Brîncoveanu, dar din păcate nu ni s-a păstrat completă în nici un manuscris; credem însă că nu depășea primii zece ani de domnie a voievozului.

DESCRIEREA ȘI FILIAȚIA MANUSCRISELOR

Cronica domniei lui Constantin Brîncoveanu se păstrează numai în copii în 22 de manuscrise, atât în colecțiile bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, cât și în unele colecții din țară: la Brașov, Cluj și Craiova.

Opera lui Radu Greceanu urmează în toate manuscrisele cunoscute nouă *Istoria Țării Românești* sau *Letopisețul Cantacuzinesc*. Un singur manuscris face excepție, e vorba de manuscrisul românesc 548 al Acad. Române; acesta cuprinde întreaga domnie, în 110 capitole, adică pînă la martie 1714, narațiunea sfîrșindu-se cu cîteva săptămîni înainte de mazi-lire.

Manuscrisele în care ni s-a păstrat cronica se pot împărți în două mari grupe. O grupă (notată cu X) o constituie manuscrisele cuprinzînd următoarea compilație: *Anonimul cantacuzinesc* plus cronica oficială brîncovenească, dar în care *Letopisețul cantacuzinesc* se sfîrșește cu fraza: „și așa cu înțelepciunea lui toate le-au potolit”¹⁴⁴, iar cronica lui Brîncoveanu începe cu fraza: „Începătura istoriei vieții luminatului și prea creștinului domnului Țării Rumânești. . .”.

A doua grupă (notată cu Y) o constituie compilația în care *Letopisețul cantacuzinesc* se sfîrșește cu fraza: „, așijderea și slugile ei cîte au avut, le-au făcut cărți de milă ca să slujească acei care pînă vor fi”¹⁴⁵, urmat de cronica lui Brîncoveanu care începe fie cu titlul: „De aici să începem de altă poveste a celor 4 boeri carii au mers la Beciu. . .”, fie abia cu cap. V cu vorbele: „, Cînd au trimis măriia sa vodă pre Preda spătarul la boiarii carii era trimiși la Beciu”.

I. În prima grupă (X) cronica oficială brîncovenească urmează după *Letopisețul cantacuzinesc*, care sfîrșește în felul arătat mai sus, adică „și așa cu înțelepciunea lui toate le-au potolit”. Un singur manuscris cuprinde numai cronica lui Greceanu. În această grupă istoria domniei lui Brîncoveanu variază ca număr de capitole după diferitele familii de manuscrise, începînd cu 48 și mergînd pînă la 110 capitole. Distingem astfel patru familii notate cu siglele: C, K, L, M.

O primă familie, pe care am consemnat-o sub sigla C, se compune din *ms.112 Cluj* (fond Blaj) și *ms. Acad. Rom nr. 2455*.

¹⁴³ *Ibidem*, p. 34.

¹⁴⁴ Vezi *Istoria Țării Românești 1290–1690 (letopisețul cantacuzinesc)*, ed. critică de C. Grecescu și D. Simonescu, București, 1960, p. 188, rînd. 10.

¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 193, rînd 15–18.

C¹ din *Biblioteca Filialei Acad. Rom., Cluj, fond Blaj: ms. 112*, f. 127 v — 204, format 16 × 21 cm, cuprinde cronică brâncovenească în 48 de capitole (1688-1699); copia a fost scrisă înainte de 1716. A aparținut lui Ștefan Cantacuzino voievod, a cărui pecete inelară e așezată în josul fiecărei pagini. La 1736 aparținea unui Constantin logofăt, iar din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea familiei Brăiloiu din Gorj¹⁴⁶; în secolul al XIX-lea trece la Biblioteca Colegiului Sf. Sava, apoi la Eforia Școalelor din București, de unde ajunge în Biblioteca de la Blaj¹⁴⁷.

Incipit: < Începutul istorii vieții >¹⁴⁸ luminatului și prea creștinului domnului Țării Rumânești . . .

Desinit: . . . mîhnire au dat domnului său și priiatenilor lui.

C² în *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 2455*, f. 101v — 161v, format 15 × 21 cm, copiat de popa Ioan ot Iași (Gorj) în 1753 (f. 108). Copierea s-a făcut probabil după ms. 112 Cluj sau după un manuscris asemănător, pentru că prezintă aceleași lacune ca și manuscrisul precedent; ms. 112 Cluj se găsește pe vremea aceea (1753) în posesia familiei Brăiloiu din Gorj. Cronică domniei lui Brîncoveanu în 45 de capitole (1688-1699) urmează după *Letopisețul cantacuzinesc*. Manuscrisul a aparținut mănăstirii Cozia și Bibliotecii Colegiului Sf. Sava, apoi Bibliotecii Centrale; provine de la Muzeul de antichități din București.

Așa-numitul „izvod al lui Teofan” care făcea parte din *Letopisețul cantacuzinesc* a fost trecut la sfîrșit, după cronică lui Brîncoveanu (la f. 161v), copistul socotindu-l ca o anexă.

Incipit: . . . Domnia lui Consta<n>din vod <ă>

Desinit: . . . după cum au fost porunca împărătească de s-au dus cu iale la Isuf pașa.

Familia M din această grupă e reprezentată prin compilația de cronici poruncită de Nicolae Mavrocordat logofețelului Radu Lupescu în 1729. Ea cuprinde *Anonimul cantacuzinesc*, apoi cronică lui Brîncoveanu în 48 de capitole, urmată de partea a doua a cronicii lui Radu Popescu. Compilația logofețelului Radu Lupescu ni s-a păstrat în patru copii, cea mai veche datînd de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, restul fiind din prima jumătate a secolului al XIX-lea; cele mai multe din manuscrise au fost copiate în Moldova.

Compilația are următorul titlu general care figurează în toate manuscrisele acestei familii:

< *Letopisețul Țării Rumânești* > întru care < sic ! > coprinde toate istoriile a tuturor domnilor din-ceputul țării, de la întîiul domnu Radul Negrul voevod pînă acuma la domnia de a dooa a mării sale lui Nicolae Alexandru voevod, acum de iznoavă scrisă din porunca mării sale prea luminatului și prea înndltatului domnului nostru Io Nicolae Alexandru v <oe> v <o> d, întru al unsprezecilea an dintru a doao domnie a mării sale de Radul logofețelul de divan, sin Mihaiu ieromonahul Lupescul, la anii de la zidirea lumii 7238, iar de la nașterea domnului nostru Is <us> H <ri-

¹⁴⁶ Poate și Constantin logofătul din 1736 să fie un membru al familiei Brăiloiu.

¹⁴⁷ Acestea rezultă din însemnările aflătoare pe unele file ale manuscrisului.

¹⁴⁸ Cuvintele din paranteze sînt scrise de mîna lui N. Bălcescu, care l-a studiat și l-a utilizat în *Magazin istoric*, tipărind *Letopisețul cantacuzinesc* după acest manuscris, cf. ed. C. Grecescu și D. Simonescu a *Letopisețului cantacuzinesc*, p. XXXIX.

sto > s 1729, luna lui octomv < rie > 31 (titlul redat după ms. Acad. Rom. nr. 100).

M¹ din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 121*, f. 84—138v, format 21 × 30,5 cm. Copie de la sfârșitul sec. al XVIII-lea după o alta din 1729; cuprinde domnia lui Brîncoveanu în 48 de capitole. Manuscrisul a aparținut lui Gh. Asachi și Bibliotecii Scheiene.

Titlul cronicii în ms.: *Începătura istorii vieții luminatului și prea creștinului domnului Țării Românești, Io Cos < tan > d < i > n B < rîncoveanu > Basarab v < oe > v < o > d de cînd Dumnezeu cu domnia l-au încoronat pentru vremile și întâmplările ce în pămîntul acesta în zilele mării sale s-au întîmplat.*

Incipit: Cap. 1. Multe și vrednice istorii fiind lucrurile și întîmplările...

Desinit: ... pentru care multă mîhnire au dat domnului său și prietenilor lui.

M² din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 100*, f. 80—130v, format 20,5 × 33 cm, copie de la începutul sec. al XIX-lea, după o alta din 1729. Domnia lui Brîncoveanu cuprinde 48 de capitole. A aparținut bibliotecii Scheiene.

Titlul cronicii în ms.: *ca mai sus* (la ms. M¹).

Incipit: Cap. 1. Multe și vrednice istorii fiind lucrurile și întîmplările...

Desinit: ... pentru care multă mîhnire au dat domnului său și prietenilor lui.

M³ din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 327*, f. 49—80, format 21,5 × 35,5 cm. Copie după anul 1832*. Domnia lui Brîncoveanu cuprinde 48 de capitole. Manuscrisul a aparținut lui M. Kogălniceanu; dăruit Academiei de Ministerul Cultelor (1882).

Titlul cronicii în ms.: *ca mai sus*.

Incipit: Cap. 1. Multe și vrednice istorii fiind lucrurile și întîmplările...

Desinit: ... pentru carele multă mîhnire au dat domnului său și prietenilor lui.

M⁴ din *Biblioteca Filialei Acad. Rom., Cluj, fond Blaj, ms. 59*, f. 123v—176, format 25 × 39 cm. Copie din prima jumătate a sec. al XIX-lea (înainte de 1840) după o alta din 1729. Domnia lui Brîncoveanu cuprinde 48 de capitole. Manuscrisul a aparținut lui Nicolaie Bălcescu și Bibliotecii centrale din Blaj.

Titlul cronicii în ms.: *ca mai sus*.

Incipit: Cap. I. Multe și vrednice istorii fiind lucrurile și întîmplările ce s-au întîmplat...

Desinit: ... multă mîhnire au dat domnului său și prietenilor lui.

Un alt codice din această grupă, notat cu sigla **L**, singurul care conține cronică în întregime, cuprinde evenimentele de la 1688 pînă în martie 1714. Acest manuscris, pe lângă faptul că e unicul care duce povestirea pînă la 1714, dar mai cuprinde și partea numită de noi *istoria de taină*, parte care reia povestirea evenimentelor dintre 1700 și 1707 și în care se dezvăluie unele secrete ale politicii interne și externe brîncovenesti. Toate aceste capitole de istorie secretă se află *grupate* în manuscris după cap. 80, adică după anul 1707. Din comparația cu celelalte familii ale acestei grupe rezultă că manuscrisul **L** se înrudește pentru primele 48 de capi-

*Cf. filigrana la f. 2.

tole cu familiile C și M prin unele lacune comune, dar ceea ce îl deosebește de rudele sale este lipsa *Anonimului cantacuzinesc*.

Codicele se găsește la *Biblioteca Acad. Rom.*, sub cota *ms. rom. 548*, 352 f., format 14×19 cm. E o copie de pe la mijlocul sec. al XVIII-lea¹⁴⁹; a aparținut în 1891 preotului iconom Iancu de la biserica Slobozia din București. A fost dăruit Academiei de Oct. Lugojanu în 1892.

Titlul în ms.: *Începătura istorii vieții luminatului și creștinului domnului Țării Rumânești Io Constandin B<rincoveanu> Basarab voevod, dă când Dumnezeu cu domnia l-au încoronat pentru vremile și întâmplările ce în pământul acesta, în zilele mării sale s-au întâmplat.*

Incipit: Cap. 1. Multe și vrednice istorii fiind lucrurile și întâmplările ce s-au întâmplat...

Desinit: ... au intrat cu fericire în scaunul Bucureștilor.

O altă familie din această grupă, care poartă sigla **K**, o constituie compilația de cronică copiată din porunca lui Iordache Krețulescu de Stan logofețelul în 1731. Partea finală a *Anonimului cantacuzinesc* este suprimată, conform compilației acestei grupe, adică se sfârșește cu: „și așa cu înțelepciunea lui toate au potolit”, iar cronică lui Brîncoveanu cuprinde 80 de capitole pentru anii 1688-1707. Manuscrisele care fac parte din această familie sînt în număr de două.

K¹ aflător în *Biblioteca Acad. Rom.*, *ms. rom. 1350*, format 13,5×19,5 cm, copiat de Stan logofețelul pentru Iordache Krețulescu vel vornic în 1731. Acesta e singurul manuscris care are la început, înainte de *Letopisețul cantacuzinesc*, predoslovia (=dedicația)—*în fragment*—închinată lui Brîncoveanu de logofățul Radu Greceanu cu prilejul împlinirii celor zece ani de domnie. Mai cuprinde la sfîrșit o tablă de materii care privește numai cronică lui Brîncoveanu. Predoslovia se găsește de la f. 1 la f. 3, de la f. 199 la f. 394v este cronică, iar de la f. 403 la f. 408v e tabla de materii; file albe de la 396 la 402v și 405r-v. Manuscrisul a aparținut lui Șt. D. Grecianu.

Incipit (f.1): nu pentru putere, ci pentru bunele fapte să fie lăudați...

Desinit (f.3): ... plecată slugă, Radul log<o<f<ă>t Greceanul.

Incipit (f. 199): Multe și vrednice istorii fiind lucrurile...

Desinit (f. 394v): ... Plinitu-s-au cu adevărat și cu ajutoriul lui D<u> mn<e>zeu și anul al 19 al domniei mării sale pomenitului domnu Io Constandin B<rincoveanu> voevod la oct. 28 dni, 1t. 7216.

Incipit (f. 403): înpărăția decindea la Nicopoe, cap. 37...

Desinit (f. 408v): ... pînă la Turnu unde au trecut.

K² se păstrează în *Biblioteca Acad. Rom.*, *ms. rom. 5463*, format 15,5×21,5 cm; e o copie după ms. 1350 de mai sus (**K**¹), în care diacul nu și-a trecut propriul său nume, ci a copiat împreună cu textul și numele copistului înaintaș, adică al lui Stan logofețelul de la 1731¹⁵⁰ (f. 192). Grafia dovedește însă că manuscrisul e din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea. Sînt indicii că acest manuscris a aparținut lui B. P. Hasdeu¹⁵¹.

¹⁴⁹ Pare a fi copiat de serdarul Grigore Greceanu între 1730 și 1740.

¹⁵⁰ Cf. G. Ștrempel, *Copiști de manuscrise românești pînă la 1800*, vol. I, Buc., 1959, p. 223, nota.

¹⁵¹ După unele însemnări pe scoarțele manuscrisului.

Cronica brîncovenească se află la f. 192v—383v, iar la filele 384v—393v tabla de materii a cronicii brîncovenești pentru 85 de capitole.

Incipit (f. 192v): Multe și vrednice istorii . . .

Desinit (f.383v): . . . Io Costandin B<rincoveanu> Basarab voevod, la oct. 28 lt. 7216¹⁵², amin.

Incipit (f. 384v): Pentru domnia luminatului domnu . . .

Desinit(f. 393v): . . . a lui Mihai vodă din Moldova, cap. 85 list. Amin.

II. A două grupă, notată cu sigla Y, o constituie compilația în care *Letopisețul cantacuzinesc* se sfîrșește cu fraza care arată sollicitudinea lui Brîncoveanu față de văduva lui Șerban Cantacuzino: „așijderea și slugilor ei cite au avut, le-au făcut cărți de milă ca să slujască acei care pînă vor fi”. Urmează apoi cronica lui Greceanu.

Din această grupă face parte familia A, în care prefața cronicii și primul capitol sînt suprimate, titlurile capitolelor și părți din unele capitole sînt lăsate la o parte sau prescurtate, iar stilul e și el modificat, fiind adaptat unei forme de exprimare mai populare. De asemenea, manuscrisele acestei familii au *interpolată* partea finală a Anonimului cantacuzinesc, începînd cu paragraful: „Iar cînd au fost cursul anilor 7197 meșița iunie 20 zile . . . ”¹⁵³. Bineînțeles fiecare pasaj este așezat la locul care i s-a părut mai potrivit compilatorului. În unele cazuri, chiar dacă cronica lui Brîncoveanu povestește aceleași evenimente sub altă formă, compilatorul inserează și pasajul respectiv din *Letopisețul cantacuzinesc*, fără nici o modificare¹⁵⁴.

A¹ din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 465*, 26 f., format 12 × 18 cm, copie fragmentară din primele decenii ale veacului al XVIII-lea (începutul și sfîrșitul lipsesc, manuscrisul fiind rupt), a fost scrisă de un Goran în primele decenii ale sec. al XVIII-lea, probabil pentru Asan cămărașul¹⁵⁵ sau după copia acestuia. Cuprinde cap. V—XXIX (1689—1693). Manuscrisul era o compilație de cronici în care din *Letopisețul cantacuzinesc* nu se mai păstrează decît două file (f. 7—8 v).

Incipit: folosul casii și a capului său . . .

Desinit: . . . făcînd multă voroav<ă> amînd<oi>.

A² din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 1321*, f. 130 v—140 și 142—143, format 17 × 20,5 cm, copie de prin anii 1845—1846 scrisă de Tache Roșiescu¹⁵⁶ pentru căpitanul Constantin Oltelniceanu. Manuscrisul e o compilație de cronici. *Letopisețul cantacuzinesc* se sfîrșește cu fraza: „că să slujească acei care pînă vor fi”. Cronica brîncovenească începe cu cap. II și se încheie cu cap. X(1688—1689); fără titlu, lipsesc capitolele III—IV și partea de la început a cap. V, pentru care s-au lăsat file albe. Codicele

¹⁵² Văleatul este scris greșit.

¹⁵³ *Istoria Țării Românești 1290—1690 (letopisețul cantacuzinesc)*, ed. C. Grecescu și D. Simonescu, p. 193, r. 19.

¹⁵⁴ Cf. studiul introductiv (p.28) și aparatul critic de la p. 58—98 al ediției de față.

¹⁵⁵ G. Ștrempele, *Copiști de manuscrise românești pînă la 1800*, p. 88.

¹⁵⁶ Numele copistului nu figurează în manuscris; el a fost identificat după ms. 36 fond Blaj, al bibl. Filialei Acad. Rom., Cluj, cf. I. Crăciun și A. Ilieș, *Repertoriul manuscriselor de cronici*, p. 158.

a aparținut apoi episcopului Dionisie al Buzăului; dăruit Academiei de Ministerul Cultelor (1897).

Incipit (f. 130 v) : De aicea începem de povéstea celor 4 boeri care au mers la Beci trimiși de Șarban vodă . . .

Desinit (f. 140) : . . . mai vîrtos zicînd o seamă de boeri să se lepede Constand <i>n vodă de turci și să fie cu nemții, iar altă seamă de boeri, mari vîrtos Costandin.

Incipit (f. 142) : Ducîndu-se la București, cît au șazut, multă pagubă și stricăciune au făcut . . .

Desinit (f. 143) : . . . fugind nemții de aici din București la ghen <a>r
12.

A³ din *Biblioteca Academiei Rom.*, ms. rom. 1817, f. 273v — 274v, format 15 × 20 cm; copie din primii ani ai sec. al XVIII-lea. Pe lîngă *Letopisețul cantacuzinesc*, care se încheie cu fraza caracteristică familiei A, manuscrisul mai cuprinde o filă (f. 199 r-v) închinată ca panegiric morții lui Cornea Brăiloiu¹⁵⁷ (1705), fapt care ne îndeamnă să presupunem că manuscrisul a aparținut familiei Brăiloiu. Cronica brîncovenească începe cu cap. II și se oprește întîmplător la cap. V (1688—1689), manuscrisul fiind rupt.

Incipit : De aicea începem de povéstea celor 4 boiar <i>. . .

Desinit : . . . Și mergîndu Preda spăt <ar> Prișcoveanul cu cărți la Beciu la boiar <i>.

A⁴ din *Biblioteca Acad. Rom.*, ms. rom. 2150, f. 92—103, format 15 × 20 cm, copie de pe la mijlocul sec. al XVIII-lea scrisă de mai multe mîini. Compilația de cronici e aceeași ca pentru întreaga familie, adică după *Letopisețul cantacuzinesc* urmează cronica lui Brîncoveanu, începînd cu cap. II și oprindu-se la cap. XI (1688—1690). Manuscrisul se încheie cu un rezumat al domniei lui Brîncoveanu și al aceleia a lui Ștefan Cantacuzino. Provine de la C. Negoescu.

Incipit : Și de aicea să începem de altă povéste a celor 4 boiari . . .

Desinit : . . . fugind nemții de aici din București la luna lui ghenarie 12 dni, într-o vineri¹⁵⁸.

A⁵ din *Muzeul Craiova*, ms. nr. 52, f. 226v—252v, format 14 × 19 cm, copie din primul sfert al sec. al XVIII-lea scrisă de Stanciu erei de la Biserica Tuturor sfiniților din București¹⁵⁹. Manuscrisul cuprinde *Letopisețul cantacuzinesc* pînă la sfîrșit, pînă la gonirea trupelor imperiale care pătrunseseră în țară (1690), iar de la acest eveniment înainte continuă cu cronica lui Radu Greceanu, începînd cu cap. XII, în forma păstrată de familia A. Se oprește întîmplător la cap. XXXI, manuscrisul fiind rupt. Codicele a aparținut seminaristului N. Pretorian din Coțofeni (1875).

Incipit : După acéia nu multă vréme trecînd, venit-au véste domnului că și calgan sultan s-au apropiat la hotar . . .

¹⁵⁷ Publicat de P.P. Panaitescu, în *Arhivele Oltenei*, XI (1932), p. 352.

¹⁵⁸ Copistul mai adaugă citeva fraze despre domnia lui Brîncoveanu și aceia a lui Ștefan Cantacuzino.

¹⁵⁹ Cf. G. Ștrempeț, *op. cit.*, p. 224—227. Am identificat pe acest copist după grafie, comparînd manuscrisul de mai sus cu alte manuscrise pe care le-a mai copiat și care poartă semnătura sa.

Desinit : . . . împreună cu a sa soacră, doamna Anastasiia a Ducăi vod <ă> și cu boiari mari, anume Vasilie vel.

Dintr-o contaminare între grupele X și Y a rezultat *subgrupa Z*; ea s-a dezvoltat în Transilvania. Subgrupa Z cuprinde *Letopisețul cantacuzinesc*, care sfârșește cu fraza : „așijderea și slugilor ei le-au făcut cărți de milă ca să slujească acei case pînă vor fi” (ca în grupa Y) și continuă cu cronică oficială brîncovenească ca în manuscrisele din grupa X, dar cu unele modificări (care le apropie de grupa Y). Subgrupa e compusă din familiile T și F.

Familia T descinde dintr-un codice cu mari lacune, deoarece cronică oficială brîncovenească începe abia cu cap. V și sfârșește cu cap. X și mai cuprinde un rezumat la cap. XXXVI și XXXVII, nu are interpolațiile din *Letopisețul cantacuzinesc*. Manuscrisele acestei familii au fost copiate în Transilvania sau după copii transilvănene.

T¹ din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 5022*, f. 194—207, format 10 × 15,5 cm, copiat de Florea Donie din comuna Țințari (Brașov)* în primul sfert al sec. al XVIII-lea. Are file intervertite, căci după *Letopisețul cantacuzinesc*, cronică lui Brîncoveanu începe cu un rezumat al cap. XXXVI (1696) la filele 194—195 și continuă apoi cu cap. V—IX (1689—1690); de asemenea lipsește și titlul.

Incipit : Iar cînd au fost văleatul 7204 iun <ie> 20 dn <i>, rădicatu-s-au împăratul turcescu cu toată puterea lui . . .

Desinit : . . . și cu dînsul <în>preună era Preda Prococianul <sic!> și Macei <sic!> Bălăceanul, văru-său.

T² din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 284*, f. 85 v—94 și 97 r-v, format 17,5 × 21 cm, copie după ms. rom. 5022 de mai sus sau după unul asemănător. Scris în Transilvania în secolul al XVIII-lea (cf. însemnările de la f. 98 v). Cuprinde aceeași compilație ca ms. 5022, cu deosebirea că rezumatul cap. XXXVI și XXXVII e trecut la sfîrșit. Codicele a aparținut lui Necula Voine (1793) și familiei Blebea (Brașov). Titlul lipsește.

Incipit (f. 85v) : Cînd au fost trimis măriia sa vod <ă> pre Preda spătar . . .

Desinit (f. 94) : . . . și cu dînsul împreună era Preda Proceanul și Mateiu Bălăceanul, văru-său.

Incipit (f. 97) : Iară cînd au fost leatul 7204 iunie 20 zile, rădicatu-s-au împăratul turcesc . . .

Desinit (f. 97v) : . . . și l-au înbrăcat cu caftan și împărăția și vizirul <apoi adăugat de altă mîină> și s-au înturnat iară la scaunu lui, cu bucurie șezînd și <cu> pace domnînd.

T³ din *Biblioteca Acad. Rom., ms. rom. 3404*, f. 79v — 82, format 22 × 31 cm, copie de la 1822 scrisă de Ioan sin Dobre Cojocarul din mahalaua Batiștei din București; de la f. 3 la 4v o tablă de materii; cu ilustrații în text. Manuscrisul păstrează caracteristicile familiei, deoarece cuprinde

* Florea Donie semnează la 1723, mai 5, un act împreună cu alți săteni din comuna Țințari (Brașov) ca românii din Șchei, din Țara Birsei și neguțătorii greci din compania grecilor din Brașov să rămîină în legea strămoșească, cf. Sterie Stingbe, *Documente privitoare la trecutul românilor din Șchei*, I, p. 74.

cap. V—IX (1688—1690), dar îi lipsește rezumatul capitolelor XXXVI—XXXVII. Mai cuprinde o cronică a evenimentelor petrecute în Țara Românească (1802—1830)¹⁶⁰. Codicele a aparținut familiei Tărtășescu (1901); achiziționat de Biblioteca Academiei de la un Paulescu.

Incipit: Deci cîndu au trimis măriia sa vodă pre Preda spătaru la boerii carii era trimiși la Beciu . . .

Desinit: . . . și pre la Cîmpulungu în Brașov au trecutu cu toate oștile lor.

Familia F cuprinde copiile după traducerea în limba germană, în 1727, a unei compilații de cronici ale Țării Românești de către Johann Filstich, rectorul Gimnaziului evanghelic din Brașov. Manuscrisele acestei familii conțin *Letopisețul cantacuzinesc*, care sfirșește ca în codicele din grupa Y, iar istoria lui Greceanu (ca în grupa X, familia K), în 80 de capitole, fără „istoria de taină”, dar cu unele caracteristici ale codicelor din familia T (adică are un rezumat al cap. XXXVI—XXXVII). *E singura familie care păstrează în întregime cuvîntul de închinare al cronicarului*. Datorită traduceii lui Johann Filstich, cronica a fost cunoscută de J. Fr. Engel și folosită în a sa *Geschichte der Moldau und Walachey*, Halle, 1804.

După publicația lui Engel o folosește și Gh. Șincai în hronicul său, dar sub o formă prescurtată¹⁶¹. O copie rezumativă, tot în limba germană — după manuscrisul lui Filstich — însă cu îndreptarea ortografică și cu adnotări, a dat la începutul secolului trecut *Lucas I. Marienburg* și se pare că una din aceste copii se găsește la *Muzeul Széchényi din Budapesta*; ea a fost semnalată de Nicolae Densușianu¹⁶². O copie modernă după manuscrisul lui Marienburg, arătat mai sus, aflat la *Muzeul Széchényi din Budapesta*, se păstrează la *Biblioteca Centrală de stat din București*, la secția manuscrise¹⁶³.

F¹ din *Arhiva Bisericii Negre, Brașov (fost liceul Honterus)*, purtînd cota IV. F. 37, format 21 × 15 cm, p. I—XIII și 1—363 (a doua numerotare); numai 80 de capitole (cuprinde anii 1688—1707).

La p. 340—344 (prima numerotare) se găsește un rezumat al capitolelor XXXVI—XXXVII din aceeași cronică, iar cuvîntul de închinare al cronicarului către domn la p. I—XIII.

Compilație de cronici, copie după traducerea în limba germană a lui Johann Filstich, rectorul gimnaziului din Brașov (1727), scrisă cu litere neogotice în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Condicele mai cuprinde *Letopisețul cantacuzinesc* și însemnări de cronică privitoare la Biserica sf. Nicolae din Șcheii Brașovului.

Titlul în ms. (p. 1): *Anfang des Lebens und der Historie des durchlauchtigsten All-christlichen Herren von dem Wallachischen Land, Johan Constandins Brancovan Bassarab Vavode seit Gott Ihn mit dem Fürstentum gekrönet oder beehret.*

¹⁶⁰ Această cronică e publicată de I. Corfus în culegerea *Studii și articole de istorie*, vol. XIII, cu titlul: *Cronica meșteșugarului Ioan Dobrescu (1802—1830)*, Buc., 1966, p. 309—403.

¹⁶¹ *Chronica românilor*, tom. III, Buc., 1886.

¹⁶² *Anal. Acad. Rom., Ad-tive*, ser. II, tom. II (1879—1880), p. 190—191.

¹⁶³ A se vedea mai departe descrierea manuscriselor, p. 38.

Incipit (p. I) : Praefatio. Hoherleuchteter, Hochgnädiger

Desinit (p. XIII) : . . . Radul logofetul (secretarius) aus Graetschan

Incipit (p. 1) : Caput 1. Hierinnen wird gehandelt von den Begebenheiten so sich unter der Regierung dieses obbenandten Wallachischen Fürstens in dem Lande zugetragen. Viele merckwürdige Dinge wolten Wir allhier anführen

Desinit (p. 363) : . . . Hiermit haben wir mit der Hülfe Gottes auch die Geschichte des 19-ten Jahres von der Regierung des Constantins Bassarab Vajvod absolviret den 18-ten octobr<is> .

Incipit (p. 340 prima numerotare) : Die 20-ten Juni. Stunde auf der türkische Kayser

Desinit (p. 344 prima numerotare) : . . . allwo er in Frieden regierte.

F² din Arhiva Bisericii Negre, Braşov (fost liceul Honterus) avind cota IV. F. 38, f. 1—259, format 21 × 16 cm, numai 80 de capitole (cuprinde anii 1688—1707), lipseşte prefata; cu marginalii explicind unele cuvinte din text. Copie după traducerea în limba germană a lui Johann Filstich, rectorul gimnaziului din Braşov (1727), scrisă de mai multe mâini cu litere neogotice în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Titlul în ms. : *Anfang des Lebens u<nd> der Historie des durchlauchtigsten all-christlichen H<erren> von dem walachischen Lande Jo Costandins Brancovan Bassarab Vayvode, seit Gott ihm mit dem Fürstentum gekrönet oder beehret.*

Incipit : Caput I. Hierinnen wird gehandelt von den Begebenheiten so sich unter der Regierung dieses obbenandten Wallachischen Fürstens in dem Lande zugetragen. Viele Merckwürdige Dinge wollen wir allhier anführen

Desinit : . . . Hiemit haben wir mit der Hülffe Gottes auch die Geschichte des 19 Jahrs von der Regierung des Costandins Brankovanul Bassarad <sic!> Vaivod absolviret den 18 Octobr<is> .

F³ din Arhiva Bisericii Negre, Braşov (fost liceul Honterus) purtind cota IV. F. 180, format 21 × 16 cm. De la f.I-Vv se păstrează închinarea lui Radu Greceanu la *Istoria domniei lui Constantin Brîncoveanu*, iar de la p. 240 la p. 242 un fragment din aceeaşi cronică privind anul 1696 (un rezumat al cap. XXXVI—XXXVII), ca în familia T. Copie după traducerea în limba germană a lui Johann Filstich, rectorul gimnaziului din Braşov (1727), scrisă cu litere neogotice în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Codicele mai cuprinde *Letopiseşul cantacuzinesc* *.

Titlul în ms. : *lipseşte.*

Incipit (f. I) : Praefatio. Hoherleuchteter, Hochgenädiger

Desinit (f. Vv) : . . . Radul Logofoetul (secretarius) aus Graetschan.

Incipit (f. 240) : A<nno> M<undi> d<ie> 20 iuni 7204.

A. C. . . .¹⁶⁴.

Stunde auff der Turkische K<aiser> mit s<eine> völlige Macht

¹⁶⁴ Loc alb în text, o adăugire modernă în creion = 1696.

* O copie modernă în lb. germană după acest manuscris se găseşte la Muzeul Jud. Prahova (Ploieşti) sub nr. 1778.

Desinit (f. 242): . . . eilete nach Bukurest voller Freuden voll, allwo Er im Friede regierte.

F¹ din *Bibl. Centr. de Stat, București, ms. nr. inventar 2/956*, format 23 × 17 cm, f. 3—355. Numai 80 de capitole (cuprinde anii 1688—1707). Copie modernă în limba germană cu litere latine după copia lui Lucas Joseph Marienburg din 1802, care se află în Biblioteca F. Széchényi din Budapesta.

Titlul în ms.: *Constantin Brancovan des h. Röm. Reichs u. der Wallachey Fürst, oder Begebenheiten desselben in der neunzehn ersten Jahren seniner Regierung, aus der Handschrift seines Canzlers Radul Gretschan erzählt von Lucas Joseph Marienburg, Rector des Ew. Gymnasiums zu Cronstadt in Siebenbürgen.*

Incipit (f. 6): Vorrede. Ein Manuscript des Canzlers eines Landes das die Begebenheiten eines regirenden Fürsten umfasst . . .

Desinit (f. 11): . . . auch hierdurch mit ein Schriflein beygetragen zu haben.

Incipit (f. 12): Constantin II der zweite Fürst der Wallachey, von seinem Landgute Brancovan, von seinen Urahnern Bessaraba genannt, stammt aus einer sehr alten Familie . . .

Desinit (f. 355): . . . Hiermit endigen wir (den 18-ten October) die Regierungsgeschichte Fürst Brancovans Bassarabas, während des neunzehnten Jahres seyner Regierung.

Familia S cuprinde un singur manuscris care se caracterizează printr-o contaminare, de data aceasta între familia A și grupa X.

S face parte din colecțiile *Bibliotecii Acad. Rom., ms. rom. 180*, f. 152—255v, format 22 × 16 cm. Copie din primul sfert al secolului al XVIII-lea. N. Iorga l-a socotit copiat de mîna lui Antim Ivireanul ¹⁶⁵, dar faptul nu e dovedit. E mai probabil să fi fost scris de Stanciu erei ¹⁶⁶.

Codicele e un mozaic de cronici. Cuprinde *Letopisețul cantacuzinesc* în două fragmente: de la primul „descălecat” pînă la 1627 (f. 7—67v) și apoi de la 23 mai 1688 pînă la 29 octombrie 1688 (f. 145v—152), iar pentru epoca de la 1627 pînă la mai 1688 (f. 68—145v) e utilizată cronica lui Radu Popescu. Urmează apoi cronica lui Radu Greceanu în aceeași variantă ca în manuscrisele familiei A, iar de la cap. XII înainte (1690) continuă cu aceeași cronică, dar în versiunea grupei X, ajungînd întîmplător numai pînă la cap. XLI. De la f. 2 la 4v o tablă de materii pentru întregul manuscris. Codicele a aparținut obștei starețului Paisie (Velișcovschi), apoi lui Nicolae Istrati la Rotopănești (1843) și lui M. Kogălniceanu. Dăruit Academiei de Ministerul Cultelor (1882).

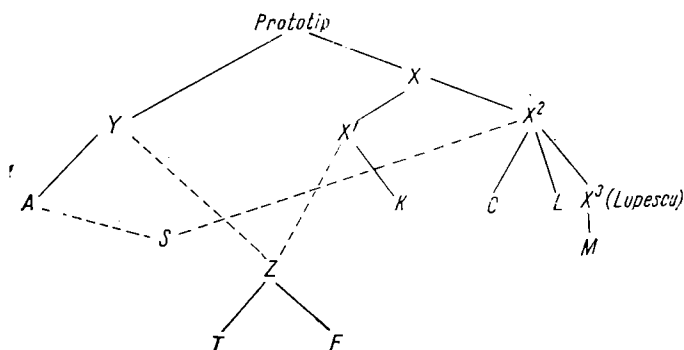
Incipit: De aicea începem de povéstia celor 4 boiari carii au mers la Beciu . . .

Desinit: . . . inicér aga, cucul chehaia și cu zagargi bașa.

¹⁶⁵ N. Iorga, *Cronicele muntene*, p. 303.

¹⁶⁶ Cf. G. Ștrempeț, *op. cit.*, p. 224—227.

Grafic, filiația (stema) manuscriselor arătate mai sus se prezintă după cum urmează :

EDIȚII

Cea dintii ediție a cronicii logofătului Radu Greceanu este cea pe care a dat-o N. Bălcescu în *Magazin istoric pentru Dacia*, vol. II, București, 1846, p. 129—176, 193—228 și 321—354. Bălcescu n-a cunoscut cronica decât în 48 de capitole, așa cum se păstrase ea în compilația alcătuită din porunca lui N. Mavrocordat și anume ms. 59 al Filialei din Cluj a Academiei, fond Blaj, a stat la baza acestei ediții. Dar acest manuscris prezintă multe lipsuri din cauza unei copieri defectuoase. N. Bălcescu le-a observat și a căutat să le remedieze prin corectarea chiar de mîna sa a textului manuscrisului, comparîndu-l cu un altul — foarte probabil cu 112 Blaj¹⁶⁷. Uneori însă Bălcescu schimbă arbitrar textul, iată un exemplu : „era un păgîn, rău (= foarte) vrăjmaș creștinilor” apare la Bălcescu : „era om rău, păgîn și vrăjmaș creștinilor” (cf. ediția de față, p. 121).

Încă o ediție au dat-o Bălcescu și T. Laurian în 1847, tom. II, p. 1—116 cu titlul *Cronicarii Tierrei Romanesci*, care e de fapt retipărirea textului din *Magazin istoric*.

În 1858—1859, librarul-editor George Ioanid tipărește o serie de cronici ale Țării Românești și ale Moldovei sub titlul *Istoria Moldo-României* în două volume : volumul al doilea, în care e tipărită cronica lui Greceanu la p. 166—278, e intitulat *Istoria Tierrei Romanesci* și a apărut în 1859 la București. Și de această dată se tipărește tot numai 48 de capitole, pentru că G. Ioanid a avut la îndemînă tot un manuscris din compilația mavrocordătească. Atît edițiile lui Bălcescu și Laurian, cea din *Magazin istoric* și cea din *Cronicarii Tierrei Romanesci*, cît și ediția lui George Ioanid sînt tipărite cu caractere chirilice. În ediția lui G. Ioanid s-au strecurat

¹⁶⁷ Vezi descrierea manuscriselor la cap. precedent.

multe lecturi greșite, în afară de faptul că el a modernizat limba, înlocuind în unele cazuri cuvintele vechi ¹⁶⁸.

Ștefan D. Grecianu publică în 1861 și 1862, în *Revista română pentru științe, litere și arte*, vol. I, p. 575—588 și vol. II, la p. 245—258, un studiu intitulat *Scriserile lui Radu logofătul chronicarul*, în care dă și un fragment din cuvîntul de închinare al cronicarului către voievod, pe care îl tradusese după textul german al lui Filstich. Acest fragment din închinare îl mai tipărește încă o dată în 1904, într-un studiu purtînd același titlu ca mai sus, la p.31—32. Reia apoi editarea întregii cronici în 1906 pe baza unicului manuscris complet existent la Biblioteca Academiei (ms. rom. 548). Șt. D. Grecianu pretindea că în această ediție a folosit pe lîngă ms. 548 și „originalul”, mai bine zis autograful cronicii, ceea ce nu corespunde însă realității. Pretinsul autograf este o copie care nu cuprinde decît 80 de capitole. Mai mult decît atît, Șt. D. Grecianu a corectat uneori cu caractere chirilice unele cuvinte din manuscris, pentru a îndrepta ortografia copistului, dar fără a specifica nicăieri această intervenție a sa în text. Ediția din 1906 nu e o ediție critică, iar metoda de lucru folosită a fost criticată de D. Russo în *Critica textelor și tehnica edițiilor* ¹⁶⁹. De altfel, trebuie să mai adăugăm că și alte afirmații ale editorului Șt. Grecianu sînt discutabile. Editorul publică o anexă la p. 6, în care reproduce portretul cronicarului. La o cercetare mai atentă se poate constata că portretul e tot atît de puțin autentic cît e și facsimilul scrisului cronicarului de la p. 5¹⁷⁰. Aceste constatări ne îndeamnă să privim cu prudență atît unele note-comentarii, care însoțesc citeodată textul, cît și celelalte ilustrații care s-au mai folosit în paginile ediției ¹⁷¹.

O nouă ediție (însă nu critică) îngrijită de M. Gregorian, cu un studiu introductiv semnat de Eugen Stănescu, a văzut de curînd lumina tiparului ¹⁷².

Ediția de față. Am arătat mai înainte că nu se păstrează autograful cronicii lui Radu Greceanu — așa cum pretindea editorul Ștefan Grecianu. A trebuit deci să alegem textul de bază comparînd și alcătuiind stema tuturor manuscriselor cunoscute astăzi care cuprind cronica lui Brîncoveanu. Ca text de bază am folosit ms. 112 (C) din Biblioteca Filialei din Cluj a Acade-

¹⁶⁸ Vezi și *Letopiseșul cantacuzinesc*, ed. C. Grecescu—D. Simonescu, p. LIX.

¹⁶⁹ Publicată în *Studii istorice greco-române*, opere postume, tom. II; obiecțiunile lui D. Russo aduse lui Șt. Grecianu se găsesc la p. 616.

¹⁷⁰ Manuscrisul pe care editorul îl socotea „original” se găsește astăzi în colecțiile Acad. Rom. (ms. 1350) și se poate ușor constata că e vorba de o copie scrisă de Stan logofeșelul pentru Iordache Krețulescu în 1731. În ce privește portretul, editorul nu dă nici o indicație unde se poate găsi. Trucajul folosit în redarea acestui portret e evident.

¹⁷¹ Un exemplu îl constituie anexa I și II de la p. 154 a aceleiași ediții, care arată biserica și hanul Sf. Gheorghe din București la diferite epoci. Pentru confruntarea cu realitatea a se vedea Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, București, 1899, p. 190.

¹⁷² *Cronicari munteni*, două volume, București, 1961. Textul cronicii oficiale brîncovenești se găsește în vol. al II-lea la p. 1—231. Ediția M. Gregorian folosește două manuscrise și anume manuscrisul în 80 de capitole, copiat în 1731 pentru Iordache Krețulescu (azi la Acad. Rom., ms. rom. 1350) și în continuare, pentru restul capitolelor pînă la sfîrșit, unicul manuscris care păstrează istoria oficială brîncovenească în întregimea ei: ms. rom. al Acad. Rom. nr. 548. Trănscrierea textului în ediția Gregorian este, în general, corectă, doar punctuația stabilită de editor ar cere uneori ușoare rectificări. De asemenea, ar fi trebuit înregistrate în aparat toate modificările aduse textului, mai ales că pe unele totuși le semnaleză.

miei, fond Blaj, acesta însă nu cuprinde decât 48 de capitole ; pentru restul capitolelor, începînd cu capitolul 49 pînă la sfîrșit, ne-am slujit de ms. 548 (L) din Biblioteca Acad. Rom. Am ales codicele 112 Cluj datorită faptului că a fost copiat din ordinul lui Ștefan Cantacuzino voievod (1714 — 1716), deci la scurt interval — cel mult un an sau doi — după moartea lui Brîncoveanu. De altfel, alegerea lui ca bază a ediției noastre se mai justifică și prin păstrarea limbii folosite de cronicar, nemodificată de copiiști, precum și a formei mai corecte a unor nume proprii, aceste calități lipsind celorlalte manuscrise. La p. 127, cuvîntul *pompă* din textul de bază e înlocuit cu *cinste* în celelalte manuscrise, la p. 90, apare cuvîntul *betejune*, formă veche pentru *betejiciune* din alte manuscrise ; la p. 87, *pedepsă*, formă veche care în celelalte manuscrise se păstrează în forma mai nouă *pedeapsă* ; la p. 119 : *Petruvaradin* față de *Varodin* din alte manuscrise etc.

Codicele L (548) l-am ales pentru motivul că se înrudește cu ms. 112 și este *singurul manuscris complet*, cuprinzînd atît prima redacție pînă la sfîrșitul domniei lui Brîncoveanu (110 capitole), cît și cea de a doua redacție („de taină”), adică partea remaniată pentru anii 1699—1707. Am preferat totuși ca text de bază pentru primele 48 de capitole ms. 112 (Blaj), pentru a avea măcar pentru această parte a cronicii un text a cărui limbă și ortografie se apropie cel mai mult de original. Ms. 548, cu toate celelalte calități pe care le are, reprezintă însă o copie mult mai nouă, din deceniul al treilea sau al patrulea a veacului al XVIII-lea, iar ortografia textului e uneori influențată de epoca în care e copiat. Pentru primele 48 de capitole ms. L a fost folosit numai accidental în aparatul critic.

Conform stemei alăturate, am ales, pentru control și variante, încă trei manuscrise, care sînt reprezentantele a trei familii și anume A, K și S. Am folosit aceste manuscrise în aparatul critic și pe baza lor am putut îndrepta unele lacune din text sau am putut îndrepta unele greșeli, alcătuiind astfel o ediție cît mai completă și îmbunătățită prin critica textelor, lăsînd în aparat lecturile greșite din textul de bază. Ms. A fiind acefal, am completat această lacună folosînd manuscrisul Acad. Rom. nr. 180 (S) pentru p. 54—58.

Cuvîntul de închinare (= predoslovia) al cronicarului către voievod l-am redat după ms. K (ms. Acad. 1350), care însă îl păstrează *fragmentar* (numai partea finală) ; începutul acestei predoslovii l-am completat traducînd din limba germană textul lui Johann Filstich din ms. F¹.

După tabla de materii (pinax) a manuscriselor din familia K (K² = ms. Acad. 5463) — alcătuită de copistul Stan logofețelul — am completat titlurile care lipseau la unele capitole. Șt. D. Grecianu în ediția sa a întregit lipsurile, traducînd titlurile textului german al lui Filstich. Am preferat forma românească din 1731 a logofețelului Stan, față de traducerea dintr-o limbă străină, pentru că avem convingerea că aceste titluri nu aparțin autorului, ci traducătorului german, Radu Greceanu nereușind să-și termine cronică, lăsînd unele capitole fără titluri, locuri albe în text etc.

Cea de a doua redacție numită de noi „istoria de taină” am așezat-o la sfîrșit, după celelalte capitole.

Transcrierea textelor chirilice nu a ridicat probleme deosebite, dat fiind că cele mai multe manuscrise sînt copii din sec. al XVIII-lea, cîteva

și din sec. al XIX-lea. Semnul chirilic κ l-am transcris cu *ea* sau *é*, după cum o cere pronunțarea actuală în limba română.

Semnul final κ nu s-a transcris, iar în interiorul cuvintelor s-a transcris cu *î* și nu cu *ă*, adică așa cum se pronunță astăzi (ex. : *cînd*, *pînă* etc.).

S-au întregit tacit în textul de bază *prescurtările obișnuite* ca : numiri de funcții boierești, numirile de luni etc. Exemple : *spăt* = *spătar*, *coms* = *comis*, *ghen* = *ghenarie*, *vod* = *vodă*, *vvd* = *voevod*, *dn* = *dni*, *lt* = *leat* etc., precum și *i final* la sfîrșitul unor cuvinte : *toț* = *toți*, *iarăș* = *iarăși* etc., deoarece copistul însuși scrie frecvent aceleași cuvinte și cu *i final*.

Locurile albe din textul de bază s-au redat prin* *.

Parantezele ascuțite < > arată completările editoarei.

Pentru a nu încărcă inutil aparatul critic, am renunțat să însemnăm *greșelile evidente ale copiștilor* ; de asemenea am lăsat la o parte diferențele mărunte ca : *adecâte*] *adecă*, *acolea*] *acolo*, *boiari*] *boeri*, *care*] *care*, *fără de*] *fără*, *halai*] *alai*, *iară*] *iar*, *iarăși*, *celia*] *cele*, *den*] *din*, *arădicat*] *rădicat*, *ajutor*] *ajutoriu*, *orîndui*] *rîndui*, *seraschériu*] *saracheriu*, *hirea*] *firea*, *citit*] *cetit*, *țărăi*] *țării*, *zilele*] *zilile*, *Cantacuzino*] *Cantacozino*, *răutăți*] *răotăți*, *carii*] *care*, *ce*] *ci*, *pre*] *pă*, *pe*, *deaca*] *daca*, *plinind*] *împlinind*, *necăirea*] *nicăiri*, *episcopie*] *piscupie*, *înnainte*] *nainte*, *celorlalte*] *celoralalte*, *corunație*] *coronație*, *pohtind*] *poftind*, *alegera*] *alegirea*, *grabnec*] *grabnic*, *Necopoe*] *Nicopoia*, *vor*] *voar*, *Mogoșoia*] *Mogoșoia* etc.

Foarte multe din cuvintele de mai sus le-am întilnit în forma arătată în mod constant în codicile pe care le-am ales pentru ediția noastră, în consecință *ne-am mulțumit să le semnalăm numai aici*, socotindu-le neimportante pentru studiul istoriei, iar pentru lingviști fără valoare, manuscritele în chestiune datînd din secolul al XVIII-lea.

EXPLICAREA SIGLELOR

A = Ms. 465 al Acad. Rom.

C = Ms. 112 al Fil. Cluj a Acad. Rom., fond Blaj.

F = Ms. IV. F. 37, Arh. Bis. Negre (fost liceul Honterus), Brașov.

K = Ms. 1350 al Acad. Rom.

L = Ms. 548 al Acad. Rom.

P = numai tabla de materii (pinaxul) ms. 5463 al Acad. Rom.

S = Ms. 180 al Acad. Rom.

Pentru simplificare, nu s-au mai trecut exponenții siglelor manuscriselor folosite în aparatul critic.

Avertissement

La culture roumaine a été particulièrement florissante en Valachie sous le règne du voévode Constantin Brancovan (1688—1714). Ce prince patronne l'enseignement, ainsi que la diffusion du livre au moyen de l'imprimerie. Son règne voit la construction de palais et d'églises édifiés dans le style qui porte son nom. Architectes, lettrés étrangers (tel l'Italien Del Chiaro), professeurs de littérature grecque sont amenés en Valachie et demeurent aux pieds du trône pour accomplir dans la principauté la formule de la Renaissance quant au rôle du prince qui s'élève au-dessus de la noblesse grâce à l'auréole de la création artistique et culturelle de son règne. Certes, dans le cas de Brancovan également, le patronnage accordé à la culture visait aussi à accroître le prestige politique du prince. Ce prestige, le voévode le partageait toutefois avec quelques familles de boyards, notamment avec ses oncles, le savant « stolnic » Constantin Cantacuzène et son frère, le « spatar » Michel. Le premier avait la haute main sur les fils de la politique étrangère, contrôlait toute la correspondance diplomatique et avait même sa propre correspondance ; il avait ses propres agents, sans le contrôle du prince, qui le laissait agir à sa guise en sa qualité d'éminence grise de la couronne. L'autre frère, Michel, devait à ses fonctions de grand « spatar » d'être le commandant de l'armée. Dans ces conditions, le pouvoir se trouvait presque entièrement aux mains des Cantacuzènes, le voévode gardant en quelque sorte pour lui un semblant d'autorité. Aussi longtemps qu'il régna en bonne harmonie avec les Cantacuzènes, le principal aspect du gouvernement concédé directement à Brancovan fut l'aspect culturel et, naturellement, l'aspect religieux également, qui se rattache au premier.

Les conditions de ce patronnage culturel princier imposaient aussi la rédaction d'une chronique officielle constituant une manifestation culturelle, mais qui était du même coup un instrument politique. Sa réalisation ne pouvait se contenter d'un scribe de cour. Aussi fit-on appel à un homme possédant une culture classique, un helléniste de renom, Radu Greceanu.

Deux frères, deux lettrés, vivaient à cette époque, Radu et Șerban Greceanu, dont l'œuvre se rattache étroitement à l'activité culturelle de Brancovan et des Cantacuzènes. Loin d'être de grands boyards, ils étaient les fils d'un modeste propriétaire terrien du village de Greci sur l'Argeș,

dans l'ancien département de Vlașca. Ils n'occupaient pas de hautes fonctions et Radu demeura toute sa vie un simple «logothète» (notaire, scribe de chancellerie). On ignore où les deux frères firent leurs études. L'un comme l'autre, ils s'étaient déjà signalés comme gens de lettres sous le règne de Șerban Cantacuzène — l'oncle et prédécesseur de Brancovan — lors de la traduction de la Bible en roumain (1688). De même, ils traduisirent ensemble les «Perles» (1691), florilège attribué à saint Jean Chrysostome, et le logothète Radu donna à lui seul une version de la «Confession» de Pierre Moghila avant de s'évertuer longtemps à traduire les «Ménées» (1699). On connaît aussi l'activité poétique de Radu Greceanu. Outre les dédicaces versifiées aux armes de Valachie, placées de règle en exergue des livres imprimés sous Brancovan, il traduisit encore en grec et en vers «Le récit lamentable» dédié à la mémoire du «postelnic» (chambellan) Constantin Cantacuzène, mis à mort en 1663 par ordre du voévode Grégoire Ghika (*Pour plus de détails sur la vie et l'œuvre du chroniqueur, voir notre étude introductive, p. 7—10*).

Pour rédiger la chronique de son règne, Brancovan ou ses conseillers préférèrent le logothète Radu, laissant en revanche à Șerban la traduction des livres religieux.

Le chroniqueur ne s'attabla pas à la rédaction de son histoire dès le début du règne du voévode, car les circonstances ne s'y prêtaient point. Après la victoire de Zărnești (1690) sur les Impériaux et après qu'on eut liquidé les boyards adverses (1693), il devint possible de l'écrire, le récit des premières années incombant aux souvenirs. Après quoi, l'auteur note, année par année, les événements que le prince considérait mémorables.

Pour le dixième anniversaire du règne de Brancovan (1698), Radu Greceanu place un avant-propos (en fait une dédicace) en tête des 43 chapitres écrits dans ce laps de temps. Il y mentionne élogieusement la brillante origine du prince, à la fois descendant de la dynastie indigène des Basarab et des empereurs de Byzance. C'est encore à la louange du voévode qu'il rappelle ses qualités politiques et son activité de protecteur de la culture et de grand bâtisseur.

Il continua d'écrire cette histoire officielle sans désespérer jusqu'en 1707, quand éclate un conflit — dont les origines étaient assez éloignées — entre le prince et les Cantacuzènes, au sujet de l'exercice du pouvoir et de l'usage de ses avantages matériels auxquels les Cantacuzènes aspiraient. Dans ces conditions, le spătar Michel Cantacuzène fut destitué de ses fonctions de chef de l'armée. On finit par aboutir à un compromis politique, le voévode ayant été forcé de céder devant la puissance de cette famille, qui s'appuyait sur la majeure partie des boyards, et devant l'intervention des cours étrangères, celle notamment du tsar Pierre Ier. Mais les animosités qui existaient, gardèrent leur virulence et Brancovan estime que le chroniqueur de son règne ne devait se plier à aucun ménagement envers ses adversaires.

Cette année-là — c'était en 1707 — le logothète Greceanu reçut l'ordre de refaire tous les chapitres traitant des années 1699—1707 et d'y introduire des vérités inexorables. C'est ainsi que l'on possède deux rédactions de la seconde partie de la chronique, l'une modérée et prudente, l'autre qui révèle les inimitiés qui étaient restées cachées jusqu'alors. La

version remaniée (cf. *notre édition, chapitres 1-18*, p. 213—237) dévoile, entre autres, l'existence de complots fomentés par certains boyards contre le prince (chap. 2, p. 213—216), les intrigues ourdies par le drogman Alexandre Maurocordato et par d'autres dignitaires de la Sublime Porte, afin de faire venir Brancovan à Andrinople en 1703 (chap. 5, p. 217—223), la tentative que Thomas Cantacuzène fit en 1704 pour s'emparer du trône (chap. 8, p. 225—226), etc.

Le chroniqueur continua son ouvrage après avoir procédé à son remaniement, en suivant le déroulement des événements année par année. Cette troisième et dernière partie de sa chronique, dont il n'existe qu'une seule rédaction, se rapproche davantage, en raison de la véhémence du ton et de l'absence de tout ménagement des adversaires, de la partie remaniée en 1707, surtout dans la description de la guerre russo-turque et de ses résultats, lorsque les Cantacuzènes et le métropolite Anthime d'Ibérie voulaient dresser le pays contre les Turcs, ce à quoi Brancovan s'opposa, adoptant une attitude de réserve et de prudence. S'étant développée sur les mécontentements que ces deux familles ressentait de longue date, cette divergence de vues sur la politique étrangère entraîna la rupture définitive entre les Brancovan et les Cantacuzènes. Le résultat en fut que le prince et tous ses fils furent décapités à Constantinople. Bien que ce fût Thomas Cantacuzènes qui était passé à l'armée du tsar, la victime resta Brancovan qui s'y était opposé, mais avait fini par être considéré comme le principal coupable à la suite des plaintes et pots de vin arrivés à la Porte par les soins des Cantacuzènes. La dernière page de la chronique, avant que l'auteur ne laissât tomber sa plume, respire une impression tragique en raison justement de ce qu'elle ne dit pas. Après un voyage à ses palais de Potlogi et de Mogoșoaia, le voévode «entra plein de bonheur dans sa capitale de Bucarest », déclare son chroniqueur. Et rien de plus. C'est que quelques semaines plus tard l'envoyé du sultan arriva lui aussi à Bucarest, chargé de mener à la mort Brancovan et ses fils.

Le prince une fois déchu, on ne sait plus rien de Radu Greceanu. Il dut partager peut-être lui aussi le triste sort de la famille et des hommes de confiance du prince : la prison, puis l'exil en Asie Mineure, à Kütaya. Il se peut même qu'il ait fini ses jours en exil.

Il va de soi que dans une chronique officielle l'attitude politique et sociale des pages reflète celle de son patron et non pas celle de son auteur. Elle offre à l'historien moderne des avantages, car Radu Greceanu avait accès aux décisions du conseil princier, à cet aspect de la politique qui échappait aux non-initiés. Mais en matière de pareilles informations, ne percent dans notre chronique que celles que le voévode jugeait favorables, un tel ouvrage répondant au but pratique d'être un instrument du gouvernement. Les boyards fidèles sont enregistrés dans le texte avec leurs noms ; les infidèles sont blâmés et la politique du prince y est expliquée et justifiée non seulement devant l'histoire, mais encore à l'intention des contemporains qui, n'ayant pas de gazettes à l'époque, pouvaient se renseigner et se faire une opinion de la lecture des chroniques que l'on se recopiait.

De toute l'histoire » du règne de Brancovan il résulte sa volonté d'apparaître aux yeux de ses contemporains et de la postérité comme un souverain doux, clément, un bon pilote de l'Etat, impitoyable aux ennemis

de celui-ci (à vrai dire du pouvoir princier). Le chroniqueur manifeste de la compassion aussi envers le peuple écrasé par de lourds impôts et par les obligations envers la Porte. C'est avec une particulière violence de langage que sont décrites les insatiables demandes d'argent et de provisions des Turcs.

La prudence politique du prince, dictée par l'aggravation de la domination ottomane et par les tendances expansionnistes des voisins, résultat certain de la terrible expérience de certains de ses prédécesseurs demeurés seuls devant le péril, n'eut plus par conséquent le branle-bas de combat pour la conquête de l'indépendance. Brancovan en échange a su acquérir « un grand nom », comme le déclare la préface de Radu Greceanu, par ses efforts pour empêcher la principauté de participer aux campagnes militaires de la Porte ou pour la garder contre les invasions des troupes étrangères et par la générosité avec laquelle il patronna tant d'entreprises sur le plan de la culture et des constructions. L'appui matériel qu'il accorda à l'Orthodoxie assura au pays une véritable hégémonie spirituelle qui s'étendit jusque loin, jusqu'à l'Asie Mineure, la Syrie et le Caucase, pour ne plus mentionner la Péninsule des Balkans, et le nom de Brancovan fut bien des plus décisifs non seulement dans l'élection des princes à Jassy, mais dans le gouvernement de la Moldavie.

Il est intéressant de suivre quelques-uns des événements étrangers relatés par Radu Greceanu du point de vue roumain, par exemple, le déroulement de batailles comme celle de Zărnești (1690) (chap. 16, p. 77—78, celle de Zenta (1697) (chap. 41, p. 118—120) ou celle de Stăniilești, sur le Prut, entre Russes et Turcs (1711) (chap. 92, p. 183—184). Il faut mentionner aussi les conflits provoqués par le séjour de Charles XII de Suède à Bender (chap. 104 et 105, p. 201—204), la réception à Bucarest (1702) de lord Paget, ambassadeur de Grande-Bretagne à la Porte (chap. 55, p. 137—139), le passage par la Valachie du roi de Pologne Stanislas Leczinski (chap. 105, p. 205—206), ainsi que bien d'autres événements survenus dans l'Empire ottoman : soulèvement de janissaires et détronement du sultan Mustapha (chap. 60, p. 146—148), nominations et destitutions de dignitaires, etc.

En ce qui concerne l'organisation interne et surtout les obligations du pays envers la Porte, cette chronique officielle est l'une des sources les plus importantes et les plus précieuses de la fin du XVIIe siècle et du commencement du XVIIIe siècle (reconstructions de forteresses, prestations diverses des habitants pour la réparation de routes, la construction de ponts, les transports de céréales ou de bois de construction pour les Turcs, le quantum du tribut, les différents présents en argent ou en nature envoyés aux dignitaires ottomans, etc.).

L'intérêt suscité par le règne de Brancovan au-delà des frontières de la Valachie eut pour résultat la traduction de son histoire en allemand, en 1727, par le recteur du gymnase évangélique de Braşov, Johann Filstich (80 chapitres seulement) (*voir notre étude introductive*, p. 19 et p. 36) C'est par l'intermédiaire de cette traduction que Johann Christian Engel a utilisé cette chronique dans sa *Geschichte der Moldau und Walachay*, IV, Halle, 1804, p. 58—59

Une chronique officielle représente un document émanant des autorités d'Etat ; elle n'a donc point le but d'être avant tout une œuvre littéraire. Un rapport est chose trop sérieuse pour que son auteur se permette

d'introduire dans ses lignes dûment calculées, des portraits, des descriptions de nature, des dialogues dramatiques. La phrase de Radu Greceanu est dépourvue de vigueur ; elle est ondoyante et inconsistante ; elle ne met pas en lumière le fait principal, détaché de ceux qui en découlent.

Quand il n'est pas trop bridé par la sévérité imposée par les règles d'un écrit officiel, le chroniqueur réussit à animer une scène d'histoire. Mais il arrive que la violence du ton et le flux des invectives étonnent le lecteur, l'auteur se voyant dans l'obligation de stigmatiser les ennemis du voévode.

Un fait se détache encore à propos du style de la chronique de Radu Greceanu, fait que l'on peut considérer pour le moment comme une hypothèse. Formé comme logothète (secrétaire) dans l'entourage du « stolnic » Constantin Cantacuzène qui dirigeait la chancellerie princière de Brancovan, le chroniqueur semble se ressentir de l'influence de ce grand boyard non seulement dans la transformation de la syntaxe adaptée à la topique de la phrase latine, mais aussi dans d'importants changements du lexique qu'il manie. La rareté des slavismes est compensée par des emprunts assez fréquents au latin ou à l'italien (*mod, obligația, audienția, plenipotențial, patria, Stocolma, rezident, marchez, prezenția, comisar, crudătate*, etc.). La fréquence des grécismes et des citations grecques n'a pas de quoi surprendre, car l'auteur était un helléniste averti. Quant au rôle du « stolnic » Cantacuzène, notre supposition va encore plus loin ; il se pourrait bien que ce dernier, surveillant l'« histoire » officielle, n'ait pas été étranger à sa rédaction. Certaines relations des événements externes de la première partie de la chronique semblent avoir été révisées par lui. Des phrases d'une construction compliquée, qui jurent avec le reste de la narration du chroniqueur, se rapprochent beaucoup du style du « stolnic », faisant songer à son « Histoire de la Valachie depuis les origines ». De tels rapprochements — et l'on pourrait les multiplier dans la première partie de la chronique (les dix premières années) — s'expliquent encore par l'indentité du milieu culturel, mais il ne faut pas perdre de vue que toutes les traductions de livres religieux par le frère Greceanu furent contrôlées par Constantin Cantacuzène, comme le déclare du reste ouvertement Radu Greceanu aussi bien dans l'introduction aux « Perles » de saint Jean Chrysostome, que dans celle de la « Confession de la foi orthodoxe ».

Bien des contemporains de Greceanu ne purent se faire à la langue artificielle créée par le logothète de Brancovan. Aussi essayèrent-ils d'en retoucher le style et de se servir d'une langue compréhensible pour tout le monde, tout en simplifiant l'information réduite à son essence. Le remaniement du style et la condensation des informations sont l'œuvre d'une autre plume, peut-être celle de quelque secrétaire inférieur (« logofețel », « diac ») demeuré inconnu, et ils ne portent que sur la partie initiale de la chronique (les dix premières années). Cette forme simplifiée et proche de la langue du peuple a connu une certaine diffusion même dans les rangs des grands boyards et des hommes de confiance de Brancovan.

Nous avons étudié en vue de cette présente édition, 22 manuscrits (tous ceux conservés jusqu'ici) disséminés à travers diverses collections

de Roumanie (Bucarest, Cluj, Craiova, ainsi que les manuscrits, conservés à Braşov, de la traduction allemande de Johann Filstich ; une copie en résumé de cette traduction par Lucas Joseph Marienburg (1802) se trouve à la Bibliothèque F. Széchényi, à Budapest : voir notre étude introductive, chap. *Description et filiation des manuscrits* (p. 38). Les textes de base utilisés sont deux manuscrits (mss. C et L) ; pour le contrôle et les variantes nous avons utilisé trois autres codices (A, K et S), représentant trois familles de manuscrits, conformément au stemma dressé par nous.

**Istoria domniei lui
Constantin Basarab
Brîncoveanu voievod**
(Textul și aparatul critic)

Prea luminate, prea milostive și prea înălțate doamne și de Dumnezeu temător și al meu stăpîn, Io Costandin Basarab voevod, domn și oblăduitor a toată Țara Rumânească, cu prea plecată smerenie și evlavie sărut poala vesmîntului mării tale și rog apoi pe Dumnezeu cel atotputernic, milostiv și bun, să coboare de sus mila și ajutorul său asupra mării tale, ca să ai supt picioare pre toți vrăjmașii mării tale. 5

Prea luminate doamne, faptele bune sînt daruri mari și de folos omului, care pre limba grecească se cheamă ἀρετή, precum cu dreptate oarecare filosof spune că faptele vrednice de slavă, adecă ἀρετή, sînt omului spre mare folos, pre acestea le-au scris și le-au lăudat în multe chipuri și alți oameni înțelepți și fericiți. Un om ca acela împodobit cu bune fapte, vrednic iaste a fi fericit, căci nimic nu iaste mai de cinste decît avuția pre care răutatea nu poate a o birui, căci ἀρετή biruște tot viclesugul. Aceasta este spre îndemnare omului să să ferească de rău, căci dacă omul se ferește de rău, el face binele, pre cum spune David în psalmul 33/14. 10 15

Aceste bune fapte sporit-au multora viața pămîntească și i-au învrednicit de viața viitoare. Cu acestea dobînditu-ș-au mulți împărați și domni ani mulți și nume vecinic în lume, pre carii îi pomenim acum și vor rămîne în veac și a căroră răsplată iaste o laudă aleasă, după cuvîntul unui filosof. Iară Grigorie Teologul laudă faptele bune zicînd : eu voi să preamăresc pre Dumnezeu, pentrucă acestea sînt de Dumnezeu date. Mulți nevoitu-s-au foarte spre a lor dobîndire, iară nu toți au izbîndit, de vrême ce acestea sînt fapte ce trebuesc a fi împlinite fără nici o silă și din toată inima. Precum spune și Ioan Gură de Aur : faptele bune nu se împlinesc cu sila, ci cu întreg cugetul. Drept aceia Dioghenis filosoful aprins-au fălınariu în miezul zilei și așa îmblînd pren tîrgu, întreatu-l-au unii pentru ce face aceasta, iară el le-au răspuns zicînd că cearcă oamenii; așa au tîlcuit fapta lui. 20 25

Omul fără bunele fapte nu iaste vrednic a se' numi pre sine om. 30 Iară Platon zice : tot aurul și argintul de supt pămînt nu poate a se asemui bunelor fapte. Ce faptă iaste dară mai mare și mai plăcută lui Dumnezeu

De la p. 51 r. 1, începînd cu fraza : Predoslovie. Prea luminate, prea milostive și prea înălțate doamne și de Dumnezeu temător . . . și pînă la p. 52 r. 45 sfrîșind cu : carele zice că domnii e traducerea noastră din limba germană după ms. F.

decît milostivirea mării tale, prea puternice doamne, vrednică fiind a să încoruna de toată lauda mai sus pomenită, încă și de mai multă.

Destul iaste a ne aduce aminte de proorocul David, despre a căruia bunătate singur Dumnezeu mărturisește și zice : Aflat-am eu întru David,
5 fiiul Isaiei, un om dupre inima mea. Ce altă mărturie poate fi dară mai mare și mai trebuincioasă decît aceasta ? și care faptă iaste mai plăcută lui Dumnezeu decît bunătatea ? pre carea singur Hristos au avut-o în chip desăvîrșit, pre cum însuși ne mărturisește și ne spune : învățați-vă de la mine, că eu blînd sînt și smerit cu inima. Mat. 11. Iar și pre măriia ta învrednicitu-te-au Dumnezeu cu buna faptă a blîndeții.

10 Prea luminate și prea înălțate doamne, Dumnezeu te-au ales și te-au încoronat cu stăpînirea acestei țări și de atunci neconținut, multe feliuri de bunătăți cu destoinicie ai împărtășit, cum și pre mine la căldura milei mării tale m-ai încălzit. Nu pot a-mi arăta într-alt chip mulțămîta pentru
15 facerile de bine, fără cit cu această istorie, în care am însemnat viața și întîmplările pline de primejdii ale mării tale, care în vederea noastră s-au întîmplat și vrednicia neamului mării tale, care despre tată din Basarabi să trage, iară de cătră mumă din neam împărătesc, din prea fericitul Ioan Cantacuzino, ale căruia fapte și politie de alți vechi istorici scrise au fost, nu
20 numai striini, ci mai virtos, de crezare sînt cele ce s-au scris de cei din Țara Grecească.

Iară eu am cugetat a scrie numai de faptele cele vrednice de laudă ale mărici tale, ce în acest pămînt ai împlinit și de turburările care în Țara Rumânească în vremea stăpînirii mării tale s-au ivit, pentru că dumnezeiasca
25 pronie alesu-te-au din mila sa stăpînitor și otcîrmuitor în aceste vremi de primejdii în Țara Rumânească, și te-au împodobit cu multe daruri și vrednicii, spre mîntuirea țării acesteia, nu numai cu prea înaltă și adîncă înțelepciune, ci mai virtos cu multă blîndețe și îndelungă îngăduință, împreună cu mare dragoste.

30 Dau cheazășie (mă adeverez) că stăpînirea mării tale desăvîrșit să plinește cu învățătura lui Democrit, carele în răspunsurile sale spune : domnii și stăpînitorii trebuie să vegheze în toată vremea și să se arate strașnici către vrăjmașii țării și cu blîndețe și dragoste către cei supuși.

Măria ta împodobit ești cu toate aceste daruri ce sînt izvorîte din
35 bunătatea și înțelepciunea mării tale, care potolêște orice mînie a mării tale, precum apa stinge focul, nealunecîndu-te cu firea să izbucnești.

Și cu această idiomă stăpînești Țara Rumânească fără nici o teamă. Măria ta nu răspîndești groază norodului precum alți domni, ci cu dragostea te îngrijești a-ți cîștiga inimile supușilor tăi.

40 Zice mai departe pomenitul Democrit : acela care temut iaste de toți, el însuși de toți să să teamă trebuiască. Aceste cuvinte chiar Aristotel le priimește : cînd fieștecine groază altora stîrnește, de alalți să să teamă singur trebuiască.

t. 1 45 Cu aceste daruri cîștigatu-ți-ai măriia ta înțelepciunea ca să poți plini cuvintele ritorului Demostene, carele zice că domnii// nu pentru putere, ci pentru bunele fapte să fie lăudați, cîndai scăpîndu-să și den norocire a acestorași laude să să învrednicească, precum și la istoriile împăraților

pravoslavnici că care s-au nevoit a-și împodobi viața cu bunele fapte și numele au câștigat mare, nu că doar împărățiile lor au fost mai mari decât a celorlalți împărați, ci faptele lor au fost mari, pentru aceia și mari s-au numit, cum marele Costandin și marele Iustinian și alții asemenea lor.

Căroră dar și măriia ta a urma silindu-te, și în tot chipul spre bune fapte nevoindu-te, mai virtos cu milostenii, case dumnezești multe den temelii ai rădicat, fără de cele // ce cu mila ai întărit, altele cu ziduri ai înnoit și ai întemeiat, cât poci zice că mai nici o mănăstire domnească n-aurămas neîntărită de mila mării tale. Și nu numai aceea în țară, ci și pentr-alte țări striine, prin limbi păgine, biserici creștinești ai făcut pravoslavnicilor creștini ce pentr-acele părți lăcuescu. Și mai ales în tot chipul pentru sfînta biserică te-ai nevoit, că și cărți multe bisericesti în zilele mării tale și cu chieltuiala mării tale s-au tipărit den porunca mării tale, tălmăcite duple limba elinească pre limba rumânească și pre limba grecească, foarte frumoase, care n-au fost mai înainte. Și școale de în // vătături elinești și slovenești măriia ta ai făcut. Și pururea spre bunătăți neconținut pornit ești a face, spre folosul de obște, spre care Dumnezeu să te întărească cu darul cel de sus al sfinții sale, și să te învrednicească pe măriia ta a face mai multe decât ai făcut. Eu dar, cât am putut ajunge cu istoria mării tale orînduescu, închinîndu-mă ca cu o mică, plecată și nevrednică slujbă, cu care zic, istorie, ajungînd pînă la al zecilea an den domnia mării tale pre puternicul și milostivul Dumnezeu rog ca să trăiască pre măriia ta în multe zeci de ani de acum înainte în luminatul scaunul domniei mării tale, sporindu-te întru bune fapte și învrednicindu-te a face și // altele multe și mai mari decât acestea. Și pre mine, robul mării tale încă să mă păzească sfinția sa cu viață supt umbra mării tale, și să mă învrednicească ca și de acum înainte să poci scrie strălucita politie și cele bune și dumnezești fapte ale mării tale, pînă într-adînci bătrînețele mării tale, rugîndu și iar rugîndu necurmat pre cel mare și tare atotputer nec și milostiv Dumnezeu ca să păzească pre măriia ta întru nălțatul și luminatul scaunul domniei, care țe-au dăruit, cu lină pace în ani îndelungați, cu norocire și ferice împreună cu prea luminată doamna mării tale și cu toți luminații coconi ai mării tale, învrednicindu-te același // Dumnezeu, pre cum în viața aceasta ai bineplăcut sfinții sale și în viitoare să te bucuri întru a sa împărăție cea gătită aleșilor și plăcuților săi în veci nesfirșiți, amin.

A mării tale mică și prea plecată slugă,
Radul logofăt Greceanul

f. 127v // Începătura istorii vieții luminatului și prea creștinului domnului
 Țării Rumânești Io Costandin Brîncoveanu Basarab voevod de cînd
 Dumnezeu cu domnia l-au încoronat pentru vremile și întîmplările
 5 ce în pămîntul acesta, în zilele mării sale s-au întîmplat

Multe și vrédnice istorii fiind lucrurile și întîmplările ce s-au întîm-
 plat în zilele luminatului și prea creștinului domnului Țării Rumânești
 Io Costandin Brîncoveanu Basarab voevod, și de vréme ce ale altor domni
 vieți și istorii mai denainte întru neuitare de alții au rămas la létopisețul
 10 țării, așa și noi a pomeni de viața acestui prea creștin domn, Io Costandin
 voevod Basarab, ne-am ispitit numai de cîte a ținea minte am putut, care
 în zilele noastre și prin vederea noastră s-au întîmplat, după multe vrăjbi
 f. 128 și turburări, care de la o vréme încoace // între Înpărăția Turcului și a
 Neamțului s-au întîmplat, de cînd răposatul Șărban vodă la Beci au oștit
 15 cu Cara Mustafa-pașa, veziriul, împreună împărățind sultan Mehmet, leat
 7191 <1683>, cîte războaie și turburări între acéste 2 în părății s-au întîmplat,
 care la viața acestuiași Șărban vodă pare-mi-se că scrise vor fi, iar noi de
 aicea începem viața acestuiași, care mai sus am zis, cum și în ce chip s-au
 rădicat și domnia au luat, apucînd strămoșescul scaun, de vréme ce stră-
 20 nepot bătrînului Matei vodă Băsărab să trage.

2 Începătura istorii vieții *ad. post. de mîna lui N. Bălcescu în C 1—5* Cap. 1. Începătura...
 întîmplat, *titlul om. K p. 54 r. 1 pînă la p. 55 r. 10* : Cap. 1. Începătura istorii... *osînda ș-au*
luat om. S p. 54, r. 1 pînă la p. 58 r. 26 : Cap. 1. Începătura istorii... *binele și om. A fiind*
acefal 2 domnu K 8 Brîncoveanu]B în CK ce]cele C ale om. C 11 de]den K aminte K
 12 multele K 15 denpreună K

Pentru domnia lui Șarban vodă, unchiului mării sale, câți ani au domnit și de moartea lui

Domnit-au dar unchiul mării sale Șarban vodă Țara Rumânească ani 9 și luni 10; iar cînd au fost la leatul 7197, dăspre sfîrșitul vieții lui, pentru în cele în cumplite viitoare răutăți și primejdii, care pe ticălosul pămîntul acesta să vie era, cum în cea de apoi au venit, mai virtos din ficlénile lucrări și îndemnări ale unora numai răi pămînténi, carii în scurtă vréme după acéia din dăpărtarea lui Dumnezeu, vrédnică // plată și osînda ș-au luat. 5 <1688> f. 128v 10

Într-acéia dar vréme, răposatul Șarban vodă tot céle spre ocrotirea și folosul ticăloasei țări socotînd, ca nu cîndai țărâi vreo primejdie dăspre némți să vie, gătit-au soli ca să trimiță la împăratul Néamțului, anume pe frate-său Iordache Cantacuzino vel spătar și pre gineri-său Costandin Bălăceanul vel agă și pre nepotă-său Șarban Cantacuzino, biv vel căpitan și pre Șarban comisul Vlădescul, pre carii la 2 zile ale lui octomvrie i-au trimis. Iar după a acestora soli trimitere, căzut-au Șarban vodă în boală și solii mergînd pînă în Ardeal, multe zătîcniri și piadece acolo li s-au prinsu, cît neputîndu-se numai prentre-înșii trebile a să desluși și dezvoalbe, trimis-au în urmă Șarban vodă pre nepotă-său acesta ce s-au zis mai sus, carele atuncea să numiia Costandin Brîncoveanul vel logofăt și cu multa sa vrednicie deslușînd trebile ce era dăspre Veterani ghenăriariul, carele era cu oștile nemțești în Ardeal, s-au dat solilor cale de s-au dus la Beciu și Costandin Brîncoveanul iarăși fără zăbavă s-au învîrtejit înapoi, la domnu său, Șarban vodă. După a căruia învîrtejire, pre Șarban vodă încă boala // îl îngreuiase, tot mai spre rău den zi în zi mergînd, pînă ce și obșteasca datorie ș-au dat la leat 7197 octomvrie 29, lăsînd țărâi și politiei multă jale de vrédnica stăpînire cu care în zilele mării sale au domnit. 5 20 25 f. 129 <1688>

Iar cel ce toate stăpînește și de toate grijaște, Dumnezeu, n-au streinat stăpînirea de vrednicirea care au avut, ci cu a sa dumnezeiască pronie, iar la asémene stăpîn o au încredințat. Care nu numai cu vrednicia îndobit iaste, ci și cu buna faptă a blîndéțelor pre deplin încoronat iaste. pentru care mă și adeverez, că faptele mării sale nemincinos mă vor scoate. 30

2 unchiul K 6 în om. K 8 lucrări] lucruri K 11—13 într-acéia ... Néamțului înlocuit cu De aicea începem de povéstia celor 4 boiari carii au mers la Beciu, trimiși de Șerban vodă să facă jalbă și plîngere la împăratul nemțesc pentru sáraca de țară, că înpresurîndu-o den toate <părțile> păgîinii de turci și tătarați, cit nu mai putea să-i sature de nici unele. Și mergînd acești boiari soli la împăratul nemțesc în S 12—13 dăspre némți să vie] să vie despre némți K 13—14 pe frate-său om. S 14 după spătar ad. frate lui Șerban vodă S pre om. S 1 pre om. S nepotul KS căpitan]spătar S 16 pre om. S 16—17 la 2 zile ... trimis] i-au trimis la mesița octomvrie 1 dni leat 7197 S 17—18 Iar după ... în Ardeal] Și solii aceștea mergînd în solie pînă au ajuns în Ardeal și S 18 zătîgniri S acolo ... prinsu] li s-au prins lor acolo S 19 numai om. S dintr-înșii S a să om. S 20 nepotu KS 22 deslușînd] s-au dus să deslușască S Veterani ed. :Viteran C 23 s-au¹] și au S Beciu]Beciu la împăratul nemțesc S și]iară S după Costandin ad. logofătul S 25—27 După a căruia ... octomvrie 29] Și după învîrtejirea lui, afînd pre Șerban vodă îngreuiat cu boala, foarte rău, den zi în zi, pînă ce ș-au dat obșteasca datorie, pre cum iaste scris mai sus, unde să scrie de moartea lui la leat 7197 octomvrie 29 dni. S 27 7197]7197, luna lui K 29]29 de zile K 30 vrednicia KS după sa ad. putere și S 32 a om. CS

Cum că după moartea lui Șarban vodă toată boerimea s-au strînsu la mitropolie de au făcut sfat pentru alégerea domniei

Atuncea dar după a răposatului Șarban vodă pretrécere, numaidecît
 5 toată boerimea țărâi la mitropolie adunîndu-se și sfat pentru alégerea de
 domnie făcînd, așa cu toții de la mic pînă la mare, pre acest Costandin
 Brîncoveanul vel logofăt de domnie au numit. Carele nefiînd și de față,
 f. 129v lîngă oasele lui Șarban vodă aflîndu-se, și de célea ale morții // ce trebuia
 grijînd, iar sfulul și toată adunarea boerimei ce să afla la mitropolie, au
 10 trimis pre Preda Brătășanul vel pitar i Radul Golesecul, de l-au pohtit ca să
 meargă acolo. A cării chemări, măcar că pricina nu o știa, iar nici din obște
 a eși putea, fără cît a merge. Și așa mergînd, toți numai la un cuvînt fiînd,
 ca să priimească stăpînirea țărâi l-au pohtit, pentru că nu era altul obștei
 mai plăcut decît măria sa, nu numai pentru multa vrednicie și înțelepciune
 15 ce avea, ci mai virtos pentru multele blîndețe și de bine faceri, care spre
 toți încă din boerie avea și toți de acéstea ale sale bune fapte încălziți era ;
 căruia dar foarte cu greu jugul stăpînirii a lua pîrîndu-i-se, în multe fe-
 liuri s-au apărat, îndestulat fiînd de tot binele și cu fericit traiu întru ale
 sale trăînd. Iar nici într-alt chip să urméze putea, de vréme ce de la Dum-
 20 nezeu orînduială era, după cuvîntul care zice că tot darul desevirșit de
 sus iaste, pre cum în urmă aiave faptele s-au văzut, că minunate și mari
 chivernisiri pămîntului acestuia și ocîrmuirii s-au făcut întru nenocitele
 f. 130 acéstea vremi ce au fost, // cît altul lucrurile la capăt și la săvirșit ca acela
 a-l aduce n-ar fi putut, care mai în jos pre rînd le vom zice, pînă încît și la
 25 ce stepenă ticăloasa aceasta țară au ajunsu.

În ce chip rădicarea și innălțarea domniei au fost lui
 Costandin vodă

Fiînd dar, pre cum am zis, adunarea toată la mitropolie, toată boeri-
 30 mea țărâi și slujitorii și Dionisie patriarhul Țarigradului, care atuncea ai-
 cea să afla, și pîrintele Theodosie mitropolitul țărâi, era și un capigi-bașa

2 că om. K 1—3 Cap. 3. Cum că... domniei *titlul om. S 3 domniei*]de dom nie K p. 56 r. 5 pînă la p. 58 r. 5 și sfat pentru... de domnie *lnlocuit cu* precum s-au răspuns mai sus de Costandin vodă, unde scrie de domniia lui *tn S 7 numeit K 10 pitar*] postelnic C 12 numai] numaidecît K 15 de bine faceri] faceri de bine K 20 carele K 21 aiave *om. K văzut*] văzut aevea K 22 s-au] au K 23 capăt] cap K 24 a-] a K 25 stepenă] stăpîn K

înpărătescu, anume Ahmet aga, care mai nainte venise cu trebi la domn și alți bogați agi, carii atuncea în țară să afla. Deci văzînd și ei alégerea și socoteala cea de obște ce să făcuse pentru domnie, iar capigi-bașa numai-decît pre acest Costandin Brincoveanu vel logofăt cu caftan au înbrăcat. Și așa boiarii înpună cu arhierii luîndu-l, în biserică au mersu, și ducîndu-l 5
 părintele patriiarhul în oltari, molitvele de domnie i-au citit, sfîntul priștol încungiurînd, duple cel ce domnii să încorunează obicéiu. Décii eșînd din biserică, îndată și cal domnesc i-au adus cu toată podoaba și toți slujitorii și // toată orînduiala domnească fiînd, au încălecat și la curtea f. 130v
 domnească cu cinste și cu pompă mare au mersu și întii în biserică domneas- 10
 că au întrat și cîntînd axion după obicei, sfintele icoane au sărutat și și jurămînt acolea cu boiarii încredîndu-se, în sfînta Evanghelie ca cu măria sa în dreptate să ție. După acéia în casele domnești, în divanul cel mare suîndu-se, în scaunul domnesc au șăzut și cu tunurile dînd, mare veselie în toată politiia s-au făcut de domnie noao, care după plăcérea a 15
 toată obștea să făcuse.

Și după aceasta, a doao zi și oasele lui Șărban vodă au rădicat înpună cu toată boerimea și toți arhierii și preoții, de l-au dus la mănăstire la Cotrăcéni cu fală și cu cinste mare, ca pre un domn și făcîndu-i-să slujba pogrebaniei cum să cade, l-au îngropat în biserică. 20

CAP. 5

Cum după ce s-au așăzat domn, au trimis boiari în toate părțile, pre unii la Poartă, pre alții la pașa serascheriul ce era cu oștile la Baba, pre alții la hanul, de ș-au făcut toate isprăvile domniei

După acéia Costandin vodă întorcîndu-se la curtea // domnească 25 f. 131
 înpună cu toți boiarii, făcut-au sfat și socoteală și au trimis boiari la Poartă, la înpărăție, anume pre Ghincea vel dvornic i Alexandru vel clucer i Pîrvul logofăt Cantacuzino, i Preda Brătășanu și alți mulți boiari cu arzu-magzaruri de la toată țara, dînd în știre pentru domnia mării sale, iar pre alți boiari anume pre Dumitrașco Caramanliul vel postelnic i Socol 30
 vel medelnicer, i Vergo vel portar, capichehaia lîngă seraschériul fiînd, i-au trimis la pașa seraschériul, anume Mustafa-pașa, care era cu oștile la Baba.

Așîjderea pre alți boiari anume Mihalcea șătrariul i Costandin cluce-riul Ciorogîrleanul au mai trimis la hanul Selim Gherei, întîmplîndu-se 35
 a fi și el atuncea în Bugeac.

2 ei]ei cu toți K 4 au]l-au K 7 încungiurînd] încunjurîndu-l K să încorunează obicéiu] după obicéiu să încoronează K 8 calul K 10 pombă K 11 au întrat] au mersu și au întrat K și² om. K 19—20 făcîndu-i-să] făcîndu-să K 23 oști K 27 vornic K 30 boiari om. C pre² om. C Caramanliul L, Caramariul C, Caramaliul K 31 portar] postelnic K

Deci după ce au mersu boiarii la Poartă și au făcut știre la împărăție cum că nu pohteste țara pre altul, fără cît pre măriia sa, dat-au Dumnezeu și împărăției năstav și au lăsat după a țărâi pohtă, alégere și rugăciune. Și numaidecît și schimni aga au trimis anume pre Izmail aga capigilar
 5 chehaiasi al veziriului, cu caftan de domnie; iar după acestea nu multe zile trecînd, venit-au și boiarii de la Poartă cu steagul domniei și cu tuiurile.
 f. 131v Și așa toată // isprava și așăzarea domniei făcîndu-se, apoi măriia sa scoteală au făcut ca să trimiță la boiarii de la Beci, ce era duși soli, să le facă știre cum și în ce fel lucrurile s-au strămutat. Și așa pe Preda spătariul Pîrșcoveanul cu cărți la Beci au trimis la boiarii carii s-au zis mai sus,
 10 ce era soli trimiși de Șărban vodă, făcîndu-le și lor știre atît de petrecerea răposatului Șărban vodă, cît și de innălțarea domniei mării sale lui Costandin vodă.

Deci mergînd Preda spătariul, încă pre cale i-au ajunsu pre boiari, 15 nesosiți la Beci. Căroră vestindu-le și de una și de alta, despre o parte mare întristare cuprinzîndu-i pentru moartea lui Șărban vodă, iar dăspre altă parte, de domnia mării sale lui Costandin vodă s-au bucurat, afară din Costandin aga Bălăceanul. Și așa dinpreună pînă la Beci au mersu și la împăratul Neamțului solii și-au dat, după cum rînduită era de Șărban vodă, așa și despre măriia sa Costandin vodă. Și făcîndu-li-să priimire
 20 cu cinste, după acéia toți alalți la un gînd era, afară din Costandin Bălăceanul, căruia vestirea domniei lui Costandin vodă peste voie-i fiind, altele mai de dămîlt în inima lui hrînînd și socotînd, la mare mîhnire
 f. 132 au venit și // în zavistie vrăjmașul adevărului, diavolul, l-au adus și cu
 25 tot felii de vrăjmășie asupra țărâi și domniei s-au întorsu, nesocotîndu-și ticălosul binele și folosul casei și al capului lui și cinstea carea de la măriia sa Costandin vodă era să aibă, avînd încă din boerie dragoste și frăție cu dînsul. Ci nu minte cuvîntul care zice φθόνος γάρ οὐκ οἷδὲ προτιμᾶν τὸ συμφέρον, adecă că zavistiia nu știe a alége cel ce iaste de folos, ci multe
 30 amestecături au făcut, cuvinte înpotrivnice pre la acei mari de acolo semănînd, pentru boiarii carii să afla cu dînsul acolo, adecă de Iordache spătariul și de Șărban căpitanul. Și multe réle pentru dînșii zicînd, pînă în cea de apoi acești 2 boiari acolo la Beci, din porunca împărătească s-au oprit ca să nu vie în țară. Și el luîndu-și voe să vie și pre Șărban comisul Vlădescul
 35 cu dînsul au slobozit. Cu carii împreună și Ciachi Laslo, ungur de fel, om

7—9 apoi ... așa pe] și mergînd S 8 ce L, că CK 9 cum și om. K 10 au] l-au K au trimis ... mai sus] la boiarii S 11 făcîndu-le și lor] să le facă S atît om. S 12 cît și ... mării sale] și de domnia S 14 ajunsu] fost ajuns S 15 Căroră vestindu-le] Și spuindu-le S după alta ad. deaca auziră și înțelesă de moartea lui Șerban vodă S 16 mare... cuprinzîndu-i] întristare mare i-au cuprins S pentru] de KS lui] răposatului S 18 dinpreună] toți denpreună S 19 rînduită era] era rînduită S 21 după cinste ad. de la împăratul nemțesc S alalți] aceialalți K era] era și la un sfat S Costandin] aga Costandin S 22 căruia vestirea domniei] care auzind vîstia de domnia S domniei om. C peste voie-i fiind] foarte peste voe fiindu-i S voie-i] voe K 24 în zavistie ... diavolul] zavistiia vrăjmașului diavolului S diavolul om. K cu om. S 25 vrăjmășie] vrăjmășie avînd S nesocotîndu-și] necunoscîndu-și CS 26 cu vorbele: folosul casei și al capului începe A al om. C lui] său A carea] carele K la om. A 27 Costandin om. A încă om. K 28 carele K 28—29 φθόμος γάρ ... τὸ συμφέρον cu chirilice în K, om. AC 29 a om. A cele K 30 cuvinte] cuvinte și A înpotrivnice K la] a C cei AK 30—31 semănînd] sămănînd și răsîndu A 31 de om. A 32 de om. A zicînd] zicînd în toate părțile la cei mari A 34 voe] voe de la împăratul A 35 au] l-au A felii A

hiclean și înșălător și mare mincinos, de acolo s-au trimis cu răspunsurile, carii boiarii aceștea solii mersese. Și cu toții pînă la un loc viind, iar Costandin aga Bălăceanul cu ficleşug la inima lui fiind, și ajungîndu-l și cărțile de la soacră-sa, doamna lui Șărban vodă, sirbcă, de fel de la // Nécopoe, fată Gheții neguțătorul de abale, ca să nu vie în țară, s-au 5 f. 132v oprit la Sibiu, nici de cum în țară să vie vrînd. Și așa numai Șărban comisul Vlădescul, împreună cu Ciachi acela au venit.

Deci măriia sa Costandin vodă de a lui Ciachi venire auzind, trimis-au înaintea lui la Tîrgoviște pre Pîrvul Cantacuzino vel stolnic, de l-au priimit ca pre un sol, aducîndu-l cu cinste pînă la satul mării sale, 10 la Mogoșoia, și acolo împreunare cu măriia sa au făcut și voroavă de ce au fost trebile au avut. Și iarăși fără zăbavă Ciachi înapoi s-au învirtejit.

Însă acest Ciachi și mai nainte, în zilele lui Șărban vodă, în 2 rînduri au venit și multă cinste și folos și atuncea au avut, izgonit fiind pentru hicleșugurile lui din Ardeal. Iar nemulțumitor pre urmă s-au arătat, că 15 binele carele de la acești domni văzuse, îl uitase și cu înșălăciuni și meșteșuguri numai ca să mănînce, purtîndu-se, cu Costandin aga Bălăceanul mai pre urmă să alăturase, povățuitor spre toate rélele făcîndu-i-se. Ale căruia isprăvi întru care Costandin aga nădăjduia, deșarte pînă în cea de apoi s-au cunoscut și au rămas, nici o putere la mina lui fiind, 20 fără cît minciuni și cu nădejdi deșarte // purtîndu-l, cum sfișitul s-au arătat. f. 133

CAP. 6

Cum au venit domnului poruncă de la Împărăție în anul dentii al domniei, de s-au dus la Cerneți cu cîtăva oaste într-ajutor oștilor 25 turcești ce era acolo, și de alte porunci ce era a face și cum venirea némșilor s-au întîmplat în țară a intra

După acéstea toate, într-acea vară, în anul dentii al domniei lui Costandin vodă, venit-au poruncă domnului de la Împărăția Turcului de s-au dus la Cerneți cu oaste, într-ajutor oștilor ce era acolo, dîndu-i-se 30

1 viclean A și¹ om. CK de] și el de A 2 solie K Și cu toții... viind]pînă la un loc cu toții A 3 vicleşug A la inima lui fiind]fiind la inima lui A 4 cărți A 5 neguțătorului K s-au]ce s-au A 6 nici] și nici A în țară să vie vrînd]n-au venit în țară A 7 împreună... au venit] au venit denpreună cu Ciachi A 8 de a lui Ciachi venire auzind]auzind de venirea lui Ciachi A 9 înainte AC lui om. A lui la Tîrgoviște om. C 10 cinste]mare cinste A 11 la om. K Mogoșoia A împreunare cu... au făcut]s-au împreunat cu măriia sa A voroave A 12 au fost... au avut]au avut trebile (trebile om. A) au vorovit(vorbit A) AK înapoi s-au învirtejit] s-au întors îndărăpt A 13 acesta A 14 și atuncea om. A 15 vicleşugul A 16 carele... văzuse] cel mult care văzuse de la acești domni, el A 16—22 și cu înșălăciuni... sfișitul s-au arătat] ce umbla cu meșteșuguri cu Costandin Bălăceanul și nădejdi deșarte purtîndu-l, cum și sfișitul lui s-au arătat A 18 rélele]faptele réle K făcîndu-i-se]făcîndu-se K 21 nădejde C 23—27 Cap. 6 Cum... a intra. titlul om. A: 25 cu] că C 26 acéia A dentii] cel dentii A 29 vodă]voevod A poruncă domnului]domnului poruncă A Turcului]turcească A 30 oaste]toate oștile A ajutorul A acolo]într-acolo K

- poruncă de au dres cetatea Cladovei și a Rușavei, fiind acolo serascheriu oștilor turcești anume Husein pașa. Acolo și Tucheli groful cu oastea lui să afla, căruia Înparăția Turcului domnia Ardealului dedese. Carele și împreunare cu măriia sa Costandin vodă pohtind a avea, o dată și de
- 5 doao ori, de ceasta parte de Dunăre viind, s-au împreunat și s-au ospătat.
- Într-acéia dar vréme și într-acel an, némților asupra turcilor izbîndă li s-au întîmplat, cap mare tuturor oștilor nemțești fiind Ludovic prințepul de Baden, fiind Beligradul luat de némți încă mai denainte vréme, în
- f. 133v zilele // lui Șarban vodă. Și lăsîndu-se mai jos pînă la Niș, au luat și Nișul.
- 10 Atuncea pașa serascheriul, care era cu oști turcești, văzînd a némților biruință și a turcilor înfrîngere, s-au rădicat de acolo și mai înapoi cu oștile s-au tras. A căruia mutare și domnul văzînd, sculatu-s-au de la Cerneți și la Craiova au venit. Iar némții după luarea Nișului și pînă la Diiu s-au tinsu, și au luat și cetatea Diiului cu războiu tare, mulți turci
- 15 și acolo perind.

CAP. 7

Cum au trimis némții soli la Costandin vodă, făcînd știre că vor să între în țară și apoi măriia sa încă asemene boiari soli au început a trimite la némți cu răspunsurile solii lor

- 20 Deci alăturîndu-se némții cu Țara Rumânească pe decindea, numai decît și soli la domnu au trimes, anume pre colonelul grof Șlic, cu cêreri ca acêstea: să gătească domnul zaharéle, că cu oștile în țară ca să ernéze vor să treacă.

1 dres A seraschir A 2 Acolo]acolo fiind A 3 domnia Ardealului dedese]li dedese domnia în Ardeal A 4 cu măriia sa ... pohtind a avea] pohtind a avea cu măriia sa Costandin vodă A 5 de ceasta ... s-au ospătat] viind de această parte de Dunăre la leat 7197 iulie 20 dni, într-o simbătă. Fiind oastea nemțească tăbărită la Beligradu cel sîrbescu, iar sultan Suliman s-au rădicat cu toată putéria lui cea turcească de au mers asupra némților pînă la Sofiia și acolo s-au tăbărit. Atuncea și Costandin vodă, den porunca înparătească pures-au cu toate oștile lui de au mers pînă la Rușava și acolo s-au tăbărit, poruncindu-i turcul să di-reagă cetatia Cladovei și a Rușavei. Déci fiind acolo, venit-au la dînsul și Tucheli groful de l-au ospătat și l-au dăruit foarte bine și iar s-au întors înapoi de s-au dus la tabăra turcească, unde era toți adunați, avgust 14. A 6 Într-acéia dar vréme] Într-acea vréme dar A 6—7 némților ... s-au întîmplat] s-au întîmplat némților izbîndă asupra turcilor A, némților izbîndă asupra turcilor s-au întîmplat K 7 cap ... fiind] și cap mai mare peste oștile nem-țești era A Lodovic A 8 Badin AC denainte vréme, în] nainte den A vréme om. K 9 lăsîndu-se] lăsîndu-să némții A 10 oștile AK văzînd] acolo văzînd A 10—11 a némților biruință] biruința némților A 11 înapoi] apoi A 12 A căruia mutare ... sculatu-s-au]și văzînd și domnul mutarea, s-au sculat A 13 la Craiova au venit] au venit la Craiova AK 14 s-a-ntinsu C și]de A tare]mare C mulți]și mulți A 15 acolea A 16—19 Cap. 7. Cum au trimis ... solii lor, titlul om. A 19 soliiilor K 21 și soli ... au trimes]au trimis sol la domnu A coloneul C 21—22 cerere ca aceasta A 22—23 cu oștile... să treacă] vor să treacă cu oștile în țară să ernéze. A

Care solie domnului foarte cu greu și peste toată puțința fu, pentru care lucru sfat cu boiarii făcînd, trimis-au și măria sa boiari soli la nēmți, anume pre Cornea // Brăiloiul ve[¹] agă și pre Șarban Greceanul vtori logofăt cu mare jalbă și cu multă rugăciune ca să nu vie în țară, arătînd, și în tot chipul dovedind neputința țării. Mai pre urmă și acestea arătîndu-le cum că n-au loc nicăiri în țară a sta să se apere, cînd vreo vrème de primejdie ar fi despre vrăjmașii lor, nefiind cetăți, și altele multe ca aceștea înaintea să le pue, ca doar s-ar conteni a nu veni în țară. Și după acéia, boiarii aceștea mergînd acolo și oastea nemțească tăbărită găsînd-o decindea de Cladova, mers-au de s-au împreunat cu prințepul de Baden, care era capul și poruncitor, cum mai sus s-au zis, tuturor oștilor nemțești. Și acéle ce s-au căzut boiarii le-au grăit. f. 134 5 10

Acolo și Costandin aga Bălăceanul cu ai lor era, carii atunce din Ardeal cu Haizler ghenărariul dinpreună veniți era ajutor lor și priiaten fiindu-le. Și nu pentru altă era venirea lor, fără cît ca să îndemneze pre capetele oștilor și la căi ca acélea să-i pue ca să vie în țară să facă mii de răutăți, cum au și făcut. Și cu mijlocul lui Haizler, ghenărariul, care era om trufaș și lacom, să poată lua și pre // doamna lui Șarban vodă cu avușia ei, să o ducă în Ardeal. Pentru a căroră rea îndemnare și zavistie nu s-au putut nici într-o seamă ținea cîte boiarii aceștea solii au arătat de neputința țării, și de cea mai mare primejdie ce să pogorăia țării dăspre turci și dăspre tătari, pentru venirea lor, toate înpotrivă arătîndu-le Bălăceanul, cum că țara nu iaste săracă, nici prădată, ci bogată de toate, și nu numai cu cîte oști nemțești avea, zicea, ci îndoite și întreite mai multe de ar avea, le-ar putea hrăni și păzi. Și el să apuca a scoate acéia la cap, pre domn și pre boiari nepriimitori de binele creștinilor și alte multe vînzări hicleanul Bălăceanul striga și zicea. Deci după rea a lor necontenită pornire, care să pornise cu gînd ca acela ca să vie în țară, întors-au pre unul din boiarii aceștea, anume pre Șarban vtori logofăt la domnu ca să dea știre de venirea lor. Iar Cornea aga au mai rămas acolo. 15 20 25 30 f. 134v

2 sfat cu boiarii făcînd] făcu sfat cu boiarii A trimis-au] și <au> trimis A 4 cu multă rugăciune] multe rugăciuni A 5 și¹ om. A dovedind]și dovedind A aceasta AC 5—6 arătîndu-le] arătînd și spuindu-le A 6 a sta] aceasta A 6—7 cînd vreo vrème] la vreo nevoe și vrème A 7 ar]ce ar A 8 înaintea să le pue] să le spue A a nu veni] să nu vie AK 9—10 oastea nemțească . . . Cladova] găsînd oastea nemțească tăbărită decindea la Cradova A 10 de¹]la K mers-au]mers-au acești boiari A 11 Badin C cap A poruncitoriul K 12 cele K acéle ce . . . le-au grăit] célia ce s-au zis au grăit boiarii A 13—14 și Costandin . . . ajutor lor] fiind și Costandin Bălăceanul cu toți era ai lor, care venise denpreună atunca cu Haizler ghenărariul den Ardeal ajutor A 17 lui Haizler]Haizlerului A 18 și¹ om. A să] ca să A doamna] doamna Maria, doamna A 19 cu]cu toată A 19 rea om. K 19—21 rea îndemnare . . . au arătat de] fapte și rea îndemnare și zavistie au și făcut, pentru că nu s-au putut ținea nici într-o seamă și răspunsul cătră acești boiari. Iar solii aceștea au arătat pentru A 21 pogorăia]pogorăia și venia asupra A 22 înpotrivă]aceștea A 23 Bălăceanul]Costandin aga Bălăceanul, zicînd A ci]ce iaste A 24 cu] că K 24—25 nemțești . . . întreite]avea nēmții, ce îndoite și întreite, zicea și A 25 le-ar]tot le-ar A 26 acéia A pre¹] iar pre A nepriimitor K 27 vînzări] vîzînd A, vînzări creștinilor K vicleanul A striga]striga în gura mare A 28 rea om. A ca² om. A 29 țară]țară nēmții A aceștea]aceia K anume om. A 30 știre]vește A lor]nēmților A

f. 135
5 Deci dar, viind Șarban logofătul cu răspunsul acesta, aflat-au pre domn la satul mării sale la Brincovéni, unde împreunându-se cu domnul și arătînd în ce chip gîndul și pornirea némților era, și de cine aiavea îndemnați și // porniți sint, la mare grijă și întristare au venit și domnul și boiarii toți, care fruntea țării era și să afla lingă domn, văzînd silnica faptă a némților ce pusese innainte, care era începătură de stingerea țării. Însă nu din singură voce și socoteala némților acélea venea, ci cum mai sus s-au zis, din îndemnarea și pornirea hielénilor și vînzătorilor țării, cărora capul Bălăceanul Costandin și cu ai lui era.

10 După aceasta dar, numaidecît și de la aga Cornea cărți la domn au venit, scriind cum că și némții toată oastea Dunărea au trecut și de cea-sta parte la Cerneți au venit, și în jos s-au pornit a veni. Atuncea și domnul de acolo s-au rădicat și la satul mării sale la Șărbănești au venit, unde iarăși altă veste veni cum că și némții la Craiova au sosit.

f. 135v
20 Deci și acolea făcu măria sa sfat cu boiarii și socotiră a mai trimite și pre alți boiari anume pre Diicul Rudeanul vel cliucer i Costandin Știrbéiu vel sluger, i Preda Brătășanul vel pitar, și iar Cornea vel agă, iarăși cu rugăciuni și cu făgăduiale de dare, ca doar s-ar conteni să să întoarcă îndărăt, să nu cază țara la primejdie, de // vréme ce în țară vor șădea ei. Atuncea și turcii și tătarăi în țară vor intra ca să să bată cu ei și ca să-i scoață vor sili. Deci aducîndu-să atîta seamă de oști într-această ticăloasă țară și atîtea réle viind pre ia, ce alta e a să aștepta, fără istovul pustiirii ei.

25 Și purcegînd și boiarii aceștea a mérge cu solia aceasta la némți, domnul încă sculîndu-se de la Șărbănești, venit-au iar la satul mării sale la Potlogi. Iar némții și după mērgerea boiariilor acestora, nici de cum din pornirea lor contenindu-se, nici la făgăduiala dării sau la altceva uitîndu-se, s-au sculat de la Craiova și au venit la Brincovéni, tot Bălăceanul cu ai lui povață făcîndu-se.

2 domnul A 2-4 unde împreunîndu-se ... porniți sint] Déci au spus domnului de venirea némților și de pornirea lor și de cine era îndemnați și porniți. Déci domnul A 4-5 boiarii toți ... lingă domn] toți boiarii care era fruntea țării, să afla lingă vodă A 6 ce] care A era începătură ... țării] să-nceapă începătura stingerii țării Rumânești A 7 din singură voe] dă singur voia lor A 7-8 acélea venea ... din] cum mai sus s-au zis, ce au fost cu A 8 demnarea CK 9 Bălăceanului A și cu] cu toți A era] era acolo A 10 dar om. K și om. C aga Cornea] Cornea aga AK domnul K 11 venit] sosit A 11-12 cum că ... la Cerneți au venit] că oastea némțească au trecut și Dunărea de această parte dencoace la Cerneți A 13-14 de acolo s-au rădicat ... la Craiova au sosit] Costandin vodă s-au rădicat și au venit la satul mării sale la Șărbănești, unde iarăși și altă veste au venit, cum că némții au sosit la Craiova A 15 și¹ om. A făcu] făcînd K boiarii] loți boiarii A și socotiră] cum A 16 pre¹ om. A boiari] boiari la némți A 17 și iar] i A 18 rugăciuni] mare rugăciune A de dare, ca doar] dăruindu-le daruri cu dare dar A 19 să] ca să A la] la vreo A de] că de A 19-20 în țară vor șădea ei] vor șădea ei în țară A 20 în țară vor intra] vor intra în țară A 21 ca să-i scoață vor sili] vor sili ca să-i scoață din țară A 22 țară] de țară A atîta C réle] nevoe A pre ia] asupra ei A e a om. K alta ... fără] era ca să să facă A 25 domnul] și domnul Costandin vodă A Șărbănești] Șărbănești cu toate oștile A 26 și] nici A acestora] acestora la ei A de om. C 27-29 din pornirea lor ... povață făcîndu-se] contenindu-se de pornirea lor nici să u<i>ta la făgăduiala dării sau la altceva. Ce s-au sculat némți den Craiova și au venit la Brincovéni, povățuindu-i tot Bălăceanul cu ai lui povățuitori A 29 a] a K

Cum s-au sfătuit domnul cu boiarii pentru céle multe și peste puțință céleri și pohte ale némților, care cerea să odihnească să nu calce țara să o strice

Atuncea domnul văzînd că nu mai iaste nădėjde de mîntuire de ei, 5
 făcut-au sfat cu boiarii și din doao réle cel mai puțin rău alegînd, adecăte
 că și după céerile lor a-i chivernisi rău era, iar // și nechivernisiți a-i f. 136
 lăsa mai rău era, iarăși de iznoavă pre alți boiari au trimis la némți, anume
 pre * * pentru ca să vază ce iaste cérerea lor de ernatecul oștilor, ca să
 facă rînduială să li să dea, zicînd că de nu li să va orîndui să li să strîngă 10
 ernatec ca să-l ia cu socoteală, vor da oștilor voe de vor prăda și vor jefui
 de unde vor găsi și vor lua tot, însă cu tocmeală ca aceasta să să dea oștile
 de o parte spre munte, să șază la Cîmpul-Lung și céle rînduite de ernatec
 să li să dea, socotînd domnul după alalte toate și cu aceasta doar ar scăpa
 țara dă cea de tot prăpădirea ei, fiind ei într-o parte supt munte. Și 15
 spre aceasta și ei făgăduință au dat că acolo să vor trage de vor șădea,
 numai să li să dea hrană de ajunsu. Și doar și ei mai fără de primejdie
 să șază de vrăjmașii lor, fiind supt munte, pohtea.

Deci măcar că cérerea lor era țărâi și domniei cu greutate mare,
 nesuferită și peste toată puțința, iar nu putea într-alt chip să fie, fără cit 20
 lucrul acesta la o cale să-l pue, una ca țara să nu să calce preste tot de dînșii,
 alta ca să să mai // lungească vrémea trecînd așa, pînă Dumnezeu alt mijloc f. 136v
 de mîntuința lor va arăta și va da, și cea de apoi, doar și cea mai mare
 ce să părea primejdie despre turci a scăpa. Iar ei nici de cum la un cuvînt
 nu sta, ci unele zicea și altele făcea, altele făgăduia și altele răsufila, că 25
 viind la Brîncoveni, multă stricăciune și pagubă domnului nespuse întru
 toate au făcut.

De acolo au trimis Costandin Bălăceanul cu hoșescul meșteșug
 de au adus pre feciorul lui Șarban vodă de unde era, cu mumă-sa, de la
 satul lor de la Drăgănești, după alte blestemăciuni cu firea alunecîndu-se, 30
 pîrîndu-i că cum îl va aduce, némții domn țărâi îl vor pune. Și așa cu
 acel nume de domnie, el ispravnic domniei și ocîrmuitoriu făcîndu-se,

1—4 Cap. 8. Cum s-au sfătuit . . . să o strice, *titul om.* A 5 domnul|domnul Costandin vodă A 6 boiarii|toți boiarii lui A 7 cererea A, cereri K 8 mai *om.* C pre alți boiari au trimis|trimise și pre alți boiari A 8—9 anume pre *om.* A 9 ce|cele A de|pentru A 10 li³ *om.* A 11 ernatecul AK vor¹|iar ei vor A 12 de unde|în țară A tocmeală|soco-teală A aceasta|aceasta făcură A 14 alte A 15 cea de tot|toată A ei² *om.* A supt|în K 16 făgăduință au dat|s-au făgăduit așa să fie A 17 mai *om.* A 18 poftiia A 19 măcar *om.* A céerile A, cererile K țărâi și domniei|domnii și țărâi A 21 să-l|să să AK să nu să calce pres-te tot|peste tot să nu fie călcată A 22 să² *om.* A 22—23 Dumnezeu alt mijloc . . . va arăta|va arăta Dumnezeu alt mijloc de mîntuința lor A 23 cea|céle A 23—24 și cea mai mare . . . a scăpa|ar scăpa și de cea mai mare primejdiia turcilor A 24 a|ar C ei *om.* A 24—25 Iar ei nici de cum. . . nu sta *om.* C 25 altele făcea *om.* A 26 viind|viind némții A 26—27 întru toate *om.* A 30 hirea K De la r. 30 pînă la p. 64 r. 4 cu firea alunecîndu-se . . . cum vor lua|pîrîndu-i cu firea că-l vor face némții domn Țărâi Rumânești; și așa cu acel nume de domnie era, că era și tînr de ani. A 32 ocîrmuitor K

căci tânăr copil de ai era coconul acela al lui Șarban vodă, mai lesne pre ai țărâi boiari și lăcuitoari îi va trage lingă ei. Întru care în deșărt nădăjduia, că nēmții nici de cum după a lor nebunie nu umbla, ci numai folosul lor și trebile lor căuta și cum vor lua.

5

CAP. 9

- f. 137 //Cum s-au dus prințepul de Baden la Beci și au lăsat în locul lui pre Haizler ghenărariul cu oștile în țară și cum au trimis domnul boiari la Poarta de au făcut știre că nēmții au coprinso țara

Deci după acēstea domniia și de la Potlogi s-au rădicat și la mână-
 10 stire la Cotrăcéni, lingă București au venit, pentru că nu putea intra în
 București, fiind ciună pre acēle vremi în tirg, săvai că despre istovul și
 contenire-i era acēstea toate, pentru nenumărate păcatele noastre soco-
 tindu-le că venea, nici un fel de rău văzindu-se că nu lipsea după acest
 15 ticălos pămînt. (Însă acēste réle nu era începute din zilele mării sale lui
 Costandin vodă, ci mai denainte citva, încă din zilele lui Șarban vodă).
 Iar nēmții după multa stricăciune ce s-au făcut la Brîncovéni, lăsat-au
 un reghement de nēmți acolo și alalți s-au rădicat cu prințipul de au venit
 pînă la Pitești. Și acolo lăsînd iarăși un reghement, rădicatu-s-au prințipul
 cu o seamă de oaste de au mersu la Cîmpul-Lungu, pentru că acolo porun-
 20 cise lui Haizler să-i iasă înnainte, viînd din Ardeal, // să-i dea oștile ce
 rămînea în țară pre seamă și el să să ducă la Beci. Și așa prințepul de
 la Cîmpul-Lung s-au dus la Sibiiu, ducînd și o seamă de oaste ce era mai
 slabă acolo. Și de acolo s-au dus la Beci, lăsînd toată putērea în mina lui
 Haizler.

25 Deci Haizler acesta ghenărariul, cum au luat a fi el mai mare oș-
 tilor, multe stricăciuni și lucruri fără de cale au făcut, om trufaș și lacom,
 cum mai sus s-au zis, și fără de socoteală fiind, pentru că îndată de la
 Cîmpul-Lung s-au pornit de au venit la Tirgoviște, iar oastea nemțească

1 de ai era]era de ani K al]a C 4 lor¹ om. C 6 den Bade K 5—8 Cap. 9. Cum s-au dus... au coprinso țara, *titul* om. A 8 că]cum K 9 și de]sădea A Potlogi]Potlogi și de acolo A 10 Intra] a Intra K 11 fiind]că muriia de A acea vreme A săvai]însă vai A 12 contenire-]concenirea (conteniri K) ei AK acēstea]și acēstea A nenumăratele A 12—13 socotindu-le că venea om. A 13 nici]că nici A féliu A rău]răutate A văzîndu-se că om. AC 13—14 după acest ticălos pămînt]den pămîntul acesta A 14 pămînt]de pămînt K era începute]începute era K 15 vodă]Brîncoveanu(Băsărab K) voevod AK ci mai denainte ... încă]ce era mai denainte vreme citva A 16 ce s-au făcut]a lor ce au făcut A 17 un reghement ... acolo]acolo și un reghement de nēmți A și]iar A 18 pînă om. K acolo]acolo la Pitești A reghement, rădicatu-s-au]reghement de nēmți și de acolo s-au rădicat A 19 oști A 20 Haizler]Haizler ghenărariu K 20—21 lui Haizler... și el] Haizlérul să vie den Ardeal, să-i iasă înnainte, să-i dea oștile pre seamă, care rămîn în țară că el va A 22 ce]care A 23 acolo]cu el acolo K de acolo]de la Sibiiu A putērea]puteria și toate oștile A 24 Haizler]Haizlér ghenărar A 25 Deci ... ghenărariul]care A a fi]să fie A 26 multe stricăciuni]și multă stricăciune A lucru A om trufaș și lacom om. A 27 și om. A 28 nemțească]lui cea nemțească A

ajungea țara din munte pînă în Argeș cu prada și jaful. Și spărgea pimni-
țele boiarilor de minca și bea și răsiptia și strica tot, dăzbrăca oameni unde
găsea, și alte multe răutăți făcea. Atunce dar domnul de la Cotrăceni au
făcut sfat cu boiarii și au ales boiari de au trimis la Poartă, anume pre
Ghincea vel vornec și pre Dumitrașco vel postelnic pentru ca să facă 5
știre la împărăție (împărătind sultan Suliiman și veziriu fiind Mustafa pașa
Chiupruluoglu) că némții au intrat în țară.

Deci după ce au mersu boiarii la Poartă și au făcut știre, iar împă-
răția numaidecît, cu grabnică poruncă au trimis la Azamet // Gherei, f. 138.
feciorul hanului, calga sultan, fiind la Bugeac el atuncea, să să scoale cu 10
tătarăi, să meargă să scoată némții din țară, pentru că hanul, tată-său,
era atuncea la Ischiup în părțile arbănașilor și ale Bosnii, fiind coprinso
și pre acolo némții.

Iar Haizler ghenărariul nici la Tirgoviște nu s-au oprit, ci și spre
București a mērgē s-au pornit, trimițind încă innainte pre Magne grof 15
ghenărariul cu o seamă de oaste călărime și cu dînsul împreună era Preda
Proroceanul și Matei Bălăceanul, vără-său, povēte fiindu-i, celalalt Bălă-
cean, Costandin, tot era cu Haizler. Venea dar aceștea ca să apuce pre
domn acolea, să nu să rădice nicăiri, făgăduindu-i némții și înbunîndu-l
că ei nu vin pentru vreun rău sau stricăciune domniei sau țărăi, ci numai 20
pentru zdrobirea turcilor, că ei pentru creștinătate să bat cu păgîinii și
alte multe ca acēștea zicea și scriia. Ce nici acēle feliuri de amăgituri și
de înșălăciuni prelăstea pre domn, că faptele și apucăturile lor nu răspundea
ziselor. Unde dar domnul mai nainte să gătise ca de s-ar tinde némții
și spre București, să n-aibă împreunare cu dîșii, și așa cînd au venit 25
Magni // groful [cu Preda Proroceanul și Matei Bălăceanul, măria sa încă
fiind gata să să rădice de la Cotrăceni, lăsînd la scaun ispravnic pre Cirstea
Popescul vel vistier și pre alți boiari, ca să fie purtători de grijă a zăharē-
lelor ce era să li se dea némților, și de toate cite trebuia învătîndu-l, s-au
rădicat măria sa cu doamna, cu coconii și cu toată casa mării sale, cu toată 30

1 în om. A cu prada și cu jaful]de prăda și jăfuiia tot A cu² om. K 1—2 pivnițele A
2 strica tot]jăfuiia tot și A 2—3 unde găsea și alte multe răutăți făcea om. A 3 alle om. C
domnul]Costandin (domnul K) de acolea AK 4 au²]i-au A Poartă]Poartă la împărăție A 5
Ghincea ... vel postelnic]Dumitrașco vel postelnic și pre Ghincea vel vornic A 6 împără-
țind]Atuncea împăratul A 7 Chiuprulooglu K că]cum că A 8—9 Déci după ce... poruncă]
Deci împărăția cu grabnică poruncă numaidecît A 9 Atzamet K 10 calgan K fiind...
atuncea]și el fiind atuncea la Bugeac, ca A 11 némții]pre némți A 12 atuncea] trimis atuncea
A 13 și pre acolo némții]némții și pre acolo A 14 Haizlériul A ghenărar K și om. A 15 a mērgē
s-au pornit]s-au pornit a mērgē A încă om. A 16 călărime]tot călărime A 17 fiindu-i]fiind
K, fiindcă A celuialalt K 18 tot]toți K tot era]era tot A Haizlériul A aceștea]acești némți
A 19 domnul A făgăduindu-i]făgăduin <d> A 20 că ei nu vin pentru]cum că nu vin de A
22 altele K acēștea]acēlia A și¹]și-i A Ce]și K de amăgituri și om. C amăgituri] meșteșu-
guri A 23 de om. A prelăstea]nu-l prelăstia A domn]vodă A apucăturile]jăfuirile A, apu-
cările K 24 ziselor]ziselor lor A s-ar]să va A 26 măria]și măriia A încă om. A 28 grijă
a]grija A 29 li om. AK cite]de cite K învătîndu-l]au învătat A 29—30 s-au rădicat]
dichemvrie 3, leat 7198, s-au rădicat A 30 cu⁴] și cu A

boerimea ce era lângă măriia sa, cu jupinésele și cu coconii lor, părintele vlădica Theodosie, episcopul de la Rîmnice, Ștefan, și alți egumeni dă pre la mănăstiri, ce să întimplase aici și alți preoți și cliséri încă împreună cu domnul era și mergea, unde umbla și toți slujitorii, afară numai din unii
5 boiari ce nu să afla acolo, rătăcindu-se după ale vremii curgeri.

Atunce dar măriia sa și toți alalți, la mare turburare și intristare să afla, văzînd că pridădise némții țara cu povățuirea și îndemnarea hielénilor și vînzătorilor de țară, care era și venea să apuce și scaunul. Pentru care vestire nici unul care era iubitori de pămîntul său și ticiți și drepti
f. 139 10 în inimă, // nu era fără lacrimi și jale. Măcar că Dumnezeu pre măriia sa de toată primejdiia l-au ferit și pînă în cea de apoi iarăși la cîntea și la slava care au avut l-au adus. Pentru că zice oarecare istoric grecescu
οὐτε γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν αὐταρκες πρὸς τυραννίδος ἀκρασίαν οὐτε δορυφόρων φρουρὰ ἱκανὴ ῥέσθαι τὸν ἄρχοντα εἰμὴ προὔπαρχει ἢ τῶν ὑπηκόων εὐνοία
15 că nici mulțimea banilor nimic îndestulat iaste spre împărăție zarvă, nici paza cea bună a slujitorilor poate să mîntuiască pre domn sau pre împărat, de nu va fi mai nainte a celor supuși dragoste.

CAP. 10

20 Cum s-au rădicat domnul de la Cotrăceni cu toată boerimea și cu toată gloata de s-au tras în jos ca să nu să împreune cu némții

Așa dar măriia sa luînd pre Dumnezeu într-ajutor, au purces de la Cotrăceni cu toată gloata mării sale și au mersu la mănăstire la Plătărești. Această dar sculare a domnului de lângă București și în jos mergînd, iar Costandin Bălăceanul auzînd, s-au bucurat mult, pârîndu-i că în
25 Țara Turcească domnul să duce și fugă și apoi deci că mulți alții lângă dînșii vor veni, zicînd némților că cum vor merge în București să apuce scaunul, toată boerimea și țara la ei vor alerga și acolea încă și de a țării oaste multe mii vor // face, zaharéle încă că vor găsi să apuca, după la jitnițele domnești ce vor fi, după la mănăstiri, dă pre la casele boerești,
f. 139v

1 cu² om. K părinte]și părinte A 2 episcopul] și episcopul A de la]ot A Ștefan om A 3 cliséri]clirici A 3—5 încă împreună cu domnul...după ale vremii curgeri]cu vodă era și toți slujitorii cu măriia sa A 6 dar]dar și A 6—7 și intristare să afla]să afla și intristare A 7 pridădise]prăpădise A 8 de țară]țării A 8—17 care era și venea... celor supuși dragoste]care venia să apuce scaunul, măcar că pe măriia sa Dumnezeu de toate l-au ferit primejdii și în cea de apoi iar la cîntea și mărirea cea dentici]u l-au adus A 9 care²]den cîți K 12 istoric K 13—14 οὐτε... εὐνοία] οὐτε γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν αὐταρκες πρὸς τυραννίδος ἀκρασίαν οὐται δορυφόρων φρουρὰ ἱκανὴ ῥέσθαι τὸν ἀρχοντα εἰμὴ προὔπαρχει ἢ τῶν ὑπηκόων εὐνοία K, om. C 15 că]care va să zică că K 18—20 Cap. 10. Cum s-au rădicat...cu némții, titlul om. A 23—26 Această dar sculare...vor veni zicînd]Décii auzînd Costandin Bălăceanul cum că s-au sculat vodă și au mers în jos, s-au bucurat foarte, pârîndu-i că merge în Țara Turcească și fugă. <D>eci Bălăceanul Costandin zicea A 27 a]ai C 20 încăși A că om. AK apuce A după]pre A 29 jicnițele A, jăcnițele K ce vor]și ceva A, ceva K dă pre la casele]și case A

dupre la neguțători și dă pre la alții, aducînd și 100 000 de oaste într-un an, pot ținea, zicea, afară din ce dă pren țară ar putea strînge.

Ci n-au nimerit hicleanul și fără de minte om, céle ce-i părea și numai cu rea mintea lui le făcea, căci domnul altele socotea. Că săvai în jos spre marginea Țării Turcești mergea, iar nu acolo, ci de la Plătărești ⁵ în sus, apoi s-au întorsu spre Gherghița și apa Praovei pre la Răsîmnice în vad trecînd, au eșit la cîmpu, mergînd la Ruși, la heleștée, la satul lui Șarban vodă și au șazut acolo.

Atunce deci au venit ghenărariul Pațea cu cîtăva călărime de oaste nemțească la sat la Drăgănești, unde era casele lui Șarban vodă, acolo ¹⁰ șazînd doamna lui de aștepta pe aceia să o ia și alte fumuri mai mari acei mueri urla în cap. Care toate în deșărt i-au eșit, că ochiul cel privighitor al lui Dumnezeu niciodată nu să înșală, cu dinșii fiind și din ceia ce era cu Costandin Bălăceanul, anume Barbul Bădeanul i Preda Prococeanul, vără-său. Carii pentru multe // cêreri punea pricina înainte că iaste ^{15 f. 140} venirea lor acolo, iar mai vîrtos și aiave venirea lor era pentru rădicarea doamnei aceia, de o au rădicat den sat de la Drăgănești, cum poftea ia și o au dus în București. Unde împreunîndu-se cu gineri-său Costandin Bălăceanul, dupre ce au văzut și bine au cunoscut apoi că hicleniile și feliori de feliori înșălăciunile lor și ce li să părea că vor isprăvi cu acélea, ²⁰ nu lesne le es, încă înpotriva lor că coboară pricepea, căci lucrurile într-alt chip să turbura și să schimba, peste toată voia și nădejdea lor, s-au rădicat cu toții de s-au dus în Ardeal și căci că cunoștea că némții nu urma după ale lor fandasii și părerii nebunești, ci căuta numai folosul lor. Că dupre ce veniră némții în București, cîteva zile trecînd și nimic de céle ²⁵ ce li zisése Bălăceanul nu să vād, nici nimeni la ei nu vine, ce încă fug și muerile lor și copii mulți la domn, unde era la Ruși. Și pricepînd că niște oameni și ostași știuți și pățiți, ale domnului umblete și purtări, cum cură și merg mai cu temei, nu nebunești și vînturi bălăcinești, și temîndu-se mai pre urmă să nu cază ei la alte mari primejdii, // unde ^{30 f. 140v} s-au cîmpit la București, pre zisele celor ce-i aducea, au început a să

1 dupre]și dupre A și dă pre la alții om. A aducînd]adunînd A 2 pot ținea . . . ar putea strînge]afară de pre la țară A ce]cea K ar]ce ar K 3 și²]ci K 3-4 céle ce-i părea . . . le făcea om. A 4 căci]că A 5 spre]pre K mergea]arăta că mîrge AK ci]ci numaidecît A după acolo urmează interpolația din *Letopiseșul cantacuzinesc*: Și fiind domnul la Plătărești décii Aizler ghenărariul, înțelegînd de aceasta, numaidecît trimise carte la Costandin vodă, poftîndu-l să-și vie la scaunu-și, să fie cu dinșii împreună, iar despre turcu să să hainească. Atunce Costandin voevod înțelegînd de aceasta, numaidecît au chemat pre părintele vlădica Theodosie și pre toți boiarii cei mari și mici, făcînd mare sfat ce vor face de aceasta, mai vîrtos arătînd o seamă de boiari ca să să lépede Costandin vodă de turci și să fie cu némții, iar o (o om. A) seamă de boiari, mai vîrtos Costandin Cantacuzino biv vel stolnic și Mihai Cantacuzino vel spătar, socotîră că nu iaste acel sfat bun, căci că de vor face una ca aceasta, tătarii sint aproape și numaidecît vor veni cu putere mare de vor robi țara și o vor preda și de cătră némți nu vor avea nici un folos în A 6-7 apa Praovei . . . la Ruși, la heleștée]au trecut apa Prahovei]pre la Răsîmnice de au mers la Ruși la heleștiu A 6 Răsîmnice]Rîmnic C 7 heleștée]heleșteu la Ruși K 8 și om. CK 9 de om. C de la p. 67 r. 9 pînă la p. 68 r. 1 Atunce deci au venit . . . mai într-alt chip e redacția redusă: Déci némții pricepînd și cunosçînd vicleniile lui Costandin Bălăceanul, au început în A 12 urla]i urla K 16 acolo om. C 17 doamnei]domnii C den]de la K ia om. K 19 apoi om. K 20 înșălăciune C 21 lesne om. C le es om. K coboară]pogoară K 26 vin K 30 mai pre urmă să nu cază ei]să nu cază ei mai pre urmă K 31 aduce K să om. K

socoti și a păzi mai într-alt chip și la Bălăceanul a nu să mai uita, fără Haizler ce-l mai ținea, căruia multe sume de bani și altele făgăduise.

5 Inșă dar némții la București așăzindu-se, cit au șazut multă pagubă și stricăciune au făcut, că despre o parte ispravnicul domnului care era
la scaun făcuse rinduială foarte mare și grea de zaheréle de da oștilor,
iar despre altă parte ei umbla tot jăcământ și pe afară pe la sate cit
putea ajunge, prăpădea tot.

CAP. 11

10 **Cum au mersu Haizler ghenăriul însuși de s-au înpreunat cu
domnul la Drăgănești**

Așa dar după acéstea toate, fiind încă domnul tot la Ruși, pohtit-au și Haizler ghenăriul ca să vie să înpreune cu măriia sa. Măriia sa domnul încă au priimit. Și au venit însuși cu vreo 80 de oameni la Drăgănești de s-au înpreunat, mergînd și domnul de la Ruși acolo, unde înpreună
15 o zi au șazut, mîncînd prînzul înpreună și seara cela s-au întorsu la București, domnul au venit la Ruși.

f. 141 Și acéstea nu fără știrea unui capigi-bașa înpărătescu, anume Aliaga și a lui Mustafa efendi, ture înțelept și știut//și a altor turei, oameni de ispravă, ce tot pre lîngă măriia sa să afla, nici fără sfat o au făcut ca să înpreune pentru multe pricini și adînci socoteli, toate spre folosul și binele de
20 obște uitîndu-se. Deci dar făcîndu-i domnul cinste mare și cu daruri l-au dăruit, făcîndu-le acélea toate pentru că în tot chipul domnul muncea și să nevoia ca și pre némți fără primejdie din țară să-i scoată, și pre ture

1 și² om. A 2 căruia|căruia îi făgăduise A făgăduise|î făgăduise AK 3 Inșă dar... așăzindu-se om. A 5 orinduială K de¹om. A 6 altă parte|alta A pe¹om. A 7 prăpădea tot|tot jăfuia A 8—10 Cap. 11. Cum au mersu... la Drăgănești, titlul om. A 11 Așa dar... la Ruși|și așa tot la Ruși șazînd domnul A 12 să vie om. A 13 domnul om. A încă|inșă A 14 înpreunat|înpreunat amîndoi A 14—15 mergînd și... prînzul înpreună|mîncînd și bucate într-o zi A 15 o zi|într-o zi K 16 domnul au venit|vodă iar s-au întors A 17—21 Și acéstea nu fără... de obște uitîndu-se om. A 17 Hali C 19 o om. K 21 dar făcîndu-i domnul|domnul făcîndu-i A 22 făcîndu-le acélea toate|toate acele (acéstea A) făcîndu-le AK domnul muncea|munciia domnul A 23 nevoia|nevoia pentru țară A din țară om. A de la p. 68 r. 23 pîná la p. 69 r. 6 ca și pre némți... că așa era, *înlocuit cu interpolația din Letopiseful cantacuzinesc*: Iar tătărâi înțelegînd de némți cum că au venit în țară, numaidecît s-au sculat sultanul cu tătărâi și au trimis nainte soli la Costandin vodă spuindu-i că sint viitori aici în țară asupra némților. Deci Costandin vodă înțelegînd de aceasta foarte rău s-au întristat, mai virtos pentru săraca de țară și numaidecît s-au rădicat de acolo de la Ruși de s-au dus la Buzău cu toată boerimia și cu toate oștile. Și de acolo de la Buzău au trimis pre doamnă-sa și cu toate juplînele și pre părintele vîlădica Theodosie și episcopul de la Rîmnic, de au mersu la mănăstirea de la Brad (Grad A). Iar domnul cu puținei oameni au încălecat de au eșit innainte sultanului, închinîndu-se cu mare plecăciune și cu multe daruri, jăluindu-se și spîind de (de om. A) venirea némților și de stricăciunea ce s-au făcut țărâi. Atuncea au văzut și sultanul că nu iaste Costandin vodă hain, ci iaste slugă dreaptă înpăratului și făgăduindu-se că nu vor robi țara, numai ce mergu asupra némților care sint vrăjmași lor. Și de acolo Costandin vodă numaidecît s-au întors iar la Buzău de au fost în zioa sfintei Bogoiavlenii și de acolo, cu porunca sultanului s-au sculat de au venit iar la scaunul lui la București cu toată boerimea și cu toată curtea lui. Iar Haizler în-

și pre tătari să-i oprească, să nu între în țară ca să nu calce și ei, și doar să o și prade și să robească, aici în ticălosul pământ, cu pricina nemiților, multă vreme șazăind, de vor veni. Cu care eșirea nemiților din țară de să făcea, să destulii înpărăția și nici o oaste, nici turcească, nici tătărăscă numai băga într-însa, cum și asemenea gândului lor apoi s-au cunoscut că așa era. 5

CAP. 12

Cum au venit domnului veste de calga sultan că vine în țară cu tătării și i-au trimis boiari înainte, apoi și măriia sa au mersu de s-au împreunat cu el 10

După acéia, deci, nu multă vreme trecînd, venit-au veste domnului că și calga sultan la // hotar s-au apropiat. Deci îndată boiari înainte i-au trimis, anume pre Diicul vel cliucer i Vergo vel portar, cu daruri și cu multe rugăciuni, ca să nu dea țara în pradă și în robie, că nimini nu iaste vinovat de a păți ticăloasa țară una ca acéia, nici nimini sabiia înpotriva înpărăției și a lor n-au scos, nici mîna au rădicat, ei singuri nemiți ca niște izbînditori ce era, s-au tinsu într-atît, de au venit pînă la București. Acéstea și le scriia și le zicea. Și așa domnul s-au sculat de la Ruși și s-au dus la Buzău, trimițînd de olac și la București știre la boiarii carii era ispravnici, cum s-au pomenit mai sus, (că să lăsase ca să cîrmuiască pre nemiți, să nu să facă atîtea stricăciuni de ei) cum că vin tătării și să spuie și lui Haizler și altor capete, acéia, ca să să scoale, să să ducă de acoloa, de sînt creștini, să nu aducă istovul pustiirii țării, iar de vor să să bată, iasă afară departe, în cîmpu să să bată, 15 20 f. 141v

telegînd de venirea tătărilor, de mare groază au dat dosul de au fugit pînă în Tirgoviște de n-au mai dăscălecat, la ghenarie 2 zile 7198 în A 1 să-i]să C 2 să² om. C cu] că K 3 multă] în multă K 7—10 Cap. 12. Cum au venit. . . s-au împreunat cu el, *titlul om.* A 11 deci] dar A 12 calgan A la hotar s-au apropiat] s-au apropiat la hotar A 13 i-au] au A 14 și² om. K 15 țară] de țară A 15—16 nimini sabiia. . . au rădicat] au scos sabiia cineva asupra înpărății A 17 într-atît] pînă intra-tîta A pînă om. A 18 și le scriia și le zicea] le zicea și le scriia A așa] așa și A 18—19 de la] den A 19 știre] făcînd știre A 20 să om. K de la p. 69 r. 20 pînă la p. 70 r. 11: cum s-au pomenit mai sus. . . rămas într-însa *înlocuit cu*: la București să spuie că vin tătării, să spuie lui Aizler și altor capete să să scoale să să ducă de acoloa de sînt creștini, iar de vor să să bată, asă din București, afară la cîmp; și în tot chipul nevoia să-i scoață den București, că era multă oaste nemțească cu tot ca la vreo 8 000—9 000, avîndu și tunuri citeva cu ei, tătării la ei nu vor merge, nici să vor bate, ce după obiceiul lor vor sta departe în A 21 ocîrmuiască K să³ om. K 21—22 cum că vin tătării om. K 22 alte K p. 69 r. 24 pînă la p. 70 r. 1: iasă afară departe. . . în București] nu să să inchiză în București, iasă afară departe în cîmpu să să bată K

nu să să închiză în București, că acéia va fi stingerea nevinovatei țării, și vor da seama la Dumnezeu de răul ce să va face.

Domnul, drept acéia, în tot chipul nevoia să-i scoată din București, f. 142 socotind că deaca să vor închide în târgu, // prin mănăstiri, măcar și în 5 curțile bolovănite (că a face șanțuri nu era vreme, iarnă fiind) și ei tot foc avînd, că era ca la 8000—9000 de oaste aleasă nemțească, avînd și tunuri cîteva cu ei, tătării la dînșii nu vor merge, nici să vor bate, ce prin-prejur vor sta departe, duple obiceiul lor. Zăbovindu-se dar vremea, că 10 singur Dumnezeu cînd și ce sfîrșit ar fi fost lucrul și ar fi avut atunci, lăsăm pre fieștecare om înțelept și știut să socotească ce ar fi făcut tătării în ticăloasa fără, și la ce o ar fi adus și ce ar fi mai rămas într-însa.

La Buzău iar viind veste cum și în hotarale țării calga sultan au intrat, așa, de acolea lăsînd pre doamnă-sa cu coconii și cu altă gloată înpreună, și cu o seamă de boiari cu jupînese și cu coconii lor, și cu toți 15 alaiți cîți era acolo cu măria sa, mai mult decît 4000—5000 de suflete, cu ostași, cu fămei, copii, jupînese sărace văduve și alții mulți, mers-au numai așa ușure cu cîțiva boiari cu curtea, ca la vreo 200 de oameni înna-ntea sultanului și s-au înpreunat la sat la Bertesti, lîngă orașul Flocii. f. 142v Și de întîmplările vremilor multe // cu sultanul voroavă avînd, pre domn 20 de starea lucrurilor și multe ca acéstea l-au întreat, domnul céle ce era și cum s-au întîmplat și cum sînt și lucrurile cu socoteală, și cum să cade spuindu-le, făcut-au sfat ca acela cu sultanul dăspre Baltă să vie și domnul să meargă pre supt munte, dîndu-i sultanul și cîțiva mîrzaci de treabă cu o seamă de tătari lîngă măria sa.

25 Și așa ziua bună de la sultanul ș-au luat ca să meargă la Buzău. Și acolo mai gătindu-se și luîndu-și și ostași de ai săi, că avea măria sa cu cazaci pedestrime, cu saragéle, cu siiméni și cu alți lefegii, ca la 2000 de oameni buni.

Iar după acéia, cînd au fost a doao zi, întorcîndu-se spre Buzău, 30 întîmpinatu-l-au de olac, viind de la București, Tanasie cliucéru Pău-șăscul, care era și el lăsat de domn cu alții la București, lîngă ghenărariul, și veste aduse domnului cum că némții din București s-au rădicat cu totul și s-au dus în sus.

Deci domnul, numaidecît de olac s-au întorsu iar la sultanul și 35 l-au găsit la oraș la Floci. Și spuindu-i de rădicarea némților, s-au bucurat f. 143 și el, că nici el nu știia sfîrșitul // lucrului cum va eși. Ci ca să nu i să întîmple vreo necinste, era bucuros cu dusul lor, așa să să chame izbînditor, că de frica lui fug. Însă îndată au gătit 2 mîrzaci, anume Demir

1 să² om. C 2 da]dea C 3 acéia]că K 6 la]la vreo K 8 dar]décii K 9 săvîrșit K 10 înțelept] cuminte K 12—13 La Buzău ... Intrat]Décii viind veste la Buzău cum au intrat în hotarale țării calga sultan A 13 cu¹ om. K alaltă K 14 jupînesele AK toți om. A 15 alții AK 16 copii]cu copii K cu fămei... și alții mulți]cu jupînese cu copii A 17 curtea]Cîrstea C 19 Și om. K 19—22 Și de întîmplările ... despre Baltă să vie]Și mult au vorovit cu sultanul cum să vie despre Baltă A 20 acéstea l-au]acelea au K 23 și² om. K 25 ziua bună... ș-au luat]ș-au luat zioa bună de la sultanul A 27 pedestrime om. A saracéle C lefegii]lefegii pedestrime A, lefecii C 23 2000] loc alb în A buni om. A 29 dao A 30 întîmpinatu-l-au de olac, viind]l-au întîmpinat, viind de olac A 31 lîngă ghenărariul om. A 32 domnului]lui vodă A némții din București s-au rădicat]au eșit și s-au rădicat némții den București A 34 numaidecît om. A sultan A 36 eșii]fi A p. 70 r. 36 ptnă la p. 71 r. 8: Ci ca să nu i să întîmple ... nimic n-au făcut om. A 37—38 izbînditori K 36 lui]lor K Însă]încă C

han Hagi și pre ** capete nohailor fiind, cu cîtăva oaste tătărăscă, cu carii dinpreună dînd din poruncă și domnul 2 boiari anume pre Cernica vel armaș, i Matei Comăneanul vel căpitan za siimēni cu cîțiva slujitori și mai vîrtos i-au trimis cu cît vor putea să stea și să păzească de stricăciunile tătarălor să nu facă, mai ales să nu robească pre cineva 5 și să nu răpească, ca niște lupi de oameni ce sînt acei varvari; au venit pînă la București și de acolo s-au dus gonaci după nēmți pînă la Cîmpul-Lung, unde și cu străjile cele după urmă s-au lovit, ci nimic n-au făcut.

Iar domnul mergînd la Buzău la ghenarie 6 dni, au făcut Boboteaza acolo și cu toată rînduiala ei, făcînd slujba în episcopie cu boerimea și cu 10 alalți cu toți, slăviia și măriia pre Dumnezeu de toate cîte era și cu toată inima toți să ruga ca să să milostivească sfîntul Dumnezeu pre ticăloasa țară și pre domnul să-l ție și să-l păzească ca fără de mare pustiirea ei // să oțească focul de oști ce ardea și era într-însa și la o liniște să o aducă. f. 143v

CAP. 13

15

Cum după ce au făcut domnul Boboteaza la episcopia de la Buzău, s-au sculat de au venit în București la scaun, pentru că eșînd nēmții din țară, tătărăi încă au eșit

Cînd au fost a doao zi de Bobotează, au purces domnul de au venit la scaun la București, drept, eșînd înaintea mării sale boiarii carii să 20 afla la scaun. Și după ce au șazut în scaun, au dat cu tunurile, făcîndu-se veselie mare, dînd întii laudă lui Dumnezeu și mulțumită, căci nu s-au scăpat de nădejdea care pusese la dînsul, ci toate scribele și întristarea trecutelor primejdii spre bucurie le-au întorsu, după scriptura care zice că Domnul face voia celor ce să tem dă dînsul și pre cel ce nădăjduiaște 25 spre dînsul mila îl va încungiura.

Iar nēmții puținel mai oprindu-se la Cîmpul-Lung ca să vază la ce sfîrșit lucrul vine și de mulțimea tătarălor înțelegînd, carii în țară asupra lor venise, rădicatu-s-au cu toții din Cîmpul-Lungu și au trecut în Ardeal.

Atuncea dar și tătărăi vâzînd că nēmții s-au dus după multa stricăciune // care și ei țărăi făcuse, măcar că porunca împărăției nu era 30 la dînșii ca să facă vreo stricăciune sau robiciune țărăi, iar unde calcă oastea, nu poate locul acela scăpa întreg, cu cît dar mai vîrtos unde neamul acesta a călca. Așa dar, cu multe cheltuiiale dăspre domnie și cu f. 144

2 pre om. C 3 i]și K 7 la²]lîngă K 8 și om. C străjile]strejile lor K 9 6 dni]în 6 zile K Boboteaza]sfînta Bobotează A 10 cu¹ om. A orînduiala K și² om. AK 11 și măriia pre Dumnezeu]pre Dumnezău și-l măriia A 12 toți]tot K sfîntul]domnul A 13 țară]de țară A 13-14 ca fără... o aducă om. A 15-18 Cap. 13. Cum după ce... au eșit, titlul om. A 19 Cînd]Dăcii cînd A dao A 21 în]la A scaun]scaunul mării sale K cu om. C făcîndu-se]făcînd K 21-22 au dat ... veselie mare]au făcut mare veselie A 22 întii om. A 22-24 nu s-au scăpat ... le-au întorsu]i-au ferit den toate scribele și întristăciunile trecutelor vremi și primejdii A 24-26 după scriptura ... îl va încungiura om. A 25 dînsul]el K pre L, spre CK 27 puțințel A 27-29 la ce sfîrșit ... asupra lor venise]lucru la ce sfîrșit vine și înțelegînd de mulțimea tătarălor care venise asupra lor în țară A 28 lucrurile vin K 29 din]de la A p. 71 r. 31 ptnă la p. 72, r. 1 care și ei țărăi făcuse ... sume mari de daruri]și ei după porunca împăratului și după multele daruri ce vedea de la măriia sa vodă tot pentru sāraca de țară să nu o calce, ce să iasă A

sume mari de daruri, abia s-au rădicat și tătarăi pînă la 15 zile ale lui februarie, s-au dus din țară.

Atuncea sāraca de țară dentr-atita nespūsă nevoe, fiind cālcată de atitea oști, început-au a eși dă pren munți și dă pren pālāngi și dă petutindenea, cineși la locul lui. Și făcīndu-se liniște au domnit domniia cu pace pînă în primăvară.

Întu acest an s-au apucat mārīa sa de mănāstirea de la Hurez den temelie a o face, cu multă osīrdie și cheltuială, ispravnic trimițīnd pre Pīrvul Cantacuzino vel stolnic, de au căutat loc ca acela dă s-au pus temelīia de s-au făcut mănāstirea. Și fiind acest boiar ispravnic asupra lucrului într-acea vară pînă în toamnă, după acēia au venit la domn de ș-au dat seama. Și fiind la casa lui pînă în primăvară, iarāși din poruncă au // mersu la mănāstire ca să lucrēze lucrul. Și așa, într-acea vară, întīmplatu-i-s-au grea boală și au murit acolo. Carele nu puțină întristare 15 domnului și neamului au dat, că om iscusit era, și acesta nepot de frate lui Șārban vodă era, fecior răposatului Drāghici Cantacuzino vel spātar, carele nu puțin vrēdnic și înțelept în pāmīntul acesta au stātut și să pomenēște. Deci după petrēcerea acestui boiar, făcut-au ispravnic la lucrul mănāstirii pre Cernica biv vel armaș.

Mai făcut-au mārīa sa și alte lucruri și zidiri: întīi turnul bisēricii dāspre Doamna din București, care mai nainte de Gligorie vodă făcută era numai așa boltită, iar mārīa sa i-au făcūt turnul și tindă bisēricii și cu tīmple și cu zugrāvīturi și cu alalte toate înpodobīndu-o. Mai făcut-au și casa cea domnească, ce iaste pre stīlpi de piatră și iaste cu 3 cafasuri și cu toate ce să vād într-īnsa, care iaste dāspre bisērica domnească cea mare. Și 25 alte case au făcut dāspre doamna, iar din temelie, īnsă 2 rīnduri de case.

CAP. 14

1. 145 // Cum au venit domnului poruncă de la Înparāīia Turcului ca să se gātească și să meargă cu Tucheli și cu oștile turcești și tătarāști, în Ardeal

Deci dar, iar la urma istoriei să venim. Cīnd au fost atuncea tot īntu al doilea an al domniei lui Costandin vodă leat 7198, iar Înparāīia

1 și tătarāi om. A 2 s-au]și s-au A 3 de om. K 3—5 dentr-atita nespūsă nevoe... au domnit domniia]după atitea nevoi ce au tras eșit-au de pren toate gaurile și mulți și den pālāngi și de pretīndīnea, cineși la locul său. Și au domnit mārīia sa A 4 atita C dā²]după K 5 petītīndenea K 7 Întru acest]și într-acesta A mănāstirea de la Hurez]sīnta mănāstire Hurezii A la om. K 9 dā L, care ACK 11—19 după acēia au venit... pre Cernica biv vel armaș om. A 13 să]să să K 14 care K 20 și alte lucruri și zidiri]multe zidiri A 20—26 intīi turnul ... rīnduri de case]unele den temelie, alte s-au dres, cit cu adevāratā credință și fără īndoială să grāescu că alt domnu n-au făcut de cīnd s-au dāscālecat creștīnātatea aici, nici nu va face, precum le vēde ochiul celui ce vēde toate, că Dumnezāu pre cei ce iubescu podoaba casii sīntīi sale li proslāvēște și li mārēște īntu toate A 21 făcut C 22 boltit C după bisēricii ad. īnfrumosețīnd bisērica K 25 domnească om. K 27—30 Cap. 14. Cum au venit domnului ... în Ardeal, tītul om. A 28 Înparāīia Turcului]īnparāīie K 29 și³ om. K și om.³ K 31 iar om. A tot om. AC 32 al²]a A

Turecului nici cu atîta s-au suferit pentru a n m rilor venire în  ar , ci au trimis ferman la Tucheli groful, fiind încă la Necopoe cu oștile lui, poruncindu-i îndată să să gătească de oaste ca să meargă în Ardeal asupra n m rilor împreună cu Cerchez Ahmet pa a serascheriul, cu oaste turcească 5
 i cu Gazi Gherei sultanul cu t tar i  i cu alți c tiva pa i, ca să vie prin țară, să meargă să între în Ardeal, pre unde s-ar socoti, trimi nd  i domnului acéiași poruncă cu ferman înpărătescu, ca  i el de oaste să să gătească  i împreună cu oștile  np r te ti să meargă pre unde ar  ti, să bage oștile în Ardeal.

 i a a, dupre poruncă, Tucheli cu toate oștile  i cu sultanul  i cu 10 serascheriul  i cu toți pașii s-au gătit,  i trecînd Dunărea pre la Necopoe de ceastă parte, făcut-au știre  i domnului că au întrat în țară //  i f. 145v sînt viitori.

După care dar poruncă  i domnul de oaste gătindu-se,  i aflînd că oștile au întrat în țară  i sînt viitori, nici măria sa n-au mai zăbovit, 15 ci au purces de la București la iunie 21 dni  i făcînd conacul la Flocoasa, o zi pre loc au  zut de au scris cărți la  np r tie, făcînd știre de purcéderea mării sale la oaste.  i de acolea au mersu la satul mării sale la Potlogi, unde  i c teva zile au  zut p n  au venit oștile  np r te ti.

Deci acolea fără zăbavă  i oameni de la Matei Ciorogîrleanul vel 20 sluger au venit, carele mai nainte trimis era de domn cu o seamă de oameni, să să afle l ng  serascheriul  i l ng  Tucheli, care scria la domn de venirea oștilor că sînt viitoare,  tinsoarea fiindu-le să treacă Arge ul pre la Drăgești.

 i după această véste veni la măria sa  i un agă de C.urmu  al 25 lui C rchez Ahmet pa a serascheriul, care cu trebi fusese trimis de serascheriul la calga sultan  i aduse véste că  i pre calga sultan l-au lăsat la Prut, de vr me ce  i el poruncă avea să meargă la oaste dupre viziriul.  i iar prin țară  i lui m rgerea era, cu conace  i cu cheltuială mare săracii // de  ar , ca  i alte d ti de cite ori hani  i sultani au trecut, de când 30 f. 146 turcul asupra neam ului cu oaste s-au rădicat.

Deci dar, după v stea ce venise la domn de a oștilor venire, numai-dec t boiari au rînduit, anume pre Cernica Izvoranul vel armaș i Mihai Corbeanul vtori postelnic, i Ianache v taful Văcărescul, să meargă să caute ca unde ar fi vad bun pre apa Arge ului, să facă pod pentru trecerea 35 oștilor  np r te ti.  i găsindu-se vad bun drept satul Coste ti, au tri-

1 s-au] nu s-au A a n m rilor venire]venirea n m rilor A A 4 Cerchez om. A 5 Cazi K sultan K c tiva pa i]c tiva  A 6 s-ar]va A 6-7 domnului]domnului Costandin vodă AK 7 cu]i-au trimis cu A 8  np r te ti om. C 12 această A 14 După care dar]Deci după A de oaste gătindu-sc]s-au gătit A 15 după viitori ad. după care dar poruncă A n-au] nimic n-au A 16 de la]den A iunie]iulie A 17 o zi pre loc au  zut]au  zut o zi A 17-18 de purcéderea mării sale]că au purces  i măria sa A 18 mersu ... mării sale]purces A 19  i c teva zile ... au venit]au  zut c teva zile p na a veni A de la p. 73 r. 20 până la p. 74 r. 14: Deci acolea fără zăbavă ... să aibă  i a răspunde om. A 21 trimis era]era trimis K 25 veni om. C 27 calgan 1-2 K 29 lui m rgerea]a lui trecire K 32 Deci dar]Iar K 34 v taful]v taful de copii L 35 ar fi]ar găsi K

mis pre Barbul Brătășanul vătaful de aprozi, să scornească țara, să sue toate vasele în sus pre Argeș, pînă la vadul acela. Iar pre Radul Golescul vel agă, l-au pus cu slujitorii de au făcut podul și dupre acéia pre Cernica vel armaș înaintea oștirilor l-au trimis, adecâte la seraschériul și
5 sultanul și Tucheli, să-i povățuiască pînă la Argeș.

f. 146v 10 Și așa domnul de acéstea grijind, de la calga sultan încă un mîrzac au sosit, cu poruncă de conace ca să li să dea, cerșind mai mult de cum rînduiala s-au făcut, zicînd că mai multe oști sînt estimp, decît în ceilalți timpi și cum că și sultanul să fie intrat în țară au spus, și cum venirea lui // de grabă iaste; iar pînă în seară și alt mîrzac tot de la calga sultan mai veni cu poruncă la domn pentru rîndul podurilor de a sultanului trecere la Ialomîță și la Argeș, spuînd că și sultanul la Albotești au sosit, spre care acéstea la aporie mare și domnul să afla, încătroo mai nainte grijă să aibă și a răspunde, că sultanul venea din
15 jos, luînd țara în lung, iar céstealalte oști luase țara în curmeziș.

Ci dar ca un mult înțelept și spre o parte și spre alta lucrurile chivernisea, de vréme ce cerescul împărat, cum scriptura zice, dă înțelepciuné spre ai săi, și calea celor ce să tem de dînsul păzéște.

Și așa, cu multa sa vrednicie toate le cîrmuia, că și de ale sultanului
20 trebi ce era, ispravnici avea rînduiți de toate, și pre mîrzacii aceștea cu răspunsuri înapoi învîrtejindu-i, nici céialaltă poruncă și treabă împărătească părăsea. Ci în tot chipul sîrguînd de facerea podului la Argeș, rînduit-au și mai nainte boiari și slujitori ca să dreagă calea și podurile ce vor fi stricate din Argeș pînă în Praova.

f. 147 25 Atuncea și părintele patriiarhul Dionisie, viînd de la Tarigrad, au ajunsu pre domn // acolea, la Potlogi, de s-au împreunat. De acolea și pre Costandin biv vel stolnic Cantacuzino l-au trimis domnul înaintea lui Tucheli de s-au împreunat. Iar Cernica vel armaș învîrtejindu-se de acolo la oști, spus-au domnului că i-au lăsat la Neagra.

30 Deci a doao zi și părintele patriiarhul Dionisie ș-au luat ziuo bună de la domn și s-au dus la București, iar domnul au încălecat de au mersu de au văzut podul.

4 adecă K 6 calgan K 7 multe K 9 in¹ om. C 10 lui de grabă iaste]i iaste de grabă K 11 calgan K 13 aporii mari K 14—15 că sultanul venea din jos]Déci acéste oști tot prin sáraca de țară trecea, cînd unele să rădica, altele venia. O mare minune, te miri de unde mai iaste, că sultanul venia dîn jos A 15 in² om. K 16 dar]măria sa A mult om. A spre¹⁻²] despre A lucrurile]tot A 17—18 de vréme ce... de dînsul păzéște om. A 18 spre]pre C 19 așa om. A ocrmuia K 20 trebi]porunci și trebi AK pre]spre K 20—22 și pre mîrzacii aceștea... părăsea om. A 22 de]pentru A podurilor A 23—24 rînduit-au și mai nainte... pînă în Praova]Și cite poduri vor fi stricate den Argeș pîn în Praova stricate, tot să să dreagă de iznoavă pentru venirea oștilor A 26 au ajunsu]ajungînd K acolo¹ A împreunat]împreunat cu măria sa A 26—29 De acolea și pre... i-au lăsat la Neagra om. A 27 biv vel stolnic Cantacuzino]Cantacuzino biv vel stolnic K 29 i-au]au K 30 Deci]Și A a dao A și părintele patriiarhul Dionisie om. A 31 de la domn om. A dus]întors A p. 74 r. 31 pînă la p. 75 r. 15: iar domnul au încălecat de au mersu... și cu toți boiarii măria sale]Déci toate oștile sînd den toate părțile la pod la Argeș, deaca au venit véste la măria sa, numaidecît au încălecat și A

Acolea la pod venit-au și un Șaban aga de Ciurmuș al seraschériului, fiind trimis cu trebi la domn și învirtejindu-se iarăși înapoi, trimis-au domnul cu dînsul pre Dumitrașco Caramanliul vel postelnic înaintea la seraschériul. Și domnul pînă în seară iar la Potlogi învirtejindu-se, nemerit-au și un capigi bașa împărătescu de la împărăție, ispravnic fiind trimis 5 pre acéle oști, care au venit de s-au împreunat cu domnul și voroavă de trebile oștirii au avut.

Dupre acéia și Costandin stolnicul, de unde au fost trimis de la Tucheli, s-au învirtejit și mai pre urmă și Dumitrașco Caramanliul vel postelnic de la sarachériul au venit și tot într-acea zi și sol de la Tucheli 10 la domn au venit, anume Șandru Gașpar și iar un mîrzac de la Gazi Gherei sultan; iar // pre urma acestora și Matei Ciorogîrleanul vel sluger, de la oștile turcești viind, și domnului spuind că sarascheriul și sultanul și Tucheli, la pod la Argeș cu toate oștile au sosit, numaidecît și măria sa au încălecat și cu toți boiarii mării sale la ordiia turcească 15 au mersu, fiind oastea tăbărită toată în lunca Argeșului, de la Grecii lui Șarban logofătul pînă dinjos de Jugurêni.

Și s-au împreunat întii cu saraschériul, carele cu cinste mare pre domn l-au priimit, cu caftan înbrăcîndu-l împreună și cu 12 boiari ai mării sale. Apoi de la serascheriul au mersu mai în sus, unde sultanul 20 tăbărit era și s-au împreunat și cu sultanul.

Apoi de la sultanul împreună cu Iacpal aga, veziriul sultanului încălecînd, au mersu iar la seraschériul de au făcut multă voroavă pînă în seară.

După acéia au mersu la otacul mării sale unde era, din josul ordii 25 turcești, de au mas acolo, într-acea noapte, fiind inserat. Iar a doao zi întorcîndu-se măria sa iar înapoi, și trecînd Argeșul de ceasta parte, unde și Tucheli tăbărit cu oastea lui era, s-au împreunat și cu dînsul și multă voroavă cu Tucheli avînd, oprit-au // pre măria sa de au mincat bucate. 30 Și după ospăț, multă cinste domnului și alai făcînd, au purces măria sa de au mersu iar la Potlogi.

Atuncea și 2 tătari de la calga sultan încă venise pentru poclonul sultanului, căci trecea prin țară. Pre carii fără zăbavă cu răspunsul i-au trimis și poclonul sultanului cu Ianache comisul l-au trimis.

1 Ușaban K 2 cu trebi *om.* K 3 Caramanliul L, Caramariul C, Caramaliul K 6 pre|preste K 8 trimis *om.* C 9 Caramanliul L, Caramariul C, Caramaliul K 14 au sosit|au venit și au sosit K 17 pînă|pe A 18 Și|că K 18—19 carele cu cinste . . . împreună și cu|care l-au priimit pre domn cu mare cinste și l-au înbrăcat cu caftan și împreună și A 19 l-au|au C 20 în *om.* AK 20—21 sultanul tăbărit era|era tăbărit sultanul A 21 tăbărit *om.* K 22 împreună *om.* C 22—31 împreună cu Iacpal aga . . . iar la Potlogi|s-au împreunat cu viziriul sultanului. Dêci au mas acolo. Apoi dimineața s-au dus iar la Potlogi, făcîndu-i-se mare cinste și alaiu de la acéle capete. A 27 iar *om.* C 29 Tucheli|dînsul C 30 făcînd|făcîndu-i K 32 calgan K încă *om.* A 33—34 Pre carii fără zăbavă . . . cu Ianache comisul l-au trimis|care i-au trimis răspunsul fără zăbavă și poclonul sultanului trimițînd cu Ianache comisul. A

Cum au purces domnul de la Potlogi și au ajunsu oștile turceștii, tătărăști și cruții la Podul Hrizii

Deci după acéstea și domnul de la Potlogi cu oastea s-au rădicat și
 5 după celialalte oști au mersu de au sosit la Podul Hrizii, unde toate oștile
 turcești, tătărăști, ungurești, tăbărite era. Și sosind domnul la conac,
 numaidecît la serascheriul au mersu de s-au împreunat și iarăși voroavă
 făcînd și sfātuindu-se pentru mērgerea în Ardeal, pre unde mai cu prelej
 bun ar fi, pre vrăjmași can fără veste să-i lovească, pentru că socoteala
 10 întii era pre Teleajin să meargă, iar apoi lăsînd acea socoteală, pre la
 Tirgoviște a fi, au hotărit să treacă pre la Rucăr.

f. 148v Și așa după acea socoteală, numaidecît a doao zi de la Podul Hrizii
 cu toate // oștile s-au rădicat și au mersu pînă din sus de Tirgoviște, de au
 tăbărit. Unde iarăși împreunare domnul avînd cu serascheriul și cu sul-
 15 tanul și cu Tucheli și mai sfātuindu-se, trimis-au într-aceia zi 2000 de oaste
 aleasă, călările din oastea lui Tucheli și a seraschériului și a domnului,
 streji innainte ca să meargă să răzbească pînă în Ardeal; cu care oaste și
 pre Cernica vel armaș domnul au trimis cap.

Și așa, cu grabnică pornire pînă lîngă Bran mergînd, unde și straja
 20 nemțească era, și can fără dă veste lovindu-i, foarte rău i-au stricat, cît
 mai nimenea din nēmți au scăpat. Iar a doao zi Tucheli și cu veziriul sul-
 tanului dinpreună la tabăra muntenească au venit, și cu domnul s-au
 împreunat, și de toate lucrurile sfātuindu-se, și bine așăzîndu-le, cînd au
 fost după prînzu, lăsatu-ș-au toți agărlîcurile acoloa, adecăte seraschériul,
 25 sultanul, Tucheli și domnul, și numai așa sprintini cu oștile purcegînd, au
 poposit din sus de Fîntina Drăgoeștilor. Și fiindu-le masul acolo, iar peste
 noapte veste de la oastea ce mersese innainte la domn au venit, cum că
 straja nemțească ce au fost păzînd la o palangă ce făcuse la hotarul țării,
 f. 149 o au lovit // și foarte rău i-au stricat, aducînd și nēmți vii la domn.

30 Care veste vestindu-se și la celialați, adecă la serascheriul, sultanul și
 Tucheli, numaidecît iarăși de dimineață cu toții, de grabă au purces și

1—3 Cap. 15. Cum au purces domnul... la Podul Hrizii, *tillul om.* A 4 de]decî K 5 de au sosi
om. A 6 turcești, tătărăști ... tăbărite era]era tăbărite, tătărăști, ungurești, toate era acolo A
 7 la serascheriul au mersu]au mers la serascheriul A 7—8 și iarăși voroavă făcînd]cu el A
 8 mērgerea]treceera K 8—13 pentru mērgerea în Ardeal ... și au mersu pînă]pre unde ar fi
 mai bine să-i lovească fără veste pre vrăjmași și socotiră să meargă pre la Rucăr. Și după acea
 socoteală, numaidecît mērsără pre A 8 prilej K 9 veste]de veste K să-i lovească]i-ar lovi K
 10 Teleajin]la Teleajin era K 11 a fi]a merge K 14 avînd cu serascheriul]cu serascheriul
 avîndu K 14—15 Unde iarăși împreunare ... sfātuindu-se trimis-au]Și iar s-au vorovit cu toți
 cei mai mari peste oști și să socotiră de trimiseră A 15 2000]loc alb în A 16 călările *om.* A
 călările K 17 pînă *om.* A 17—18 și pre Cernica ... au trimis cap]au trimis vodă cap să le
 fie Cernica vel armaș A 18 au]l-au K 19 lîngă]la K 19—20 mergînd unde și straja nem-
 țească era]au mers unde era și streaja nemțească A 20 dă *om.* A 21 au]n-au K 21—29 mai
 nimenea din nēmți ... aducînd]n-au scăpat mai nimini den nēmți. Și i-au venit și veste cum că
 i-au bătut foarte rău. Și au trimis A 24 agarlicul K 27 veste *om.* C 30—31 adecă la ...
 iarăși de dimineață]la Tucheli, la serascherul, la sultanul, iar dimineața A 31 de grabă *om.* A

făcînd popasul de prînz la Cetatea Negrului vodă, iar de seară au poposit din jos de Dragoslavele și acolo între munți au mas. Și dimineața s-au mai mutat pînă la Dragoslavele și acolo 2—3 zile șazînd pre loc, de ce era trebile iarăși s-au sfătuit. Apoi și de acolo rădicîndu-se, mers-au pînă din sus de palangă, ce au fost păzînd némții straja, și au poposit acolo de au mas. Și de acolo iarăși dimineața au mersu pînă supt cetatea de la Bran și iarăși acolo într-acea noapte au mas. Iar a doao zi cu toții s-au strinsu de s-au sfătuit pentru trecerea oștilor în Ardeal pre unde va fi, căci căile era presecite și astupate și la Bran era pază tare și cu tunuri. Despre altă parte, de cea mare strimtoare a locului, foarte cu nevoe le era, și vrîmea grăbindu-i, cu greu și preste mîină le era, și mai vîrtos asupra domnului Țării Rumânești lucrul acesta rāzimînd, ca cum povățuitoriu celorlalți era.

CAP. 16

//Cum au întrat oștile în Ardeal cu toate capetele céle mari, adecă seraschériul, sultanul, Tucheli și domnul, pren loc rău și strimt și cu mare nevoe și cum s-au lovit cu némții

Putérnicul Dumnezeu căruia céle neputincioase toate să pot, pre cum mai nainte, în trecutele întîmplări și primejdii domnului au luminat, așa și la aceasta, după multe feliori de cercări ce făcuse cu oamenii săi, ce preste munte povațe era, aflat-au o cale, măcar că foarte strimtă era și cu nevoe mare preste un munte înnalt și cu pogoriș rău, iar nu era alt mod a face, fără cît pre acea cale a merge.

Deci stringîndu-se toate oștile și pre Dumnezeu într-ajutor luînd, au purces pre plaiul acela toate oștile, tot tîrîș pogorîndu-se pînă în vale, în țara Ardealului, în cîmpii Tohanilor. Acolo dar toate sfaturile să sfirșise și toate nădejile să tăiase și ale tuturor inimile încremenite era, la loc de primejdie ca acela căzînd, unde nici innapoi, nici innainte nădejde de scăpare nu era, de vrîme ci oștile nemțești innainte le era, gata de război fiind, ci fieștecare numai la Dumnezeu avea nădejdea.

1—2 au poposit din jos de Dragoslavele ... au mas|au mas la Dragoslavele den jos, între munți A 3 2—3 zile șazînd|au șazut 2—3 zile A 3—4 de ce era trebile ... rădicîndu-se mers-au|apoi s-au rădicat de acolo de au mers A 4 pînă|pă K 5—6 ce au fost păzînd ... și de acolo om. A 6 iarăși|apoi A au mersu pînă|au purces de s-au dus (au mersu K) pre (pe K) AK 7 într-acea noapte au mas|au mas într-acea noapte A 8 va|ar AK 10 de cea om. A 11 și vrîmea grăbindu-i ... le era om. A 12—13 povățuitoriu celorlalți era|era povățuitor celorlalți A 14—17 Cap.16. Cum au întrat oștile ... s-au lovit cu némții, titlul om. A 16 sultanul om. K 17 cu om. K 21 preste|spre A povêțe A, povață K 21—22 și cu nevoe mare preste un munte înnalt om. A 22 cu om. A mod|chip A 24 pre Dumnezeu într-ajutor luînd|luînd pre Dumnezeu într-ajutor A 25 pogorîndu-se|pogorînd A 27 inimi A 28 innapoi nici innainte|innainte nici innapoi A 29 nu om. K le om. C

- f. 150 Deci dar n m ții cum au v //zut pogorirea oștilor turcești acolo drept Tohani, ei spre cîmpu din jos de Zărnești s-au tras. Și acolo, după a lor bună orînduială orînduindu-se, intr-aceiași cîmp între Tohani și între Zărnești, unii d spre o parte și alții de altă parte viind, și apropiindu-se unii cu alții, când
- 5 au fost la 10 ceasuri din zi, intr-o luni, avgust în 11 zile, s-au lovit. Și făcînd t tar i iureș înainte, întii oastea ungurească, s cuii au dat dosul a fugi, nimic st nd de război. Deci rău au smintit pre n m ți, pentru că o seamă de oaste nemțească din aripa din st nga, rump ndu-se și viind asupra tătarălor, oastea turcească pe de altă parte năvală asupra lor făcînd, și în dată au
- 10  nceput pre n m ți a-i  nfr nge foarte rău și grozav tăindu-i și mare moarte  nt-r-înșii f c ndu-se pre de toate părțile, că și aripa care să luase asupra tătarălor, măcar că luase pre turci pre d nnapoi, iar apoi  ntorc ndu-se turcii asupra lor, rău i-au stricat și pe aceia. Și nu mai mult războiu au ținut, ca intr-o jumătate de ceas, i-au calcat și i-au f rimat, c t prea pușintei vii
- 15 să fie scăpat din n m ți.
- f. 150v  nt-r-aceiași chip biruință minunată și grabnică au fost, poate //fi că și pre ei os nd  de la Dumnezeu căzuse pentru răutățile ce făcuse și gindea a face s rancei de Ț r i Rumânești. Că tocma și capetele oștilor și sf tncii și povățuitorii ce-i purta, nimeni n-au scăpat, unii vii prinz ndu-se, alții în
- 20 război periti fiind. Și din căpetenii nemțești și din boiari ungurești, capete mari, anume Teleki și alții au perit.

CAP. 17

Cum au prinsu pre Haizler viu în război și pre alții din căpetenii, fără cei mulți ce au perit

- 25 Deci dar după contenirea războiului, aducînd oștașii totdeauna și n m ți vii și steaguri și de altele, adus-au tocma și pre Haizler ghenărariul prinsu viu din războiu, pre care ducîndu-l la Tucheli, cu cinste l-au priimit și lingă dînsul al torea a ș dea l-au pus.

- 30 Atunce și domnul Costandin vodă, mergînd la Tucheli, s-au înpreunat și cu Haizler, cu carele dînd mîna, au ș zut între Tucheli și între Haizler și c te cevași voroavă domnul cu Haizler făcînd, îl  nbuna cu cuvinte de m ngiicare pentru ale vremii și ale lumii întimplări.

2 Tohani]la Tohani K 3 orînduindu-se om. A 4 de]despre AK c nd]s-au lovit c nd A, c ti C 5 avgust]la avgust A în om. AK zile]dni K s-au lovit]7198 A 8 arepa A rupindu-se A 9 pe om. C năvală ... făcînd]făcînd mare năvală asupra lor A 11-13 că și aripa care ... i-au stricat și pe aceia om. A 13 războiu au ținut]au ținut războiu, ci A 14 sf rimat A prea om. A 15 să fie]au A din n m ți om. A 16  nt-r-aceiași chip om. A 17 pre]spre A 18 tocma și]și tocma A 18-19 sf tncii ... purta]povățuitorii ce-i purta și sf tncii A 19 prinz ndu-se]prinz ndu-i K 20 căpeteniile K 21 anume Teleki și alții om. A Teleki ed. : Techeli CK 22-24 Cap. 17. Cum au prinsu ... ce au perit, tillul om. A 26 de om. A tocma om. A ghenărar K 27 viiu K carele A 28 lingă dînsul al torea a ș dea l-au pus]-au pus de au ș zut al torea lingă dînsul A 30 și om. K carc A 31 câte ceva A domnul cu Haizler om. A 32 de m ngiicare]m ngioase A

Care cuvinte de cea semeață și nebu//nească *μεγαλοψυχία* lui Haizler puțin să f. 152 *
atingea, că nu ca un prinsu și robit răspundea, ci și atuncea hirea lui cea
înnaltă vrea să-și arate, micșorînd lucrurile și biruințele ce să făcuse, ca și o
nimic arătîndu-le, zicînd că cu atita lumea nu pîiare, și de au perit lumea
acéia, mai sint și alții, și ca acéstea nebunești grăia răspunsuri. Și Tucheli le 5
priimiia pentru pricinile și nădejdiele ce printr-însul a isprăvi nădăjduia,
ca să-și scoață muiarea de la némți, că oprită era acolo, ficlenindu-se el de
cătră Înpărăția Neamțului și galbeni mulți pentru dînsul să ia.

Și cînd au fost mai pre urmă, făcînd tocmeală Haizler cu Tucheli ca
să-i dea multă sumă de galbeni de aur pentru răscumpărarea lui, slobozin- 10
tu-l-au cu cheazășie, lăsînd în locul lui pre marchezu Doriia ghenărariul,
cu al căruia mijloc Tucheli pre Haizler au slobozit. Apoi nu după multă
vrème marchezu Doriia au murit, iar Haizler galbenii ce au tocmit ca să
dea pentru răscumpărarea lui, tot i-au trimis, și muiarea lui Tucheli de la
Înpărăția Neamțului încă i s-au slobozit de au venit la dînsul. 15

CAP. 18

//Cum au adus dar și capul lui Costandin Bălăceanul
la Costandin vodă

f. 152v

Atuncea dar după bătaia némților ce s-au zis mai sus, și Costandin
aga Bălăceanul acolo aflîndu-se, nu în războiu, ci mai de o margine fiind, 20
și înfrîngerea némților văzînd, cum au putut și el dosul au dat. Și ajun-
gîndu-l turcii, rău l-au tăiat și l-au fărîmat; al căruia cap la Costandin
vodă aducîndu-l, tocma în țară la București, în vederea tuturor l-au trimis,
pentru că izbînzile și minunile lui Dumnezeu nu să pot ascunde, că altele 25
sînt sfaturile oamenilor și altele Dumnezeu poruncéște, și cel ce sapă groapa
altuia, el într-însa cade. Că acest Costandin Bălăceanul nu-l lăsa ticălo-
sul truflia ca să-și aducă aminte și de frica lui Dumnezeu, ci credea în avére
și în cai și în arme și în vitejii și în fantasii nebunești și nu știia că nu iaste
Dumnezeu înnaintea celor ce nu să tem de dînsul, ci așa cu acéstea ș-au
pus și sufletul și viața. 30

1 *μεγαλοψυχία* ed. : *μεγάλοψυχία* C, *megalopsihia cu caractere chirilice* în K 1–2 Care cuvinte...
atingea om. A 2 că]iar el A robit]rob K ci]ce ca un nebu că A hirea K cea om. K
3–15 și biruințele ce să făcuse... au venit la dînsul om. A 4 arătîndu-se C zicînd că cu
atitajcă cu atita zicîndu K lumea² om. K 16–18 Cap. 18. Cum au adus dar... la Costandin
vodă, *tittul* om. A 17 dar om. C 19–20 și Costandin aga... aflîndu-se]aflîndu-se acolo și Cos-
tandin aga Bălăceanul A 21 și el dosul au dat]au dat dosul A 22 sfărîmat A 22–23 la Cos-
tandin vodă aducîndu-l]aducîndu-l la Costandin vodă A 23 după trimis ad. la avgust 15 zile
leat 7198. A 24 poate A 25 Dumnezeu poruncéște]ale lui Dumnezău A 26 Bălăcean C
27 și de frica lui]de K 28 in² om. C 29 ci]și A 30 sufletul și viața]viața și sufletul A

* Paginația sare în manuscris de la f. 150 la 152.

f. 153 Căzut-au atunci și Cerchez Ahmet pașa, serascheriul, carele era cap oștilor turcești, și lovindu-l un glonțu de pușcă, au perit. Apoi pașii ceialți // strângându-se toți și făcînd sfat, au ales pre Funduc Mustafa pașa și l-au făcut serascheriu.

5 Și așa, numaidecît după război și izbînda ce s-au făcut, au scris cărți și au trimis la viziriul fiind la Niș, de bătea cetatea Nișul, adecă serascheriul, sultanul, Tucheli și domnul, făcîndu-i știre de toate întîmplările și de bătaia și izbînda ce s-au făcut.

CAP. 19

10 Cum au început ungurii a să închina lui Tucheli, văzînd izbînda turcilor

După acéia dar și ungurii biruința turcilor văzînd, început-au a veni și a să închina la Tucheli cu steaguri și cu pocloane. Deci de acolea s-au sculat serascheriul și sultanul și Tucheli și domnul cu toate
15 oștile și au mersu asupra cetății Brașovului de au tăbărit. Însă domnul au tăbărit înpotriva străjii Brașovului, unde păzea némții și acolo au mas. Apoi a doao zi domnul au purces de au mersu înaintea pînă la Sătcéle lingă Timiș de au conăcit acolo, și fiind Sîntă-Măria Mare, a doao zi, au șazut tot pre loc, iar a doao zi de Sîntă-Mărie, s-au rădicat și
f. 153v 20 măria sa și au venit la gura Telului, drept Préjmir, de au tăbărit, // unde și célealalte oști tăbărite era.

Acolea domnului poruncă i-au venit de la serascheriul ca să trimiță să strice cetatea de la Virful lui Crai și să dășchiză calea de la Teleajin. Și așa, după poruncă, domnul îndată au trimis pre Calotă logofătul cu o
25 seamă de slujitori de o au fărîmat de tot, deșchizînd și calea pre unde némții au fost astupat. Acolea la acel conac venit-au și marchez Dorie ghenărariul de s-au înpreunat cu domnul, carele și el rob căzînd la tătari den războiu, iar Tucheli l-au răscompărat. Deci după înpreunare și a doua oară au venit la domn de ș-au luat ziua bună, fiind mergător la Beci.

1—5 Căzut-au atunci ... izbînda ce s-au făcut *om.* A 5 au] Deci au A 6—8 de bătea cetatea ... bătaia și izbînda ce s-au făcut]spuind de izbînda lor și cum au biruit pre némți. A 9—11 Cap. 19. Cum au început ungurii... văzînd izbînda turcilor, *titul om.* A 12 biruința]izbînda K biruința turcilor văzînd]văzînd biruința turcilor A 14 acolo A domnul]domnul Costandin vodă A 17 Sătcile K 18 de au conăcit acolo]și acolo au conăcit A 19 s-au]iar s-au A și *om.* AC 20 Teliului A 21 și célealalte oști tăbărite era]tăbărise și célealalte oști A 22 domnului poruncă i-au venit]au venit lui vodă poruncă A i-au]au K 24 au trimis pre Calotă logofătul]pre Calotă logofătul au trimis AK 25 sfărîmat A 25—26 némții au fost astupat]au fost astupat némții A p. 80 r. 26 *ptnă* la p. 81 r. 12 : Acolea la acel conac... ce au avut. *om* A 28—29 doua oară]doară C 29 la domn *om.* C

Și iarăși acolea s-au sfătuit serascheriul cu Tucheli și cu domnul de
 au trimis cîtăva seamă de oaste spre Făgăraș și după acéia Tucheli la domn
 au venit de s-au mai vorovit, iar a dooa zi au mersu domnul la Tucheli,
 fiind și serascheriul acolo, unde 12 boiari ungurești dă pre la cetății veniră
 cu pocloane și cu daruri, de s-au închinat la Tucheli, pre toți cu caftane 5
 i-au înbrăcat. Deci făcură sfat ca să meargă spre Beligrad, și așa au purces
 serascheriul și sultanul și Tucheli // cu toate oștile de au mersu înainte, iar f. 154
 domnul Costandin vodă au mai rămas o zi acolea pre loc, avînd
 multe trebi.

Și viind la măriia sa și un sol moldovenescu de la Costandin vodă, 10
 domnul Moldovei, anume Mihăilă logofătul de au avut cu măriia sa înpreu-
 nare de ș-au dat solia ce au avut. După acéia s-au rădicat și măriia sa cu
 oastea mării sale de au mersu după cêlélalte oști, unde era tăbărite, între
 Bod și între Feldioara. Apoi de acolea iarăși cu toate oștile rădicîndu-se,
 au mersu de au poposit la Chiupecerit, făcînd o zi oturac. De acolea și 15
 solul moldovenescu s-au întorsu înapoi.

Deci de acolea rădicîndu-se oștile au mersu la Homorod, unde iarăși
 o zi oturac făcînd, venit-au iarăși Tucheli la tabăra muntenească de s-au
 înpreunat cu domnul și de ce era trebile s-au mai vorovit. Și de acolo iarăși
 tăbărîndu-se, au mersu de s-au tăbărit la Leblen și de acolo au tăbărit între 20
 Șulumber și între Marghindea, dupre la care cetății venit-au sasii cu pocloane
 la domn și iarăși de acolea rădicîndu-se, au mersu la Agnita și dupe ce au
 poposit, mers-au domnul la serascher pașa de s-au mai vorovit. // Și viind f. 154v
 otac numaidecît au trimis pre Văsiu vel căpitan za Iefecii, i Vicol căpi-
 tan și alți căpitani cu cîtăva oaste dintr-a mării sale înpreună și cu tătari, 25
 de s-au dus înlăuntru spre Beligrad, cercători, pentru că simțea că mai vin
 niște oști.

Apoi de acolo iarăși rădicîndu-se, au mersu pînă din josul Sibiului
 la un sat săsescu și au mas acolea. De acolea s-au rădicat și au mersu în
 luncile Sibiului de au tăbărit. Acolea au venit la otacul domnului 2 pași 30
 anume Salih pașa și pașa al serhatliilor, carii înpreunare și voroavă de
 treaba oștii cu domnul avînd, i-au oprit măriia sa de au și ospătat.

Deci și de acolea rădicîndu-se, mers-au din susul Sibiului la un sat
 ce să chiamă Amărujii. La acest conac au venit și Ghidimoc vătaful de
 călărași de Tarigrad, înpreună și cu oamenii serascheriului și ai sultanului 35
 și ai lui Tucheli de la ordiia viziriului cu cărți de la viziriul, aducînd și veste
 că și pre nēmții de la Niș, turcii i-au bătut și avură bucurie.

4 acolea K 5 cu² om. C 1a]lu K 7 și¹ om. K 8 Costandin vodă om. C 12—13 După acéia
 s-au rădicat ... de au mersu] Deci s-au sculat măriia sa de la acel conac și au mersu cu toate
 oștile A 14 Bud AC rădicîndu-se] s-au rădicat și A 15 poposit] conăcit A făcînd] fiind K
 15—16 De acolea și solul ... înapoi om. A 18—19 venit-au iarăși ... s-au mai vorovit om. A 19
 Și de acolo iarăși] apoi iar A acolea K 20 s-au] au AK acolea K 21 Șulumbir K Marghindea]
 Chindea A dupre] și după A care] acéle A 22 domnul K 22—27 și dupe ce au poposit ... mai
 vin niște oști om. A 28 acolea K rădicîndu-se] au plecat de A din] in K 29 De acolea] Iar de
 acolea iar A 30—32 Acolea au venit ... de au și ospătat] Aciîș la acest conac venit-au pașii
 care au vorovit cu măriia sa de treaba oștilor A 33 Deci ... mers-au] Apoi iar s-au rădicat de
 au mers A 34 chema C 34—35 au venit și Ghidimoc ... Tarigrad] și Ghidimoc vătaful de
 călărași au venit A 35 de] den K 36 și veste] veste bună A 37 turcii i-au bătut] i-au bătut
 turcii foarte rău A avură] avură toți A

1. 155 // Pentru corunația lui Tucheli cum s-au coronat a fi crai Ardealului, i proci

Deci dar și de acolo de la acel conac rădicîndu-se, mers-au și mai
 5 nainte pînă la satul Cîrstianul și toate oștile acolo au tăbărit. La care sat
 și corunația lui Tucheli s-au făcut, de care mai pre larg vom zice în ce
 chip s-au făcut și cum au fost, pentru cei ce n-au văzut, să auză; măcar
 că socoteala încoronării la Beligrad era să să facă, unde scaun crăescu
 iaste, iar craiul temîndu-se pentru vreo zmințeală de niscare oști nemțești
 10 ce să auziia că vin din sus, el au pripit de s-au încoronat acolo la acel sat,
 care și în preajma Sibiiului iaste. Deci dar, în rînduita zi, ce era să să facă
 corunația, rădicatu-s-au toată oastea de acolo de unde era tăbărită den
 poruncă, cu gătire de alai, să ducă pe Tucheli craiu cu pompă mare în sat
 în Cîrstianul, să să încoruneze. Și trimițînd craiul înnainte pre boiarii
 15 ardelénii, cîți cu el era împreună și cu țara, că pînă atunce să închinase
 cităva săcuime, carii era adunați cu toții ca la 6000—7000, ca să meargă
 ei înnainte, unde gătirea de corunație era.

1. 155v // Deci venit-au Costandin vodă, domnul Țării Rumânești de au
 dăscălecat la cortul craiului și puținel și craiul în voroavă șázînd, venit-au
 20 și pașa serascheriul dăscălecînd iarăși la cortul craiului și șázînd puținel
 în voroavă cu toții, pînă s-au rînduit toate oștile cu alai să meargă cineși
 după rînduiala lui, veniră și soli de la boiarii ardeleni și de la țară, carii
 mai nainte mersése la Cîrstianul, pohtînd pre crai să meargă, fiind vrême
 de corunație.

25 Deci dar, numaidecît au purces cu toții, fieștecare cu oastea-și și
 cu frumoase alaiuri, mergînd înnainte pre rînd pașii, cîți era cu oastea tur-
 cească și după dînșii sultanul, și după sultanul, domnul Țării Rumânești
 Costandin vodă, și pre urma domnului mergea serascheriul, iar pro urma
 tuturor venea craiul. Pre carele oastea Ardealului așteptîndu-l, cu pompă
 30 mare l-au priimit.

Așa dar Costandin vodă trecînd în capul oștilor ardeléne și așteptînd
 pînă au trecut serascheriul ca să priimească pre craiul, iar craiul încăși
 cum s-au apropiat, luat-au pre domn de o parte, alătura cu dînsul mergînd,

1—3 Cap. 20. Pentru corunația ... crai Ardealului, i proci, *titlul om.* A 4 de acolo *om.* A 5 Cristianului K 6 Tucheli|Tucheli (Tuchili A)craiul AK de|pre A vom|o vom A 8—9 scaun crăesc iaste|iaste scaunul crăescu A 9 niscava K 10 vine A 13 pombă C 15 cu el era|era cu el A 16 cu toții *om.* C 17 gătirea de corunație era|era gătirea de corunație A 19 cortul|curtea A puținel ... șázînd|șázînd puțin în vorbă cu craiul A cu craiul în voroavă|voroavă cu craiul K în *om.* C 20 cortul|curtea A 20—21 puținel ... cu toții|cu toți în vorbă A 21 în *om.* K răduit K toate *om.* K 23 mai nainte mersése|mersése mai nainte A craiul K 25 oastea-și|oastea lui A, ostașii K 27 și după sultanul|dēcii A 28 Costandin vodă *om.* C 29 carele oastea ... așteptîndu-l|carii aștepta oastea Ardealului A așteptîndu-l|așteptîndu K 32 încăși *om.* A

și de altă parte, capigi-bașa cel înpărătescu, care cu // caftan înpărătescu de la Poartă, ca să înbrace pre craiul, venise. Și cite trei alătura mergînd, craiul mergînd în mijloc, iar denaintea lor de o parte boiarii ardeleni mergea, de altă parte boiarii muntenești și povodnicii pren mijloc, atîta ai craiului, cît și ai domnului. Iar oastea Ardealului, stînd cineși la rînduiala lor, cu căpeteniile lor, toți să închina craiului și să ducea înaintea. Și așa, cu orînduială ca acestea și cu bună tocmire mergînd, cu trîmbițe și cu tabulhanale și cu tot felul de pompă întrînd în sat, au dascăleat în curtea bisericii, unde corunația era să fie. Și întîi în case suindu-se, craiul cu domnul dinpreună și cu capigi-bașa, mers-au și serascheriul și viziriul sultanului și alaltî pași toți cîți era, pre carii craiul deodată cinstindu-i, venit-au numaidecît boiarii ardeleni de au pohtit pre craiu să meargă că țara-l cheamă să să coronéze. Și așa sculîndu-se cu Costandin vodă împreună, întrînd în biserică, unde toți boiarii ardeleni și alaltă țară adunați era, și fiind scaunul craiului grijit și gătit înaintearistolului, întrînsul au șazut, iar de-a-stînga lui alătura și alt scaun fiind // grijit pentru domnul Țării Rumânești, șazut-au și domnul cu dînsul alătura. Și mai fiind și alte scaune de acolo în jos și de o parte și de alta, șazut-au toți boiarii ardeleni și munténi, unii de o parte, alții de alta.

Deci numaidecît cu trîmbițele au început a zice în biserică și cîntăreții cînta după al lor obicei și rînduială. După acéia contenîndu-se cîntările, început-au popa cel mare al lor predicăție a face ca la o jumătate de ceas fiind. După acéia sculatu-s-au boiarii ardeleni și viind înaintea craiului, i-au zis cum că țara îl roagă și-l pohtéște să le fie craiu și bun oblăduitoriu. Atuncea și craiul scoase o scrisoare întru care cîteva ponturi scrise era, spre care craiul pohtia țara să urméze. Și în auzirea tuturor logofătul crăescu cetîndu-le, toți cum că le vor ținea priimîndu-le, s-au făgăduit.

După acéia și boiarii, ca despre țară și dăspre toți, dat-au lui crai o carte care era tipărită, de o au cetit în cap. Dentr-aceea carte întru care era jurămîntul cu care craii cînd să pun, să jură, pentru ca să ție céle ce acolo sînt scrise legături. Și cetînd craiul acélea, îndată toți // cu un glas au strigat zicînd: vivat, vivat! Și iarăși cu trîmbițele începînd denafară, încă tunurile și puși multe da.

1—2 cu caftan înpărătescu ... pre craiul, venise|venise cu caftan înpărătescu de la Poartă ca să-nbrace pe craiu A 3 după craiul ad. alătura C mergînd în|la A mergînd în mijloc|la mijloc fiind K 4 de|și de A 6 căpeteniile|căpeteniia A, căpitanii K toți|tot A, și toți K 7 cu bună om. A 8 tanbuhanele K 9 corunația era să fie|era să fie corunația A 10 împreună A 11—12 pre carii ... cinstîndu-i|Déci A 12 venit-au numaidecît|numaidecît au venit A de|și K 13 că|cu A 14 împreună întrînd în biserică|înpreună în biserică au mers A, au mersu în biserică împreună K altă K 14—15 toți boiarii ... adunați era|era toți boiarii și altă țară adunați A 15 grijit și om. A 16 de-a-stînga lui ... fiind grijit|den stînga era și alt scaun gătit A 18 mai fiind|era A de acolo în jos ... șazut-au|grijite de au șazut A de acolo în jos|mai jos K șazut-au|șazîndu K 19 toți boiarii ardeleni|boiarii ardeleni toți A alții de alta|și alții de altă parte A 21 și rînduială om. A contenîndu-se|conținut-s-au A 22 predicăție|orație A 23 fiindu-i K 24 i-au zis|ziseră A le om. A craiu om. A 25 ponturi|porunci era și ponturi C 25—26 scrise era|era scrise A 26 era om. C țara să urméze|să urméze țara A 26—27 în auzirea tuturor ... s-au făgăduit|cetînd în auzul tuturor logofătul crăescu au făgăduit cum că toți vor ținea. A 27 priimîndu-le|primînd K 28—29 lui crai o carte|carte craiului A 29 de o au cetit în cap. Dentr-aceea carte om. A 30 craii cînd să pun să jură|să jură craii cînd să pun A ție|le ție K 30—31 céle ce acolo sînt scrise legături|de acolo legături ce sînt scrise A 31 celînd|cetit A 32 încă|și A 33 tunuri AK și om. A

Deci pre capigi-başa încă cu cinste mare acolea aducându-l, încă îndată înbrăcat-au pre craiu cu caftanul cel înpărătescu, căptuşit fiind cu cojoc de samur şi actinamélele înpărăteşti cetindu-se, iarăşi cu trîmbiţile şi a da cu tunurile au început. Aşijderea şi Iacpal aga, vizirul sultanului, viind împreună cu capigi-başa, dat-au şi el scrisori ce avea trimise de la hanul, ce scria la ţară. Şi toate acéstea citindu-se, şi pre limba ungurească talmăcindu-se întru a tuturor înţelegere, mulţumită şi înpăratului şi hanului au dat.

Atuncea dar şi măria sa Costandin vodă, cu a sa vrednicie ce o are, arătînd cătră craiu cea dinpreună cuvioasă bucurie, făcut-au craiului frumoasă oraţie pentru norocirea şi înnălţarea ce Dumnezeu îl învrednicise şi ca să-i fie într-un ceas bun crăia, şi alte cuvinte frumoase. După acéstea, eşit-au craiul din biserică cu domnul dinpreună şi cu capigi-başa şi veziriul sultanului. Şi mergînd sus în case, unde era // serascheriul de aştepta pre craiu, cu cinste l-au priimit şi cu cuvinte de bucurie pentru înnălţarea crăiei. Apoi s-au sculat serascheriul de s-au dus la otac, iar mai pre urmă şi craiul cu Costandin vodă eşind, au mersu la sultanul unde era, la otacul lui, de au dat mulţumită cum i să cădea, ca unui sultan. Şi eşind de acolo s-au dus cineşi la otacul lui. Iar a doao zi craiul făcut-au ospăţ mare mării sale lui Costandin vodă în sat în Cîrstiiianul cu mare priiminţă, cu dragoste şi cinste săzînd amîndoi în capul mesei şi în jos boiarii ardeléni de o parte şi cei muntenesţi de altă parte, făcînd mare veselie pînă la un ceas den noapte. Apoi sculîndu-se de la masă, vrînd domnul a-şi lua seara bună de la craiu, iar craiul au încălecat de au petrecut pre măria sa cu toţi boiarii pînă la un loc, apoi ş-au luat seara bună unul de cătră altul şi s-au dus cineşi la otac.

CAP. 21

Cum au venit capigi-başa înpărătesc de au adus caftane serascheriului, sultanului, craiului, domnului, de i-au înbrăcat pentru izbînda ce au făcut

Deci după acéstea venit-au şi capigi-başa înpărătescu de la Poartă cî caftane pentru izbînda războiului ce să făcuse, pre care cu mare

1 încă cu cinste mare acolea]acolo încă cu cinste mare K acolea aducîndu-l]aducîndu-l acolea A încă² om. AC 2 au înbrăcat A căptuşit]blănit A 3 cojoc]spinări A actinamile K cetindu-le K 3-8 şi actinamélele... hanului au dat. om. A 4 Iacpal]Iaspalan K 5 împreună om. C serisoarea K 5-6 trimisă K 7 şi om. K 10 arătînd cătră craiu... cuvioasă bucurie om. A dinpreună cuvioasă]cuvioasă denpreună K 11 ce Dumnezeu îl]ce-l A 12 şi alte cuvinte frumoase om. A 13 dinpreună şi cu]înpreună şi A 14 sus]în sus A serascheriul]saraschér (serascher K) paşa AK 16 Apoi s-au sculat... la otac om. A craiul]craiul împreună K 16-17 iar mai pre urmă... sultanul K]Apoi s-au sculat craiul şi Costan<din> vodă şi au mers la sultan A 17 la om. A 17-18 unde era la otacul... unui sultan]şi vremea grăbindu-i, cu greu şi peste mînă le era ad. marginal K 18 cum i să cădea ca unui sultan om. A de]şi de K 19 lui¹ om. A mării sale lui om. A 20 Cîrstiiian A cu mare priiminţă cu]priimîndu-l cu mare A 22 făcînd]făcîndu-se A den]de A 23 Apoi]şi A vrînd domnul a-şi lua]ş-au luat A 23-25 de la craiu... altul om. A 26 otac]otacul lui AK 27-30 Cap. 21. Cum au venit... ce au făcut tîlul om. A 31 acéstea]acéstea toate A 32 pre care cu]cu care venire A

cinste // și cu alai seraschériul l-au priimit. Și după acéia, întâi pre sultanul, f. 158
 pașa serascheriul au trimis de l-au adus cu cinste și cu alai mare de l-au
 înbrăcat cu caftan. Apoi au adus pre Tucheli craiul de l-au înbrăcat cu
 caftan și duple dînsul au trimis de au adus pre măriia sa Costandin vodă
 de l-au înbrăcat cu caftan împărătescu. Și viind măriia sa vodă la otac, cu 5
 cinste și cu alai împreună cu chehaiaoa serascheriului, s-au citit fermanul
 cel împărătescu, care scriia la măriia sa. După acéia chehaiaoa au înbrăcat
 întâi pre iazagiul domnului cu caftan, care au cetit fermanul, apoi și pre
 10 boiari ai mării sale, pre toți cu caftane înbrăcîndu-i, s-au întorsu innapoi.

Atuncea viind niște tătari despre oștile nemțești ce venea de la Niș 10
 și aducînd și un neamț, făcut-au socoteală de au trimis vreo 7000 de oaste,
 turci cu tătari, împotriva acelor oști, iar seraschériul, sultanul împreună cu
 alalți și craiul și domnul s-au sculat de acolo de la Cîrstiianul și au mersu
 pînă în jos de Sibiiu, de au tăbărit la Viz Ocnă și de acolo la Șeica Mare.
 Aici s-au strînsu toți pașii la serascheriul, fiind și domnul Costandin 15
 vodă, de s-au făcut // sfat pentru trebile oștilor. Și așa s-au făcut socoteală
 să tragă oștile spre Brașov. Deci purcegînd de acoloa mers-au la cetatea
 Mediașului, tăbărînd acolo. La care cetate făcut-au sasii ospăț craiului și
 cu tunurile dînd din cetate. Deci rădicîndu-se de acolo, au mersu de au
 tăbărit din susul cetății Sighișoarei, la care cetate craiul iarăși ospăț dom- 20
 nului făcînd, a doao zi și de acoloa s-au rădicat și au mersu de au tăbărit
 la Fereghihazu.

CAP. 22

Cum că la conacul de la Fereghihazu s-au strînsu toți pașii și sultanul
 și craiul și domnul la pașa serascheriul de s-au sfătuit a să trage în jos, 25
 pentru oștile nemțești ce venea din sus asupra lor și pre Costandin
 vodă l-au rînduit să meargă să fie de pază la gura Teleajinului

La acest conac strînsu-s-au toți pașii și serascheriul și sultanul și
 craiul și Costandin vodă domnul Țării Rumânești, făcînd iarăși sfat și
 socoteală încătroc să vor trage oștile, înțelegînd de oștile nemțești ce venea 30
 din sus. Și rînduind pre măriia sa Costandin vodă să meargă a fi de pază

1—5 și cu alai ... de l-au înbrăcat]l-au priimit toate capetele cele mari ; și întâi au înbrăcat
 pre saraschériul, apoi pã măriia sa Costandin vodă A 5 vodă om. AC 6 alai]alai mare A
 împreună cu chehaiaoa serascheriului om A 7 chehaiaoa]chehaiaoa seraschériului A 8 izagiul
 A 12 turci]de turci A acestor A 13 de acolo om. A 14 pînă în]pre (pã K) din AK Viz-Ocnă L,
 Viu- AK (Vel C) Ocnă ACK de³ om. A Șeica ed. : Leșinea A, Șinca C, Șinca K 15 aici
 om. A 15—16 Costandin vodă om. C 16 de s-au făcut]făcînd A 17 să]sã să K 18 tăbărîn-
 du-se A ospăț]ospăț mare A 18—19 și cu tunurile dînd]dînd și (și om. A) cu tunurile AK
 20—21 la care cetate... făcînd a doao zi om. A 21 rădicat]sculat A de au tăbărit]tăbă-
 rînd A 22 Hereghihazu KL, Ferighihazu C 23—27 Cap. 22. Cum că la conacul...gura Te-
 leajinului, titlul om. A 24 Ferigahaz C 25 la om. CK pașa om. C trage]trage oștile K
 29 domnul Țării Rumânești om. A 30 să vor trage]vor merge A 31 Costandin vodă]vodă
 Costandin voevod A a fi de pază]sã păzească A

- f. 159 la gura Teleajenului, // îndată și ziua bună ș-au luat de la serascheriul și de la sultanul și de la craiul, au purces spre gura Teleajinului, iar serascheriul și cu alalți pași și cu sultanul, și cu craiul, împreună cu toate oștile, au rămas în preajma cetății de la Sighișoară.

5

CAP. 23

Pentru eșirea oștilor din Ardeal, viind iarăși în țară și pentru Tucheli cu ce vrăjmășie pre urmă asupra creștinilor s-au arătat

Deci dar, domnul mergînd după cum s-au rînduit și sosind la gura Teleajinului, acolo și oarece oaste moldovenească era, de Cantimir, domnul țării Moldovei trimisă, cu boiari anume : Lupul Bogdan hatmanul într-ajutor oștilor turcești și mai era un căpitan al craiului anume Daroți, cu cîtăva oaste de pază acolo la gura Teleajinului. Cari de venirea domnului aflînd, eșit-au înnaintea mării sale cu alai de s-au împreunat și tăbărînd domnul acolo, au făcut o zi oturac.

15 Dăpă acéia s-au rădicat cu tabăra și au venit de au trecut între munți, aproape de Virful lui Craiu și au tăbărît. Deci acolo venind véste
f. 159v mării sale pentru niște hoți // ce întrase în țară preste Olt, viind din Țara Ungurească, trimis-au pre Cernica vel armaș cu cîtiva slujitori să le stea înpotrivă ca să-i scoață din țară, fiind și Cornea Brăiloiul vel păharnic
20 acolo, ispravnic, trimis de măriia sa încă mai denainte vréme.

Atuncea și jupăneșele boiarilor ardeléni care la Tucheli craiul să închinase, s-au rădicat cu totul și au trecut în Țara Rumânească, pentru că nu era a sta în Ardeal, de vréme ce oștile toate să trăgea a eși din Ardeal, neputînd sta înnaintea oștilor nemțești, carii din sus gréle venea, cît și a
25 să trage oștile turcești începuse, și rînduri, rînduri de turci și de tătari, cu năvală venea și în țară trecea.

Văzînd dar și Costandin vodă că oștile să trag în țară, măriia sa încă s-au mai mutat mai nainte și trecînd Virful lui Crai, s-au tăbărît acolo.

1 îndată și ... ș-au luat|ci îndată ș-au luat zioa bună A 1-2 ș-au luat ... de la craiul|de la serascheriul și de la sultanul și de la craiul luindu-și K 2 au|și au A 3 cu¹ om. A și cu sultanul și cu craiul om. A 4 rămas|rămas împreună A 5-7 Cap. 23. Pentru eșirea oștilor ... s-au arătat, *titul om.* A 6 viind|venind K 8 dar om. A 9 de|de la A 10 țării om. AC anume Lupul om. A 12-14 Cari de venirea ... o zi oturac om. A 15 Dăpă acéia s-au rădicat ... de au trecut|Déci măriia sa vodă sculîndu-se de acolo cu tabăra au venit A cu om. C 16 viind A 17 venind A 18 să|ca să K 20 măriia sa|vodă A 21 care ed. : căroră ACK la|lu K 21-22 la Tucheli craiul să închinase|să-nchinase la Tucheli craiul A 22 Rumânească|Munte-nească K 23 trăgea|strîngea A să trăgea a eși din Ardeal|a eși den Ardeal să trăgea K a eși|să iasă A din Ardeal om. A 24 sta|să stea A, a sta K 24-25 din sus ... oștile turcești începuse|veniia den sus, cît să-ncepuse oștile turcești a să sparge A 25 trage|sparge K 26 cu năvală om. A 28 s-au² |au AK

Apoi și de acolo mai mutându-se, au tăbărit la Ceraș, unde cîtăva oaste turcească fugind din tabăra turcească, în țară au trecut, și pre urma acelora și sultanul cu tătarași au trecut și mai pre urmă și serascheriul cu Tucheli cu toate oștile, eșind din Ardeal în țară au intrat, mai rămîind încă rămășiță de pedepsă de păca//tele creștinilor, că mai multă călcare și stricăciune ticăloasei țării la întoarcerea oștilor din Ardeal s-au făcut decît înții, cînd au intrat în Ardeal, și de turci și de tătari, iar mai virtos de păgîinii cruți, care era în oastea lui Tucheli ; de care mai înainte vom tinde cuvîntul cu ce fel de mulțumită acest, asămenea ostașilor lui, Tucheli, țării și domnului s-au arătat.

10

Atuncea dar și domnul de la Ceraș rădicîndu-se, au venit de au poposit la Vălăni și numaidecît mergînd măria sa de s-au împreunat cu serascheriul, unde și Tucheli și toți pașii era strînși, făcut-au sfat și socoteală încătore să vor trage oștile și au ales ca să să tragă spre Ploești.

După acéia, purces-au domnul de la Vălăni de au mersu la Ploești, unde veste domnului cu niște călărași de Țarigrad de la viziriul au venit, cum că Beligradul turcii au luat, și calga sultan cu tătărimea și cu oastea turcească în Țara Ungurească pînă la Timișoară au intrat.

15

Deci fiind domnul și a doao zi săzător acolea, venit-au și serascheriul, sultanul și Tucheli cu toate oștile de au tăbărit împrejurul Ploeștilor. Și după acéia numaidecît domnul la serascheriul au mersu // de s-au împreunat, fiind și Tucheli acolea. Cu care multă prigoneală avînd, și ceartă domnul înaintea pașei serascheriului pentru răutățile ce păgîinii lui ostași țării începuse a face, înputîndu-i domnul și muștrîndu-l pentru nădejdea cea de prieteșug ce cu dînsul avea, gîndiia, pentru multa slujbă și dragoste ce-i arătase. Iar el cu cît dumnezeirea de dînsul depărtată era și creștinătatea, cu atîta și el de prieteșug nu să lipiia, ci după tirăneasca și păgîineasca lui fire ce avea, mai mult asupra creștinilor să sălbătăcea, și cu toată împotrivicirea da voe hoților lui stricăciuni și pradă creștinilor să facă, carii cumplete răutăți țării făcea, nici de serascher, nici de împărăție tēmere avînd.

20

f. 160v

25

30

2 din tabăra turcească ... au trecut|au trecut în țară A 3 și² om. AK 4 în țară au intrat|au intrat în țară A 5-6 de pedepsă de păcatele ... din Ardeal s-au făcut|pe pedepsita de țară, acēstea toate după păcatele noastre, că mai multă stricare și călcare ticăloasei de țări au fost la întoarcerea oștilor A 8 curuți A oastea lui|oaste la A carii¹ C 8-9 tinde cuvîntul|spune A 9-10 acest asămenea ostașilor ... s-au arătat|au arătat țării aceste Tucheli A 11 de la|den A 13 pașii era strînși|ostașii strînși era K strînși om. C era strînși ... și socoteală|strînși era și au făcut sfat A 14 încătore|încă C să⁷ om. A să tragă spre|meargă la A 16 de|de la K 16-18 unde veste domnului ... la Timișoară au intrat|Deci viînd niște călărași de la Țarigrad cu veste de la viziriul cum că au luat turcii Beligradul și calga sultan cu oastea tătărească i turcească au intrat în Țara Ungurească, ajungînd la Timișoara A 17 calgan K 18 pînă|pă K 20 sultanul|și sultanul A 21 domnul la serascheriul au mersu|au mers domnul la serascheriul A 22-23 avînd și ceartă domnul|și ceartă avînd cu Tucheli A avînd și ... pașei serascheriului|și ceartă domnul înaintea pașii serascheriului au avut K 23-24 păgîinii ... a face|făcea păgîinii lui ostași Țării Rumânești A 24 începuse a face|a face începuse K 25 cu dînsul avea|avea cu dînsul A 26 depărtată era|să depărtase K 26-27 dumnezeirea de dînsul ... nu să lipiia|era de Dumnezău depărtat ca un păgîn și de creștinătate cu atita de prieteșug nu să ținea A 28 să om. A 28-29 împotrivicia A 30 serascheriul K p. 87 r. 29 pînă la p. 88 r. 5: hoților lui stricăciuni ... și le lua tot|creștinilor să le facă rău și stricăciune și prade, care făcea cumplete răutăți creștinilor nici nu < să > temea de serascheriu, nici de împăratul.

Atuncea domnul păgînătatea lui văzînd, îndată au trimis de au făcut jalbă la împărăție, iar despre altă parte și măriia sa voe ostașilor mării sale au dat, nu prost pre cruți a-i măcelări. Dar ce folos, că de niște păgîni și tîlhari ca aceia nici o pagubă nu era, ci tot de creștini era pagubă, că pre 5 unde-i găsea păgîinii cruți, foarte rău îi căznea și le lua tot.

CAP. 24

f. 161 // Cum s-au rădicat domnul de la Ploești de au venit la satul mării sale la Tătărani, unde și alte toate oștile au venit

Deci domnul rădicîndu-se de la Ploești, au mersu la satul mării sale 10 la Tătărani și acoloa cîteva zile șazînd, făcut-au ospăț serascheriului împreună cu toți pașii și sultanului. Apoi s-au sculat de au mersu la Filipești, așteptînd pînă va veni și răspunsul de la împărăție. Deci atuncea, fără zăbavă, și poruncă de la împărăție cu ferman viînd, atît la serascheriul și la sultanul, ca să rădice cu oștile să iasă din țară, cît și la Tucheli, să nu mai stea 15 să facă stricăciune țărâi, ci cu oastea lui la Diu să ducă.

Care poruncă deaca o au văzut, întîi sultanul au purces cu oastea lui de s-au dus, așijderea și serascheriul cu toți pașii împreună cu domnul au purces de au mersu prin București. Și iarăși acolo domnul ca unor pași ospăț mare făcîndu-le, și cu daruri pre toți dăruîndu-i, s-au dus unii spre 20 Necopoe, alții pre la Ruși au trecut cu toate oștile turcești.

f. 161v Numai lui Tucheli porunca aceasta nimic nu i-au // plăcut, că gîndul lui era ca să ernéze în București, ca toată vrăjmășiia asupra creștinătății pe deplin să-și arate. Iar de vréme ce porunca împărăției era să rădice, îndată s-au sculat de la Stăncesti de unde era, și la Tirgoviște s-au dus împreună cu toată oastea lui, și multe răutăți și acolo și pre unde au ajunsu 25 hoții lui au făcut. Și așa, multe zile acolo șazînd, multă pradă și stricăciune țărâi au făcut, muncînd în tot chipul și pricini găsînd ca să nu iasă din țară, zicea că va să mai meargă în Ardeal.

Atuncea văzînd domnul păgînătatea lui, îndată au trimis de au făcut știre la împărăție și mare jalbă. Iar despre altă parte voe au dat și măriia sa ostașilor ca să măcelărească pre curuț însă nu prost. Dar ce folos că tot de creștini era rău și pagubă, că pînă unde îi gonii pînă curuț, iar ei tot jăfuiia și lua tot A 6-8 Cap. 24. Cum s-au rădicat domnul ... au venit, *titlul om.* A 8 alalte K oști C 9 domnul rădicîndu-se rădicîndu-să domnul A 11 și *om.* A 12 va|a A și *om.* C atuncea *om.* K 12-13 fără zăbavă... cu ferman viînd și poruncă de la împăratul au venit cu ferman A 13 și² cit și A 14 la *om.* A 16 au purces cu oastea lui|cu oastea lui au purces A 18-19 ca unor pași ospăț mare|ospățu mare ca unor pași K Și iarăși ... dăruîndu-i *om.* A 19 s-au dus] Deci s-au dăspărțit A 21 aceasta nimic nu i-au plăcut] împăratului nimic nu o au luat în seamă A 22 București |țară A ca²|cu A asupra *om.* A 23 pe deplin *om.* A să-și|să și-o K să¹|ca să A 25-27 și acolo ... țărâi au făcut|au făcut pînă unde au ajuns oștile lui. Și așa șazînd acolo multe zile, multă stricăciune și pradă au făcut țărâi A 27 pricini găsînd|puînd pricini A

Și așa de la Tîrgoviște sculindu-se cu hoții lui, fără veste, pre supt munte au mersu de au lovit Cîmpul-Lung, și nespuse jăcmăni și răutăți săracilor au făcut.

Deci de acolo aflînd o seamă de oaste nemțească ce era la cetate la Bran, numaidecît cităva oaste de a lui au trimis peste munte și fără veste lovindu-i, foarte rău i-au stricat, cît și ghenăriul acela ce să afla cu acea oaste au perit. Deci după acéia nēmții de Tucheli aflînd, îndată cu gătire mare s-au pornit ca fără veste și pre el să-l lovească să-l ia din Cîmpul-Lung viu, nevătămat. Și așa l-ar fi luat de nu puțin mai nainte veste ar fi prinsu de au fugit noaptea de acolo, cum inima // lui n-au vrut, și s-au dus de au trecut Oltul și s-au oprit în preajma Diului. Și acolo iarăși de cele ce știa nu să părăsea, ci iarăși răutăți nespuse țărâi făcea. 10 f. 162

Deci domnul văzînd cea neconținută a lui răutate, trimis-au și măriia sa căpitani cu citiva slujitori, în preajma hoților lui, ca să apere țara de dinșii. Și multă moarte în cruci s-au făcut de ai noștri. Atunce Tucheli văzînd că n-are ce să mai facă, au prinsu pre căpitanul cel mare de Cerneți, care era acolo de paza marginii, anume Nicola Glogoveanu, și l-au ținut multă vreme în obezi. 15

După acéia venitu-i-au poruncă de la viziriul, Mustafa pașa Chiupruloğlu, ca să meargă la Beligrad, să să înpreune cu dînsul. Și numai decît după poruncă mergînd acolo, și cu viziriul înpreunîndu-se, nu cea după nălucirile lui priimînță i s-au făcut, că îndestulat era viziriul de cele ce despre dînsul răutăți auzise, care nu numai în creștini, ce și în turci neprestan făcea. Atuncea și boiarii capicheaialele Țărâi Rumânești, mergînd la viziriul, jalbă de dînsul au făcut pentru cite în țară făcuse răutăți, și pentru căpitanul de Cerneți, cum l-au prinsu și-l ține la închisoare. Pentru care // îndată viziriul cu poruncă au trimis de l-au scos fără voia lui. Și așa și altele cite împotriva domnului a zice pusese înaintea, nici într-o seamă i s-au ținut, cît văzînd el acéstea și fără de voia lui, cu prieteșugul a să întoarce spre domnul pohtia (dar cu ce obraz !). Acéstea sint ale lui Tucheli lucruri și purtări, dintru care tot cea mai puțină parte s-au scris din cite au făcut el. 25 f. 162v 30

Iar la al treilea an al domniei șazut-au domnul la scaun. Într-acei an viind hanul de la Crim cu tătara, cu poruncă împărătească ca să treacă

1 Și om. C 2—3 nespuse jăcmăni... au făcut]fără număr răutăți și jăcmăni au făcut săracilor A 4 cetate la]cetate dă la A 5—6 cităva oaste ... ghenăriul acela] lovindu-i fără veste, rău făcîndu-i și le-au stricat și ghenărarul A 6 să afla]era K 7—8 după acéia ... să-l lovească]nēmții aflînd de Tucheli așa, îndată s-au gătît ca să-l lovească și pre el fără veste A 9 viu K nu puțin ... ar fi prinsu]n-ar fi prinsu veste cu puțin mai nainte A 11 Și acolo iarăși]Acolo A 12 răutăți nespuse țărâi făcea]făcea țării răutăți nespuse A 13 neconținută]nesocotită A și om. A 15 în cruci s-au făcut] s-au făcut cruciilor A s-au făcut de ai noștri]de ai noștri s-au făcut K 17 acolo om. C Necula K 19 venitu-i-au]venit-au A 19—20 Chiupruloğlu, om. A, Chiupruloğlu CK 21 și cu viziriul înpreunîndu-se]și-npreunîndu-se cu viziriul A 21—23 nu cea după nălucirile lui ... care]l-au priimit așa după faptele răutăților lui care auzise că făcuse A 22 nălucirea K 23 ce om. K 25—26 jalbă de dînsul ... la închisoare]au făcut jalbă pentru dînsul pentru cite răulăți făcuse în țară și pentru căpitanul de Cerneți, cum că-l ține în-nchisoare A 27 îndată om. K porincă K alte K 27—31 Și așa și ... au făcut el]și alte multe răutăți au făcut acest Tucheli. A 29 a să întoarce om. K 32 al domniei]den domnia lui A 32—33. Într-acei an]și A de la Crim cu tătara]cu]cu tătara de la Crim la lea 7199 din A cu²]den K

prin țară, să meargă la oaste în sus duple viziriul, eșit-au domnul înainte-i la Fintina Réce, carele cu cinste pre domn priimindu-l cu caftan l-au înbrăcat. După acéia și domnul dindu-i poclonul, ș-au luat ziua bună și s-au întorsu la scaun în București și au șăzut într-acea vară cu bună pace.

- 5 Într-acest an, primăvara, au trăsnet clopotnița cea domnească din București, care mai nainte de Gligorie vodă făcută era, iar Șărban vodă o mai innălțase mult. Deci fiind o cămară dedesupt la mijlocul clopotniții, din nesocoteală s-au fost băgat acolo într-acea cămară iarbă de pușcă ce
f. 163 era domnească // ca să stea acolo. Iar apoi iarba acéia au adus primejdie,
10 că rădicindu-se o ploae iute într-o zi, la iunie în 25 de zile, cu tunete, când au fost drept acel loc, foarte tare fulgerînd, tocma acolo în clopotnița în iarbă au trăsnet, și fiind iarbă multă, au răsipit clopotnița pînă în pămînt. De care trăsnet spărgîndu-se clopotnița și aflîndu-se băgați oameni lingă dînsa, aciîndu-se de ploae, la cițiva și moarte s-au făcut și betejune la alții,
15 iar în casele domnești nici o stricăciune nu s-au făcut.

După acéia măria sa Costandin vodă atunceași îndată au pus de au făcut altă clopotniță de iznoavă, încă mai bună de cum au fost întii, puind și ceasneac sus în clopotniță și horă făcîndu-i înprejur și acolo în hora aceea bătea chindia, care n-au fost mai nainte la alți domni.

20

CAP. 25

Pentru lăcuste cînd au venit în țară de făcea multă stricăciune și pentru venirea boiarilor soli de la Beci și pentru moartea lui lordache Spătariul

- Cînd au fost la al treilea an den domnia mării sale, aflîndu-se țara
25 la mare lipsă și foamete de stricăciunea lăcustelor, care încă din zilele lui
f. 163v Șărban vodă venise acea urgie dumnezeiască pre acest pămînt // de au pedepsit 7 ani cu dinsele, de să făcea multă stricăciune și pagubă.

- Și așa măria sa Costandin vodă pentru acea minie dumnezeiască ce era
30 asupra acestui pămînt, trimis-au la Sfetagora și au pohtit pre părinții de acolo cu rugăciune de au adus capul lui sfeti Mihail Sinadschi. După ce l-au adus aici în țară, au făcut aici la București mai întii rugăciune cu litanie și eșiră afară. După acéia și în țară au trimis sfintul acela cap de l-au purtat

1 să meargă *om.* A înainte-i]innainte AK 2 care A 2—3 pre domn ... l-au înbrăcat]au priimit pre domn l-au înbrăcat cu caftan A 4 in]la AK și au șăzut ... pace *om.* A într-acea ... pace]cu pace într-acea vară K 5—19 Într-acest an primăvara ... alți domni]Într-această primăvară la mai 25, 7199 au trăsnet clopotnița de la curtea domnească A 6 Grigorie K făcută era]era făcută K 7 dedesupt *om.* C 10 ploae C 14 betejăciune K 17 au *om.* K 18 și horă făcîndu-i]făcîndu-i și horă K 18—19 și acolo în hora aceia bătea chindia L, *om.* CK 20—23 Cap. 25. Pentru lăcuste ... și pentru moartea lui lordache Spătariul. *Titul om.* A 24 la *om.* A 25 mare]multă A 30 rugăciuni A sfeti *om.* A 31 la]în țară și în K mai întii *om.* AC rugăciune cu litanie]rugăciuni cu litii (litanii K) AK 32 și eșiră afară *om.* A și în țară au trimis]l-au trimis și în țară K au]l-au A

pre unde era lăcuste, cu arhierii și cu preoți, anume : părintele Axentie vlădica Sofiiianul, care au fost mai nainte vlădică la Sofia, aici în țară aflindu-se, și cu mulți arhierii și preoți, de unbla făcînd rugăciuni și osfeștanii prin toate locurile unde era lăcuste. Și așa dintr-acei an, cu vrerea și cu mila lui Dumnezeu și cu ajutorii sfintului, s-au rădicat lăcustele și au perit dupe pămîntul acesta, de s-au cunoscut ciudă mare aiave. Pentru acéia și domnul, după ce au adus capul sfintului aici la scaun în București, au făcut cunună de aur cu pietri scumpe asupra capului, și au făcut cutie de argint frumoasă de au așăzat capul sfintului. Și făcînd și cătră sfinții părinți carii au venit aici // cu sfintul cap de la Sfetagora mulțemita și cel după puțină ajutor sfintelor mănăstiri, s-au dus cu capul iar la Sfetagora. 10 f. 164

Iar cînd au fost iarna dăspre postul cel mare, venit-au și boiarii de la Beci, solii carii fusese trimiși de răposatul Șarban vodă și-i oprise chesariul acolo, anume Iordache spătariul i Șarban căpitanul, carii 3 ani au fost oprii acolo pentru pricinile ce s-au zis mai sus. Iar cînd au fost primăvara, căzut-au Iordache spătariul în grea boală și nu mult l-au lungit, fără cît o săptămînă și și-au dat obșteasca datorie, lăsînd în urmă multă tînguire și jale, nu numai pentru îndelungata lui înstreinătate ce fusese, că numai vreo 2 luni cu jupineasa și cu coconii lui, după ce au venit au lăcuit, ci mai virtos pentru cea tînră a lui vîrstă și multa vrednicie ce avea, de care nu numai fraților și domnului pagubă s-au făcut, ci toema și țărăi, că ales boiariu de cinste și de treabă era. 20

CAP. 26

Cum că la al patrulea an al domniei lui Costandin vodă, cînd au fost vara, au mersu măria sa la Tîrgoviște

25

Într-acéiași dar vară, care era al patrulea an din domnia mării sale lui Costandin vodă, venit-au porun//că de la împărăție ca să iasă din scaun să să ducă la munte în preajma Ardealului ca să-și păzească țara de vrăjmași. Și numai decît din poruncă gătîndu-se, purces-au de au mersu spre Tîrgoviște și din sus spre Dealul lui Bărbat au tăbărit. 30 f. 164v

1 erau fost A Avxentii A 2 vlădica]părintele vlădica A mai nainte vlădică]vlădică mai nainte A 2-3 aici în țară aflindu-se]aflîndu-se aicea în țară K 3-4 rugăciuni și osfeștanii]osfeștanii și rugăciuni K 5 mila lui ... sfintului]ajutorii lui Dumnezău și al sfintului A 6 mare om. K mare aiave]și minune aiave chiilar. A 7 în]la A 7-8 la scaun în București]la București la scaun K 9 sfinții om. A 10 venit aici]fost venit A sfintul cap]capul sfintului A 11 sfintelor mănăstiri om. A 12 după mare ad. februarie 9, leat 7200 A 13 carii] care ei K 15 sus]nainte A, innainte K 17 după săptămînă ad. pină ce s-au războlit A după datorie ad. la iunie 9, 7200 A 17-18 multe tînguii K 18-22 nu numai ... treabă era om. A 18 striinătate K 21 pagubă om. C 23-25 Cap. 26. Cum că la al patrulea ... Tîrgoviște. Tillul om. A 24 la] om. K 26 dar om. A carele A 27 venitu-i-au AK 28 să ducă la]meargă spre AK să-și]să A 28-29 să-și păzească țara de vrăjmași]țara de vrăjmași <să> păzească K 29 din]după A 30 spre Dealul ... tăbărit]au tăbărit spre Dealul lui Bărbat A

- 7 Și toată vara acolo fiind, pus-au de au curățit casele domnești din
 Țirgovîște și s-au apucat a le drége, ispravnic făcînd pre Mihai Cantacu-
 zino vel spătar și toată orînduiala făcînd ca să să apuce de lucrul caselor
 să le facă.
- 5 Cînd au fost la septembrie, rădicatu-s-au domnul de acolo și învir-
 tejindu-se pre la Potlogi, au venit iarăși la scaun în București și s-au
 gătit de nunta fiicii mării sale, doamnei Stancăi, care o au dat după coco-
 nul lui Iliiaș vodă, Radul beizadea, a căroră nuntă s-au făcut la luna
 10 lui noemvrie, însă veselie domnească mare și înfrumusețată, care în zile-
 le noastre asemene aceia n-am mai pomenit.

CAP. 27

Pentru Staico păharnicul, ce era viclean țării de multă vreme,
 cum s-au rădicat de la Moldova și au mersu la Poartă ca să facă pîră lui
 Costandin vodă, umblînd și el după domnie

- f. 165 15 Într-acea iarnă s-au rădicat și Staico păharnicul de la Mol//dova
 de au mersu la Poartă să facă pîră lui Costandin vodă, fiind acest
 Staico pribeag încă mai denainte vreme, de cînd luase Șarban vodă
 domniia. Și umblînd cînd în Moldova, cînd în Ardeal, iar mai virtos
 în Ardeal, multe amestecături țării și domniei despre nemți făcînd,
 20 ca un om foarte rău și zavistnic ce era, innălțîndu-se și el cu firea ca să
 apuce domniia și nu să uita că nu s-au dat acéstea nici celuia ce va, nici
 celuia ce aleargă, ci cui va Dumnezeu.
- Într-acéstea dar fandasii și el vrémea-și pierdea, pînă cînd văzînd
 că cu némții nimic nu va putea strica lui Costandin vodă, s-au lăsat
 25 de dînșii și au început a pleca capul la Costandin vodă, cu multe scri-
 sori, cercînd ca să-i iarte greșala și în țară să vie. Spre carele și domnul
 creștineasca datorie făcîndu-și, trimisu-i-au carte de ertăciune ca fără

1 toată vara acolo fiind]fiind acolo toată vara A 2-3 Cantacuzino AKL, *numai C in C*
 5-6 invirtejindu-se pre]s-au întors A pre la]spre K au venit iarăși]mergînd iar A în]la
 A 7 nunta fiicii]fiica A fiicii]fiică-sii K dat]dat-o K 8 lui Iliiaș vodă]mării sale lui Iliiaș voe-
 vod, domnul au fost la Moldova anume A a căroră nuntă s-au făcut]care s-a făcut nunta
 A 9 noemvrie]noemvrie 6 zile A 9-10 domnească mare... n-am mai pomenit]mare foarte s-au
 făcut ca niciodată A 10 mai om. K 11-14 Cap. 27. Pentru Staico... domnie, *titul om.* A
 12 ficlean K 13 cum]cum că K 17 încă om. A luase Șarban vodă]Șarban vodă au luat A
 17-18 luase Șarban vodă domniia] Șarban vodă domniia au luat K 19 multe amestecă-
 turi... făcînd]făcînd multe amestecături domnii și țării despre nemți A despre nemți om. C
 20 hirea K 20-21 ca să apuce]a apuca AK 21 s-au dat]să dau K 21-23 și nu să uita...
 vrémea-și pierdea]nepricepînd că tainile lui Dumnezău nu sînt ca ale oamenilor A 21-22
 nici celuia ce va... cui va Dumnezeu]nici celui ce aleargă, ci cui Dumnezeu va K 22
 ce]ci C 24 nimic... strica]nu poate nimica să strice A nimic... vodă]a strica lui Cos-
 tandin vodă nu poate K 25 au început a pleca]au plecat A au început... vodă]capul a-și
 pleca la Costandin vodă au început K 26 cercînd]rugîndu-se A în țară să vie] să vie în
 țară A să]să-și K Spre]pre A care A 27 creștineasca... făcîndu-și]făcîndu-și creștineasca
 datorie A trimisu-a A

de nici o t merez să-si vie la mo ie, scriind  i la Viterani ghenărariul, carele era în Ardeal (bun priiaten domnului fiind), ca să-i dea slobozire să vie în țară  i îndată l-au slobozit.

Iar el nu céle ce scriia la domn, ci altele a face g nda. Pentru că a a păcatul lui la os nd -l trăgea, ca să să plinească cuvîntul scripturii care zice că „cmul n silnic la inimă cădea-va la r u”, că nu putea altul a fi asc //mene lui în răutate. Acest Staico au fost om de jos, fecior unui Bărcan, carele  i p rc lab de curte fusese, iar fie-său acesta, Staico, mai nainte era slugă la P rvul vistierul Vlădescul. După acéia s-au lipit l ng  Mare  banul  i cu vr me i-au dat  i pre soru-sa de l-au făcut cumnat. Deci Mare  banul fiind om de casa Cantacuzine tilor, cu mijlocul lor au tras  i pre Staico mai la cinste  i la boerie, fiind Mare  vistiariu mare, pre Staico l-au făcut logofăt de vistierie, apoi  i vistiariu al treilea ajunsesse.

Iar după acéia, trecînd c t va vr me, într-alt chip primenindu-se vremile  i  ara la domni streini  i la greci c z nd,  i boiarii aceștea Cantacuzine tii la nevoie ajungînd, din zavistiile unora  i ale altora ca acestora răi pămînténi,  i acesta nemul umitoriu binelui s-au arătat, cu aceia al tur ndu-se, cu de tot felul de  npotrivre să arăta, mai mult dec t alții, carii vrăjmași f  i a i neamului Cantacuzine tilor era;  i măcar că to i aceia mai nainte de la Dumnezeu plata  -au luat, iar nici Staico de dumnezeiasca judecată n-au scăpat, că el de răposatul  arban vodă să teame  i tot pribeag au fost, din loc în loc fug nd, pentru c  cu multe feluri de me te//suguri  i cercări  arban vodă pintr-alte p r i il căuta  i-l gonea, ca doar l-ar dob ndi, cu el să- i izb ndeasc   i nici cum n-au putut. Iar Costandin vodă milă  i blindete spre el ar t nd, Dumnezeu în m ini i l-au dat. Pentru că el cum au scăpat din Ardeal, n-au venit în țară la mo ia lui, ci în Moldova, la Cantimir vodă s-au dus,  i acolo cu dînsul sf tuindu-se,  i Cantimir îndemnare f c ndu-i, sculatu-s-au de au mersu la  np r tie ca să facă p r  lui Costandin vodă cu c t va hoți de ai lui hiel ni, anume Preda Milcoveanul i Preda Procoeanul  i cu Ha aghe Ungureanul, fecior de po te,  i un Iacă  irbu, carii s-au ținut în Ardeal cu ho ii tot de Bălăceanul. Iar după istovul lui, s-au lipit de acest Staico de i-au scos la

1 de AKL, om. C să-si vie la mo ie]la mo ie să-si vie K Vit ran A ghenărar K 2 care A carele era în Ardeal]care în Ardeal era K bun priiaten ... fiind]fiind domnului bun priaten A 3 să]să-si K 4 scrie K céle ce ... Pentru că]g ndia c lia ce scria la domnu, ce altele socotia să facă că A 5 să să]să-si A s ² om. K 6 n silnic]silnic K 6-7 că omul...  n răutate]loc alb în A altul a fi]a fi altul K 7 lui om. C în]la K Acest Staico]acesta C 8 carele om. A fie-său]fiu (fiul K) său AK 9 era sluga]slugă era AK s-au lipit]lipitu-se-au AK 10-11 de l-au făcut cumnat om. A 11 casa]casa boiarilor AK 12 mai la]la mai A 15 trecînd c t va vr me]c t va vr me trec ndu AK 16 vr mia A 17 zavistiia AK ale om. AK ca om. K 18 acestora]aceștea A 18-20 cu aceia... dec t alții om. A 19 de-npotriviri K arăta]afra K 20 vrăjmași ... era]vr jma  f  i at era Cantacuzine tilor A 21 de la Dumnezeu plata  -au luat]plata de la Dumnez u  -au luat A 22 că el]căci că A 24 cu ed.:  n A, om. CK me te]suguri  i om. A 24-25  arban ... il căuta]il căuta  arban vodă prenr-alte p r i A 25-26 dob ndi cu el să- i izb ndeasc ]prinde să- i izb ndeasc  cu el A 26-27  i blindete...  n m ini]ar t nd spre el  i blindete, Dumnez u în mină A 27 mină K 28 venit]vrut să vie A 29-30  i Cantimir îndemnare f c ndu-i]f c ndu-i  i Cantimir vodă îndemnare A 31 vodă]voevod A 32 po te]pu ti A 33 un]cu A carii]care ei K cu]tot cu K

- cinste mare ca și pre el. Că mergînd la împărăție, cum s-au zis mai sus, mers-au de s-au împreunat cu viziriul și nespuse răutăți de Costandin vodă au zis și multe pîri făcînd și prihăni aruncînd, cu carele necum că nimica inimii ș-au izbîndit, ci mai mult asupra lor réle au
- 5 isprăvit. Că nu minte cuvîntul carele zice că : «unde Dumnezeu dă, nimica zavistiia nu poate sluji, și unde iar Dumnezeu nu dă, nimica truda și osteneala nu poate folosi ».
- f. 166v Pentru că viziriul dăspre o // parte céle cu de tot felul de hicleșuguri ale lor umblete știind, cîte cu némții înpotriva turcilor s-au purtat,
- 10 și despre altă parte cea despre împărăție dreapta și credincioasă slujbă a domnului știindu, nimica ascultare nu le-au dat, ci numaidecît în obezi și în cătuși bîgîndu-i, la Costandin vodă cu un agă i-au trimis, ca pedepsă ca unor hicleni de domnii și de împărății să le facă, rămîind Cantimir vodă rușinat împreună cu ai lui, carii spre acéstea-l povățuia.
- 15 Iar în cea de apoi nici pre ei judecata lui Dumnezeu nu i-au trecut, ci în scurtă vréme și lor dumneziiască arătare li s-au făcut, că numai decît după acéstea lui Cantimir vodă scurtare de viața lui cea necuvi-oasă i-au sosit, și obșteasca datorie ș-au dat, și cu domniia țării Moldovei împărăția pre Costandin, feciorul răposatului Ducăi vodă au miluit.
- 20 Iar Cantimireștii împreună cu Cupăreștii, la împărătească urgie au căzut, că pre unii în Țarigrad i-au prinsu, iar alții carii au fost în Moldova, prinzînd de véste, cum au putut, unii în Țara Ungurească, alții în Țara Leșască au pribegit, că Dumnezeu uneori și zăbovește, iar alte
- f. 167 ori curînd răsplătește, mai virtos la cei ce dintr-a lui // Dumnezeu para-
- 25 horis ajungînd la stăpînire, ca cum și la acest Cantimir, că el întîi au fost hergheligi, apoi lefeciu, apoi și ceauș la steagul spătărescu aici în țară au fost. După acéia, ducîndu-se în Moldova, căci moldovean era, multă vréme acolo fiind, poate fi pentru păcatele creștinilor acelu pămînt l-au adus soarta și la domnie.
- 30 Într-acestași chip fiind, că vrînd împărăția să mazilească pre Dumitrașco vodă, carele atunce era în Moldova domn, om rău și fără frica

2—3 nespuse răutăți ... au zis|au zis răutăți nespuse de Costandin vodă A 3 aruncînd|asupra mării sale A 3—5 cu carele necum că ... cuvîntul carele zice|și nimic stricîndu-i, cum zice scriptura A 5—6 Dumnezeu ... zavistiia|dă Dumnezău zavistiia nimic A 6 unde iar|iară unde A 7 folosi|isprăvi K 7—11 folosi. Pentru că ... ascultare nu le-au dat|isprăvi pentru că și viziriul meșteșugurile lui céle ce umblase cu nemții asupra turcilor le știa, iar despre altă parte slujba cea credincioasă a lui Costandin vodă de cătră împăratul o știa, ce nemic ale lui nu să credea. A 8 de² om. K 8—9 vicleșuguri K 9 lor|omului C umblete om. C turcilor|némților C 12 bîgîndu-i|de mîni i-au băgat A la Costandin ... i-au trimis|și i-au trimis la Costandin vodă cu un agă A trimis|trimisu-i C 13 pedepsă ca unor hicleni ... să le facă|să le facă pedepsă ca unor vicleni de domn și de împărăție A domnie K împărăție K 14 carii spre acéstea-l povățuia|carele îl povățuia spre acéstea A acéstea-l|acestea îi K 15 in om. K 16 li om. AK 17 vodă om. K 17—19 lui Cantimir ... au miluit|scurtare de viață i-au sosit și lui Cantimir și au pus împărăția domn Moldovei pre Costandin feciorul răposatului Ducăi vodă A 20—21 împreună ... că|au căzut la urgie împărătească cit A 21 că|cit K i-au|au AK 22 prinzînd de véste om. A 24—25 mai virtos ... la stăpînire ca om. A 25 stăpîniri K ca|nu C la² om. K 26—27 aici în țară au fost om. A 27 in|la A căci|că A 28 acolo fiind|fiind acolo A pentru|că pentru A 30 împărăția|împăratul A 31 atunce era|era atunce A domn om. K

lui Dumnezeu și acest Dumitrașco fiind, pentru multe răutăți și asupri-
ciuni ce făcea țării, cu scirbă mare împărătească, de domnie s-au lipsit.

Deci întâmplându-se atuncea de pribegise o seamă de boiari moldoveni
aici în țară, cu carii era și acest Cantimir și căzind ei la picioarele
lui Șarban vodă ca să le fie într-ajutor spre împărăție, să-și pue domn 5
de țară dintru eiș, să nu le mai vie domn strein, și alegîndu-și ei pre
acest Cantimir, răposatul Șarban vodă prieteșug mare avînd cu Suliiman
pașa serascheriul, ce să afla atuncea la Baba, trimis-au boiari la dinsul
cu cărți și cu rugăciuni. Și în dată, pentru voia lui Șarban vodă, dom-
niia lui Cantimir s-au dat.

Iar el cum au luat domniia, întîiași // dată nemulțumitoriu s-au
arătat și spre făcătorii lui de bine Șarban vodă cu multe înprotivituri
s-au întors, și neputîndu-i vrémea sluji ca să strice ceva lui Șarban
vodă, cît au trăit, apucatu-s-au cu mijlocul lui Staico ca cu vreun mod
lui Costandin vodă zminteață și surpare să-i facă, pre cum mai înainte s-au 15
zis. Iar Dumnezeu nu l-au invrednicit după pohta ce avea.

Acest cocon dar, ce s-au zis mai sus, Io Costandin Duca voevod,
pre carele Dumnezeu cu domniia țării Moldovei l-au încoronat dintru
multa nevointă, ajutor și osirdie a mării sale lui Costandin vodă Basarab,
dăspre împărăție domniia i s-au dat, pentru că era să-l facă ginere 20
după fiica mării sale, doamna Maria, pre cum l-au și făcut, cum isto-
riia să véde înaintea.

Iar acum, iar pentru Staico la prochimeno să venimu.

CAP. 28

Pentru judecata și moartea lui Staico păharnicul, în ce chip au fost 25

Staico păharnicul multă vréme la închisoare împreună cu ai lui
soții fiind, de multe ori la divan i-au scos, că măcar că domnul spre
moartea lor nu să bucura, iar nici vina și faptele lor era ca să scape,

1 fiind vodă A 2 făcuse A făcea țării|țării făcea K cu scirbă mare ... s-au lipsit|s-au
lipsit de domnie cu mare scirbă împărătească A 3 atuncea om. K atuncea de pribegise|de pri-
begise atuncea A 4 era și acest Cantimir|și acest Cantimir era AK 6 alegîndu-și|ș-au ales A
7 răposatul ... avînd|Deci Șarban vodă avînd mare prieteșug A 9-10 pentru voia ...
s-au dat|au dat domniia lui Cantimir, după voia lui Șarban vodă A 10 Cantimir|Cantimir vodă
K 11-12 întîiași dată ... arătat|nemulțumitor s-au arătat dentliași dată A 12 înprotivituri|
înpotrivnii A, înpotrivnicii K 13 întors|arătat și spre făcătorii C vrémea sluji|sluji vrémea A
14-16 cît au trăit ... s-au zis|să-i facă zminteață A 14 lui|acestui K cu|cu un K 16 pohta K
17 dar om. C s-au zis mai sus|mai sus s-au zis K 18 coronat AK 19 ajutor om. A Basarab
ed.: B. tn CK vodă Basarab|Brincoveanul voevod A 20 dăspre|că despre A i s-au|i-au A era
să-l facă ginere|ginere era să-l facă AK 21-22 cum istoriia să véde înaintea om. A 23 iar²
om. K acum ... să venimu|pentru Staico păharnicul iar să povestim A 24-25 Cap. 28 Pentru
judecata. ... în ce chip au fost, titlul om. A 26 Staico păharnicul|Pre Staico păharnicul aducîndu-
du-l de la împărăție în obezi și cu soțiile lui aicea în țară, în București, la ghenarie 22, 7201,
i-au pus la-nchisoare în pușcărie. A 26-28 multă vréme ... spre moartea lor nu să
bucura|și fiind multă vréme la închisoare cu soțiile lui, de multe ori i-au scos la divan, că
măcar <ca> domnul nu să bucura spre moartea lor A 28 era|nu era A era ca să scape|
să scape era K

f. 168 ci cu tot sfatul înaintea țării judecată făcându-se, și cele ale lor//vi-
cléne scrisori arătându-se, și toate de față citindu-li-se, nimenea din cîți
auziia, a să milostivi spre dînșii era, faptele lor cele spurcate și păgîne
avea văzîndu-se, cite vicleșuguri spre domn și spre țară vînzări făcuse,
5 că ei pre némți în țară adusese și pentru némți tătarai venise, și la pri-
mejdie și de istov prăpădire țara ajunsese, cit nimenea din creștini poci
zice că n-au rămas fără pradă și de sărăcie scăpați, care de tătari,
care de némți, lăsînd multă sărăcime, carii arși de tătari și căzniți au
murit, fără de robi ce au luat.

10 Acéle lacrămi și suspini ale creștinilor pre ei la osîndă ca acéia
i-au adus, că „strigarea săracului ascultă Dumnezeu”, zice Iov, și David
așijderea, că „nu desăvirșit săracul să va uita și răbdarea săracilor nu
desăvirșit va peri, că am cunoscut, zice, că domnul judecata săracilor
va face și dreptatea méserilor”.

15 Așa dar, după faptele lor în judecata lui Dumnezeu căzînd, hotărîre
de istov lor ca aceasta și apofasis de către toată țara li s-au ales, și pre
Staiico în București, la tîrgul de afară, la zi de tîrg, în mijlocul oborului
l-au spînzurat, unde nu puțin nărod era, pentru că acest fel de plată
f. 168 v 20 i să cădea, a-și lua ca un începător // și cap răutăților ce era. Așijderea
și pe Preda Proceanul, la Rușii de Vede în tîrgu l-au spînzurat, iar
pre Hațaghi și pre Iacșul și pă Preda Milcoveanul în ocnă băgîndu-i,
și cităva vrême zăcînd, apoi domnul milostivindu-se, i-au ertat.

1 făcîndu-i-să K 1—9 făcîndu-se ... fără de robi ce au luat]să făcea și scrisorile lor céle
viclené să arăta, și toate de față să celiia, și nimini den cîți auziia nu era ca să le fie
milă de dînșii pentru faptele lor céle viclené și spurcate, care aiave să vedea cite
vicleșuguri făcuse spre domn și spre țară, că ei adusese pre némți în țară și pentru
némți venise tătarai, la care să prăpădise și la mare nevoe ajunsese țara, cit nimini den
creștini nu putea zice că n-au rămas prădat și sărăcit, care de némți, care de tătari, dar
care arși au murit și căzniți și robi s-au luat A 1—2 ale lor viclené]viclené ale lor K 4
avea om. C vicleșuguri spre domn]spre domnu vicleșuguri K spre țară]țării K 5 țară]țară-i
K 6 poci]poate K 7 fără]de K 10 Acéle]Dar acéle A 10—11 pre ei ... i-au adus]i-au adus
pre ei la această osîndă A 11—14 zice Iov ... dreptatea méserilor]că Dumnezău judecata
săracului o ascultă curînd A 15 căzînd]căzînd în K 15—16 Așa dar ... apofasis om. A 16
istovul K apofasi. CL de cătră]Déci de cătră A 17 în București om. A în mijlocul]
miercuri în mijlocul A 18 spînzurat]spînzurat, iunie 7, 7201 A că acest fel de pla om. A,
manuscrisul fiind rupt puțin nărod]puțină mulțime de norod K 18—19 unde ... era om. A
19 a-și lua]să ia A, om. C începător și]numai încep restul om. A, manuscrisul fiind rupt
era]au fost A 20 Preda om. A, manuscrisul fiind rupt de]za A l-au spînzurat om. A,
manuscrisul fiind rupt 21 Iacșu K și pă]i K și pă Preda om. A, manuscrisul fiind rupt în
ocnă băgîndu-i]băgîndu-i în ocnă A 22 și cităva vrême zăcînd apoi domnul om. A, manuscri-
sul fiind rupt milostivindu-se] < milos > tivit și A, manuscrisul fiind rupt

Cînd au venit poruncă de la împărăție lui Costandin vodă să gătească zaharéle și conace, că viziriul însuși cu hanul denpreună va să vie în țară să treacă în Ardeal

Cînd au fost la al cincelea an în domnia mării sale lui Costandin vodă, leat 7201, la luna lui iunie, venit-au domnului poruncă de la împărăție cum să gătească zaharéle și conace că însuși viziriul și cu oastea turcească împreună și cu hanul cu tătarimea lui în țară va să vie ca să treacă în Ardeal, să prade țara Ardealului și de supt stăpînirea neamului să o ia. 5 <1693>

Care poruncă văzînd domnul și toată boerimea, la mare grijă și întristare au venit, cît au încremenit, socotind întii céle peste puțință dări și cheltuiale, carele a odihni pre 2 împărății trebuia (adecă pre viziriul și pre hanul) și a doao, stricăciunea iarăși și călcarea ticăloasei țări ce era să să calce de atîtea oști gréle și nesilnice ca acélea. 10

Care văzînd domnul că minte // omenească a coprinde nu ajungea spre chivernisirea unii greutăți și nevoi ca acélea ce venea pre biata țară, lăsat-au toate la mila și la chivernisirea ceresului împărat, și de céle ce ale poruncii era, după puțință grijiia, pînă cînd venindu-i veste cum despre o parte viziriul de la Odriu au purces, și cu toată putérea împărătească foarte tare la Ruși iaste viitor, și de altă parte hanul cu tătarimea de la Crim au purces și în țară iaste viitor, luat-au pre Dumnezeu într-ajutor, și spre Giurgiov au purces a mérge, ca întru întimpinarea viziriului să iasă și să să împreune, după cum și porunca de la viziriul Mustafa pașa îi venise, ca să-i iasă înainte la Rusciuc. 15 f. 169

Și purcegînd la iunie în 8 dni, iar la 10 zile ale lunii, la Giurgiov au sosit, conăcînd din jos de Giurgiov, în malul Dunării. 20

Deci fiind și viziriul sosit decindea, la Ruși, domnul încă, îndată cu boiarii cîți cu mării sa au fost, Dunărea dă cea parte au trecut, și numaidecît la ordie mergînd, cu viziriul s-au împreunat, 25 30

1

— 4 Cap. 29. Cînd au venit... în Ardeal, *titlul om.* A 2 Cînd] Cum că K 3 denpreună K, *om.* CL 5 Cînd] Iar cînd A mării sale *ed.:* *om.* ACK 6 leat] la leat A la luna lui *om.* A iunie] iunie 2 zile A 7 și² *om.* AK 8 tătarimea] tatară A în țară... să vie ca] va să vie prin țară A 11 văzînd] văzîndu-o AK 12 întii] apoi K 13 dările A a odihni pre 2 împărății... adecă] trebuia să odihnească pre 2 împărăție și A 14—15 a doao, stricăciunea... oști gréle] apoi iară de 2 stricăciuni și călcări era sāraccii de țări de atîtea greime de oști A 15 să² *om.* K atîta C oști gréle] grele oști K 16 că] cu A a] o K ajungea] poate K 16—19 nu ajungea... grijiia] célia ce venia, întru cel de sus puse nădejdea A 17 acélea] acéia K pre] spre C 17—18 venea pre biata țară] pă biata țară venia K 18 lăsat-au] lăsatu-s-au K la² *om.* K 19—20 venindu-i... o parte] despre o parte veni-i veste cum că A 20 de] și de K și *om.* A 21 la Ruși iaste viitor] și iaste viitor la Ruși A viitoare K și de *om.* A, *manuscrisul fiind rupt* 21—22 cu tătarimea *om.* A 22 iaste vii *om.* A, *manuscrisul fiind rupt* 23 au purces a mérge] a merge au purces K 23—27 spre Giurgiov... în malul Dunării] au *manuscrisul rupt* spre Giurgiov să iasă întru timpinarea *manuscrisul rupt* cum îi poruncise mai nainte să iasă *manuscrisul rupt* iuc și mergînd la iunie 8 zile au ajuns la Giurgiu, conăcînd din jos de Giurgiov. A 25 Rusciug C 28 și viziriul sosit] sosit viziriul A 28—39 domnul încă... au trecut] mării sa cu cîți boiari era, încă trecu Dunărea A 29 cea] céia A 30 viziriul *om.* K

și primire cu cinste viziriul domnului au făcut, și multă voroavă cu veziriul avînd. Eșit-au după acéia de la viziriul, înbrăcîndu-l cu caftan și iarăși la Giurgiov, unde era conacul mării sale au trecut, vesel fiind // f. 169v pentru cea cu cinste primire ce au avut de la viziriul.

5 Și încă a doao zi, puindu-se într-un caic cu boiarii, în primblare pre marginea Dunării au mersu. Unde dar domnul pre Dunăre mergînd, șaicile ce era cu zahereao împărătească încă din jos venea și înțelegînd cum că domnul Țării Rumânești iaste, început-au din toate șaicile cu tunurile dînd, cinste domnului făcînd.

10 Iar după acéia venitu-i-au domnului veste că și hanul cătră Giurgiov s-au apropiat ca să să înpreune cu veziriul. Deci domnul numaidecît mers-au de i-au eșit înaintea la Daia de s-au înpreunat, făcînd cîtăva voroavă, și după acéia iarăși domnul dăcindia mai nainte au trecut și pînă a nu veni hanul, cu veziriul s-au mai înpreunat.

15 Iar după ce și hanul dăcindea au mersu, și cu viziriul s-au înpreunat, fiind și calga sultan și toți beii tătărăști și toți pașii și toate ogeacurile adunate la sfat pentfu tréaba oștirii, atunce și pre domn la sfat chemîndu-l, pus-au scaun de au șazut între inicear-agă și între tefterdariul. Și întrebîndu-l de sfat, domnul încă céle cu socoteală au dat, toate cei 20 mari le-au priimit. Și așa sfatul s-au ales pentru mérgerea oștilor în Ardeal pre la Teleajăn să treacă.

f. 170 Deci după // acéstea domnul luîndu-și ziua bună de la veziriul ca să vie în țară la scaun, să rînduiască céle ce trebuia de conacele viziriului și ale hanului, și și însuși măria sa să să gătească de oaste să meargă 25 cu viziriul; atuncea iar veziriul cu cinste mai mare pre domn au scos, cal frumos înșelat cu toate podoabele gătîndu-i, și încălecînd de la poarta viziriului, cu cinste și cu pompă mare au eșit, înbrăcînd și pre 12 boiari cu caftane.

30 Deci la otacul capicheaialelor țării domnul mergînd, gătît-au și măria sa 2 cai frumoși înșelați și înpodobiți cum să cade, unul pentru viziriul, altul pentru coconul viziriului și cu ginerile mării sale Radul, feciorul lui Iliiaș vodă înpreună și cu alți boiari, i-au trimis, și la viziriul dar de la domn i-au închinat, pre carii foarte cu cinste i-au priimit. După acéia domnul au purces și la scaun la București au venit.

35 Așijderea și hanul trecînd Dunărea iar de ceasta parte înapoi spre Dințești s-au tras, de vréme ce și viziriul era să să rădice, să meargă să

1—4 primire cu cinste ... cea cu cinste primire]-au priimit viziriul cu cinste și mult au vorovit amîndoi. Déci au eșit de la viziriul înbrăcîndu-l cu caftan și iarăși la Giurgiov au trecut, unde era conacul mării sale, foarte vesel pentru cea cinste A 3 era conacul mării sale] conacul mării sale era K 4 au avut de la viziriul] de la viziriul au avut K 5 Și încă]Iar A 5—9 într-un caic ... cinste domnului făcînd]cu boiari într-u<n> caic, să primbla pă Dunăre, iar șaicile cu zaherea împărătească viindu den jos, auzînd că iaste domnul Țării Rumânești, început-au den toate șaicile a da cu tunurile, făcînd cinste domnului A 5—6 preumblare K 8 înțelegînd om. K iaste]este aflînd K 10 venit-au K 10—11 venitu-i-au ... s-au apropiat ca]venit-au veste lui vodă că și hanul s-au apropiat cătră Giurgiov A 11 să să înpreune cu veziriul]cu veziriul să să înpreune K Deci]deci dar K 12 mers-au]purcegîndu, mers-au K mers-au de i-au eșit]au purces de au mers eșindu-i A cîtăva]multă A 13 voroavă]voroavă amînd<oi> cu aceste cuvinte sfirșește A au trecut]trecînd K 17 domnul K 18 pusu-i-au K 19 au]le-au K 22 domnul luîndu-și ziua bună]luîndu-și ziua bună domnul K 25 veziriul² om. K domnul K 27 mare om. C și², L, om. CK 29 otacul L, hotacul C, conacul K 35 trecînd ... ceasta parte] au trecut de ceasta parte Dunărea K 36 și K, om. CL era să să rădice]să să rădice era K

treacă Dunărea pre la Turtucaia, ca cu toții pre la Teleajin să treacă.

A căruia dar trecere cu zăbavă multă au fost pînă a tréce și a purcéde. Iar tătarași pe de toate // părțile țara o jăfuia, nu doar că avea ei poruncă, numai după obiceiul lor cel păgînescu, ca un neam silnic ce iaste și nestăpînit. f. 170v

Deci dar domnul, după ce toate conacele spre Teleajen au orinduit și și viziriul de ceasta parte trecînd, întinsoarea fiindu-le pre acolo a mérge, iată și véste de la Beligrad le-au venit de la serascheriul de acolo, Geafer pașa, cum că gréle oști nemțești s-au pogorît și cetatea o au încunjurat. 5 10

Ci scriia viziriului să meargă cu toată putérea și cu hanul dinpreună, să apere cetatea, să nu cază la primejdie. Caré veste foarte au îngrijat pre viziriul și socotind că foarte cu greu iaste a lăsa Beligradul și a mérge în Ardeal, mai de folos au ales mérérea la Beligrad decit la Ardeal. Și așa întins a mérge la Beligrad au hotărît, părăsind Ardealul; care socoteale ale lor țărăi tot de rău și de stingere era. 15

CAP. 30

Cum că au venit domnului poruncă al doilea rînd să rînduiască conacele în sus pre Baltă pînă la Cerneți și pentru mérérea mării sale împreună cu veziriul pînă la Diu 20

Atunce dar, după socoteala ce au făcut, îndată și ferman la domn au trimis, ca însuși pen țară pînă la Cerneți conacele să rînduiască și să facă poduri // la Argeș, la Olt, la Jiu și unde va trebui, ca să treacă oștile. f. 171

Deci dar fieștece înțelept să socotească de poate mintea sau putință omenească să cuprinză ale lor învîrtituri și sucite porunci, și care mai nainte, și cu ce să plinească, că tătarași tot de o parte jăhuia. Iar de vréme ce ccle ce la oameni sînt neputincioase, la Dumnezeu toate să pot, dat-au sfinția sa poate fi și celor mari năstav, ca și ei neputințe a créde. Și toate iarăși după a domnului și a țărăi putință, cu ajutoriul lui Dumnezeu le-au ocîrmuit. Și cu acéstea toate spre carele cu multă nevoiță și strădanie domnul s-au aflat, și boiari mari pre la poduri au rînduit. Iar ei tot nu s-au putut odihni ca niște silnici ce sînt, ci viind pînă în preajma Giurgiovului, numaidecît cu grabnică poruncă pre un agă viziriul au trimis ca și domnul să rădice să meargă, lingă dinșii să să afle. Care poruncă domnul văzînd, îndată cu toată oastea ce s-au aflat 25 30 35

2 multă om. C 3-4 avea ei poruncă]poruncă ei avea poruncă K 6 domnul după ce]după ce domnul K 8 iată KL, iar C 9-10 încungiurat C 11 scriia ... să meargă]să meargă scriia viziriului K 12-13 au îngrijat pre viziriul]pă viziriul au întristat K 14 ales a fi K 22 trimis]facut C însuși]în sus K să]să să K 23 la]și la K 25 dar om. C să om. C 26 sucite]sucituri K 27 jăfuia K 28 ce¹ om. C 29 neputința K 34 Giurgiovului K 36 toată oastea ce]cîtă oaste K

lingă mării sa au purces și mergînd au ajuns pre viziriul la podul carele să făcuse preste Olt, den sus dă Necopoe, înpotriva Izlazului.

f. 171v 1-au // priimit; apoi înpreună cu dișii domnul pină la Diu au mersu
5 unde toate oștile turcești, tătărăști Dunărea au trecut. Și acolo cîteva zile domnul aflîndu-se, pină toate oștile și greimea au trecut. Apoi de la viziriul ziua bună luîndu-și, cu toți boiarii d înpreună au purces mării sa și s-au învirtejit la satul mării sale la Brincoveni, unde cîteva zile :arăși șezînd, după acéia au mersu la mănăstirea mării sale Hurezii, care dintr-al
10 doilea an den domniia mării sale den temelie o au început și o au rădicat, cum s-au zis mai nainte. Și încă netîrnosită fiind, atunce o au tîrnosit și o au sfințit, fiind mitropolitul țării, chir Theodosie și alți arhierii și părinți și toată boerimea, făcîndu-se toate céle după obicei orînduite cu cinste mare.

15 Deci după acéia mers-au mării sa la a sa iarăși mănăstire Bistrița de o au văzut și la episcopiia de la Rîmnic și la mănăstirea De-un-Lemnu.

Și după închinăciunea și primblarea acestor sfinte mănăstiri, numai decît au purces și pre supt munte s-au pogorit a veni la scaun. Și venînd pre la Pitești, mers-au de s-au primblat pre la toate viile domnești de
20 le-au văzut.

f. 172 // Apoi de acolo venit-au la Tîrgoviște și asémene și acolo vreo zi zăbovindu-se și iarăși pre la vii primblîndu-se și la casele domnești și la mitropolie, purces-au și de acolo și venînd pre la satul mării sale pre
<1693> 25 la Mogoșoaia, de acolea au venit la scaun în București, leat 7202, la septembrie 23, pentru că gătire era să facă de nunta fiicăi mării sale, doamnei Mariei, caré după Costandin vodă domnul Moldovei, o au dat.

Care nuntă nu s-au putut face într-alt chip, după al domnilor obicei, ci nu pot veni unul la altul; fără cît numai apropiîndu-se orînduitele zile ale nunții, gătit-au mării sa pre fiica mării sale cu toate céle
30 vrédnice, cuvioase și domnești cinsti și orînduiale și înpreună cu cinstite și mari obraze o au trimis anume cu cinstită, cea cu de toată creștinătatea înpodobită, jupineasa Stanca, maica mării sale lui Costandin vodă și cu cinstitul și blagorodnicul unchiul mării sale Costandin Cantacuzino, carele au fost vel stolnic, i Diicul Rudeanul vel logofăt, i Cornea Brăi-
35 loiul vel păharnic, i Mihalcea vel stolnic, i Matei Filipescul stolnic, i Radul Golescul vel agă i Bunea vel armaș și cu alți mulți boiari și cu jupinése și cu multă gloată s-au dus la Iași.

f. 172v Și acolo priimire cu cinste și cu pompe mari făcîndu-li-se, fă // cut- au și nunta după obicei, la luna lui noemvrie 5 dni.

40 După săvîrșitul nunții, boiarii iarăși înpreună cu maica mării sale lui Costandin vodă s-au întorsu de au venit la București.

3 iarăși om. K 6 pină]prin C 9 au mersu]au purces de au mersu KL 10 den¹ L, de CK 17 preumblarea K 18 viîndu K 19 preumblat K 22 preumblîndu-să K 23 viîndu K 23 pre la satul mării sale om. C 25 23]23 dni K 28 ci]ce K 29 nunții]nuntirii K 30—31 cu cinstite om. C 34 carele au fost]biv K 37 multe gloate K

Pentru venirea doamnei Mariei din Moldova

Deci într-această iarnă avînd domniia pace și liniște, să afla asupra trebilor și chivernisirilor fărăi împreună cu toți boiarii mării sale Iar cînd au fost primăvara, fie-sa doamna Mariia a lui Costandin 5 vodă, dorind de părinții ei, pohtit-au ca să vie în țară să-și vază părinții.

Și după a ei poftă, domnul său, și soțul ei, o au trimis. A căriia 1694> venire au fost la luna lui mai în 13 zile, leat 7202.

Însă cu cuvioasă cinste au venit împreună cu soacră-sa, doamna Anastasiia a Ducăi vodă și cu boiari mari de cinste, anume: Vasilie vel stolnic de țara de jos, i Vasilie Cantacuzino vel spătar cu jupinéselor și cu alți boiari și slujitori. 10

Iar și părinții cu mai mare cinste o au priimit despre o parte ca pre o fiică, dăspre altă parte ca pre o doamnă a unii țări. Că după alaltă 15 cinste și priimință ce i-au făcut de la hotar pînă a veni la București, trimis-au măriia sa Costandin vodă // pre doamna mării sale împreună f. 173 cu toți coconii mării sale și cu multă boerime și jupinése cu toată slujitorimea, de le-au eșit întru întîmpinare la Colintina de s-au împreunat și le-au adus cu cinste și cu pompă mare pînă la curtea domnească. Și 20 împreunîndu-se cu părintele său, cu măriia sa Costandin vodă, avut-au bucurie mare și o parte și alta.

Într-acéiași vréme a doao zi după venirea mării sale doamnei Mariei, venit-au și un agă de la Poartă anume ** de au adus la Costandin vodă caftan, pentru că scoțînd înpărăția pre Mustafa pașa veziriul din vezirie 25 și puind alt vezir, pre Ali pașa, carele oarecînd fusese tefterdar, trimis-au domnului caftan de vizirie noao.

Deci eșînd domnul înaintea caftanului cu halaiu, după obicei, l-au adus la curtea domnească, unde înbrăcînd aga pre domn cu caftan, au dat cu tunurile, făcîndu-se céle obicinuite orînduiale. 30

După acéia, nu multă vréme trecînd și doamna Mariia șázînd la părinții ei, iarăși cu acéiași cinste o au trimis de s-au dus în Moldova la domnu său.

Pentru a tătărălor iarăși venire prin țară

Iar cînd au fost vara într-același an, gătîndu-se iarăși // În părăția f. 173v Turcului cu oști să meargă la Beligrad împotriva némților, și vrînd a să rădica Ali pașa veziriul să meargă cu oștile, trimis-au domnului poruncă

2 din]de la K 9 luna lui om. C zile]dni K 12 i]și K 15 pre² om.K alaltă] altă K 19 întîmpinare K 20 cu² om. K pompă mare]mare pompă K 23 mării sale om. K 26 carele]ce K 30 făcîndu-se]făcîndu K 31 trecînd om. K 36 gătîndu-și K 37 turcul K cu om. K să¹]ca să K 38 rădica K

ca să gătească conace hanului Selim-Gherei han, ca să vie cu tătările să treacă prin țară, să meargă și el la Beligrad după viziriul.

Și așa fără zăbavă și hanul în țară au intrat împreună cu calga sultan și alți sultani și alți bei din ogeacurile lor și mulțime de tătari, fiind intrarea lor la iunie în 20 dni, când creștinii era de-și strîngea bucatele după cîmpu.

Atuncea ei ș-au năpustit bucatele lor și au fugit din calea lor, pentru carii multă lipsă săracilor s-au făcut, că pînile care au fost în calea lor au perit de n-au mai luat nimenea nimic.

Atuncea dar domnul, după porunca ce i-au venit, rînduit-au toate conacile pre Baltă, vite de vaci și oi multe, afară din alte multe cheltuiiale și daruri cu carele au trimis boiari anume: pre Costandin Știrbéli vel cliucer, i Oprea vel șătrar, i Luca vistierul, de au eșit înaintea hanului la Daia.

Deci după a tătărălor trecere nici domnul zăbavă n-au făcut, ci cînd au fost la avgust în 10 zile, au purces și măriia sa din București și au mers la Tîrgoviște // pentru că și poruncă de la viziriul atuncea-i venise ca să să gătească cu cită oaste va avea, să meargă spre partea muntelui să să afle pentru paza țării de cătră nēmți.

Și într-acestași chip, mergînd domniia la Tîrgoviște au tăbărit afară din susul orașului, măcar că și casele să isprăvise, iar nu de tot.

Iar în ziua de sintă Măriia mare, la avgust 15 dni, au mersu domnul la curtea domnească de au fost la biserică la sînta liturghie. Și eșind de la biserică și mergînd sus în case, s-au dăzbrăcat de cabanița sa cea domnească, cu care era înbrăcat și au înbrăcat pre Mihai Cantacuzino vel spătar, pentru căci fusese ispravnic pre case dinceput pînă s-au isprăvit, cum s-au zis mai sus.

Și la masă domnul au șazut într-acea sîntă zi a sintă-Măriei, în casele domnești cu părintele vlădica și cu boiarii de s-au ospătat, (unde alt domn n-au mai putut să șază încă mai denainte vrême cu vreo 35 de ani, tocma din zilele Mihniî vodă, care să hainise de cătră turci și au eșit din țară gonit de turci cu rușine și de tătari, pînă au trecut în Țara Ungurească. Iar în urma lui numaidecît împărăția au poruncit la Ghica vodă carele venise domn în urma Mihniî vodă, de // au surpat casele și le-au sfărîmat de tot ca să nu mai fie scaun domnescu acolo, căci mai supt munte fiind, să temea turcii de hainie.

Și așa au fost pînă cînd Dumnezeu pre acest Costandin vodă Băsărab cu domniia au miluit și încă după al patrulea an din domniia mării sale de case s-au apucat, ne mai putînd lăsa un scaun ca acela vechiu dupre la strămoșii mării sale să stea pustiiu. Ci în tot felii și în multe rînduri au cercat împărăția pînă i s-au dat voe ca și casele să facă și cînd va vrea și acolo să șază).

1 Selin Ghiari K 6 după]dă peste C 9 mai om. K 10 dar om. K 11 dentr-alte K 12 daruri] daturi K 13—14 înaintea hanului] înainte K 16 în om. K zile]dni K 17—18 de la viziriul ... venise]atunci de la viziriul îi venise K 20 domniia]domnul K 25 cu care]ce K 26 pentru căci fusese ... pre case]pentru că ispravnic asupra caselor fusese K 28 masă domnul]masă domnească K 30 alt]dar altu K denainte]denainte cu multă K 31 vodă om. C 39 ca acela vechiu]vechiu ca acela K

Iar după ce au isprăvit și au trecut sintă Măria, sculatu-s-au domnul de s-au dus în sus iarăși la mănăstirea mării sale Hurezii, de au văzut cele ce și acolo să mai lucrare. Și șazind cîteva zile acolo, iar s-au sculat de acolo de s-au pogorit mai jos la casa mării sale la Brîncoveni de au șazut cîtăva vrême, primblîndu-se și pre la alte sate ale mării 5 sale. Și apoi fără de zăbavă iarăși s-au învirtejit înapoi la Tîrgoviște și întrînd cu alai după obicei, au dăscălecat în curtea domnească pentru că și casele de tot lucrul să gătise. Și au șazut în casele domnești cu doamna mării sale și cu toată curtea cîtăva vrême, apoi // s-au rădicat f. 175 de la Tîrgoviște și venind la Mogoșoaia, venit-au la București la octomvrie în 20 dni leat 7203. 10 <1694>

CAP. 33

Pentru trimiterea boiarilor la Odriiu

Deci mai trecînd cîtăva vrême, rînduit-au măria sa o seamă de boiari de i-au trimis la Poartă, anume : pre Alexandru vel vornic și pre Cornea 15 Brăiloiul vel păharnic, i Costandin Ciorogirleanul vel sluger, i Radul Izvoranul vel pitar, i Bunea Grădișteanul vel armaș i Vergo vel portar, i Oprea vel sătrar și alții, a cărora trimitere era ca să facă jalbă și plingere la împărăție pentru slăbiciunea și multul păs al țării de cele multe și gréle porunci ce totdeauna de la împărăție pre ticăloasa țară venea, 20 și pentru a tătărălor călcare ce în toți anii țării făcea. Și nici cu pocloanele, nici cu dărăle domniia mai putea să biruiască.

Și afară dentr-acéstea să facă jalbă pentru hotarul țării dăspre partea Brăilii, care o înpresurase turcii brăilénii, de cuprinsése atîta pămînt de să tînsese pre locul țării și aceastia încă mai de mult să trăgea. Și multă gilceavă țara cu brăilénii aceștia au avut, încă și din boeria lui Șarban vodă, unchiul mării sale, lui Costandin vodă. Fiînd Șarban vodă spătar mare pre vremile acélea, în zilele lui Antonie vodă, fost-au // la f. 175v Poartă înpună cu alți boiari, și făcînd jalbă la împărăție, li s-au dat ferman și agă înpărătescu de au venit în țară și ș-au căutat treaba 30 aceasta. Cu caré însuși Șarban spătarul și cu boiari mulți au mersu pre margine și cu turci mărginénii și cu cadii, călcînd marginea țării de la Rușavă pină la Brăilă. Și au pus pietri și hotară pre unde au fost sémnele și hotarăle cele vechi și s-au așazat toate gilcevile cu multă chel-tuală a țării. 35

Iar cînd au fost în zilele mării sale lui Costandin vodă, iar au început a să întinde brăilénii pre pămîntul țării și au călcat hotarul.

1 au isprăvit și om. K 5 preumblîndu-să K alte sate|alte K 6 înapoi om. C 8 gătise|isprăvise K 9 curtea om. C 11 în om. C 15 i-au|au C 17 vel¹ om. C vel portar|portar K 22 nici cu|și K 24 o om. K 27 unchiul... lui Costandin vodă om. C 29 cu|și cu K 30 ș-au|s-au K 31 Cu om. K 32 și¹ om. K 33 pietri și hotară|semne și pietri, hotărîndu K 34 sémnele și hotarăle om. K vechi|vechi hotară K 35 a om. K 37 hotarăle K

Deci măria sa neputînd îngădui, au făcut știre la Poartă și s-au trimis un agă ca să caute treaba aceasta, cu care agă au trimis pre Mihai Cantacuzino vel spătar și cu alți boiari acolo împreună spre Brăilă de au căutat și au ales sémnele și hotarăle, puind pietri.

5 Iar după acéia cînd au fost al doilea timpu, brăilénii tot nu s-au putut așăza, ci s-au sculat o seamă de turci brăilénii de s-au dus la Poartă și au făcut jalbă.

Atuncea împărăția au rînduit pre un bei anume Isuf capigi-bașa împărătescu, carele era fecior lui Suliiman pașa, ce fusese mai nainte vezir.

f. 176 10 Deci venind beiful acesta // întii aicea la domn, priimitu-l-au cu cinste și cu daruri, om mare fiind, nădăjduind domnul că va face țărăi dreptate pre cum și el să făgăduia.

Și trimițînd domnul cu dînsul boiari anume pre Mihalcea vel stolnic, i Costandin vel sluger la Brăilă ca să caute treaba aceasta, după ce au
15 mersu acolo beiful acesta, dăspre o parte om tînăr fiind și de minte iușor, dăspre altă parte brăilénii mituindu-l, făcut-au după voia lor, mutînd hotarăle pre unde au zis ei, iar țara au rămas numai cu cheltuiala.

Atuncea dar măria sa Costandin vodă, trimițînd pre boiari la Odriiu, pre cum s-au zis și mai sus, pre lingă alte trebi și nevoi ale țărăi, făcut-au
20 jalbă și pentru aceasta, pentru că avea țara mare strîmbătate de dînșii.

Deci împărăția iarăși au trimis pre un capigi-bașa și un cadiu anume Movelă, ca să vie să caute judecata aceasta, și să facă dreptate. Și venind
capigi-bașa cu cadiful, trimis-au domnul iarăși pre Mihai Cantacuzino vel spătar și pre Costandin Ciorogileanul vel clucer, de au mersu cu dînșii
25 acolo împreună la hotar.

Iar turcii brăilénii n-au vrut să meargă la judecată nici cum. Deci
capigi-bașa și cu cadiful, făcînd cercetare cu amăruntul prin alți turci măr-
f. 176v ginéni și și pre unii din brăilénii, aflat-au pre brăilénii că au umblat rău
și au călcat hotarăle și le-au mutat pre unde au vrut ei.

30 Deci iarăși au pus de le-au mutat și le-au pus pe unde fusese întii mai nainte.

CAP. 34

Pentru mérgerea domnului la cetatea Cladovei den poruncă împărătească

<1695> 35 Deci cînd au fost leat 7203, la luna lui martie intr-al șaptelea an den domnia mării sale lui Costandin vodă, întimplindu-se a muri împăratul turcescu amume sultan Ahmet și puindu-se împărat sultan Mustafa,

3 și om. K 10 viind K întii|mai înainte K 13 cu dînsul boiari|boiari cu el K 22 Movelă K viind K 24 Ciorogileanul K 25 acolo împreună|denpreună acolo K 27 încercetare K prin|pre K 28 aflat-au pre brăilénii om. C rău om. C 33 domnului|domniei K

fecior lui sultan Mehmet și însuși împăratul gătindu-se să meargă la oaste asupra némților la Beligrad, trimis-au și domnului poruncă ca să meargă cu oaste la cetatea Cladovei, să o facă. Care cetate și mai denainte tot de țară au fost făcută, fiind iarăși măria sa Costantin vodă mers acolo din poruncă în trecuții ani, de o au făcut pre vrémea întru caré venise némții, și neputându-le sta împotrivă turcii carii să afla atunce acolo, iar ei însuși i-au dat foc de au arsu și o au năpustit și ei s-au tras mai jos, tot atuncea cind și némții au trecut aicea în țară. 5

Deci dar viind domnului poruncă ca aceasta, care s-au zis mai sus, ca să meargă și acum la Cladova, foarte peste puțină fiind, că încă vréme de iarnă era și cu multă nevoie era a să găti domnul și toată obștea, că încă iar//bă nu era și vita foarte slabă. Ci văzind o poruncă fără vréme ca aceasta, care nici odată n-au fost, dăspre o parte au trimis poruncă la Cornea Brăiloiul vel ban la Craiova, ca să meargă cu țara despre Mehedinți, la cetatea Cladovei, să să apuce să o facă, dăspre altă parte, numaidecît au trimis boiari la Poartă anume pre Costandin vel cliucer și pre Dumitrașco Caramanliul vel postelnic, pentru ca să facă jalbă ca doar ar lăsa pre domn ca să nu meargă, numai să rinduiască oameni și ispravnici să meargă să facă cetatea. Iar viziriul și cu chehaiaoa, oameni foarte răi și lacomi și varvari fiind, necum că aceasta n-au făcut, ci încă și altă răutate mare pre sāraca de țară au adaos, ca să ducă țara zaharea la Cameniță, care era o nespūsă nevoie, că cu zaharea și carăle ce trebuia a o rădica să o ducă, să făcea o sumă mare de bani, cît nu era puțință a să rădica. 10 f. 177

Și așa domnul tirăneștile lor porunci văzind, nu putea face într-alt chip, fără cît a mérge. Și numai pînă au făcut sfintele Paști au șăzut, la 24 de zile ale lui martie, fiind Paștile, iar după ce au trecut Paștile, îndată au purces măria sa la aprilie în 8 dni, pentru că și a doao poruncă-i venise cu un agă// împărătesc, una ca să rădice pre domn, alta pentru zaharea ca să să pornească. 15 f. 177v

Și această grabă mare și rădicare fără vréme nu pogorăia dăspre împărăție, fără cît numai din multa răutate și nesilnicie a veziriului și a chehaialei, că nu era puțință domnului a-i sătura după cel mare nesățiu al lor ce avea. 30

Deci așa, cu multă nevoie domnul cu oastea s-au rădicat și mergînd pînă la satul mării sale Potlogii, citeva zile pre loc au șăzut și iarăși de acolo rădicîndu-se au mersu pînă la Brîncoveni. Și acolo au venit veste domnului de la capichehaiale de la Odriiu cum că viziriul și chehaiaoa veziriului și cu alți ai lui, au căzut la urgie împărătească pre pierzare, ne mai răbdînd Dumnezeu răutățile lor și mîncăturile ce făcea creștinilor cu necontenitele creri și gréle porunci ei totdeauna într-această biată țară nu să mai curma de la dînșii, pentru multa lăcomie ce avea, a sorbi tocma și sîngele sāracilor. 35 40

1 fecior lui|feciorul K să|ca să K 2 asupra... Beligrad|la Beligrad asupra némților K 3 cu K, la C 5 intru om. K 8 némții... în țară|aicea în țară au venit némții K 9 poruncă ca|porunca K 11 încă om. C 16—17 Caramanliul L, Caramariul C, Caramallul K 17 ca³ om. K 19 cu om. K 25 mergirea K pînă|decit K 26 ale lui martie... Paștile¹|fiind Paștele ale lui martie K Paștile²|sfintele Paști K 27 la om. C -i|li K 31 nesilnicie|silnicie K 32 domnul C 37 Hodriiu C și¹] și cu K 37—38 și cu alți ai lui om. C 40 acéste biete țări K

Și nu era îndestulați cu atîta, ci și pre domn fără vréme și peste puțință la oaste-l rădicase pre vrémi réle și ploioase cu receli, de au perit vitele creștinilor, cît și mulți din slujitori s-au pedestrat.

f. 178 Ci poate fi că și // pentru acéle suspini și năcazuri ale creștinilor Dum-
5 nezeu la osîndă ca acéia i-au adus, că nu fieștece moarte mai ocărită au avut veziriul acela, ci omorîndu-l au poruncit împăratul de i-au lepădat spurcatul lui trup tocma în uliță, de au zăcut citva în véderea tuturor.

După acéia puind împăratul alt vezir, anume pre Mehmet pașa și altă chehaia, anume pre Ibraim agă, oameni buni și ticniți fiind, în-
10 ceput-au și jalbele a să asculta, carele domnul pentru pászurile țărăi trime- tea.

Că întii pentru zaharea făcîndu-se jalbă la dinșii că iaste peste puțință țărăi să o ducă, au lăsat zahareaoa să nu să ducă, numai să dea țara bani, adecă prețul zaharealei să să trimiță la Cameniță caré nu puțină ușurare
15 săracilor era, că nu era greul cel mare zahareaoa, cît era carăle și chiria care era să o ducă.

După acéia și după ce au mersu domnul acolo la Cladova și cetatea lucrîndu-se, nu multă vréme acolo au șazut, ci i-au venit ferman ca să lase oameni și ispravnici să șază să isprăvească cetatea, iar domnul să să în-
20 toarcă înapoi spre partea muntelui pre unde-s plaiuri ca să-și păzească țara de vrăjmași și de oameni răi, pentru că și hoțime // multă de unguri la munte să făcuse, făcînd multe răutăți și aicea pre hotarul țărăi și pre hotarul Țărăi Ungurești, țiiind căile și strimturile, de ucidea pre neguțători și alte multe răutăți făcea.

25 Deci lăsat-au măria sa acolo la Cladova boiari ispravnici anume pre Radul Izvoranul vel stolnic, i Radul Hrizii vel cliucer și cu o seamă de slujitori de pază și pentru alte trebi și porunci ce era acolo, iar domnul numaidecît s-au învirtejit de la Cladova, mergînd spre partea muntelui și puind pază tare pre la plaiuri, au prinsu un steag de hoți, ca vreo 50
30 de oameni, unguri, fiind foarte hoți răi și bine înarmați, nici unul n-au scăpat, ci cu căpitan cu tot i-au adus la domn. Deci carii s-au dovedit de hoți mai răi și s-au cunoscut și de unii păgubași, au trimis de i-au spînzurat la locurile acélea, unde au făcut răutatea. Den ceialalți, pre unii i-au trimis la ocnă, pre alții i-au pus la opreală.

35 Și așa fiind măria sa viitoriu pe supt munte, mers-au la mănăstirea Tismeana și de acolo au mersu la mănăstirea mării sale la Hurez. Și au șazut, făcînd cîteva zile și făcînd și sîm-Pietriul acolo.

După acéia sculîndu-se de acolo, au mersu la mănăstirea De-un
f. 179 Lemnu și // de acolo la mănăstirea Argeșului, pre care sfinte mănăstiri le-au
40 mai adaos măria sa și le-au întărit cu mile și cu podoaabe scumpe de biserică.

1 domnul K 2 oaste-l|oaste il K 3 pedestrit K 4 suspinuri K 5 fiece K 8 împăratul|împărăția K 9 altă|altu K pre om. K 12 făcîndu-se|făcînd K 14 ușurare om. K 19 să²|să să K 23 pre om. K 28 de la|de acolo de la K 31 de|den K 36 Tesmana K la² om. K Hurezii K 38—39 Den-un-Lemnu K 40 întărit|mai întărit K

Deci de la Argeş au venit măria sa la Piteşti şi tăbărind acolo, câteva zile au zăbovit şi după acéia s-au rădicat domnul de au venit la scaunul Tirgoviştii, la luna lui iulie în 20 dni, unde şi doamna mării sale venită era mai nainte cu câteva zile de la Bucureşti, împreună cu toţi coconii şi cu toată casa mării sale.

5

CAP. 35

Pentru a hanului iarăşi venire prin ţară

Iar cînd au fost la iulie în 28 dni, venit-au veste domnului că şi hanul Selim Gherii iaste viitoriu iarăşi ca să treacă prin ţară, să meargă duple împărăţie la Beligrad, măcar că într-acest timpu să fie avut şi ei grijă despre muscali, rădicîndu-se oşti moschiceşti de au mersu cu război asupra Azacului şi a altor cetăţi duple apa Niprului, şi era mare grijă tătarilor.

10

Iar de vrême ce de la împărăţie mersese hanului poruncă peste poruncă, să nu facă într-alt chip, ci numai să rădice să meargă, n-au putut să stea înpotriva poruncii, ci s-au rădicat împreună cu calga sultan de au mersu, // săvai că cu puţină oaste eră. Care dar veste la domn făcînd ştire de la margine că hanul şi cu calga sultan iaste viitor a trece prin ţară, numaidecît şi măria sa, boiari întru întîmpinare le-au trimis anume pre Vergo vel păharnic şi Iamandi vel portar, ca să afle cu slujbă lingă dînşii şi să le arate păsul şi slăbiciunea ţării, cîndai şi ei cu vreo milă s-ar arăta spre ţară să o mai uşureze dăspre orînduiala conacelor şi din pocloane a cere, care obicinuiţi era.

15

f.179v

20

Iar ei nimica spre jalba ţării nu s-au uitat, ci după a lor sălbătăcie şi năsilnicie, carii pureura asupra creştinilor lupi hrăpitori sînt, toate céle obicinuite ale lor mîncături ca şi mai nainte pe deplin le-au cerut. Şi domnul le-au plinit şi conacele şi pocloanele.

25

Deci mergînd ei pe Baltă pînă la apa Jiiului, la sat la Comoşténi, acolo i-au ajunsu veste duple urmă cum că muscalii şi cazacii fac multă stricăciune la cetăţile carele s-au zis mai sus.

Deci acolo s-au sfătuit şi s-au întorsu calga sultan înapoi cu o seamă de tătari, iar hanul cu o seamă de oaste de tătari ce au rămas lingă el, au trecut Dunărea pre la // vadul Diului şi s-au dus la Beligrad după împărăţie.

f. 180

Într-acest an au dat Dumnezeu şi lui Tucheli grofului cădere din cîntea lui care avea de la împărăţie, tocma ca luceafărului, de vrême ce şi

35

3 luna lui om. C 9 Selin Ghirei K 10 că om. C 12 a om. CL 14 să¹ca să K 16 cu om. CL 19 Vergo om. CL 20 s-ar|să vor K 21 dăspre|ei den K 22 a cere . . . era|care a cere obicuiţi era K 23 jalba ţării|a ţării jalbă K sălbătăcie|cruzie K 25 obicuiute K nainte|de-nainte K 27 ei|el K 31 de oaste om. CL 34 groful K

în urechile împăratului mersese cele multe răutăți ce făcuse mai nainte și peste toată vremea și în tot locul pe unde piciorul lui călcase în țara împăratului.

Deci socotind și împărăția că nici de un folos nu iaste, ci mai mult
 5 de stricăciune, îndată ce au mersu și el acolo la Beligrad cu oastea lui, ca să să afle cu slujbă lingă împărăție, n-au poftit împărăția slujba lui, ci au poruncit de l-au luat împreună cu făméia lui și cu cîtevași slugi ce au avut și dindu-l pe pază împărătească, l-au trimis la Țarigrad cum inima lui n-au
 10 pohtit, unde și săvîrșitul lui va fi, ne mai avînd scăpare de acolo, că drept iaste Dumnezeu și dreaptă iaste judecata lui. Așa sînt sfîrșiturile răilor și tiranilor. Iar oastea lui o au dat împărăția pre seama mării sale lui Costandin vodă, poruncind să vie, să fie supt ascultarea mării sale, de va pofti
 15 domnul să-și ție în leafă, iar de nu, să fie raia, săvai că mării sale nu i-au trebuit; iar și ei ca niște hoți // ce au fost, au venit pînă la un loc și apoi
 f. 180v au făcut carele încătro au putut, neavînd obraz ca să vie la domn, că-și
 15 știia jafurile și răutățile ce le făcuse în țară. Ci așa, toată gloata lui și strînsorea lui pre cum au fost hoțească și tîlhărească, așa și sfîrșitul i-au venit dinpreună cu stăpîn cu tot spre pierzare desăvîrșit.

CAP. 36

20 Pentru trecerea împărății pren țară și pentru călătoria domnului de au mersu înaintea împăratului, sultan Mustafa

Aflîndu-se dar domniia la Țirgoviște cu grija pazii dăspre Ardeal, cum s-au zis mai nainte, veste can fără nădêjde domnului sosêște de la
 25 la Capicchiaialele ce era cu oastea turcească, anume Enache Porfirită dragomanul și Iane căpitan de Odiove, făcînd știre cum că împărăția cu toată oastea turcească, întorcîndu-se, va să vie să treacă prin țară; pentru că
 30 fiind împărăția la Beligrad, cum s-au zis mai nainte, rădicatu-s-au de acolo cu toată puterea și au trecut Dunărea dă ceastă parte la Panciova, de au mersu la o cetate ce să chema Lipova, care era supt biruința neamțului,
 f. 181 luîndu-o de la // turci mai în trecuții ani și acéia o au luat cu războiu.

După acéia împărăția iar s-au întorsu la Timișvar, și aflînd o tabără nemțească ce era cu Viteran ghenărariul între Sebeș și Logoș, care era ca la vreo 6000 de nēmți numai.

35 Și așa numai au trimis pre un pașă, numeit Arbănaș ce să chema Mahamut-beioglu, fiind și Rumeli-beglerbei cu oaste asupra lor. Carii mergînd, nimic nu le-au putut strica, ci foarte rău nēmții i-au înfrînt.

7 făméia]muerea K cîteva K 12 să¹]ca să K 15 ca om. K 16 le om. K 18 dinpreună... tot]cu stăpîn cu tot denpreună K 23 can fără]ca fără de K 24 și² om. K 27 să treacă prin țară]pren țară să treacă K 31 luat]luat-o K

Deci făcînd știre împărăției, numaidecît însuși împăratul cu toată oastea împreună și cu hanul cu tătărimea, au mersu asupra lor. Care mare înșălăciune lui Viterani i-au fost, că nu știuse el că împăratul iaste, că s-ar fi tras înapoi, nu ar fi stătut îpotrivă-i cu acea oaste puțintică ce avea.

Iar de vrème ce norocul așa i-au slujit, nu era puțință într-alt chip a face, fără cît a să întîmpina cu dînsul, și foarte tare război au dat, cît s-au îngrozit și turcii, că 4 ceasuri războiul au ținut. Iar de vrème ce mulțimea turcilor pe de toate părțile îi coprinsese, pînă în cea de apoi, rânindu-se Viterani ghenărariul, atît cît a mai sta în fruntea oștii n-au mai putut sta, ci au dat dosul și oastea céialaltă nemțească ce rămăscse. Și // așa au fost izbînda turcilor, mulți din némți s-au omorît și s-au și prinsu. Și însuși Viterani ghenărariul au perit, neștiindu-se încă unde să fie căzut. Care, cum spunea și însuși turcii, că de nu ar fi perit el, nici într-un chip nu ar fi luat turcii acea izbîndă. 10 f. 181v

Însă acel război nici fără mare pagubă și piardere n-au fost și turcilor, că din capete au perit și de la ei Șain Mehmet pașa, cumnatul împăratului, Mahmut-beioglu, Rumeli-beglerbei și alți bei și capete multe alése au căzut. Carii fiind împăratul de față și cu hanul, la războiul acela și văzînd tare bătaia némților și fără voe le-au căutat a sta, siliți fiind de împăratul că-i va omorî de nu vor sparge pre némți, poruncindu-le să să bată și să năvălească pînă la moarte. 15 20

După acéia împăratul au arsu pălăngile anume Logoșul i Sebeșul, lăsîndu-le némții pustii după războiul acela, carele și mai nainte supt biruința turcilor era, apoi le luase némții.

Deci dar făcînd împărăția acéste izbînzi, nimic nu s-au mai contenit, ci înapoi s-au învrtejit. A căruia învrtejire și venire, nu era prentre-altă parte mai drept a fi și mai curînd a eși dintr-acéle părți, fără cît pre la Almaj să dea pre la Dimir Capi // și să vie prin țară să treacă Dunărea pre la Necopoe, cum socotise. 25 f. 182

Văzînd dar veziriul Mehmet pașa în ce chip întinsoarea împărăției iaste, numaidecît pre un agă la domn au trimis cu ferman ca să să rădice domnul să meargă să iasă înaintea la Dimir Capi întru întîmpinarea împăratului, să dășchiză drumurile să facă poduri pre la ape mari și la altele, să să afle cu slujbă lîngă împărăție de vrème ce împărăția pren țară-i vine și tréce. 30 35

Poate dar fiește ce înțelept socoti la cîtă grijă domnul să va fi aflat și ce fel de inimă mare trebuia a fi la o vrème ca acéia, fiind a méрге innaintea unii împărății. Întii că rădicarea era grabnică, fără dă véste și fără de nici o gătire. Alta, călătoria încă era lungă și vrème scurtă, gîndindu-se să nu cumva să apuce să între împărăția mai nainte în țară, și nu să va 40

1 însuși împăratul]împăratul însuși K 2 au mersu]s-au pornit K 3 i-au]au K iaste]au fost C 4 oaste puțintică]puțintică oaste K 7 război C 10 ci om. K oastea céialaltă]ceialaltă oaste K ce rămăse om. K 10—11 au fost]fiind K 15—16 n-au fost și turcilor]turcilor n-au fost K 17 multe alése]alése multe K 18—19 terea bătae a némților K 19 voe]voia lor K 20 nu vor]nu-i va K să să...năvălească]a să bate și a năvăli K 26 căriia K 27 la L, om. CK 28 Dimicar-pi C să treacă]să meargă să treacă K 29 cum]cum să K 31 la domn au trimis]trimite la domn K 33 drumul C pre om. K 34 țară-i]țară K 36 dar om. C să va]s-ar K 37 a fi om. C 38 era]i era K 40 să între împărăția]împărăția să între K

afla domnul să iasă mai nainte la hotar, unde era porunca. Și de vor cere niscare zaharéle, unde să putea afla în grabă, fiind și țara fugită și băjănită, ca acéstea domnul gindea. Însă spre Dumnezeu nădăduind, cela ce la multe întâmplări ca acéstea l-au luminat și l-au ajutat, numaidecît au
 f. 182v 5 început // a să găti de purces înnainte, pre cum i să poruncise, socotind că unde ar putea întâmpina pre împăratul cu toată putérea ce venea; întîi pre Pătru căpitanul za dorobanți Obedeantul de olac l-au trimis înnainte la Dimir Capi, ca să dreagă drumul (săvai că vel ban și cu Istodor căpitanul acolo tot dregea și purta acéle griji cît să putea) și să grijască de céle ce ar
 10 fi de tréaba împărăției.

După acéia și alți boiari au mai trimis anume pre Dumitrașco Caramanliul vel postelnic i Bunea vel armaș și pre alții cu cărți la viziriul, făcînd știre că și domnul iaste viitoriu și ca să se afle lingă împărăție pînă și domnul va sosi, și de olac i-au trimis.

15 Apoi și domnul pre Dumnezeu luînd într-ajutor, au purces la septembrie 23 dni cu o seamă de boiari și cu slujitorime, călărime, cîți s-au socotit de tréaba slujbei a fi, lăsînd la Tîrgoviște pre doamna mării sale și toată casa, lăsînd și pre pan Costandin Cantacuzino stolnicul și pre Ianache Văcărescul vel agă cu toată pedestrimea, împreună și cu o seamă
 20 de călărime, iar la București au trimis pre Șarban vel vistiariu, ca să fie ispravnic și purtător de grijă de ce vor fi trebile pînă se va întoarce domnia, fiind acolo și Costandin Ciorogirleanul vel cliucer // și Andrei vel
 f. 183 căpitan za cazaci, carii era de paza orașului.

Și așa, domnul de grabă s-au dus, 3 conace făcînd pînă la Brîncovéni,
 25 iar la al patrulea conac ajungînd pînă la pod la Iamnic ce iaste peste apa Jiului, întimpinat-au olăcari viind de la ordiia împărătească cu poruncă ca să să nevoiască domnul să meargă cu un ceas mai nainte pentru că împărăția intrase în țară și într-acea zi încă și purcesese de la Cerneți în jos spre Diu. Care grabă văzînd domnul, lăsat-au acolea carăle și alt agarlic ce au fost, împreună cu Diicul vel logofăt i Mihai Cantacuzino vel spătar și cu slujitorime și luînd numai o seamă de boiari și cu cîțiva slujitori,
 30 au mersu înnainte sprinteni, și cînd au fost la septembrie 27 dni, într-o vineri, ajuns-au domnul împărăția la Cușmir și cum au sosit la ordie au mersu numaidecît de s-au împreunat cu viziriul, carele întrebînd pre domn
 35 ce au fost pricina de au zăbovit cu venitul de oareși cînd făcîndu-i știre că împăratul vine și răspunzîndu-i că tîrziu au venit aga cu acea veste și calea dăpărtată fiind, alt n-au mai zis, fără cît că așa să întâmplă de multe ori ca la acélea. Iar a doao zi sîmbătă, rădicîndu-se împărăția de
 f. 183v la acel conac, au mersu la conacul de la Maglavit, la care co // nac

1 să]să-i K mai nainte]înnainte K vor]va K 3 spre]pre C 7 căpitanul]vel căpitan K 10 fi]trebui C 11 mai om. C 11-12 Caramanliul L, Caramariul C, Caramaliul K 16 luînd într-ajutor]într-ajutor luînd K 16 dni]de zile K slujitorime călărime]cîtăva slujitorime călări K cîți]cît K 18 pan om. K 21 de ce vor fi trebile om. K 25 la³ om. C 27 să să nevoiască om. C 28 și purcesese]purcesese și C 29-30 alte agarlicuri K 32 într-o om. K 33 ajunsau] au ajuns K 34 numaidecît]numaidecît domnul K întrebînd]au întrebat K 37 dăpărtată] departe K așa om. C întimplează C

s-au mai împreunat domnul și cu alte căpetenii ale împărăției, cu teftedariul cu reizu efendi și cu alți ca aceia dregători.

După acéia, tot într-acea zi au venit domnului ferman ca însuși domnul să meargă înaintea împăratului, să fie povățată pre unde va trece Dunărea și așa puternicul Dumnezeu au povățuit pre domn și l-au păzit 5 cu cinste după vrédnică slujba sa pînă la sfîrșitul și acei căi.

CAP. 37

Pentru conacele împărăției, care pre unde au fost anume pînă la Turnu, unde au trecut împărăția decindea dă Necopoe

Însă de vréme ce cu cale iaste și conacele anume să să spue pre unde 10 au mersu împărăția, iată așa le punem și le numim care pe unde au fost orînduite. Rădicîndu-se dar împărăția de la Maglavit, au mersu la conacul de la Hrast, unde iarăși pre domn veziriul l-au chemat de s-au împreunat, avînd multă voroavă pentru trebile țării și ale împărăției. De acolo au mersu la conacul de la Măceș. La acest conac s-au împreunat domnul cu 15 hanul Selim Ghirei, avînd și el multă voroavă pentru țară și pentru trebile împărăției, la care conac au trimis împăratul pe hasichi aga de au întreat pre domn deosebi și de alte tre//bî ale lor împărătești. f. 184

De acolo au mersu la conacul de la Ciobanul înpotriva Oreavei, trecînd apa Jiiului pre din jos de mănăstirea Sadovei, pre pod mereu, 20 carele domnul mai nainte trimisese de-l făcuse, pre Calotă logofătul Belcineanul și pre Dumitrașco căpitanul Hărgitoianu și Preda Zătoreanul vâtaful bănescu al scaunului Craiovei și alte căpetenii. De acolo au venit la conacul de la Orlea ; aicea au chemat veziriul pre domn de l-au înbrăcat cu caftan împreună cu 12 boiari de întoarcere, căci de la Turnu era să-i 25 dea voe să să întoarcă în țară-și la scaun, arătînd viziriul și făgăduințe de milă spre țară, zicînd că împărăția va face multe mili țării pentru slujbele și altele ce au arătat și au făcut domnul.

După acéia au venit împărăția la Turnu, trecînd apa Oltului pre pod stătător, carele iar domnul trimisese mai nainte boiari de-l făcuse, anume 30 pre Bunea vel armaș și pre Pîrvul logofătul Fărcășanul și pre Barbul pitarul Birsescul și pre alți boiari căpetenii.

Sosînd dar împărăția la Dunăre la Turnu, înpotriva Necopoei și stînd domnul cu boiarii și alte căpetenii ce era lîngă domn, s-au închinat împăratului și în dată cum au dăscălecat împăratul în vad, au chemat 35 pre domn de l-au înbrăcat // cu caftan, dîndu-i și ferman de domnie noao. f. 184v

1 domnul și domnul K cu²]cum cu K 5 așa om. C puternicul Dumnezeu]Dumnezeu puternicul K 9 împărăția om. K dă]la K 10 spue]pue K 12 dar om. C 13 l-au]au K 14 ale]a K 16 Silin K 20 jos de mănăstirea]josul mănăstirii K 21—22 Belcineanul]Bilcirescul K 22 și²] i K 30 mai nainte om. K 33 dar]deci K

Datu-i-au și voe să să întoarcă la scaun înapoi. Și așa, după acéia împăratul puindu-se în caic, au trecut Dunărea de céia parte la Necopoe, iar domnul încă 3 zile pre loc acolea cu tabăra- și de o latură în cîmpu au mai șazut ca să-și caute cu vistieria împărătească de multe ale țării

5 trebi, păsuri și gréle nevoi ce avea nespuse.
Atuncea, acolea cît au mai șazut și cîțiva némți de la turci și de la tătari au răscumpărat, întru carii au fost și un Ioan Conrad Huber îl chema, ce era comisar oștii nemțești, adecă ca un vistiar mare, cum îi zic, de toate trebile oștii el purtător de grijă fusese și alți oameni de

10 cinste, căpitani s-au răscumpărat.
Deci la octomvrie 7 dni au purces și domniia de acolo, sculindu-se s-au întorsu înapoi, viind iarăși pre la Brîncovéni la Tîrgoviște, unde la octomvrie 13 dni cu mila și cu ajutoriul lui Dumnezeu sosind și pre toți ai casei mării sale împreună și cu altă boerime ce era acolo sănătoși aflîndu-i, pușintel mai șazînd, deci cu totul s-au rădicat de au venit la scaun la București la octomvrie în 20 dni, întrînd cu alai mare și frumos, după cum s-au cuvenit și obicină iaste.

f. 185 Și după ce la curtea domnească au intrat și în scaun au șazut, // dat-au de s-au citit fermanul împăratului care i-l dedese de înnoirea domniei, 20 în divanul cel mare, în auzul tuturor, fiind mitropolitul țării, chir Theodosie și toată alaltă boerime și căpeteniile și slujitorimea la orînduiala lor stîndu. Și cu tunurile și cu pușcile dînd, s-au făcut bucurie de obște, toți dînd laudă și mulțumită lui Dumnezeu celui a tot puternic, carele toate după adîncă înțelepciunea, bunătatea și voia sa le tocméște, le poartă și le face.

25

CAP. 38

Cum au venit într-acest an multe porunci de la împărăție, céleri de bani și de altele de au venit țara la mare greu și de trecerea tătărălor iar prin țară și de mérgerea domniei la Tîrgoviște

<1696> 30 După acéia dar avut-au domniia pace și liniște de iarnă, iar cînd au fost dăspre primăvară, încă de la luna lui februarie leat 7204, începînd turcii iarăși a face gătire de oaste în multe părți, multe gréle orînduiale pre această ticăloasă țară au rînduit, nu numai cu dări de bani mulți a da, ci și cai mulți și boi și oi și cară multe cu boi deosebi, unele să să trimiță la Beligrad, altele la Timișoară, altele la cetățile de la Voziia, fiind

f. 185v 35 poruncă ca să dreagă acéle cetăți. Și asupra // acestora venea fermanuri după fermanuri cu grabă mare, tot cu agi de la împărăție, cît și domnul și boiarii își pierdea mintea și sfatul, mirîndu-se care poruncă va să facă mai nainte,

1 voe|voe ca K 3 tabăra-și|tabăra K laturi K 8 mare om.C 9 oștii|ce sîntu ale oștii K 14 era acolo |acolo era K 15 mai șazînd|au mai șazut K de|și K 16 dni om. K 19 care i-|care-i K 20 auzul |auzirea K 21 altă C 22 stîndu om. C 28 méрге C 29 dar om. C 30 după februarie loc alb în K leat|dni, leat K 31 iarăși a face|a face iarăși K 32 cu dări de bani mulți|sume de bani au rînduit K 33 osebi K să² om. C 35 să|să K 37 va. . .nainte|mai înaintea să facă K

toate gréle fiind și grabnice, carele nu s-au mai pomenit mai nainte ca aceste greutăți pre această săracă de țară, săvai că de va fi fost păs și împărăției mai nainte, iar s-au fost rădicat ca acestea cu țara Moldovei și cu țara Ardealului.

Iar în vremile acestea, ajungînd țara Moldovei la mare slăbiciune 5 de multe și nespuse călcări și păzi, cînd de tătari, cînd de lési și țara Ardealului fiind supt stăpînirea némților, rămas-au tot greul pre această țară, și numai de aicea le cerea toate cîte le trebuia. Care nu putea zice nimenea că va mai sta cineva pre pămîntul acesta, începînd și satele a să răsipi de păsul ce era pre țară, pentru că jalbele domnului și ale săracilor 10 nu să asculta la cei mari stăpînitori, căutînd ca niște lupi răpitori numai să-și plinească ale lor cîte le trebuia, ci numai la Dumnezeu le era nădejdea. Și măcar că cu nespuse nevoie a săracilor, iar și cu multă nevointă și chivernisire a domnului au ajutat Dumnezeu de s-au rădicat toate // céle peste puțință porunci.

Într-această iarnă s-au întimplat mazilie și lui Costandin Duca 15 f. 186 vodă den Moldova, ginerile mării sale lui Costandin vodă Băsărab, pentru că nu putea să plinească poruncile cîte și de acolo împărăția cerea. Că în domnia lui era totdeauna a să străjui cînd de lési, cînd de tătari, cît însuși pohtea să să lipsească de acea domnie, văzînd că de ce mergea, țara i să pustiește și nevoile să îngreuiază.

Deci au dat împărăția domnia lui Antioh, feciorul lui Cantimir, iar Costandin vodă s-au dus la Poartă și i s-au făcut priimință bună de cătră împărăție. Și rădicîndu-și pre doamnă-sa și toată casa lui, datu-i-au împărăție voe să șază la casa lui cu pace în Țarigrad. 25

Iar cînd au fost la luna lui mai, avînd domnia ceva răsufare, după ce toate poruncile împărătești plinise, cum s-au zis mai sus, eșit-au domnul în primblare spre satul mării sale Obileștii, vreo 10 zile zăbovind.

Deci numaidecît iarăși un agă de la împărăție soséște, anume Mehmet aga, ce era cumbaragi-bașa împărătescu (care den frîncu să turcise) 30 cu poruncă împărătească la domnu viind, ca să gătească domnul din țară 100 000 de chile de zaharea, o seamă să să stringă la București și // f. 186v o seamă la Țirgoviște, să fie de tréaba oștilor, avînd împărăția gînd să vie pre aicea prin țară, să treacă la Ardeal, ca de va putea, să ia Ardealul de supt stăpînirea Neamțului. 35

Iar apoi nu pre cum pohtea ei a face le mergea, ci pre cum vrémea îi chema, așa urma, că cea mai mare grijă a lor era tot dăspre Beligrad.

Drept acéia, înțelegînd că némții merg asupra Timișoarei, s-au pornit împărăția spre Beligrad a merge cu toate oștile, trimițînd și la hanul poruncă ca să trimită o seamă de tătărime să meargă cu împărăția, pentru 40 că hanul nu putea să vie, avînd iarăși păs dăspre muscali, viind iarăși gréle oști muschicești asupra Azacului și avea tătărăi grijă mare să nu aibă primejdie dăspre dinșii.

1 toate]tot K mai¹ om. K 2 pre]prin C 7 supt om. C stăpînirea]biruința K 9 cinevaș K 12 le² om. C 13 nespuse nevoi K 17 den]de la K 18 înplinească K 20 însuși]insuși el K merge K 24 lui]sa K 28 preumblare K 30 den]de C frîncu]frînci K 32 să² om. C 35 stăpînirea]biruința K 37 grijă a lor]a lor grijă K 38—39 s-au pornit]cu toate oștile s-au pornit și K 40 tătărime]tătari K 42 grijă mare]mare grijă K

Drept acéia și puțintică oaste tătărăscă s-au rînduit dupre împărăție, rădicînd pre ial agasi de la Bugeac cu o séamă de tătari de au mersu după împărăție. Căroră fiindu-le trecerea iar prin țară, iar pagubă domniei și țărăi s-au făcut, trimițîndu-le pocloane și conace făcîndu-le, după

- 5 păgînescul lor obicei, fără alte jafuri și stricăciuni, ce sînt obicinuiți a face creștinilor pre unde ar ajunge ei.
- f. 187 Iar domnului venindu-i poruncă împărătească // ca să iasă din scaun să vie spre munte la plaiuri, să păzească țara, s-au rădicat de la București și au venit la Tîrgoviște la luna lui iulie 11 dni.
- 10 Și îndată după venirea mării sale, venit-au vête de la margine că mai vine un sultan, anume Șaipazu-Gherei, feciorul hanului, iar cu o séamă de tătari să între în țară, să meargă după împărăție. Căroră și lor le-au rînduit vite de conace și le-au trimis și pocloane înnainte, bani și altele ce s-au obicinuit păgîinii a lua, de cînd s-au început oastea Beciului.
- 15 Și acest sultan n-au priimit să ia mai puțin, ci tocma ca și hanul cînd ar fi, au cerut să-i dea, arătînd laudă și spăimîntări că de nu i să va da după cêrerea lor, să vor tinde și spre București a veni, și vor face multe réle.

- Drept acéia și domnului de nevoe îi era a trimite ca să-i plinească
- 20 pofta pentru folosul biiatei țări. Carele pre la Dîiu la 10 zile ale lui avgust au trecut Dunărea, mergînd la Beligrad după împărăție.

CAP. 39

Cum au mersu împăratul sultan Mustafa la Beligrad și războiul ce au făcut turcii cu némții

- 25 Iar împărăția încă la iulie 23 dni sosind la Beligrad, făcut-au sfat
- f. 187v să meargă să lovească la Petrovarodin. // Apoi numaidecît venindu-le vête cum că oștile nemțești au mersu asupra Timișoarei de o au ocolit, lăsat-au déciia împărăția sfatul cel dintii și numaidecît 27 dni ale lunii lui iulie, s-au rădicat cu toată putérea și trecînd Dunărea de ceasta parte,
- 30 au mersu spre Timișoară. Némții, cum au prinsu de vête că mergu turcii, au lăsat Timișoara și s-au tras mai la cîmpie ca pentru să să lovească cu tureii, că nici la dînșii nu era proastă putére și gătire, fiind duca de Saxoniia cap mai mare oștilor. Care aflînd turcii, vrut-au să mai facă înșălăciune ca doar ar apuca o fărîmă de izbîndă, ca și în trecutul an.
- 35 Și aflînd de o tabără mai mică nemțească ce era la Titel, pre apa Tisei, pornitu-s-au a mêrge asupra acelora. Iar nici cu acel sfat n-au putut ni-meri, că tabăra cea mare nemțească încă s-au pornit după dînșii, căci

1 oaste om. C 6 ar|a K 9 luna lui om. C 11 iar|și K 12 să²]ca să K 13 înnainte bani|bani înnainte K 16 să-i]să i să K 17 vor¹]va C spre|spre în K 19 de nevoe om. C 21 Dunărea om. C 26 să¹]ca să K 28 lunii om. K 34 înșălăciuni K ar om. C și om. K

că turcii muncea ca să înşale pre némþi, iar némþii muncea să-i coprinză la acéle locuri, să-i bată.

Aşa dar, văzînd turcii că s-au scăpat de sfatul lor şi vrémea îi strimtează, şi némþii venea asupra lor, le-au căutat a sta de război faţă la faţă şi au făcut meterez de cară.

Deci cînd au fost la avgust 16 dni, s-au lovit némþii cu turcii şi s-au făcut război înfricoşat, făcîndu-se mare omor, // pre cum au spus cei ce acolo în război au fost, că 2 şi 3 părţi vor fi căzut de turci şi o parte dă némþi, cît zic că de nu ar fi înnoptat curînd într-acéia zi, ar fi fost izbînda némþilor. Ci înnoptînd, s-au contenit războiul, némþii încă sfîrşînd zahareaoa, căci vreo 20 de zile trecuse cît au umblat din loc în loc pînă a să lovi cu turcii, în noaptea acéia s-au mai tras înapoi ca să-şi mai ia zaharea, gîndînd că să vor trage turcii după dînşii ca să iasă la loc mai larg, să să bată, că acolo era strimtoare.

Iar turcii nimic n-au mai stătut, ci s-au învirtejit înapoi. Şi aşa izbînda nici a unora, nici a altora au fost, că după întoarcerea turcilor, nici némþii nimic nu s-au mai mişcat a merge după dînşii.

Căzut-au dar într-acest război capete mari şi de la o parte şi de la alta ; că de la turci au perit Mustafa paşa, fratele viziriului, şi s-au rănit inicér aga şi alţi paşi. De la némþi încă au perit Haizler ghenărariul şi Bolot ghenearariul. Şi aşa, într-acesta chip şi războiul dă estimpu s-au întîmplat.

Deci întorcîndu-se turcii înapoi la 28 dni ale lui avgust, au trecut Dunărea la Beligrad şi acolo sosînd înpărăţia cîtăva vréme au stătut pentru ca să vază dă némþi încătrosă vor mai porni şi ce vor face.

Şi aşa // stînd ei pre acea socoteală, le-au sosit véste de la hanul cum că viînd înpăratul Moscului, ţar Pătru însuşi, cu putere mare asupra Azacului şi încungiurîndu-l cu război, n-au putut nici turcii ce s-au aflat acolo, nici tătaraşi să mai stea înpotrivă, ci cu sabiia l-au luat. Care véste la mare grijă şi turburare au adus şi pre înpăratul şi pre toate căpeteniile céle mari, cît nimic n-au mai zăbovit înpărăţia la Beligrad, ci s-au rădicat cu totul la septemvrie 21 dni de s-au dus la Odriiu, sosînd acolo la octomvrie 15 dni.

Iar domnia aflîndu-se toată vara cu pace la Tîrgovişte, îndemnatus-au a face heleşteul cel mare de la Ilfov, lîngă Fîntîna Ţiganului, carele mai nainte vréme era făcut de răposatul Costandin vodă cel Bătrîn şi au stătut pînă la Radul vodă sin Leon vodă. Deci acest Radu vodă au pus de l-au tăiat şi apoi nu l-au mai dres, ci l-au lăsat de s-au stricat de tot. Iar măriia sa Costandin vodă au pus de l-au făcut de iznoavă, foarte lucru frumos şi minunat.

Apoi viînd vrémia culesului viilor, au mersu măriia sa şi la Piteşti înpreună cu doamna mării sale şi cu toată casa şi cu toţi boiarii, de au fost la culesul viilor acolo şi iarăşi, fără zăbavă s-au învirtejit la Tîrgovişte.

1 să-i]ca să-i K 6 16]în 16 K 9 curînd într-acéia zi]într-aceia noapte K 13 mai om. C 16 au K, n-au C 18 dar]dar şi K 19 rănit]rănicit C 21 Bolod ghenărar K 25 încătros K 28 încungiurîndu-l]încungiurînd K războac K n-au]n-au mai K 29 mai om. K 32 21]în 21 K acolo om. C la om. K 33 15]în 15 K 34 Tregovişte C 37 sin Leon]feciorul lui Alion K 41 culesul K

f. 18^r <1696> Și preste scurtă vreme s-au rădicat măria sa de au venit la // scaunul Bucureștilor la octomvrie 29 dni, leat 7205.

Însă nici dăspre toamnă n-au putut fi măria sa și țara fără de su-părare despre turci. Ci iar au început a veni agi de la împărăție cu fer-manuri de céleri de bani, de care măria sa iar au făcut cum au putut și s-au mîntuit.

CAP. 40

Pentru zidiri ce au făcut măria sa și alte lucruri care le-au săvîrșit într-acest an

10 Într-acest an al optulea den domnia mării sale s-au săvîrșit și mănăstirea care au făcut măria sa la tîrgul Rîmnicului, unde să proslăvește Adormirea născătoarei de Dumnezeu stăpînei noastre, care iar din pașiște și din temelie o au zidit împreună cu unchiul mării sale, Mihai Cantacuzino, vel spătar, însă mănăstire mare și cuvioasă, cu chilia
15 de piatră și cetate împrejur. Pentru că fiind și în loc ca acela de iaste în calea oștilor, și mai mult a tătarălor, drept acéia, măria sa pus-au nevoie de dinpreună cu unchiul mării sale ce s-au zis mai sus, de o au făcut cu tărie, ca multora scăpare și apărare să fie; caré cu mile întă-rind-o și cu toate cum să cade, împodobind-o, la sfinta și dumnezeiască
20 mănăstire de la muntele Sinai o au închinat, spre vécinica pomenire.

f. 189^v Și iarăși într-acest an au săvîrșit // măria sa mănăstirea ce să chiamă Mamul, ot sud Vilcea, care iaste hramul celui dintru sfinți părintele nostru Nicolai Miralichiischi ciudotvoret, care mai nainte era făcută mănăstioară dă lemn și să trăgea dăspre Buzești, și véche fiind de demult,
25 să stricase. Iar dumneaei, jupîneasa Stanca, maica mării sale, o au făcut de iznoavă, însă iar de lemn. Iar măria sa, după acéia, mai trecînd cîtăva vreme, tot nu o au lăsat a fi de lemn, ci au pus de o au făcut de piatră dănel temelie, o au săvîrșit cu toate céle ce-i trebuescu.

30 Mai făcut-au măria sa pre lîngă altele și aceasta însă tot într-acest an; la tîrgul Focșanilor era lipsă mare de apă de băut, cît foarte rău trăia oamenii acolo, că și apa care să afla acolo era sărată și rea, nu numai cea curătoare, ci și puțurile de făcea, tot apă așa rea era.

3 fără de]despre C 4 despre]de la C 5 iar om. K 6 s-au mîntuit]tot le-au rădicat K 12 născătoarei de Dumnezeu]cei de Dumnezeu născătoare K 15 și² om. K 16 măriia sa pus-au]au pus măriia sa K 17 împreună K 19 cum să cade om. C 20 Sinaii C spre]întru K 21 iarăși]iarăși tot K 23 ciudotvoret]făcătoriu de minuni K 23—24 făcută mănăstioară]mănăstioară făcută K 24 de L, om. C de demult]și K 25 maica]muma K 26 mai]iar K 27 au²]o au K 28 temelie]temelie și K ce-]ce K 30 acest]acel C 32 apă om. C

Deci mǎria sa vǎzînd o lipsǎ mare ca acéia și nevoe ce avea creștinii de apă, nu s-au lenevit a face o pomană ca acéia, nici la cheltuială nu s-au uitat, ci au pus cu toată nevoița meșteri fintînari, de au adus o fintînă foarte cu apă bună și îndăstulată fiind. Acea fintînă era departe de tîrgu, cale de 2 ceasuri. Și au făcut mǎria sa fintînă acolo //minunată și vrédnică de pomană, care n-au fost mai nainte, și iaste tuturor oamenilor de ajunsu nu numai cestor dincoace ce și celor din Moldova și călătorilor adăpare bună și îndăstulată și mǎrii sale sufletească folosință. 5 f. 190

CAP. 41

Pentru nevoile ce s-au întîmplat țărâi într-acest an de la turci și pentru călătoria domniei ce au călătorit la Cerneți și de războiul ce au avut turcii cu némții și estimpu 10

Deci cînd au fost într-al 9 an din domnia mǎrii sale, leat 7205, iar să îngreue țara cu multe dǎri de la Împărăția Turcului mai cumplit de cum fusese în ceialalți timpi, pentru gătirile oștilor ce avea și spre partea némților și spre partea muscalilor, cît putea zice cineva că nu va să mai rămie în țară nici bou, nici oae, nici cal, nici nimic, fără bani ce să da pre unde să rînduia, de care să afla domnia și boiarii la mare grijă că nu le vor mai putea scoate la cap. Și iarăși cu ajutoriul lui Dumnezeu, toate pre rînd s-au rădicat. <1697> 15 20

Deci avînd domnia răsufolare, după ce toate poruncile înplinis, după obicei ce avea, primăvara la luna lui mai, au eșit în primblare. Mers-au cum și alte dǎți, la satul mǎrii sale Obileștii cu toată casa mǎrii sale și // cu boerimea. f. 190v

Ci n-au fost cu tihnă nici acea primblare a domnului, că încă mǎria sa fiind la Obilești, iar la București venise un agă de la împărăție, cu poruncă ca să rădice pre domn cu grabă, să meargă la Cerneți, pentru că rădicîndu-se o seamă de hoțime ce să ținea dă némți, dăspre partea Hațagului, au mersu de au lovit un oraș ce să chema Oreaova, decindea de Dunăre în Țara Turcească, de au făcut mare stricăciune și pradă, luînd pre cadîul și pre alți turci de acolo, de i-au dus cu dinșii. 25 30

Care vête mergînd la împărăție, oarece turburare au făcut, și numai-decît împărăția au trimis pre acel agă ce s-au zis mai sus, la domn cu poruncă ca să meargă cum mai curînd cu oaste spre Cerneți, ca doar de vor fi trecut acei hoți spre partea țărâi, să-i cuprinză și să-i strice, să nu scape. 35

1 mare om K 4 foarte cu apă bună]cu apă foarte bună K era om. K 7 de ajunsu om. C 11 călătoriei C 12 și estimpu om. C 14 încumplit K 15 gătire K 17 cai K 18 mare om. K 19 mai om. K 21 poruncile înplinis]poruncise C 22 obiceiul K au eșit]a eși K preumblare K 25 tică K primblare]șire K 31 pre]și pre K 33 acel]un K

De a căruia turc venire făcîndu-se domnului știre de la boiarii de la scaun, îndată și domnul au porces de au venit la București și cum au văzut porunca împărătească, nimic n-au mai zăbovit, ci numaidecît s-au gătit și au porces la mai 27 dni de au mersu la Brîncoveni și de acolo
 5 au trimis nainte pre Istodor căpitanul za Rușii de Vede cu o seamă de slujitori, acolo, dăcîndea dăspre Oréova și spre Diu, în preajma acelor
 f. 191 hoți de s-au înpreunat cu pașa de la Diu. Și făcînd pază tare au și // prinsu cîțiva dintr-inșii și i-au trimis la împărăție.

După acéia măcar că nu s-au mai simțit hoți, iar domnului tot
 10 îi era a merge după poruncă, și rădicîndu-se de la Brîncoveni au mersu la Craiova și de acolo la Cerneți, pentru că și împărăția purcesese de mergea în oaste iarăși la Beligrad asupra némților. Pentru acéia au mersu și domnul la Cerneți să să afle din poruncă.

Atuncea fără de nădejde au ajunsu pre domn veste foarte amară
 15 de la Țarigrad că au murit fiica mării sale, doamna Mariia a lui Costandin vodă, feciorul Ducăi vodă, care veste rumpere de la inimă părinților au fost, că e mult a zice de intristarea și jalea ce au avut pentru fiica lor cea iubită și dorită, că nu o văzuse de 4 ani și au murit într-o streinăătate. Și nu era a să potoli acea fără de mîngîiare plîngere și întristare cu altcevași, fără cît iar cu mîngîierea celoralalte odrasle ale măriilor
 20 sale ce vedea înaintea ochilor, pînă la 10 coconi și cocoane. Și cu multa înțelepciune ce avea, au mulțumit lui Dumnezeu, celuia ce stăpînește și moartea și viața, lăudînd și slăvind pre Dumnezeu și mărînd numele sfinției sale.

După acéia mergînd la Cerneți, au șazut acolo pînă la septemvrie
 25 în 20 dni. Deci venînd // veste domnului de la capichehaialele ce avea lîngă veziriul că împărăția au trecut Dunărea de s-au dus pre apa Dunării în sus spre apa Tisei, la cetatea Titelul, s-au sculat de la Cerneți de au venit la apa Jiului, la Țîntăreți și acolo au șazut pînă cînd au auzit
 30 că ș-au luat turcii plata iarăși de la Dumnezeu, ca și de multe ori. Săvai că niciodată n-au pățit ei bătae ca acum și zdrobire de la némți, care sînt vrédnice a să scrie în ce chip întîmplările războiului acestuia au fost, că putem să zicem : «pre cine va să piarză Dumnezeu, îi ia sfatul » ;
 35 pentru că bătaia într-acest chip le-au fost, că după ce au sosit împărăția la Beligrad la iulie 31 dni strîngîndu-și toate oștile acolo, în multe feliuri să sfătuia încătro va merge, că atîta li să înălțase trufiia, cît socotea că ori în ce parte vor merge, vor prăpădi tot și să vor întoarce cu mare izbîndă.

Și așa, la avgust în 9 dni au trecut împărăția pre podul ce făcuse
 40 preste Dunăre la Panciova. Și acolo șazînd o săptămînă, au rumt ca să meargă drept la apa Tisei. Și purcegînd de la Panciova, la avgust 16 dni sosînd la apa Tisii, numaidecît au făcut pod preste Tisa și tre-
 t. 192 cînd Tisa de céia parte, au luat cetățuia Ti//telul, în care era puțintică

1 făcîndu-se|făcînd K 3 mai om. C 4 27]în 27 K. la]pre la K 5 za]de K 6-7 în preajma acelor hoți ... de la Diu om. C 16 veste|vestire K de la]de K 17 e]este K 18 într-o]în K 20 iar om. C 23 pre Dumnezeu și mărînd om. K 26 în om. K 27 apa Dunării pre] Dunăre K 28 spre]pre K 29 cînd om. C 31 n-au pățit...ca acum]ca acum n-au pățit ei bătae K 34 acest]acestași K le-au]au K 36 cit]cit să K 37 ori]au K 39 în om. K ce]ce-l K 40 preste Dunăre om. C rumptu K 41-42 avgust 16 dni]16 dni ale lui avgust K

oaste nemțească și sîrbi. Și sculîndu-se de acolo de la Titelul, au tras iar la Dunăre, la un loc ce să chiamă Cobila din jos de cetatea Pătruvaradinul. Și acolo făcînd mari meterezuri înprejurul taberii lor, au șazut cîteva zile, făcînd sfat ca să treacă Dunărea iar de ceia parte, ca să să apuce de cetatea Pătruvaradinul să o bată.

5

Și așa, trimisese să aducă podul cel ce era preste Dunăre făcut, dă trecuse pã la Panciova, ca să-l întinzã preste Dunăre, drept acel loc unde era ei, ca să treacă la Pătruvaradinul.

Deci aceasta înțelegînd nēmții, de unde era cu tabăra lor spre Săghe-
din, cum că turcii vor să treacă la Pătruvaradin, sculatu-s-au Evghenie
prințepul de Savoii, carele era mai mare cap oștilor nemțești, și cu alalți
ghenărari ce mai era înpreună cu dînsul și cu toată oastea, de s-au pogorît
și ei asupra Pătruvaradinului. Deci de acea viitoare a nēmților înțelegînd
turcii, au încălecat însuși veziriul Mehmet pașa cu alalți veziri și cu alalți
pași și cu toată oastea turcească citã era cãlãrime, lãsînd în șanțu numai
pre împãratul cu pedestrirea și au eșit înnaintea nēmților // ca să-i
zãticneasã, să nu poată merge supt Pătruvaradinul. Ci nimica n-au
putut să-i zãticneasã, că pre cum era nēmții rînduiți, au mersu drept
înpotriva Pătruvaradinului, în malul Dunării unde era, podul nemțescu
făcut preste Dunăre supt Varadin. Și acolo s-au conăcit, neputînd turcii
necum vreo zãticneală să le facã, ci nici măcar un om dintr-însii să ia.
Și așa s-au întorsu viziriul cu rușine înapoi iar la tabăra lor.

10

15

f. 192v

20

30

Atuncea au cunoscut turcii că céle ce socotea ei mai nainte să facã,
nu le vor putea săvirși după rea pofta lor, că văzurã puterea nēmților
ce iaste. Ci numaidecît întoarserã sfatul lor cel trufaș a începe să să
poarte în meșteșuguri și în tãlpizii. Și socotirã să să întoarcã înapoi
pre apa Tisii în sus, ca să strice tîrgulêțe și sate ce ar gãsi, și pînã a
sã întoarce nēmții după dînșii, ei să treacă iar Tisa, socotind cu acele
tîrgulêțe și sate ce ar strica, că au izbîndit și să să întoarcã înapoi.
Ci acea socoteală au fost spre peirea și stingerea lor.

f. 193

35

40

Și așa numaidecît, într-acea noapte, au purces de la Cobila la
avgust 28 dni, și mergînd pre apa Tisii pînã la un oraș ce să chiamã
Sentea și lovînd orașul acela fără veste, l-au // arsu și au omorit ș-au
zdrobit pre toți oamenii ciți au aflat într-acel oraș cu mare crudãtate,
și alte sate ce mai era înprejurul Senteii, asemene le-au stricat. Și iarãși
au făcut pod peste Tisa acolo la Sentea. Și împãratul cu cãlãrimea au tre-
cut podul acela peste Tisa, de ceasta parte, despre Timișoară, lãsînd din-
colo de Tisa toată pedestrirea, enicerii, gebegiii, topcii, arbãnașii, bos-
neagii și pre însuși vizirul cu alte capete, fiind și ei să treacă a doao zi
dupã înpãrãție. Ce fiind voia lui Dumnezeu ca să să rușineze trufiia lor
cea mare și să ocãrascã sfaturile lor céle dășarte, cînd au fost zi întii a lui
septembrie, începutul anului nou, 7206, s-au pomenit ocoliți toată pedes-

<1697>

2 chiama K josul C 4 iar de; în K 13 Pătruvaradinului | Varadinului K 17 merge | a merge K 18
nēmții rînduiți | rînduiți nēmții K au mersu | a merge K 19 Pătruvaradinului | Varadinului K 24
rea om. K 25 să² om. C 28 ei | iar ei K 30 spre ed. : pã C, de K 31 acea | aceiași K 32 un oraș | la
orașul K chema C 33 acela om. C 33-34 și au omorit . . . au zdrobit | au zdrobit și au omorit
K 35 mai om. C 38 topcii om. C 41 lor om. C 42 7206 om C.

trimea acéia a lor de oastea nemțească, neavînd veste nimic de oastea nemțească că vine asupra lor. Pentru că ghenărariul cel mare al lor, Evghenie, și cu alalți ghenărari, prinzînd de véste de unde era, denpotriva Varadinului, pre cum s-au zis mai sus, s-au luat și ei după turci cu socoteală ca aceasta, unde i-ar ajunge să-i bată cu mare îndrăzneală. Și

f. 193v 5 apropiindu-se de acolo de unde era pedestrima turcească, au cuprinsu mai nainte pre un Cuciuic Geafer//pașa, care era de strajă cu vreo 200 de oameni, luîndu-l cu toți oamenii aceia ce era cu dînsul, nescăpînd nici unul, să meargă să spue turcilor de venirea némților asupra lor.

10 Și așa de la acel Cuciuic Geafer-pașa înțelegînd ghenărarii cum că împăratul au trecut apa Tisii cu călărimea și numai viziriul cu căpeteniile au rămas cu pedestrima de céia parte de Tisa, și șanțu înprejurul lor avea și cu cîteva tunuri, nimic n-au mai făcut altă zăbavă, ci numaidecît s-au pus în rînduială de bătaie și au îmbărbătat de au mersu asupra lor.

15 Pre carii văzîndu-i turcii fără véste, vrut-au să fugă, ci nu le-au dat îndemînă vremea, că era voia lui Dumnezeu să să prăpădească, ci stînd viziriul la capul podului cu alți pași, nu-i lăsa să fugă. Și némții iarăși îmbărbătîndu, au cuprinsu căpătîiul podului. Și așa, turcii, de voe de nevoe, le-au căutat a sta de război. Și bătîndu-se ca la 2 ceasuri foarte tare,

20 în cea de apoi tot i-au răzbit putérea nemțească, și atîta i-au omorît, cît dentr-aceia, cîți au fost acolo, nici unul n-au putut să scape, să treacă la ordia împărătească, unde era, dincoace de Tisa, căzînd veziriul cu alalți 5 veziri și cu 12 pași, și inicear-aga, cul-chehaia și cu zagaragi

f. 194 // bașa și cu 80 de ciorbagii și cu tot ogeacul inicérilor, gebegi-bașa, cu 25 topci-bașa, iar cu tot ogeacul lor, Rumeli-beglerbei și cu 44 de alai bei și cu toți arbănașii fatla-buluc-bașa, carele era preste bosneagi cu toți boșneagii, carii să socotea această pedestrima aproape de 20 000, cu toți acolo s-au prăpădit, nescăpînd nici unul.

Ci acest război n-au ținut mai mult decît 3 ceasuri, și într-acéste

30 3 ceasuri s-au făcut această mare înfringere turcilor. Iată aiave a lui Dumnezeu plată, după cum zice proorocul, că: «domnul trufașilor stă împotrivă». Și iar această stingere văzînd sultanul Mustafa împăratul cu cei ce era lîngă dînsul dăncoace de Tisa, nimica nu s-au mai zăbovit, ci îndată cerînd calul și încălecînd de cu seară, au fugit toată noaptea,

35 și a doao zi 23 de ceasuri, pînă la cetatea Timișoarei, lăsînd și corturile și tunurile ce era trecute cu dînsul și cară cu zaharéle și dobitoacele toate și tot ce era cu dînsul.

Care, pre cum zic, a doao zi, trecînd némții podul, au intrat în ordiia

f. 194v turcească, mirîndu-se de atîta seamă de corturi, de zaha//réle, de dobitoace 40 ce lăsase. Și așa némții în cortul cel mare al împăratului făcînd liturghie, au dat slavă lui Dumnezeu.

1—2 neavînd veste...nemțească om. C 2 veni C 3 de unde era om. C 7 vreo om. C 10 la ed. : om. CK 12 și|care și K 13 cu om. C altă om. C 15 să|ca să K 15—17 ci nu le-au dat...nu-i lăsa să fugă om. C 21 să scape|scăpa K 23 cul ed. : cucul CK 24 cu¹ om. K 25 Remeli C 26 fatli-buluc-bașa K 26—27 cu toți boșneagii om. C 27 să om. C 29 Ci|și K 30 această om. C mare înfringere|înfringere mare K 32 sultanul om. C 33 lîngă|pă lîngă K

Iar împăratul, după ce au ajunsu la Timișoară, ne mai rămîind alt pașă să facă vezir pentru că să prăpădise toți acolo în război, pre cum s-au zis mai sus, au trimis la un Husein pașă, carele era serascher în Beligrad ca să fie acela vezir și să meargă înaintea împăratului cu cîtă oaste va fi la Beligrad. Și mergînd după porunca ce-i mersese, au purces și împăratul de la Timișoară, de au mersu la Beligrad, ajungînd la Beligrad la 9 zile ale lui septemvrie.

Deci domnul fiind la Țințărăni, precum s-au zis mai sus, la septemvrie 8 dni în ziua nașterii de Dumnezeu născătoare și pururea fecioara Maria, cînd eșia de la utrine dimineața, i-au venit această veste de izbînda creștinilor cu Stoian vataful de călărași, care să întîmplase la Beligrad. Și înțelegînd de această veste veselitoare, de izbînda creștinilor și de stingerea păgînilor, i-au dat slavă lui Dumnezeu și maicăi sfinții sale.

Și mai șazînd acolea la Țințărăni o săptămînă de zile pînă au rînduit să facă pod peste apa Jiiului, au lăsat acolo pre Andrei vel căpitan za cazaci și pre Dumitrașco căpitan // Hărgitoianul, ispravnici, să facă podul și cu o seamă de slujitorime pedestri.

Iar măria sa cu boerimea și cu alaltă slujitorime, au purces la septemvrie 15 dni, mergînd la mănăstirea mării sale la Hurezi, unde au ajuns la septemvrie în 18 dni, dînd slavă lui Dumnezeu și bucurîndu-se, căci mănăstirea grijită de tot o au găsit. Și acolo s-au împreunat cu maica mării sale și cu doamna mării sale și cu toată alaltă casă a mării sale.

Și de la mănăstire purcegînd, au venit măria sa la vie la Pitești, de au fost acolo la culesul viilor. Și acolo au adus și pre coconașul fiicăi mării sale, al doamnei Mariei de la Tarigrad, care s-au zis mai sus că s-au petrecut în trecătoarea vară acolo la Tarigrad, ca să-i fie de mîngîierea întristăciunii ce avea de fiica mării sale, doamna Maria.

Și de acolo de la Pitești au trimis pre Vergo vel cliucer și pre Luca Rătescul vtori vistier și pă Preda căpitan Zătreatul la Odriiu, pentru că și împărăția purcesese den Beligrad de mersese la Odrii, cu pocloane la viziriul și la alții ai Porții, după obicei și ca să facă jalbă de slăbiciunea și neputința țării și // de alte nedreptăți ce au avut țara de la viziriul ce perise în război, pentru că era un păgîn rău vrăjmaș creștinilor, trufaș, blestemat, i proci.

Și de la Pitești sculîndu-se măria sa, au venit la scaun la Tirgoviște, sosind la octomvrie în 9 dni.

3 în]la K 4—5 ca să fie acela ... în Beligrad KL, om. C 7 9 zile ale lui septemvrie] septemvrie 9 dni K 8 Deci om. K 9 nașterii ... născătoare]nașterea născătoarii de Dumnezeu K 9—10 fecioarii Marii K 13 i-au]au K 16 ispravnici om. K 17 pod K slujitori K 20 în om. K 22 altă C 23 măria sa om. K vii K 25 al om. C 32 alte]multele K 33 perise]purcesese C rău păgîn C 36 în om. K

De mērgerea domniei din Tîrgoviște la București, viind agă de la împărăție cu caftan

Șăzînd dar domnia în Tîrgoviște de la 9 zile ale lui octomvrie
5 pînă la 6 zile ale lui dechemvrie, de vrēme ce încă nu să potolise boala
ciumei, ce era atuncea în București și avînd gînd domnia încă să mai
șază, iar întîmplîndu-se atuncea a veni un agă cu caftan de la Poartă de
la viziriul cel nou ce să pusese, pre cum s-au zis mai nainte și auzînd
cum că domnia iaste viitoare la București, el încă să oprise acolo aștep-
10 tînd pre domn. De care lucru înțelegînd domnul, nu putea să șază fără
cît să să rădice și să vie la București.

f. 196 Și numaidecît a doao zi de praznicul lui sfeti Nicolai, au purces
măria sa cu toată casa // și cu toată curtea mării sale de au venit
la București, unde întrînd cu alai după obiceiău, eșit-au și aga acela cu
15 caftanul înaintea mării sale la marginea orașului înpreună cu boiarii
cei ce era ispravnici la scaun și cu alalt nărod, de au întimpinat pre
domn cu cinstea ce i să cădea.

Deci întrînd în oraș și la curtea domnească și șăzînd măria sa în
scaun, înbrăcatu-l-au aga cu caftanul și au dat cu tunurile după obiceiău.

20 După acēia, așăzîndu-se domnia și boerimea și toți alalți prin casele
lor, făcîndu-se pre la sfintele bisērici rugi necontenite, întîmplîndu-se
atunci aicea și părintele Dosytheu patriiarhul Ierusalimului, carele și
cu domnia la Tîrgoviște fusese, și mai nainte venise la București. Și așa
Dumnezeu cel putērnice și milostiv s-au milostivit de au rădicat acea
25 moarte ce era atuncea în oraș, și nu s-a mai tinsu nici cum, nici în oraș,
nici într-altă parte.

Iar după acēia, în scurtă vrēme cînd au fost la luna lui ghenarie,
venit-au domnului poruncă de la împărăție, de grabă ca să gătească
atîta seamă de zaharea, să o trimiță la Cameniță. Care poruncă foarte
f. 196v 30 grea și peste putință era țărăi și domniei, // mai vîrtos căci era vrēme
dă iarnă. Iar dă vrēme ce turcii nu cred, nici să uită la neputințele creș-
tinilor, pus-au domnul nevoință mare, rînduînd boiari ispravnici de au
strînsu zahareaoa și au făcut cară și numaidecît au încărcat zahareaoa
pre acēle vremi cumplite de iarnă ce era și o au pornit de o au dus cu
35 multă nevoe pînă o au băgat în Cameniță.

Atuncea dar, pre cișlegi, avînd măria sa și nuntă a face a fiicăi
mării sale doamnei Ilicăi cu Scarlatache, coconul lui Alexandru dra-
gomanul cel mare împărătesc, cinstit-au întii cu dregătorie pre acest cocon,

4 zile|dni K 5 zile|dni K 6 gîndul K 7 cu caftan de la Poartă|de la Poartă cu caftan K 10
să|să mai K 11 și om. K 12 lui sfeti|sfintului K 16 cei om. C alalt|alt C 17 ce i|cea ce K 20
domnia|domnul K 21 pre la sfintele bisērici rugi ed.: sfinte rugi pre la bisērici CK 22
atunci om. C 20 de²|cu K 31 dă iarnă om. C 34 pornit|pornit-o K dus|dus-o K 35
băgat|băgat-o K 36 precîșlegi om. K și om. C face|face pân cișlegi K

făcându-l păharnic mare. După acéia și nunta s-au făcut la februariei** veselie foarte mare și cu cinste domnească făcându-se și dăspre o parte și dăspre alta. Că nici coconul acesta nu cu proastă gătire de la tată-său venise, om mare lângă împărăție fiind, știut și învățat foarte.

După acéia început-au a veni iarăși gréle porunci de la împărăție, 5 de cară, de boi, de cai, de salaori și de altele ce să obicinuisse păgînii în toți anii a lua din țară, pentru gătirile oștirii împărătești spre Beligrad; care cu mare greu și cu mult păs era țărăi, că țara dă ce mergea, slăbia dă ne//voi, iar ei din céle ce să obicinuisse a lua, mai mult să întărea, f. 197 care peste puțină era țărăi și domniei a le plini, că nu era mai puține și 10 mai pre rînd a să da, ci toate deodată.

Iar încăși prin multa nevointă a domnului și mai vîrtos prin ajutoriul lui Dumnezeu și acéstea toate rădicîndu-se, cînd au fost mai dăspre primăvară, la martie, venit-au iarăși la domn poruncă împărătească cu așă ca să gătească domnul 500 de slujitori, să-i trimiță la Iași, unde era trimisă haznaoa împărătească la domnul Moldovei, să o ducă la Cameniță, 15 pentru lefile slujitorilor de acolo, fiind tătari și turci rînduiți a merge cu acea hazna, ca să nu aibă primejdie.

Drept acéia au rînduit și pre măria sa Costandin vodă să dea acești 500 de slujitori, pre carii îndată după poruncă, cu multă nevointă domnul 20 i-au gătit și i-au pornit, căpetenie făcîndu-le pre Mănăilă căpitanul ot Buzău, ce era căpitan mare de lefecii, de s-au dus de au rădicat zahareaoa împreună cu domnul moldovenescu și cu célelalte oști turcești, tătărăști, de o au dus de o au băgat în Cameniță.

Dupre acéstea toate, nici într-acest an nu fu țara nesupărată de 25 tătari, trecînd în sus la // Beligrad; pentru că rădicîndu-se Împărăția Turcului iarăși cu oști a merge la Beligrad înpotriva némților și fiind hanul Selim Ghirii, încă mai de cu iarnă mersu la împărăție cu poruncă ca să să sfătuiască cu dînsul de ale oștilor, cînd au fost primăvara, pornind împărăția pre Husein pașa veziriul să meargă cu oștile, au trimis iar pre 30 hanul de au mersu cu dînsul. Care numaidecît au trimis la Crîm de au rădicat încă 3 feciori ai lui : pre Gazi Gherei sultan și pre alți 2 sultani mai mici cu cităva seamă de oaste tătărăscă, ca să meargă după dînșii în sus la Beligrad. Carii dar pornindu-se la 7 zile ale lui iunie, au intrat în țară. Deci nu puțină iar pagubă și cheltuială țărăi au făcut, rînduindu- 35 li-se gréle conace și pocloane înainte trimițîndu-le, pre boiari, fără de alte jafuri și stricăciuni ale lor ce sînt obicinuiți a face. Și așa au trecut de s-au dus unde le-au fost porunca, trecînd Dunărea pre la Diiu.

2 făcîndu-se]făcîndu-l K 3 alta]altă parte K 6—7 în toți anii a lua]a lua în toți anii K 9 ei din]dă C 16 hasna C 20 domnul om. C 22 mare om. C 23 moldovenescu]Moldovii K 24 băgat]băgat-o K 25 acest]acel C 26 tătari trecînd]trecirea tătărălor K 28 Selin K cu?]den K să om. C 30 iar om. K 34 dar om. C 35 au făcut om. C 36 înainte trimițîndu-le pre]trimițîndu-le înainte cu K 37 sînt obicinuiți a face]a face sînt obicinuiți K

Pentru alte zidiri și sfinte biserică ce au mai făcut măriă sa și printr-alte țări, și altele ce s-au mai întâmplat într-acest an și de mērgerea // mării sale iar la Tîrgoviște

f. 198

5 Într-acest an au trimis măriă sa și pre Neagoe pitarul Rătescul în țara Ardealului la Făcăriș de au isprăvit o biserică, care încă din trecutul au l-au fost trimis măriă sa de au început den temelie a o lucra cu cheltuiala mării sale. Pentru că neavind creștinii de acolo biserică, trimis-au la măriă sa cu multe rugăciuni ca să le facă o biserică, și neapărindu-se
10 măriă sa de un lucru dumnezeiescu ca acesta, stătut-au bucuros, după rugăciunea lor, și au trimis de au făcut biserică mare și frumoasă întru pomenirea și cinstea celui mare făcătoriu de minuni sfintului Nicolai Miralichiiescii.

Așijderea și la Galata de la Țarigrad, arzind o biserică ce fusese
15 acolo, iar a sfintului Nicolai, trimis-au părintele patriiarhului Țarigradului, chir Calinic și creștinii poporului aceluia la măriă sa cu multe rugăciuni ca să o facă de iznoavă. Și iarăși au priimit măriă sa să o facă și au trimis ispravnicii cu multă cheltuială a mării sale de o au făcut de iznoavă.

1. 198v 20 Și spre partea Bugeacului la Smil, asemenea s-au întâmplat de au arsu biserică ce au avut creștinii acolo. Deci arhiereul // de acolo și cu creștinii ce să afla lăcuitori acolo, au trimis la măriă sa cu multe rugăciuni, ca să facă pomană să le facă biserică, să nu rămie creștinii fără sfinte rugi și fără de slujbele cele dumnezeiești. Spre care lucru cu osirdie au stătut măriă sa bucuros a face și numaidecît au trimis la Poartă
25 de au cerșut voe de la veziriul și dîndu-i-se voe cu ferman, trimis-au măriă sa acolo un boiar cu cheltuiala mării sale, de o au făcut întru cinstea și pomenirea sfintului marelui mucenic Ghiorghie, purtătoriu de biruințe.

Într-această vară s-au isprăvit și chiliile hanului de la mănăstirea lui Sfetii Gheorghie de aicea din București, carele era făcute mai de dămurt,
30 din zilele lui Antonie vodă cel Bătrîn, carele să făcuse cu cheltuiala unui Panaiotache, ce fusese dragoman mare împărătescu, însă numai așa, cite un rînd de bolte era făcute.

Iar după acéia, cînd au fost în zilele mării sale lui Costandin vodă, după al 7 an din domnia mării sale, apucatu-s-au măriă sa cu multă
35 nevointă și cu multă cheltuială de au făcut pe dăsupra celorlaltele altu rîndu de chilii foarte bune și boltite jur împrejur și case patrierșăști deosebi și alt rînd de case igumenesți, foarte bune, cum să cade, pre cum să și vād,
1. 199 care în 3 ani acēstea toate s-au făcut, // și acest bun lucru de folos, ce să începuse, s-au isprăvit.

4 iar om. K 5 Rătescul F, Mujăscul C, Măjăscul K 7 de]de o K 15 acolo om. K 17 o]să K 18 ispravnic K 21 ce]de acolo ce K acolo om. K 23 rugi]rugăciuni K Spre]pre K 24 face]o face K 25 de² om. K 27 biruință K 28 și om. C de la]den K 30 Antonie]Alexandru K 32 făcut K 34 multă]mare K 35-36 celorlaltele altul rînd . . . deosebi K, om. C

Și iarăși într-acest an înțelegînd Împărăția Tureului că să rădică craiul leșescu cu putere să vie asupra Cameniții și rinduind citava seamă de oaste la serascheriul de la Baba, anume Isuf pașa, ca să meargă împotriva lor, rinduind și pre domnul Moldovei să meargă însuși cu serascheriul cu ostea lui, trimis-au împărăția și la măria sa Costand'in vodă un agă 5 cu poruncă ca să facă 1000 de oameni de oaste, să trimită lingă serascheriul.

Și îndată după poruncă, cu multă nevointă domnul i-au gătit și i-au trimis la iulie 24 dni. Și fiind și alte căpetenii asupra acestii oști, făcut-au măria sa sărdar pre Dumitrașco Caramanliul vel postelnic, cap mai mare și poruncitoriu. 10

Iar după pornirea acestora nici măria sa în București n-au mai șzut, ci s-au rădicat de au mers la Potlogi de au văzut casele mării sale ce să lucra acolo și de acolo au mersu la Tîrgoviște, sosind la iulie 31 dni. Și după venirea mării sale la Tîrgoviște s-au isprăvit și foișorul cel boltit din grădina domnească, carele din trecutul an să începuse de să zidise, iar într-acest an s-au isprăvit și de alte podoabe ce l-au înfrumusețat, pre cum să și vé//de că e foarte ciudat. Și au șzut domnia tot în Tîrgoviște pînă în toamnă. 15 f. 199v

Deci cînd au fost la culesul viilor, au mersu măria sa iar la viile de la Pitești de au șzut o săptămîină, după acéia s-au întorsu iar la Tîrgoviște. 20

Atuncea s-au isprăvit și bisérica domnească din Tîrgoviște de zugrăvit, măcar că și mai nainte zugrăvită au fost, ci să învechise și să stricase zugrăveala. Iar măria sa au pus de iznoavă de o au zugrăvit și o au pardosit cu léspezi de piatră, cu multă cheltuială și foarte frumos au o înfrumusețat, pre cum să véde. 25

Și tot atuncea s-au isprăvit și bisérica lui Sfeti Dimitrie den Tîrgoviște, care era de tot stricată și bolta surpată. Iar măria sa pre lingă alte multe ce au făcut în Tîrgoviște și acéia au pus de o au dres și o au grijit de tot, de au făcut slujbă într-însa în ziua de sfeti Dimitrie. 30

A doao zi, octomvrie 27 dni s-au rădicat măria sa cu totul de au purces și au mersu la Potlogi, unde și casele de acolo isprăvite găsindu-le de zidit, numai 2 zile au șzut.

De acia au purces de au mersu la Mogoșoia și de acolo au venit la scaunul Bucureștilor la noemvrie 1 dni leat 7207, împreună cu toată boerimea, venind cineși pre la casele lor. f. 200 35 <1698>

Într-acest an nici oștile turcești cu céle nemțești lovire între dînșii n-au avut, săvai că cu gătire s-au pornit și o parte și alta, adecă veziriul mergînd la Beligrad cu oști împotriva némților și némții așijderea în preajmă venindu-le, iar fiind pricină de pace la mijlocul lor, nu s-au mișcat nici o parte nici alta spre război, pentru că cercînd turcii pre némți 40

2 seamă]sumă K 3 — 4 împotriva]asupra C 4 Moldovei]moldovenescu ca K însuși]în jos K 7 după]cu K i-au]au K 8 i-au]au K și² om. K 9 Caramanliul L, Caramariul C, Caramallul K 12 rădicat de au mers]dus C 15 să¹ om. C 16 de om. C 17 e]este K 20 s-au întorsu iar]iară s-au întors iar K 25 frumoasă K 26 să și K 28 surpată]stricată K 29 altele K au pus de om. C 30 de tot om. C 31 cu totul K, om. C 33 șzut]zăbovit K 34 De acia]deci K 39 oștile K 40 viindu-le K

pentru pace și dându-li-să în bună, trimis-au Înpărăția Turcului sol la némți, anume pre Rami reiz efendi, împreună cu Alexandru tergimanul cel mare înpărătescu, fiind la mijloc solul englezului și al olandezului ca să să facă pace.

5 Și venind sol de la némți, de la moscali, de la lési și de la veneteni, s-au strînsu totî la un loc ce i să zice Carlovici. Acolo deci adunați fiind toți, și vorbind pentru pace, fiind și voia lui Dumnezeu, s-au aşăzat. <1698> Și așa la dechenvrie 26 dni, leat 7207, acea pace s-au isprăvit; însă această legătură s-au făcut să fie cu némții ani 25, dînd némților să ție tot 10 Ardealul și Țara Ungurească de sus, iar turcii să stăpînească Timișvarul f. 200v înpreună cu tot ținu//tul lui adecă cu Lipova, Cavaransebeș și cît ține pînă în Mureș și pînă în Sava. Cu lési încă au făcut pace vécinică, dîndu-le Camenița înapoi, așa întreagă cum iaste și ei au dat turcilor tot pămîntul Moldovei cît îl luase, înapoi. Cu muscalii au făcut numai 15 2 ani pace. Și aceea sta nu într-alt chip deașezămînt, fără numai starea armelor. Cu venețianii, totdeauna.

Și așa isprăvind solii pacea și a unii părți și a altia, cei turcești s-au întorsu la Odriiu, iau ceialalți, care la locul său s-au dus.

Tot într-acest an, după ce s-au întorsu veziriul de la oaste, măria 20 sa Costandin vodă au socotit de au trimisi la Poartă pentru greul și păsul țării, pre dumnealui pan Cornea Brăiloul vel ban și pre pan Mihai Cantacuzino vel spătar și pre Dumitrașco Caramanliul vel postelnic și cu ei au mersu și lane vătaf de aprozi.

Așa deci acolo mergînd și la cei puternici spuind slăbiciunea țării 25 și a săracilor pămînteni, s-au ascultat jalba lor, și așa ce au zis au și făcut.

Întîi pentru 2 haraciuri ce dedese țara mai mult la vistieria înpără- f. 201 tească, s-au milostivit înpăratul de au dat ferman, poruncînd tef//terdariului ca să nu mai rînduiască țara să dea ceva pînă în 2 ani, ca să să umple socoteala banilor celor ce dedese în trecuții ani mai mulți.

30 Mai milostivitu-s-au încă puternicul înpărat pentru multa slujbă ce au slujit măria sa Costandin vodă cu credință în vremea oștii, de l-au dăruiat cu hatișerif ca pînă va avea zile să domnească acest pămînt al țării.

Care hatișerif aducîndu-l boiarii cei mai sus numiți, înpreună cu Osman aga salahorul, cu mult și frumos halai măria sa Costandin vodă 35 eșîndu-i înnainte deasupra viilor în deal, după obicéiu, întilniindu-se cu dînsul, au venit tot alătura cu turcul pînă la scaun în divan. Și așa sosînd, cetîndu-se întîi hatișeriful, după acéia mucarerul, l-au înbrăcat cu caftan pre măria sa Costandin vodă, înbrăcînd cu caftane și pre 24 de boiari. Și așa dînd cu tunurile și cu pușcile, după obicei, pre turcu 40 cu feregea cu spinare de samur înbrăcîndu-l, la gazdă l-au dus. Înbrăcat-au cu feregea cu spinări de samur și pre efendi iazagiul pentru că au citit hatișeriful. Acest dar agă, au sosit aicea la aprilie 13 dni 7207.

2 reiz|reim K 6 i om. K zicea C Carcovici C 7 fiind|fiind acolo C 8 26 ed. : 25 C, 28 K leat om. C 9 făcut|isprăvit C să fie om. K să²|ca să K 11 Cavaransebeș K 17 a¹⁻² K, om. C 18 său|lor K dus|întors K 19 acest|acel C 21 pan¹⁻² om. K 22 Caramanliul L, Caramanliul C, Caramanliul K 24-25 țării|și a om. K 25 au²|s-au K 26 dede sețara|ș țara dedese K 28 cevaș K 29 în trecuții ani mai mulți|mai mulți în trecuții ani K 33 sus|de sus K numiți|ziși K 37 mucareul K 39 cu¹⁻² om. K 41 izagiul C pentru că|pentru căci K

//Pentru pristinirea dumneai jupinesii Stancăi Brincoveanu-Canta- f. 201v
cuzino, maica mării sale lui Costandin vodă

Tot într-acest an, la februarie 10 dni s-au pristinut și muma mării sale lui Costandin vodă, jupineasa Stanca Cantacuzino, de vîrstă de 5 62 de ani, pre caré și bătrînetele ajungîndu-o, iar mai mult gréle boale, cum zic, s-au pristinut.

Care lăsînd cu a dumneai gură ca să o astruce lîngă boiariul dumneai, jupan Papa Brincoveanu la mănăstirea ot Brincovéni, că acolo era îngropat. Deci și măriia sa Costandin vodă, fiiul dumneai, dupre cum au lăsat și dumneai cu sufletul, așa au și făcut. Că orînduind mulți boiari tot rude de ale mării sale, întîi la curte la dumneai făcîndu-se pogrebania cu mare săbor, cu toți arhierii cîți aicea în orașul acesta să aflate și cu toată boerimea și slujitorimea.

Și așa isprăvîndu-se slujba pogrebaniei, cu mare pompă rădicînd-o, 15 tot pre jos mergînd pînă supt deal, acolo deci așăzînd-o într-o carită, rămîind măriia sa împreună cu toată casa mării sale și toate rudele la amară întristăciune și mîhnire, măriia sa s-au întorsu la scaun, iar oasele s-au dus de s-au astrucat unde au lăsat cu sufletul dumisale, toți cu un glas rugînd pre Dumnezeu ca să o odihnească în corturi//le dreptilor, la 20 f. 202 vécinică împărăție, amin.

Cum au venit domnului poruncă de la împărăție ca să dea 1000 de cară și 700 de salahori, ca să meargă să fie pentru deșărtarea Cameniții

Ci iar într-acest an venit-au la măriia sa Costandin vodă, poruncă 25 de la putérnica împărăție cu un salahor să dea 1000 de cară și 700 de salahori, ca să meargă să fie carăle pentru dășărtarea cetății Cameniții, ce ar fi borfe și alte ca acélea, iar salahorii să curățească pre marginea Nistrului, păduri, crînguri, ca să poată po_ori fără primejdie plutele ce vor să facă, să ducă tunurile. 30

2-3 Pentru pristinirea ... vodă P, titlul om. CKL 5 vodă]voevod K 9 ot om. K 11 și dumneai cu sufletul]cu sufletul dumneai K 12 la¹]in K făcîndu-i-să K 13 mare săbor]săbor mare K cîți]căci K 14 afla K 15 isprăvîndu-se]deci isprăvînd K pompă]cînste K 23-24 Cum au venit ... Cameniții P, titlul om. CKL 25 Ci]și K venit-au om. C 26 să]ca să K 27 să fie carăle]la Cameniță, carăle să fie K carăle om. C cetății om. C Cameniții om. K 28 altele K 30 să]să să K

Deci dar măria sa Costandin vodă văzînd că iaste mare greu și păs bieților săraci pămînteni, au făcut jalbă și mare rugăciune la Poartă, pre unde au trebuit. Și așa s-au ascultat rugăciunea și dintr-o mie de cară au lăsat 500 să dea, și din 700 de salahori, au lăsat 500 să dea.
 5 Și aceste cară să să trimiță la Isuf pașa, serascheriul de la Baba, căci că el era rînduit să meargă să să afle la aceea dășărtare a Cameniții, împreună cu domnul Moldovei.

Așa dar gătînd carăle și salahorii, au rînduit măria sa pre Costandin cliucerul Rali și la 7 zile ale lui iunie le-au pornit, după cum au
 10 fost porunca împărătească, de s-au dus cu iale la Isuf pașa.

CAP. 46

Pentru facerea mănăstirii Brîncovénilor

- f. 202v Ci iarăși într-acest an al 11 al domniei mării sale // lui Costandin vodă, pentru multa evlavie și părintească dragoste ce avea cătră maica
 15 mării sale mai sus pomenita, n-au lăsat numai milele și poménile atîta pre la biséricsi cu poménile și cu sárindarile, cît și altele pre taină la cei săraci și rămași cîte au făcut, ce încă și aceasta au mai început a face : adecă fiind la mănăstirea Brîncovénilor, unde era astrucate oasele pomenitei maicii mării sale, bisiricucea acéia făcută iar de moșii mării
 20 sale, caré fiind mică foarte, măria sa Costandin vodă o au fărîmat de tot și alta mai mare de iznoavă den temelie au început a face, trimițînd dar ca să fie la începerea zidului să pue cărămida cea dintii, după obicei, pre iubiți fiii mării sale Costandin și Ștefan, și cu dinșii au mersu și sfinția sa părintele mitropolitul țării, chir Theodosie, ca să facă începerea,
 <1699> 25 citînd molitva după obicei. Care începere la iunie 9, leat 7207 s-au făcut. Și așa coconii mării sale împreună cu sfinția sa părintele mitropolitul înapoi s-au învîrtejit, rămîind acolo ispravnic orînduit de măria sa, dumnealui Radul Golescu vel comis, carele multă nevoie și osîrdie
 f. 203 puînd, la avgust în 5 dni, acea sfîntă mănăstire de toa//tă zidirea ei ce
 30 au trebuit, s-au isprăvit.

1 dar om. C 2 săracilor C 4 500 să dea¹⁻²]să dea 500 K salaori C 5 la¹]lui K 6 era om. K 8 dar]deci K 12 Pentru ... Brîncovenilor P, titlul om. CKL 14 vodă om. K evlavie și părintească dragoste]dragoste și părintească evlavie C 16 cu poménile și om. K și² om. K pre] prin K 21 au început a face]a face au început K 22 dar om. C după]iar după K 25 9]8 C leat om. C 27 înapoi]înapoi iarăși K 28 comis om. C

CAP. 47

Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să mai dea 200 de cară la Ibraim pașa pentru deșărtarea Cameniții și pentru moartea ginerului mării sale, Scarlat vel păharnic

Șăzînd domnia în București pînă la sfîrșitul lunii lui iunie, după acéia la zi întii a lui iulie au purces spre Tîrgoviște, însă zăbovindu-se pre la satele mării sale, pre la Mogoșoaia, pre la Potlogi citva, la iulie 19 dni au mersu în scaun.

Așa deci la Tîrgoviște sosînd, numaidecît au venit un agă de la împărăție cu poruncă ca să mai trimiță 200 de cară la Ibraim pașa, carele era trimis pentru dășărtarea Cameniții, zicînd că nu ajung céle ce mai înainte să trimesése.

Deci mării sa cu multă nevoie le-au făcut și acélea și numai decît le-au trimis unde au fost porunca împărăției.

După acéia cînd au fost la 28 dni ale aceiași luni, fie fost bolnav încă mai denainte vréme, al doilea ginerile mării sale, Scarlat vel păharnic, feciorul pre învățatului și prea știutului marelui dragoman al Porții turcești, al lui Alexandru Mavrocordat, încă la țară pătîmind cităva vréme, căutîndu-l cu doftori și acolo cît au fost, iar după ce l-au dus la scaunul Tîrgoviștii, numai 3 zile mai zăcînd, poate că mai mult lui Dumnezeu au plăcut decît părinților și tot neamului lui, // s-au pristăvit lăsînd jale mare foarte jupîneșei sale, părinților lui și tot rodului și neamului lui, fiind de vîrstă de ani 22 și căsătorit numai de un an și jumătate, nelăsînd în urmă nici sementie. Și așa cu mare cinste, cu săbor arhierescu, preoțescu, boerescu și slujitorescu ducîndu-l, l-au astrucat la sfînta mitropolie ot Tîrgoviște. Și toți cu un glas rugînd pre Dumnezeu să-l spodobescă, ca sufletul lui la răpaos vécinic să-l ducă, în corturile dreptilor odihnindu-l, iar neamului și singelui lui să-i dea mîngîiare și bună răbdare fără de osîndă.

CAP. 48

Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să dea 600 de boi și 300 de vaci la cruții ardeleni și pentru cetatea Cameniții, cum o au dat turcii lésilor

Și iar venind un agă vezirescu cu poruncă ca să dea mării sa Costandin vodă 600 de boi și 300 de vaci la cruții ardeleni, pre carii împărăția la Chiprovîț îi așăzase, ca să le fie pentru hrana lor, de care

2-4 Cum că au venit ... vel păharnic P, *titlul om.* CKL 9 venit un[sosit C 11 era trimis] trimis era K 12 trimisése]fusése trimis K 15 fie]fiind K 16 denainte]den trecuta K vel] marele K 19 dus]adus K 20 mai *om.* C 22 rodului]nărodului C 23 de¹ *om.* K 24 nici *om.* C 26 ot]la K să-l]să K 28 să-l]să K 30-32 Cum că au venit... lésilor P, *titlul om.* CKL

văzînd măriia sa greul și păsul bieților pămînteni, au trimis cu multă rugăciune la Poartă, doar să va milostivi înpărăția să mai iarte ceva dintr-această sumă ce pusese, și nimic n-au putut isprăvi de la Poartă. Ci iar cu înțeleapta socoteala mării sale lucrul chivernisind, nici treaba jos

f. 204 5

<1699>

Tot la Tîrgoviște au venit și véste la septemvrie în 13 dni 7208 că și cetatea Camenița s-au dat lésilor, care întrînd în cetate, creștinii cu multă și mare laudă au proslăvit pre Dumnezeu și multă bucurie în toată creștinătatea au dat; de lucru nici odată auzit, nici gîndit a fi, cum noianul milii și pronia lui Dumnezeu lucru de a fi au adus, care iar zic, cu un glas creștinii au proslăvit numele cel vécinic al lui Dumnezeu.

<1699>

Aicea numai a să ști însemnăm că: la 9 zile ale lui octomvrie leat 7208, s-au prestevit și un preot anume popa Neculai, carele grec fiind și véche slugă al casei mării sale, lui Costandin vodă și om foarte politic, știut, vrédnic în toate, carele multă vréme pătîmind, și el obșteasca datorie ș-au făcut, pentru carele multă mîhnire au dat domnului său și priiatenilor lui.

CAP. 49

Pentru purcedirea mării sale lui Costandin vodă din Tîrgoviște la București pă unde au venit

20

f. 137

// De aici de la Tîrgoviște dar măriia sa Costandin vodă arădicîndu-se, la scaun la București au mersu, la octomvrie 19 dni purcegînd, de vréme ce și vrémea a să răci începuse, însă întîiu pă la satul mării sale Potlogii mergînd, unde prea iscusite și frumoase case au făcut, pre cum să văd, și acolo praznecul marelui mucinic Dimitrie făcînd, sîmbătă au purces, și la octomvrie 30 dni la scaun în București au intrat cu mare alaiu, și pre boiarii caimacami dupre obicéiu, cu caftane i-au înbrăcat.

25

CAP. 50

30 Încéperea cu ajutoriu lui Dumnezeu a anului doisprăzéce den domnia mării sale lui Costandin voevod

f. 137v

// Șăzînd domnia în scaun, au venit poruncă înpărătească ca să dea măriia sa o sumă mare dă cară cu cai și cai slobozi, ca să fie dă treaba

7 în om. K 8 cetatea om. C 9 în om. K 10 a fi om. C 11 pronii K 11—12 cu un glas creștinii] creștinii cu un glas K 12 al]a C 13 că om. C zile]dni K 14 prestevit C Necula K *Inceptînd cu cap. 49 manuscrisul notat cu sigla L a servit ca text de bază.* 19—20 Pentru purcedirea ... venit P, titlul om. KL 21—22 arădicîndu-se]s-au rădicat și K 23 a să răci începuse]să răcise K 24 Potlogii]pre la Potlogi K 25 văd]și văd 26 K *De aici tnainte renunțăm să mai transcriem cuvîntul dni (=zile), deoarece copistul manuscrisului L nu-și dă seama de sensul acestui termen* 30 doisprăzécilea K den]de K 33 ca om. K dă]pentru K

solului nemțescu, carele mergea la împărăție. Pre carele aducîndu-l pre Dunăre pînă la Ruscuiuc, de acolo drept la Țarigrad l-au dus.

Deci măriia sa cu multă nevointă porunca împărătească au plinit, iar cu dăstul greu săracilor. Și această poruncă nici bine isprăvindu-se, altă poruncă împărătească dă iznoavă au venit ca să rădicese măriia sa Costandin vodă, la oaste să meargă asupra nohailor în Bugeac, pentru că nevrînd nohailii să supue poruncii împărătești, // au rădicat cap împotriva hanului, pentru care lucru s-au rădicat hanul cu oaste asupra nohailor. f. 138

Deci au venit poruncă de la împărăție ca și măriia sa Costandin vodă să meargă întru ajutoriul hanului împotriva nohailor. 10

Și așa, măcar că iarnă foarte grea fiind și cu mult greu era de a să rădica den scaun, iar supuindu-se măriia sa poruncii împărătești, cu toată boerimea și slujitorimea sculîndu-se, la ghenarie 15 den scaun au purces și mergînd pînă la satul Drăgăneștii, ot sud Prahova, acolo cîteva zile șazănd, mai mult așteptînd și altă poruncă de la hanul și veste de la boiarii cei ce fusese trimiși mai înainte să iasă // înaintea hanului, acolo la Drăgănești, zic, veste au venit precum hanul s-au împăcat cu nohailii și s-au învirtejit înapoi la Crim. Și poruncă au venit la măriia sa vodă să întoarcă înapoi. Deci măriia sa porunca vâzînd, cu bucurie de obște s-au întorsu la scaunul den București, cu mult alaiu și cinste. 20

Deci trecînd iarna cu pace, cînd au fost în primăvară la luna lui maiu, apucatu-se-au măriia sa de gătirea nunții fiicăi mării sale, doamnei Saftii, pre care au dat după Iordache Crețulescul vel cămăraș, făcîndu-se nuntă ca acéia mare, domnească, cu multă cinste și cuviință și veselie, întîmplîndu-se și părintele Athanasie, patriarhul // Antiohiii, care și slujba cununii au făcut, fiind nun părintele vlădica Theodosie. 25

După acéia, aflîndu-se domniia cu bună pace la scaunul Bucureștilor, iar vrăjimașul adăvărului, cela ce nici odinioară nu înceată a pune păcii zizanii și a scorni amestecături, aflat-au și organe pre oare carei oameni răi dentru pămînteni, carei tot acește și mai nainte în inemile lor hrînînd au fost, carei elinêște să cheamă *δημεγέρτες*, adecăte rădicători de zarve, precum oarecare den filosofi mărturisêște că „nu iaste mai rău lucru în lume dăcît această dimighertie”. Carei și în zilele mării sale mai nainte vrînd a face asemenea // amestecări domniii, Dumnezeu la osîndă și pedeapsă i-au adus. 30 35 f. 139v

De s-ar fi potrivit domnul faptelor lor și aceștea ca și alți părtași ai lor, de viață s-ar fi lipsit. Ci milostivindu-se domnul și ertînd la unii greșalele, ei tot nu s-au așazăt a face céle obiciuite răotăți ale lor, pînă cînd iar dreptate domnului la pedeapsă i-au adus, singuri ei în cursă căzînd, pre cum înainte povêstea arată. 40

Că unii ca aceștea, adecăte un Dumitrașco Corbeanu și cu alți de ai lui, cercînd a face amestecături domnii pren mijlocul unui turcu,

5 împărătească dă iznoavă]de iznoavă împărătească K 6 la oaste să meargă]să meargă la oaste K 12 cu mult]molt K 15 pîn om. K 20 vâzînd]avînd K 21 scaun K 23 de gătirea nunții]de nunta K 23—24 doamna Safta K 24 au]o au K dat]dat-o K 24—25 făcîndu-se] făcîndu K 27 și om. K au]o au K 29, vrăjimașii K 32 *δημεγέρτες*]δημηγισταi K adecă K 33 lucru K, om. L 34 dimighersie K 36 pedebșa K

f. 140 Mehmet efendi anume, carele să întâmplase dă venise aici cu trebile lui și avîndu-l ei priiaten mai de demult și deșchizîndu-și//ei vorbele cătră dînsul, el ca un păgîn înșălătoriu și spre o parte și spre alta, au mai virtos să zicem că den voia lui Dumnezeu au fost aceasta, că acest turcu, după
5 ce le-au luat lor sfatul și gîndul, îndată la domnu au mersu și ficleşugurile lor pe deplin au arătat.

Atunci domnul ca pe niște ficlîni, la opreală cu urgie i-au pus. Care acéstea înțelegîndu-se la unii iarăși den greci, vrăjimași pămîntului acestuia, care și cu slujbă la Poarta veziriului să afla, le-au prefăcut și le-au
10 sporit într-alt chip, spre multă asupra domnii răutate, pînă și pre cei mari spre vorbele lor i-au plecat, multe pungi făgăduind ca să-și plinească poftetele lor céle réle ce avea asupra domnii.

f. 140v // Și așa, numaidăcît veziriul pre un agă mare cu grabneacă poruncă și fără de véste la domnu au trimis (cît nici chehaiialele n-au prinsu
15 véste) însă cu ferman, ca să dea domnul pă o seamă de boiari, să-i ducă acolo. Carei vrăjimașii aceiia înaintea pusese cum că voitori de rău domnului acei boiari ar fi, și mergînd acolo, ceva după pofta lor vor isprăvi.

Iar domnul văzînd porunca, numaidăcît nu numai pre aceia, ci și pre alți boiari mari și mai de jos, mulți au trimis ca să stea de față,
20 să vază cu ce vinuescu pre domnu, aflîndu-se cu dreaptă slujbă înpărășii și toate poruncele împlinind.

f. 141 Și pornindu-se aga acela cu atita boerime a merge la Poartă și veziriului // dîndu-i-se în știre dă atita norod ce mergea, oarece grijă au
25 avut, dăspre o parte văzînd că lucrurile nu precum vrăjimașii le urzise es, ci dreptatea domnului să cunoștea, că și înaintea agăi la București, cu mic, cu mare, să rădicase cu mare jalbă, mărturisind toți că domnul iaste bun și nimeni nici o nedreptate despre domnu n-are, și cum că tocma și la împăratul să mărturisească a merge gata sint, i proci.

Drept acéia nici cum cu cale n-au găsit veziriul ca să meargă norodul
30 acesta acolo, ci îndată, iarăși cu degrabă pe un agă au trimis dă i-au întorsu înapoi tocma de la * * nelăsîndu-i să meargă în Țarigrad nici măcar
f. 141v pre unul. // Și așa s-au întorsu boiarii înapoi și vrăjimașii au rămas rușinați și domniia neclintită. Numai de atita s-au făcut întristare domnii și țărăi, căci cheltuială multă și pagubă s-au făcut pînă la 300 pungi. Că tur-
35 cii la unele ca acéste ca să mănînce să bucură, și den cîte vrăjimașii pun înaintea, nimic nu lasă. Pre carei cea cu doă ascuțituri sabie dumnezeiască îi va osîndi, precum am văzut că cîți s-au pus împotrivă dă au păgubit țara aceasta, nici unul n-au scăpat de osîndă și de judecata dumnezeiască.

. 142 40 Întorcîndu-se dar boiarii, domniia încă s-au sculat dă la București și au mersu la Potlogi, la satul mării sale, unde șazînd // cîteva zile, iar s-au rădicat și au mersu la scaonul Tirgoviștii la avgust 1. Și așa la Tirgoviște șazînd pînă la noemvrie 15, s-au rădicat și au venit iarăși la scaun la București, întrînd cu alaiu, după obicei, au înbrăcat și pă caimacami cu caftane.

¹ Mehmet efendi anume] anume Mehmet efendi K 14 capichihaiiale K 15 véste] de véste K 17 ar K, voar L Varianta voar în loc de vor apare de mai multe ori în L, nu o vom mai semnala de aici înainte. 23 dîndu-i-se în știre] în știre dîndu-i-să K 24 că om. K 26 cu²] ca K 30 cu degrabă ... trimis] pre un agă de grabă l-au trimis K 34 căci] căci că K 36 ascuțite L 43 și om. K

Încéperea cu ajutoriul lui Dumnezeu a anului treisprăzécile al domniei mării sale lui Ion Costandin voevod

Șazînd măriia sa Costandin vodă la scaun, de la lacomul chehaia neconținute céteri dă bani măriia sa avea, den care mai mulți era fără de 5 cale, numai den păgînească răotate ceruți și luați, însă măriia sa cu bună socoteală toate le-au chivernisit (săvai cu // dăstul păs săracilor), i f. 142v proci.

Mai însemnăm aici și aceasta ca să știe, adecă pentru a doa domnie a lui Costandin vodă, feciorul Ducăi vodă la Moldova, și de 10 maziliia lui Antioh, feciorul lui Cantimir. Zice Solomon : „dă căderea priiatenului tău nu te bucura, că uriciune iaste lui Dumnezeu”.

Antiohie, feciorul lui Cantimir, fiind domnu țării Moldovei, nu era îndăstulat, pînă încît minca și jăfuia acea biată țară și sugea sîngele săracilor, cu un Iordache Ruset vistiiar, grec dă Țarigrad și cu frații 15 lui și cu un Bogdan hatman, cumnat acestui Antioh și cu alții asemenea vrăjimași pămîntului fiind, pentrucă boiarii cei de temeiu, ce era // aleși f. 143 și pămînténi, era toți pribégi în zilele lui, pentru nedreptățile ce să făcea. Ci începuse a să atinge și de Costandin vodă Brîncoveanul, domnul Țării Rumânești, cu multe felieri de înponceșituri, înnălțîndu-se cu firea, că cu 20 priiatenii lor ce avea la Poartă, anume Alexandru Mavrocordat tergi-manul și Mihalache Ruset, vor putea face doar vreo mișcare celuia ce cu pace și liniște domniia și țara își păziia. Dar n-au putut ticăloșii nimic alt să-i strice, de vreme ce prea înțeleptul dragoman cu dînșii a să uni n-au vrut, fără cît numai pă țară au păgubit cu o sumă de bani, precum s-au 25 zis mai nainte; care spre mult rău le-au ișit mai pre urmă, „c-aceia ce sapă groapa altuia și cade el într-însa”, precum // iarăși cel ce au zis, Solomon, f. 143v zice : „că cel ce să bucură dă căderea altuia, Dumnezeu ia sarcina aceluia și o pune asupra celuialant”.

Văzînd dar și Costandin vodă, domnul Țării Rumânești, cea nesu- 30 ferită și crudateca lor răotate, cu a sa vrednicie și putere ce avea la Poartă, cu ajutoriul lui Dumnezeu și pren mijlocul priiatenilor, pre Antiohie de domnie l-au lipsit, și tot odată fără de veste, cu agă de la împărăție s-au pomenit dă i-au luat, și nici capichehaialele lor n-au prinsu dă veste și domniia o au dat lui Costandin vodă, feciorul Ducăi vodă, ginerele 35 mării sale lui Costandin vodă Brîncoveanul.

Atuncea bo//iarii moldovéni, cîți au fost pribégi aicea în țară dă f. 144 atîta vréme, daca au văzut că s-au curățit țara dă tirani, s-au dus toți, cineși la casa lui și la moșia lui.

2 a]al K al]a K 3 Ion om. K vodă K 7 toate]tot K 10 vodă¹ om. K la] den K 18 și]și buni K să om. K 21—22 tărzimanul K 22 face doar]dar face K 24—25 de vreme ce . . . uni n-au vrut om. L 27 au]s-au K 28 aceluia]aceia K 33 de¹ ed. : den KL

Fiind domnia la Mogoșoia, venit-au un mîrzac dă la hanul cu poruncă împărătească să dea măriia sa Costandin vodă o seamă dă slujitori cu un boiaru, să meargă să facă podul la Tighina, peste Nistru, să poată tréce tătarași și nohaili, pre care hanul îi rădica pentru multe
 5 nebuniile lor ce făcea și sta împotrivă, nebăgînd seamă de hanul. Așa deci el viind cu oaste putérneacă i-au supus, și făcîndu-le multă pagubă dintr-înșii, i-au dus dă i-au trecut la Crim.

f. 144v // Această poruncă viind, măriia sa numaidecît au poruncit dă
 s-au gătit 500 dă slujitori, trimițînd cu dinșii pre Mănăilă vel căpitan
 10 za lefegii.

Deci nici într-o aceasta n-au lăsat măriia sa a nu împlini ce au fost porunca împărătească.

CAP. 52

Pentru așăzămîntul ce s-au făcut ca să dea țara dăjdile de 4 ori
 15 într-un an ¹ ² ³ ⁴

Dupre acéstea, șázînd măriia sa în scaun, făcut-au socoteală și s-au sfătuit cu toată boerimea pentru dăjdile și nevoile țării, cum și în ce fel s-ar putea afla mijloc ca acela cît și biata țară să mai răsufle, și dările să să mai ușuréze.

f. 145 20 Și așa cu înaltă și înțeleaptă socoteala mării sale, // împreună și cu sfatul boiarilor, au aflat ca să facă un așăzămînt să știe fieștecine ce să dea într-un an, mai ușurînd pre cei ce să vedea și să părea că sint îngreuiți și mai slabi, și mai adăogînd pre cei ce să vedea că sint mai ușori și mai cu putere.

25 Însă întiiu socotind dăjdile ce au dat țara în trecuții ani și și dentracéia mult mai jos așázîndu-o, au făcut rumtori ca să dea toată țara într-un an dă patru ori. Care bună socoteală și chiverniseală a țării cunoscîndu-o pămînténii, multă mulțumită au dat mării sale, cunoscîndu-și însuși ușurarea și folosul lor.

f. 145v 30 Și așa acéia isprăvind, au socotit măriia sa // dă au trimis la Poartă pă Șarban vel vistiari, i pre Vergo vel clucer, una ca să așaze pre datornicii țării, rugîndu-i și puindu-le zi să știe cînd își vor lua banii lor, a doa ca să plîngă țara dă slăbiciunea ei, ca doar lacoma și tirăneasca cêrerea lor o ar mai tîmpi a lăsa pre ce au fost obicéiul lor a cêre și a
 35 lua den țară, iar nu afară den toată puțința a-i mai prăda pă săraci.

1 Mogoșoia L Varianta Mogoșoia apare de mai multe ori în L, nu o vom mai semna de aici înainte. 3 un boiaru|boiari ca K, 4 multele K 6 deci el ... putérneacă|el deci cu oaste putérneacă viind K 10 lefecii K 14-15 Pentru așăzămîntul ... într-un an P, tillul om. KL 18 dările|de réle L 23 că om L 26 ruptori K toată om. K

Însă după ce au sosit la Odriiu, unde acolo împărăția să afla, apucându-i cu mare strînsoare, au mai luat păgînul chehaia fără de nici o pricină, numai cu păgîneasca și tirăneasca lăcomie a sa, 80 dă pungi. La care și măriia sa Costandin // vodă și toată boerimea, alt n-au avut f. 146 ce mai zice, fără a să ruga lui Dumnezeu să stingă pă acești stingători 5 dă țări și lacomi păgîni.

Dupre ce dar au pornit pă boiari, mai șazănd cîtăva vrême, pentru ca să să mai trezvească și să să primble, au mersu măriia sa la satul mării sale la Potlogi, unde șazănd vreo 10 zile cu multă boerime, întru bucurie au petrecut. Și așa dă acolo purcegînd, au venit iar la scaun ca să 10 caute dă trebile și chivernisirea țării.

CAP. 53

Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să meargă să să afle lîngă hanul

Șazănd domnia în București, au venit poruncă de la împărăție ca să 15 să meargă măriia sa Costandin vodă la hanul, să să afle acolo, ca nu caré cumva nohail să stea // înpotriva hanului. f. 146v

Deci măriia sa, măcar că mai nainte iar den poruncă împărătească, cum s-au zis mai sus, trimisese slujitori pentru facerea podului dupreste Nistru, iar încăși îndată s-au gătit și au purces pînă la conacul ot Tunari. 20 Și acolo cîteva zile făcînd, cunoscînd Poarta că nici dă o treabă mērgerea mării sale nu va fi, i-au venit ferman de s-au întorsu iarăși la scaun la București, însă iar nu cu puțină cheltuială s-au făcut și această gătire și învirtejire (dar asupra tirăniiei și lăcomiei păgînești cine poate zice 25 cuvînt?).

Și așa în București măriia sa cîteva zile făcînd, la iulie 21 au purces spre Tîrgoviște, mergînd în preumblare pe la satele mării sale, pre la 30 Mogoșoia // i Potlogii. Și la avgust 13 au intrat la scaunul Tîrgoviștii. f. 147

CAP. 54

Pentru niște boeri moldovēni ce au trecut din Moldova de ceasta 30 parte, de răul lui Costandin vodă Duca

Șazăt-au dar măriia sa Costandin vodă în Tîrgoviște de la luna lui avgust pînă după sfetii Dimitrie, unde și viile au cules măriia sa.

3 lăcomie a]lăcomiia K 6 și om. K 7 Dupre]și dupre K cîtăva]puțină K 8 preumblare K 13–14 Cum că au venit ... lîngă hanul P, titlul om. KL 16 să³jo K 17 să]iar să K 19 dupreste]despre K 26 măriia sa cîteva zile]cîteva zile măriia sa K 27 satele]satul K 28 Și]și așa K 30–31 Pentru niște ... vodă Duca P, titlul om. KL 33 după]la K

În Tîrgoviște dar șazînd, au venit vête dă la căpitanul cel mare de margine la măriia sa vodă, scriind că mai multă parte dă boerimea țării Moldovei, nemaiputînd suferi céle fără de socoteală lucruri și chivernisiri ce să făcea de Costandin Duca vodă, au trecut dă ceasta parte, i proci.

5 Întru acéia măriia sa vodă au poruncit căpitanului ca o seamă dă
f. 147v boiari care s-ar socoti, să le zică să vie la măriia sa, ca să auză den
singură gura lor ce le va fi păsul // și cu céia ce va putea, să le ajute
și să le folosească, mai mult pârînd mării sale mult rău, căci vedea
cum s-ar zice, de omul mării sale făcîndu-se lucruri necuioase, i proci.

10 Așa deci zicîndu-le căpitanul, ei foarte bucuroși fiind, s-au ales cîțiva
carei era mai de cinste, întii Vasilie vornecl Gavriliță, cu un frate-și anume
Lupul vistiariul, Lupul Bogdan hatmanul, Antiohie hatmanul, Mihalache
Racoviță paharnecul, Ilie stolnecul și alții pînă la 12, lasă că la margine,
dupre cum spunea, era mai mult decît 40 de boiari, cu mari cu mici. Viînd

15 dar la măriia sa vodă, au arătat jalba lor și nedreptatea și reao chiverni-
f. 148 seală ce făcea Costandin Duca vodă. Care acéle toate // măriia sa vodă
bine auzîndu-le, și pre ei cu dulci cuvinte întărîndu-i și bucurîndu-i,
au făgăduit că cu bun mijloc va nevoi să le facă pace, ca fiștecare
să-și meargă la casa și la pămîntul său. Și numaidăcît lui Costandin

20 Ducăi vodă scriind cuvinte pârîntești de învățătură, certîndu-l căci
face lucruri necuioase, i proci, el încă au trimis sol pre Necolae Costin
hatmanul la măriia sa vodă cu plecăciune și multă rugăminte, (arătînd
și intru acéia telpiziia, sau mai bine să zic blestemăția cea grecească).

Viînd dar mai sus numitul hatman, măriia sa i-au chemat și pre
25 dînșii, și așa cum am zis, ca un iubitoriu ce era a face pace, ales între
f. 148v vecini ca aceia a acestor țări, cu fru//moase cuvinte și căzute, pre sol
înapoi l-au trimis, ca să le trimiță jurămînt după obicei, să-și meargă
la casele lor.

Aceasta dar măriia sa socotia și cînd aștepta să le vie acel așă-
30 zămînt, iată numai că are vête unde vine un capigi-bașa cu ferman înpă-
rătescu la măriia sa vodă, ca să dea pre toți boiarii să-i ducă la Cos-
tandin Duca vodă, căci dă o parte ca un telpizu ce era, trimisese sol
ca să-i înbunéze cu cuvîntul, să-i poată duce în țeară-le, iar de altă parte,
trimisese la Poartă cu multă piră pentru dînșii.

35 Dă venirea dar a acelui capigi-bașa măriia sa vodă înțelegînd,
s-au turburat foarte, mai mult socotînd măriia sa că acest obicei ca să să
f. 149 dea dentr-o țară într-alta boiari fugiți, nici au fost, nici iaste. // Însă
cu înnaltă înțelepciune și bună chivernisirea mării sale, și ca să nu să
arate înpotrivnec fermanului înpărătescu, aceasta au făcut: au scris
40 la Poartă dă s-au rugat ca să nu să facă acest nou obicei, care dă cînd
sînt acéste 2 țări, n-au fost, ci să meargă la margine, trimițînd și măriia

1 de]de la K 2 dă boerimea]de boiarii K 4 vovoda K 5 dă]dănt-acci K 10 cțivași
K 11 cu un frate-și anume]și cu frate-său K 14 mult]mulți K 16 face K 24 dar]dar cel K
numit K 25 zis]mai zis K intru K 31-32 ca să dea ... Duca vodă om. K 32 trimitea K 35
a ed. : om. KL

sa boiari și Costandin Duca vodă iarăși boiari și fiind toți de față, să facă un așăzământ (mai mult măriia sa privighind pentru viața lor, i proci). Și după acel așăzământ ce să va face întru dinșii, să-și meargă la casele lor. Și așa răspunsul dă la Poartă i-au venit ca așa să facă, cum au socotit.

Întru acéia măriia sa vodă au gătit pre sfinția sa părintele episcopul // ot Buzău cu 2 boiari mari ai divanului, pre Cornea Brăiloiul vel ban, și pre Mihaiu Cantacuzino vel spatar, împreună cu acei boiari toți pribégi, de au mersu la Focșani, la marginea țării. Unde fiind boiari mari, asemenea și de la Costandin vodă, așa jurământ și alte bune așăzămînturi făcîndu-se, mai mult ca să să îplinească porunca împărătească, au socotit măriia sa de au dat pre cei ce să gîndia că nu vor avea nici o nevoe, nici primejdie dă viața lor, i proci, iar pre Vasilie vornecul și pre Lupul Bogdan hatmanul i Mihalache Racoviță paharnecul și pe Ilie stolnecul, socotind măriia sa ca nu carecumvași, fiind om nestătătoriu atît la cuvînt, cît la faptă, Costandin Duca vodă, // apucîndu-i la mînă-i, să le facă vreo nevoe, foarte cu bună socoteală și nu cu puțină cheltuială, le-au făcut isprava dă la Poartă ca să șază aici în țară, să să odihnească, pînă cînd Dumnezeu și vrême lesnire și putință va da, și atuncea să-și meargă la casele și la pămîntul lor.

Și așa, după acéia, den Tîrgoviște purcegînd și pe la satul mării sale Potlogii mergînd, la noemvrie 16 iar la scaunul mării sale la București au venit, înbrăcînd caimacamii care-i lăsase măriia sa, cu caftane, după obiceiul, i proci.

CAP. 55

25

Pentru solul Englezului ce au venit de au trecut pîn țară din poruncă împărătească

Șazînd măriia sa în scaun, venitu-i-au poruncă împărătească ca să gătească conace, că iaste să vie să treacă pren țară solul Anglii, care de cîțiva ani era la Poarta turcească, // rezident, pren carele și pacea Turcului cu Neamțul s-au făcut, om mare, cinstit și înțelept fiind, bine toate ale Porții turcești au chivernisit. Deci vrînd să meargă la țara lui, așa au poftit ca pre aici pren țară să treacă, mai mult pentru odihna lui și ca să vază și țara.

Așa deci împărăția au poruncit ca toate céle dă trebuință să gătească măriia sa Costandin vodă și fiind pren țară, bine să-l grijască și să-l cinstească, fiind om mare și arătîndu-se bun priiaten și de mare folos Porții turcești.

3 i proci om. K 6—7 piscupul L 7 mari]mai L 13 dă om. K 15 carecumva K 16 la²]și la K 20 să-și]să K 26—27 Pentru solul ... poruncă împărătească P, titlul om. KL 29 conace om. K

După ce deci la marginea Dunării au sosit, la vadul ot Turtucaia, unde-i zic, trimis-au măriia sa Costandin vodă 2 boiari mari înainte, cu carite domnești, cu corturi și cu toată alantă gătire cu cițiva slujitori, ca să poată fi // dă céle ce ar fi treaba să slujască. Boiarii însă aceștea

f. 151
5 era : Toma Cantacuzino vel slujer și Pătrașco Brézoianul vel șătrariu; care foarte cu cinste priimindu-i, așa cu mare cinste l-au adus și pînă la scaunul Bucureștilor.

Însă după ce au venit pîn la conacul dă la Popeștii Hrizii vistiariul, făcînd știre mării sale lui vodă trimișii boiari că acolo au mas, măriia sa

10 a doa zi dînsu dă dimineață, au gătit pre amîndoi cei mai mari fiii mării sale, pă Costandin și pă Ștefan, împreună cu 3 boiari mari Mihaiu Cantacuzino vel spatat, i Șarban Cantacuzino vel paharnec, i Radul Izvoranul vel stolnec

f. 151v
15 cu toată călărimea // și cu carita mării sale. Și ișîndu-i înainte la Văcărești în deal, s-au împreunat cu dînsul; pre carele aducîndu-l cu mult și frumos și mare alaiu pînă la casele mării sale, unde gazda îi gătise, acolo pogorîndu-se den carită, l-au suit coconii pînă sus în case, și făcînd țărămoniile ce s-au convenit, au venit coconii la curte, împreună cu trimișii boiari, i proci. Aceasta era vineri la aprilie 24. Iar după acéia în diseară, ca mai multă cinste să-i arate, și ca să îplinească porunca ce era

20 împărătească, măriia sa Costandin vodă așa au socotit dă au mersu de s-au împreunat cu solul fără de alaiu. (Însă după ce întii el, adecâte solul mai nainte au trimis 4 boiari de ai lui, carei // era mai dă cinste, încă

f. 152
25 unul dentr-aceia îi era frate, dă s-au închinat mării sale, arătînd dăspre partea solului că mare mulțumită face mării sale dă cinstea și buna voi-nță, ce cătră dînsul măriia sa au arătat, i proci). Carele la scara cea mai de jos ișînd înaintea mării sale, cu multă cinste și plecăciune l-au priimit și după ce multă țirimonie și orație s-au făcut, așa deci dînd partea cea dreaptă mării sale lui vodă, amîndoi denpreună s-au suit în case și au șăzut amîndoi numai, ca la 2 ceasuri. După acéia iarăși pînă la portiță

30 pogorîndu-se, măriia sa vodă au încălecat de s-au dus la curte, iar el s-au suit iar sus în case.

A doa zi deci simbătă, // poruncind măriia sa vodă de s-au înpodobit toți, trimis-au pre ginerile mării sale Radul beizade, feciorul lui Iliiaș vodă, cu carita cea mai frumoasă împreună și cu alte trei carite pentru

35 boiarii lui să fie și cu mulțime dă pedestrime la sol, de l-au adus la curte. Carele după ce au sosit la scară, iată acolo era iarăși amîndoi coconii mării sale de l-au priimit și pînă sus în fuișor, aducîndu-l pre scara cea mare. Acolo era și măriia sa vodă cu alți boiari denpreună. Și așa cu mare cinste priimindu-l, partea cea dreaptă i-au dat.

Întrînd deci în divan, era foarte în bună tocmeală orînduiți, toată

40 căpitătimea, ceaușii, i stegarii slujito//rești. După acéia, mai înlăuntru întrînd în spătărie, era toată boerimea țării, pusă în orînduiala lor. Și așa deci și în spătăriia cu stélele unde zic, întrînd, îndată au dat 4 tunuri, care mai nainte era gătite. Dupre acéia în scaunul domnescu pre dînsul

f. 153

2 unde-i|unde K 8 pîn om. K 13 ișîndu-i|șînd K 21 de om. K 29 acéia|acciași K 30 s-au dus|au mers K 41 căpitătimea|căpitătimea i K ceaușii|șaușii L

puindu-l, și măriia sa pre pat șazînd, după multă vorbă ce au avut singuri numai, și la masă l-au pus. Căruia mare cinste făcîndu-i, dă o parte dăspre dreapta, toți boiarii lui puind, iar despre partea stîngă, din cătro măriia sa vodă șădea, boerimea țărăi; dă citeva ori cu tunurile au dat și cu pușcele, închinînd pentru sănătăți, i proci. f. 153v
5

Dat-au și cu pușcele numai, iar pentru sănătăți închinînd // și de veselie mare s-au și înbătat atîta el, cît și boiarii lui, (măcar că dă nimeni n-au fost siliți). După ce deci dă la masă s-au sculat, l-au înbrăcat măriia sa vodă cu un conțeș al mării sale, cu spinare de samur și puindu-l în carită, iarăși cu ginerele mării sale, la gazdă ca să să odihnească l-au trimis. 10

Trecînd dar zioa acéia într-acestași chip, cu atîta cinste și iscusit ospățu, a doa zi, duminică, măriia sa vodă de dimineață iarăși la dînsul pen grădină au mersu cu aceiași oameni numai, ce și întii mersese; carele sol iarăși pogorîndu-se jos la capul scării, iar după cele multe zise și complementuri, s-au urcat sus și cîtva // șazînd, măriia sa vodă au mersu la curte. 15 f. 154

Luni deci după prînzul, pofînd solul ca să vie la măriia sa, însă numai cu halaiul oamenilor lui, așa au venit cu carîtele lui, cu oamenii și cu toată parataxis a lui ce avea. Deci măriia sa în foșorul cel mare dăspre grădină cu cinste priimindu-l, mult șazînd, ș-au luat zioa bună și s-au dus la gazdă. 20

După acéia marți, dînsu dă dimineață, cu același alaiu dîntîiu, cu aceiași boiari și cu carita cea frumoasă, cu ginerele mării sale, așa cu alaiu frumos din tîrgu scoțîndu-l pînă dă marginea tîrgului, luîndu-și zioa bună boiarii dă la dînsul, s-au înturnat înapoi, mergînd cu dînsul un steag dă slujitori // și cu acei dîntîi orînduiți numiți boiari, cu toate célei dă trebuință-i grijit, pînă la Rucăr l-au dus și de acolo pînă la ținutul nemțescu. Deci carîtele, slujitorii, boiarii, luîndu-și zioa bună, s-au înturnat și el s-au dus la Brașov. Însă den Dunăre pînă la Rucăr 10 conace făcînd, cum mai sus am zis, foarte cu mare cinste l-au adus și l-au purtat, mai mult nevoind măriia sa să îplinească ce au fost porunca 30 înpărătîii. Numele lui era milort Paghet, om ca de 60 dă ani și mai bine.

Cu acest sol înpreună de la veziriul au venit un agă, pre carele măriia sa vodă bine dăruindu-l și răspunsul la cărțile céle de poruncă dă la Poartă ce adusese luînd, s-au dus la Odriiu, unde și înpărătîia era.

CAP. 56

35

Pentru trimiterea Radului stolnecul în Țara Ungurească

// După ce deci solul s-au dus, măriia sa vodă ca să să mai trezvească și să să preumble, au socotit dă au mersu la Obilești, la satul mării sale, unde cu toată boerimea citeva zile făcînd, și bine preumblîndu-se, iar s-au învirtejit și au venit la scaunul mării sale la București. 40

4 au dat] dînd K 6 numai om. K 12 de om. K 13 numai ce și iarăși ce K 15 complementuri L 19 zisași zioa K 23 dă] la K 25 numiți]și numiți K 24 trebuință-i]trebuință K 32 au venit] trimis au fost înpreună cu K 33 răspunsurile K 34 ce om. L și om. K 36 Pentru trimiterea ... Țara Ungurească P, titlul om. KL

După aceasta venit-au den Ardeal de la gubernatul cel mare al țării Ardealului, Banfi Ghiorghie, carte la măriia sa Costandin vodă, rugînd pre măriia sa și chemîndu-l după obiceiul la nunta fiicii sale, vrînd să o dea după un fecior al unui némiş mare, anume Sechel Laslu. (Acest némiş încă cunoscut priiaten era mării sale lui vodă).

- f. 155v Măriia sa deci, // vrînd să păzească prieteșugul cel vecinescu, bine au voit. Și așa la orînduita vreme, cînd véste au și avut la iunie în zile 10, de aici de la Mogoșoia, dă la satul mării sale, unde să întîmplase măriia sa dă era, gătit-au pre dumnealui Radul Izvoranul marele stolnec, împreună cu 4 cinstiți feciori dă boiaru, 2 fiii dumisale : unul vtori spatâr, anume Barbul, fiiul dumnealui vel vistir și altul, un cocon care era mai mare al dumnealui pomenitului Pîrvului Cantacuzino stolnecul. Pre acest dar numit boiaru ca un sol, închipuind însuși prezenția (adecâte chipul) mării sale lui vodă, cu scumpe și frumoase domnești daruri, la acea cinstită nuntă // l-au trimis, pucegînd dă aici de la Mogoșoia, cum s-au zis, măriia sa vodă încă a treia zi au mersu la București.

CAP. 57

Pentru mirul ce au făcut Dositheu patriiarhul Ierusalimului aici în țară

20 Aici însemnăm pentru o pomenire numai ca să știe că întîmplîndu-se a fi preasfințitul părinte patriiarhul Ierusalimului, chir Dositheu pă
acea vrême aici în țară, s-au făcut mir. Care mir s-au sfințit în zioa de sfinții apostoli Petre și Pavel, făcînd însuși sfinția sa leturghie cu alți mulți preoți, l-au sfințit în mănăstirea unde să cinstescu acești sfinți apostoli,
25 care să cheamă Arhimandritul, fiind și măriia sa Costandin vodă împreună cu arhiereul țării, chir Theodosie și cu toți alalți episcopi cîți aici în țară să
<1702>f.156v afla // și toată boerimea țării, la leat 7210, iunie 29, la al patrueleasprăzece an al domnii mării sale lui Costandin vodă, care mir s-au făcut cu toată cheltuiala sfinții sale părintelui patriiarhului mai sus numitului Ierusalimneanului.

30 După aceasta deci, viind și vremea căldurilor verii, măriia sa după ce au căutat ce au fost alte trebi ale țării, la iulie, 7 au purces den București cătră Tîrgoviște, mergînd pă la satele mării sale Mogoșoia i Potlogii și la iulie 25 au intrat la scaunul Tîrgoviștii cu alaiu frumos, după obiceiul.

35 În Tîrgoviște șazînd măriia sa Costandin vodă, poruncă au venit de la chehaiaoa vezirului ca să dea 100 de cai să fie dă treaba vînătorii, cînd
f. 157 înpărăția va vrea să // iasă afară la vînat. Deci măriia sa trimițînd carte la chehaiaoa și rugîndu-se ca să mai scază, să dea mai puțini cai, așa după rugăciunea mării sale, au lăsat să dea cai 70. Și îndată măriia sa poruncînd dă s-au strînsu den țară, (însă cu bani) i-au trimis la Poartă.

3 obiceiul K 7 zile 10]10 dni K 9 marele] vel K 10 boiari K 12 dar]dar mai sus K 18—19 Pentru mirul . . . în țară P, *titul om.* KL 20 însemnează L 26 piscupi L 27 patrusprăzecilea K 30 vreme L vării K 34 au]i-au K 35 să²]ca să K 36 afară *om.* K 38 să]ca să K

După acéia, avînd liniște și neavînd alte trebi, au socotit să meargă la Brîncovéni, să vadă mănăstirea ce den temelie au rădicat. Și așa la avgust 21 au purces măriia sa împreună cu boerimea și altă curte a mării sale spre Brîncovéni. Însă întii pă la satul mării sale Potlogii, apoi la Brîncovéni și acolo cîteva zile făcînd, iar la Tîrgoviște s-au învirtejit la septemvrie 13, leat 5
7211. <1702>

//La Brîncovéni însă fiind, veste dă la Poartă au venit cum că pe veziriul ce era fiind dă multă vrême bolnav și el socotindu-se că nu poate căuta trebile împărății, dă multe ori s-au rugat să-l iarte. Și așa l-au mazălit și numaidecît au trimis la un pașă anume Mustafa pașă Taltaban, care era 10
serascher asupra arapilor la Hutai, de l-au adus și l-au făcut vezir.

Deci măriia sa Costandin vodă au socotit dă au trimis la Poartă boiari și cu pocloane după obicei și pentru trebile țării, însă pă dumnealui Cornea vel ban, i Mihaiu Cantacuzino vel spatar i Bunea Grădișteanul marele comis. Și așa dă aici au purces la septemvrie 20 // și pe la Turtucaia 15 f. 158
Dunărea au trecut, cu carei pocloane și altele, după obiceiul noului vezir, i-au trimis și cu cărți, rugîndu-lsă-i fie milă dă țară, i proci, cerînd la toate acéste ajutoriul dumnezeescu. Deci boiarii mergînd acolo și dînd pocloanele, au grăit și céle de folosul pămîntului ce le zisese. Care rugăciuni acei mari le-au primit și au făgăduit că vor căuta și vor socoti dă vor face céle ce să cuvin. 20

Iar măriia sa vodă șazăind la Tîrgoviște, au luat veste cum au sosit baș-capigi-bașa împărătesc, carele și hazna agă era trimis la București. Deci trimițînd măriia sa și pohtindu-l să meargă la Tîrgoviște, el fiind om bătrîn, n-au vrut să meargă, // pregetînd căii și osteneii drumului. Măriia sa Costandin vodă deci, așa bine socotindu-se și sfātuindu-se cu boerimea, 25
au purces den Tîrgoviște și viind pă la satele mării sale Potlogii, Mogoșoaia și cu halaiu după obicei, au intrat în tîrgu, la scaunul mării sale la București, dînd cu tunurile, înbrăcînd cu caftane pre caimacami dupre obicei, la octomvrie 25.

După ce deci au șazut în scaun, măriia sa trimițînd cal după obicei, 30
l-au adus la curte și dînd fermanul împărătescu care-l avea, au văzut măriia sa ce iaste porunca și îndată au zis că va nevoi măriia sa cum mai în grabă să îplinească porunca împărății. De vrême ce scriia // în ferman și porunca f. 159
cea toată suma haraciului fără zăbavă să o trimiță, măriia sa deci chemînd boerimea și spuindu-le ce iaste porunca împărății, i-au făcut socoteală, și 35
măriia sa cu bună chiverniseală și la orînduita vrême gătînd măriia sa haraciul, l-au încărcat și la dichemvrie 15 l-au pornit, trimițînd și pă Iane vâtaf za aprozi cu haznaoa să meargă pînă acolo. Care multe cuvinte bune au zis cei mari, văzînd slujba mării sale, căci în grabă s-au făcut treba și porunca și căci multă slujbă împărății au arătat măriia sa și întru aceasta. 40

Aici să însemnează numai pentru o pomenire ca să știe că într-acest an, al patruleasprezece al domnii mării sale // lui Costandin vodă, au făcut f. 159v

1 neavînd] nefiind K să] ca să K 2 ce]cea K au]ce au K 9 l-au mazălit]s-au mazilit K 12—13 la Poartă boiari]boiari la Poartă K 14 marele]vel K 18 ajutor lui Dumnezeu K 21 au²]că au K 25 vodă om. K 27—28 la București]Bucureștii K 28 cu caftane pre caimacami]pe caimacami cu caftane K 30 deci om. K 31 care-l]carele K 33 porunca]ce iaste porunca K 34 fără zăbavă om. K măriia sa om. K 35 i-au]au K 36 măriia sa cu om. K buna K 37 și² om. K 41 să însemnează]însemnăm K 42 patrusprăzecilea K

măriia sa bisérica al căruia hram iaste Sfetii Ioan cel grecescu, care iaste în malul Dimboviții. Dintiiși dată această biserică fiind fără de turnu și întunecată, măriia sa au socotit dă i-au făcut turnu și au mai dășchis-o. A căriia temelie poate fi fiind slabă, așa cu totul s-au surpat și s-au stricat, 5 nimunii primejdie făcînd. Deci măriia sa cu bun gînd s-au apucat întiiu toate céle dă trebuință gătînd și de tot fărîmîndu-o, den temelie au început a o zidi și o au făcut foarte înfrumusețată cu turnuri cum să cade, precum astăzi să vede, înpodobindu-o măriia sa cu zugrăvéle pe den lăuntru și cu f. 160 pardosele // și cu toate alalte cîte trebuescu aceștii sfinte bisérici ce s-au 10 zis mai sus, săvîrșîndu-o măriia sa în anul al cinsprăzécele den domniia mării sale.

CAP. 58

De aici încep a semna ce s-ar întîmpla în anul al cinsprăzécelea al domnii mării sale lui Costandin vodă

15 Șăzînd domniia în București, au venit poruncă de la putérneca în-
părăție ca să trimiță oștile la Isuf pașa serascheriul, la Ismail, pentru că
f. 160v calga sultan hainindu-se dă cătră împărăție împreună cu frate-său Dovlet
20 Gherei hanul, venise calga în Bugeac, lîngă care să fusese strînsu cîtăva
tătărîme. Și așa au stătut înpotriva // lui Isuf pașa serascheriul.
20 Deci la împărăție aceasta auzindu-se, numaidăcît pre hanul cel bă-
trîn, Selim Gherei, iarăși aducîndu-l dă unde era, l-au făcut han și numaidă-
cît l-au pornit să meargă la Crîm, poruncînd în toate părțile ca oastea
turcească, spahii, inicéerii și oastea aceasta a noastră și cea moldovenească,
25 să meargă lîngă Isuf pașa, ca cu cea oaste să să înfrîneze nebuniia și starea
înpotrivă a lui calga sultan.
După acéia dar, apropiîndu-se sultanul spre marginea țărâi și înfri-
coșînd pre măriia sa Costandin vodă cu multe feliuri dă porunci, zicînd că
f. 161 va să prade țara, măriia sa cu bun sît și cu bună chiverniseală și la //
30 calga sultan boiari cu daruri au trimis, rugîndu-l ca să poruncească ordii
tătărăști să nu facă hoțéște, după cum sînt învățați, vreo stricăciune țărâi,
și la serascheriul cu multe rugăminte și iar cu daruri, scriînd și rugîndu-se
serascheriului ca să lase oastea țărâi la margine, să fie dă pază, să nu să
întîmple vreo pacoste sau vreo primejdie țărâi, fiind vréme dă iarnă, pă la
ghenarie și apele fiind înghețate. Care, serascheriul, ca un om întelept și priia-
35 ten mării sale fiind, bine au socotit ca oștile să stea la marginea țărâi, să
fie pază, care așa au și fost.
Această dar gîlceavă și mare frică au ținut pînă cînd s-au înteles că pe
f. 161v veziriul Taltaban l-au mazîlit cu // urgie și peste 3 zile l-au și omorît, fiind om

3 și] și o K 7 o¹ om. K făcut] făcut-o K 13 cinsprăzéle L 17 dă cătră]despre K 18 Buceag L 20 la]de la K aceasta]de aceasta K 23 oaste L 31 cu¹]iar cu K rugăminte]rugăciuni K iar om. K 36 pază]de pază K așa om. K 38 veziriul om. K

nebun și rău și precum mai pă urmă să dovedise că el fusese pricină întâritării aceștii gilcevi pă tătari zic, cu turcii.

Deci schimbându-se obrazele la Poartă și puind vezir pe Rami Mehmet pașa, om foarte înțelept, care fusese reiz, îndată ce au auzit calga sultan cu frate-său hanul, cei ce să hainise, au fugit sultanul dăn Bugeac la Crim și denpreună cu frate-său s-au dus la cerchezi. Și așa țările aceștea au scăpat dă primejdiia cea mare a tătarălor.

CAP. 59

Pentru mergirea domnii la Odriiu

După ce Paștele au trecut, a doa zi, luni, lucru negîndit și niciodată crezut, neprietenii de la Poartă, cei ce niciodată nu să odihnea, vrême bună găsind, așa au // aflat și la cale au pus pe veziriul ca să chéme pre măriia sa Costandin vodă la Odriiu, zicînd că de vrême ce putérneca împărăție are pace cu toți cei ce mai nainte avea oștiri și gilcevi, trebuiaste să meargă să sărute poala împărătească. Care aceasta nu pentru alt s-au cunoscut că iaste, fără cît ca niște vrăjimași ai mării sale și ai pămîntului, vrînd să-l păgubească dă sume mari de bani. Această pricină au aflat și așa de la Poartă au trimis pre un cuciuic imbrihor al împăratului, anume Selim aga, carele aici au sosit în zioa de dumineca Tomii. Și cînd în oraș vrea să între, mai nainte véste avînd de la Iane vătăful dă aprozi pre carele încă mai nainte la Giurgiov // îl trimisese), i-au ișit măriia sa înnainte desupra dealului, cu mare alaiu și cu toată boerimea. Și așa cu cinste l-au adus pînă drept gazda lui.

Deci el au mersu de au dăscălecat la gazdă, iar măriia sa au mersu la curte. Și după acéia grijindu-i cal cu fuștași și cu seiméni, după cum iaste obicéiul, l-au adus la curte. Și așa aducîndu-l cu cinste, au dat fermanul și cartea veziriului la măriia sa vodă. În care ferman și carte aceasta poruncea, zicînd că așa s-au socotit să meargă să sărute poala împărătească. Căruia măriia sa vodă au răspunsu că la poala împărătească gata iaste. Și așa turcul mergînd la gazdă, măriia sa îndată au scris și au trimis răspunsu numai-dăcît la Odriiu, făcînd știre că după // porunca împărății iată că să gătéște și va purcéde dă va méрге. Înșă a doa zi după aceasta, pă măriia sa vodă găsindu-l o boală grea, umflătură la obrazu, care să cheamă anemopiroma, și vâzînd că boala să întărește și să întîmplă zăbavă, bine au socotit măriia sa împreună cu boiarii și așa au aflat să meargă înnainte cițiva boiari, una ca să dovedească că pricina zăbăvii nu iaste alt, fără cît boala mării sale, ce

4 ce om. L 5 cu]și cu K Buceag L 9 Pentru mergirea ... Odriiu P, tillul om. KL 21-22 dealului]viilor K 24 gazdă]gazda lui K 25 calul K 27 carte¹ L 29-30 turcul]aga turcul K 30-31 răspunsu numaidăcît]numaidecît răspunsul K 36 alt]de altu K mării sale ce om. K

de la Dumnezeu i-au venit, a dooa, ca să găsească pe la priiateni bani și scule scumpe, dă c'le ce sînt dă treaba darurilor, atît a împăratului, cit și a celor mari denlăuntru și denafară.

- f. 163v Și așa // au gătît dă au trimis pă dumnealui Cornea vel ban, Diicul
5 vel logofăt, Mihaiu Cantacuzino vel spatat i Preda Pirșcoveanul biv vel medelnicer. Iar după acéia nici măriia sa mult n-au zăbovit, ci îndată ce
<1703> s-au cunoseut mai binișor, gătindu-se au purces la maiu 5, leat 7211. Însă
la maiu 3 cu halaiu mare ișind împreună cu aga turcul pină în deal la Văcă-
rești, unde corturile era întinse, apoi iar s-au mai înturnat la scaun măriia
10 sa vodă, iar aga turcul au rămas acolo la corturi cu alți boiari împreună, de
s-au mai gătît, și cum zic, la 5 zile ale lui maiu, zi miercuri, luînd pre Dum-
nezeu într-ajutoriu, de la scaunul mării sale ot București, au purces la
f. 164 Poartă, după cum era//porunca împărătească, împreună cu multă boerime și
slujitori, ca la 70 de oameni. Și așa, fiind slab măriia sa, încet, încet, au mersu,
15 și la 28 de zile ale lui mai au sosit lîngă satul ce-i zic Arnaut Chioiu dă
lîngă Odriiu, unde acolea cu corturile măriia sa s-au așăzat, după cum po-
runca Porții era. Acolea dar fiind măriia sa împreună cu toată boerimea tă-
băriți, au venit și dumnealui Alexandru Mavrocordat Exaporiton, trimis
dă veziriul, dă s-au împreunat cu măriia sa, căruia măriia sa halaiu i-au
20 făcut. După acéia dar, multe trebuincioase lucruri cu dînsul vorbind, bine
măriia sa dăruindu-l și cu blană de // samur și cu zloți 1000 și altele, și
f. 164 v pe cal înpodobit puindu-l, s-au dus iarăși în cetate la Odriiu. După acéia,
a doa zi și fiul dumnealui, Necolae, marele dragoman, viind la măriia sa
dă s-au împreunat, iar și pe dînsul cu cele cuvîncioase daruri măriia sa dă-
25 ruindu-l, s-au întorsu iarăși la Odriiu.

- Așa deci după acéia, poruncă mării sale au venit ca să meargă în
Odriiu, și așa la 3 zile ale lui iunie, măriia sa cu toată boerimea ciți cu măriia
sa mersese dăn București, au intrat în Odriiu, mergînd la gazdă,
unde gătise, la saraiul de la mitropolie. Și la iunie 9, viind poruncă de la
30 măriia sa veziriul ca să meargă măriia sa vodă să înbrace caftan, au mersu
f. 165 și întiiu la scara chehailii // dăscălecînd măriia sa, s-au suit în case la
chehaia. După acéia au mersu la măriia sa veziriul și foarte cu cinste pre
măriia sa puimindu-l și bune cuvinte mării sale lui vodă zicînd, l-au înbră-
cat cu caftan pre măriia sa vodă și pe 20 dă boiari împreună. Și așa după
35 acéia iarăși la chehailiaua suindu-se, au mersu la gazdă.

- După acéia deci dîndu-se pocloanele împărățîii și plinindu-se și po-
runca ce era cu adaosul haraciului, carele cu multă voe rea a mării sale lui
vodă și durere dă inemă a toatei boerime făcîndu-se, la iunie 15 zi marți,
cînd și calaba-divan să face, poruncă mării sale lui vodă au venit, împreună
40 și cu cițiva ceauși împărătești și cu toată boerimea, dă au mersu la divanul
f. 165v împără//tescu să înbrace caftan. Unde mergînd în saraiul împărătescu, au
înbrăcat pre măriia sa cu caftan, puindu-i și cuca în cap și cu măriia sa den-
preună au înbrăcat 30 dă boiari cu caftane. Și pentru ca să știe pentru o

4 ban|ban i K 5 Mihaiu| Mihai K 15 de zile|dni K 16 s-au așăzat|au șăzut K 18 Exapo-
ritos K 20 făcut|și făcut K 23 Nicolache K 26 Așa|Așa dar K 27 zile|dni K 28 mer-
sese|jau mers K 29 la¹|in K 9|9 dni K 30 măriia sa² om. K 31 și om K chehailii|
chehailii vezirului K 38 dă|den K 43 30|pe 30 K

pomenire cine și cine au fost, aicea îi însemnăm pre nume : întâiu fiul mării sale Ștefan beizade, Cornea vel ban, Diicul Rudeanul vel logofăt, Mihaiu Cantacuzino vel spatar, Costandin Știrbéiu vel clucer, Dumitrașco Caramanliul vel postelnic, Barbul Fărcășanul vel stolnec, Iacov Pilarino doftorul, Bunea Grădișteanul vel comis, Pană Negoescu vel sărdar, Toma Cantacuzino vel slugér, Iorga biv vel slujer, Dumitrașco vâtaf Razul, Costandin Corbeanul vel pitar, Cernica Știrbéi vel armaș, // Mateiu Sacizliul vel portar, Pătrașco Brăzoianul vel șătrar, Iane vel clucer za arie, Ștefan Cantacuzino vtori logofăt, Iordache Crețulescul vel cămăraș, Luca vtori vistier, Dumitrache vtori vistiiar, Pătru Obedeanul vel căpitan za margine, Iordache ceaușul za aprozi, Sterie căpitan, Costandin vtori slujer, Velisarie căpitan, Dumitrașco căpitan Hargitoianul, Matei Comăneanul vel căpitan za siiméni, Iorga starostea.

După ce dar cu caftan pre măriia sa au înbrăcat, sculîndu-se măriia sa veziriul dă la divan, au mersu la împăratul și după acéia au dus și pre măriia sa vodă la împăratul înlăuntru, în casă, dă s-au închinat după obicéiu, ducînd pre măriia sa și pă fiiul mării sale și cu 5 // boiari, adecâte vel ban, vel logofăt, vel spătar, vel clucer, vel stolnec. Și bune cuvinte putérnecul împărat mării sale zicînd, au ișit afară și cu mulți ceauși împărătești și boiarii, tot cu caftanele înbrăcați în orînduială alaiu făcînd, trecînd pe dennaintea porții veziriului, au mersu la gazdă.

Și după acéia isprăvind măriia sa trebi ce au mai avut, nici mult n-au zăbovit, ci la 26 ale lui iunie, poruncă mării sale au venit dă la veziriul de au mersu și ș-au luat zioa bună și iarăși bune cuvinte măriia sa veziriul zicîndu-i, i-au dat și hatișeriful, care putérnecul împărat mării sale lui vodă l-au dat. În care hateșărif pomenind toate slujbele ce măriia sa împărății au făcut, l-au miluit // și cu domnia țării, să o aibă pînă la sfirșitul vieții mării sale.

După acéia deci, ișind la corturi s-au gătit măriia sa și la iunie 28, de la otac, dă unde era, a veni în țară au purces, unde la scaunul mării sale de la București la iulie 11 sosind și cu mare alaiu în oraș întrînd, după ce în divan măriia sa s-au suit, întâiu hatișăriful au pus dă l-au citit și după acéia în scaun șăzînd, 12 tunuri au dat.

Cu măriia sa dar dă la Odriiu s-au fost orînduit dă au venit imbrihorul cel mare al veziriului și după ce întâiu hatișăriful au citit, pă imbrihorul eu malotea cu spinare dă samur l-au înbrăcat // și pe 2 efenzi iazagii, care citise hatișăriful și pă un ciauș împărătescu și pă 2 paici împărătești cu caftane înbrăcîndu-i, s-au dus la gazdă.

Și după acéia măriia sa vodă și pă caimacami, pă dumnealui Stroe vel vornic și pă Șarban vel vistiar, cu felegéle cu samur i-au înbrăcat și pe Radul Golescul biv vel comis și pă lanache Văcărescul vel agă, cu contoșă cu samur înbrăcîndu-i, toată boerimea și cu alaltă țară dă înnoirea domnii mîna mării sale lui vodă au sărutat. Și după acéia s-au pogorît măriia sa la biserică, unde toți egumenii și tot ieration fiind cu sféșnice, ișind în/naintea mării sale și cu axion întrînd în biserică, au sărutat icoanele, dînd slavă

1 îi însemnăm] însemnează L pre nume] anume K 3—4 Caramallul K 10 Dumitrașco K vel] biv vel K 14 dar] deci K caftane K sa¹] sa vodă K 17 pre] cu K 20 caftane K 29 deci om. K 43 lui vodă om. K 44—45 ișind în] naintea mării sale] înaintea mării sale eșînd K

și mulțumită lui Dumnezeu. Și după acéia egumenii toți, împreună și cu alt cin preoțescu, smerindu-se la mîna mării sale, au ișit măriia sa den biserică afară, fiind părintele Athanasie patriarhul dă la Antiohiia. Și la masă șazăind cu toți boiarii cei ce aici rămăsese și cîțiva den arhierii, 5 împreună și cu părintele patriarhul, dă 3 ori cîte cu 4 tunuri au dat.

După venirea mării sale deci a patra zi, dăruind pă imbrihorul și 1. 168v pă cei ce dă la Poartă cu // măriia sa au venit, i-au pornit dă s-au dus la Odriiu și măriia sa au ișit dă s-au dus la satul mării sale la Mogoșoia să să odihnească.

10

CAP. 60

Pentru moartea muftiului și pentru zarva ce să făcuse atunci între turci

După ce acéste mai de sus toate au trecut, nu după multă zăbavă, veste dă la Poartă dă la capichehaiale au venit mării sale cum că la Țarigrad 15 strîngindu-se ulemalele și cu alte cete slujitorești, cum inicéri, spahii, bostan-gii, au început a zice ca pe muftiul să-l dea în mîna lor, avînd judecată cu dînsul pentru multe lucruri afară den cale și multe răpitudini și jafuri ce 1. 169 și răotăți//le-i. Mai zicea și aceasta să meargă împăratul la Țarigrad 20 la scaunul lui să șază, nefiind nici o pricină a șădea la Odriiu. Și ca acéste multe au fost zicînd și cum că de nu-l va da pe muftiul, nici va merge împăratul la Țarigrad, să știe că vor merge împotriva împărății ca să să bată și vor pune alt împărat, i proci.

Acéstea și ca acéstea auzindu-se la Poartă, nimic veziriului și altor 25 putérnici nu le-au părut, ci în tot chipul socotind să scape viața muftiului, l-au și mazilit den dregătoria lui și pă el și pă feciorul lui. Și așa au ișit și den Odriiu, umblînd și-ntr-o parte, și-ntr-alta 1. 169v cum zicem, ca să-și scutească viața lui și // doar ar scăpa dă reaoa primejdie și întimplare.

Iar veziriul Rami, întii dăspre partea împăratului trimițînd pre im- 30 brihorul cel mic la Țarigrad, cu multe făgăduiale la acele zorbale ca să să lipsească a face zorbale și gilcevi și turburări ca acéle, ci să rămie lucrul în liniște, precum mai nainte era. Însă ei nimic la acéia nu s-au uitat, ci dentr-înșii alegînd vezir, au pus pe un Ahmet pașa, ginerele lui Husein pașa 35 veziriul, făcînd și alalte toate cîte trebue dregătorii, cum : caimacam, inicér-agă și alte cîte sînt ale Porții. Și după acéia s-au gătit cu mulțime dă oameni și oști cu tunuri și cu altele cîte trebuescu ca de războiu și au purces 1. 170 // a merge spre Odriiu.

1 și³ om. K 3 fiind]fiind și K 4 aici rămăsese]au rămas aicea K 5 cu² om. K 11—12 Pen-
tru moartea muftiului... între turci P, titlul om. KL 13 ce om. L 14 chihaiiale K 16 că K
18 lui om. K 19 răotățile-i]răotățile lui K 21 nu-l]nu K 31 zorbale și om. K acestea K
34 alegînd L ginere K 37 ca om. K

Acéstea auzind sultan Mustafa împăratul și cu Rami veziriul, foarte s-au turburat și au început a să găti și ei dă războiu. Însă întâiu au dat leafă inicérilor și după acéia trimițind împăratul pă silictariul cu hatișărif la veziriul, unde era adunați toți dregătorii împărății, mari și mici, ișind veziriul în divan înaintea tuturor, acel hatișărif l-au citit, în care acéste cuvinte scria : de au jăfuit pă cineva, de au omorît pă cinevași fără dreptate și de-l poftescu să le mai fie împărat au ba, să mărturisească. Și așa după ce au citit hatișăriful, puind pe o masă în mijlocul divanului o sabie goală, pîne și sare și kielamzetul (adecă vangheliia lor), întâiu veziriul au mersu dă au jurat pă acéle toate cum că-l poftescu pe împăratul // și să-și vërse singele sint bucuroși, și ca acéstea. Toți dregătorii aceia, unul cîte unul, într-acestași chip au jurat că vor fi și credincioși împărății. Și după acéia ișind silictariul, au mersu numaidecît la saraiu, spuind împăratului toate cîte văzuse și auzise cu urechile lui.

Și veziriul îndată au poruncit ca să să gătească dă oaste, scoțind întâiu corturile și tuiurile și le-au întinsu afară în calea Țarigradului la Solac-Ceșmesi, unde îi zic. Și după acéia, a doao zi numaidecît și veziriul împreună cu împăratul și cu toată oastea la corturi, unde era întinse au ișit și de acolo iarăși cu toată oastea scolindu-se veziriul, au început a mërge înaintea // acelor zorbale ce veniia dă la Țarigrad. Unde nu multe conace de la Odriiu înaintea spre Țarigrad făcînd, pînă unde s-au întilnit cu ceialalți și așa gătindu-se dă războiu, iar noaptea s-au ajunsu inicéerii cei den Țarigrad cu cei den Odriiu. Și așa făcîndu-se tot una, fără véste au sărit și la împăratul și la veziriul, dînd și cu pușcele noaptea în corturile împărătești. Carele sultan Mustafa împreună cu veziriul lui, Rami, cunoscînd că s-au înșălat de slujitorii lui și spăimîntîndu-se, au fugit noaptea. Însă veziriul și cu alți dregători s-au ascunsu care unde au putut, iar împăratul, sultan Mustafa, au mersu drept // la saraiul împărătescu. Pre carele mumă-sa nu l-au lăsat în casa cea împărătească să șază, zicînd că daca au fugit, nu mai iaste împărat, ci într-altă cășcioară mai mică l-au pus.

Așa deci dimineața veziriul cela al zorbalelor împreună și cu alți dregători ai lui sculîndu-se, au venit în cetatea Odriiului și numaidecît au scos den casa unde închid împărății pre sultan Ahmet, fratele lui sultan Mustafa și așa l-au pus împărat. Unde după acéia ducîndu-l și la geami, toți hogii lor au strigat numele lui împărat că iaste și pe sultan Mustafa l-au dus dă l-au închis acolo unde și frate-său închis era.

După acéia deci, au trimis porunci în toate părțile // pentru muftiul să-l prinză și așa păcatele lui l-au dat în mina lor pă dînsul și cu feciorii lui. Căruia făcîndu-i mare ocară, care în légea lor nici odinioară nu s-au auzit aceasta să să fie făcut, că vrînd să-l căznească, întâiu l-au scos den ulemanlic, (adecă den preoții-le) și l-au făcut beiu cu 2 tuiuri și pe fii-său Nacăpâl, beiu

5 hăteșărif L 7 cineva K de-]de K 8-9 Și așa după ce au cilit ... o sabie goală, pîne om. L 9 kielamzetul] kielatzetul K 13 și¹ om. K 17 toiurile K 17-18 la Solac-Ceșmesi, unde îi zic]unde-i zic, la Solac-Cișmesi K 22 făcînd]mergînd K 23 den]de la K 24 den]de la K 32 acela K 37 închis era]era închis K 39 să-]ca să se K 40 care]ca K 40-41 nu s-au auzit aceasta]aceasta să să fie auzit ca K 41 ulenmanlic L 42 toiuri K fiul K

cu un tuiu. Și după acéia socotindu-i doar că mari sume dă bani vor găsi la dînșii, multe cazne le-au dat. Și așa puțin lucru mărturisind, fiu-său în munci au murit, iar pă muftiul ducîndu-l la Bit-pazar, unde-i zic, i-au tăiat capul, și puindu-l în sulită și pe dînsul legîndu-l dă picioare și în // hă-
 f. 172v 5 mînd pă un ovréiu, l-au tras pînă la corturi, unde afară era întinse la Solac Ceșmesi, privindu-l toată lumea, lucru iar zic, niciodată dă nimeni văzut sau pomenit a fi fost. Și aducîndu-l dă acolo iar înapoi, l-au aruncat în apă, în Tungea.

Și după acéia nici mult împărăția ceastă nooă la Odriiu n-au zăbovit,
 10 fără cît numai pînă au dat bacșîșurile de împărăție nooă și lefile slujitorilor. Deci după acéia numaidăcît dă la Odriiu purcegînd cu toată oastea au mer-
 su la Țarigrad și la Eiub, unde-i zic, pă împăratul l-au încinsu cu sabie, cum iaste obiceiul lor. Însă zorbalele, ca niște zorbale, gilcevile dentr-înșii n-au
 f. 173 15 părăsit, ci tot cînd una // să potoliia, alta să începea, făcînd toate dă cape-
 tele lor, fiind toți mari și neascultători.

CAP. 61

Aici însemnăm pentru o pomenire numai, ca să să știe și de domnul moldovenescu care era, ce s-au întîmplat

Fiind domnu la Moldova Costandin vodă Duca și nemaiputîndu-l
 20 suferi boerimea țării Moldovei de rélele obiceiuri și lucruri fără socoteală și de multe răotăți ce avea și reaoa otcîrmuire, de multe ori și în multe chipuri s-au ispitit ca doar l-ar putea rădica den mijlocul lor. Și fugînd unii într-o parte, alții într-alta și cu multe jalbe la Poartă alergînd, nimic
 f. 173v 25 pînă la o vréme nu putea folosi. Iar după aceia încă fiind Rami //pașa vezi-
 riul, fiind foarte înțelept, au ascultat jalba lor și numaidăcît, fără veste trimițînd la Isuf pașa, serascheriul de la Baba, un capigi bașa, i-au poruncit ca ori cu ce mod va ști, oamenii lui să trimiță să-l prinză, temîndu-se să nu fugă, și la Poartă să-l trimiță.

Și așa trimițînd vreo 300 de turci, fără de veste l-au prinsu și împreună
 30 cu doamna lui la Poartă l-au trimis, poruncînd să meargă și boerimea țării, una, ca să stea la divan la judecată cu dînsul pentru răotățile ce făcuse, a dooa, ca să-și aleagă și domnu dentră dînșii să le pue. Și așa, cum l-au dus
 f. 174 35 pă Costandin vodă la Odriiu, l-au mazălit și surgun la Cavala, lingă Sfeta-
 gura l-au făcut; mai mult căci să întimplase // gilcevile ce mai sus s-au pomenit atunci, pe acea vréme de era, ci ca să șază acolo pînă să vor potoli gilcevile socotiia. Însă gilcevile nu s-au potolit, ci încă mai mult s-au ațîțat, și așa au rămas lucrul boiarilor moldovéni atunci neisprăvit.

2 fiu-său]fiul K 3 bazar K 6 privindu-l]priveghînd K 7 aducîndu-l dă acolo]de acolo aducîndu-l K 10 numai om, K nooă om. K 11 dă la]den K 12 Eiub ed.: Eiup K, Ip L încinsu]închis K 14 părăsit]mai lipsit K 17 numai] nu L 19 vodă Duca]Duca vodă K nemaiputînd K 20 suferi om. K lucruri] mâi L 24-25 vezir K 33 surgun L

Apoi după ce s-au făcut acest împărat nou, au mersu toți la veziriul de ș-au spus halul și nevoia lor și așa au dat voe să-și aleagă un boiaru den-
tră dinșii să le pue domnu. Și cu toți la un cuvînt fiind, au dus pre Mihalache
Racoviță paharnecul la veziriul, zicînd cu toții că pă acela îl poftescu să le
fie domnu și stăpîn. Și așa veziriul l-au înbrăcat cu caftan și domnu ca să le 5

După acéia și dă la împăratul caftan // și cucă după obiceiul domnilor f. 174v
au luat și așa la scaunul lui au mersu.

CAP. 62

Pentru mergirea domnii din București la Tîrgoviște

10

După aceasta viind și apropiindu-se toamna cu culesul viilor, măriia
sa Costandin vodă la septemvrie 9 purcegînd den București și pă la satele
mării sale Mogoșoaia, Potlogii mergînd, la Tîrgoviște, la scaunul mării sale,
în 17 zile ale lui septemvrie au sosit.

CAP. 63

15

De aici încep a scrie ce s-ar înnoi la anul al 16 al domnii mării sale
Ion Costandin voevod

Fiind între păgîni tot capete de zorbale, și ales un inicér agă, căruia și
Cealic îi zicea, ca un lacom trufaș ce era, ajungînd la dinșii stricătorii țără-
lor, oamenii cei răi, feciorii lui Cantimir vodă de la Moldova, // cu multe 20 f. 175
feliuri dă făgădueli și mari sume de bani pentru domniia țării aceștia.

Și așa luînd acel inicér agă această treabă asupra lui ca să li-o ispră-
vească, boiarii și capichehaialele țării, care la Poartă era, încă veste au
prinsu dă acest fel de ficieșug și alergînd la priiateni, fiind și ajutoriul lui
Dunnezeu, nimic n-au putut isprăvi nepriiatenii, ci iar rușinați au rămas. 25

Însă neputînd într-alt chip cum mai face, fără cit iar cu dare dă mulți
bani, că au cerut pînă la 550 dă pungi să dea. Deci măcar că foarte peste pu-
tința săracilor era, iar neputîndu-să într-alt chip a să face, au făgăduit boiarii
ca să dea acești bani ce mai sus s-au pomenit, cerîndu-i păgîinii singuri.

1 acesta K 2 boiari K 10 Pentru mergerea...Tîrgoviște P, titlul om. KL 12 satul K 17 Ion]lui
K vodă K 19 dinsul K 21 feliuri dă om. K și]de K 22 luînd om. K 27 la om. K 28 săracilor
era]era săracilor K

f. 175v Și așa numai // dăcît știre făcînd la măriia sa vodă la Tîrgoviște, unde era măriia sa, atît dentr-al mării sale ce au avut, cit și den țară ce s-au putut strînge, au făcut o sumă bună de bani și i-au trimis la Poartă ca să să dea la mirie unde cerea, i proci.

5 Însă măriia sa vodă cu înaltă socoteala mării sale au socotit că de vrême ce să dau atîtea bani, să să isprăvească și vreo treabă a țării, ca să să cunoască că nu s-au cheltuit surda. Ci cu multe rugăminte au scris la veziriu și la alți priiateni ca să să rădice adaosul haraciului, care Rami veziriul cu hatîșâriful făcuse în zilele lui sultan Mustafa ; care după multe rugăciuni și alte nevoițe ce s-au făcut, fiind iar și ajutoriu lui // Dumnezeu și cunoscînd și ei că dă va sta acel adaos, țara să va strica, neputînd birui ca să dea haraciul pã atîta sute dă pungi, au poruncit dă s-au rădicat și den anatefterul vistirii s-au scos, poruncînd încãși ca și hatîșâriful cel vechiu al lu Husein pașa veziriului, care mării sale lui vodă făcuse, să să înnoiască.

f. 176 10 Și așa gătînd veziriul pã un agă al lui, cu caftan aici la măriia sa Costandin vodă l-au trimis. Venirea dar a cestui agă, măriia sa vodă auzînd, au socotit ca să nu-l aducă la Tîrgoviște, ci la 2 zile ale lui noemvrie, pourcegînd dă la Tîrgoviște, pã la satul mării sale Mogoșoia trecînd, drept la București au venit, sosînd // la 4 zile ale lui noemvrie, zi joi.

f. 176v 20 A dooa zi deci vineri, cu mare halaiu ișînd înaintea agăi turcului, l-au adus cu mare cinste și suindu-se în divan, întîiu mucareriul l-au dat la măriia sa vodă de l-au citit, apoi fermanul întru care scriia că socotînd înpărăția că iaste peste puțină țară să dea acea sumă de bani ce să adăosése și pentru multă rugăminte ce măriia sa vodă au făcut, s-au milostivit de au arădicat acel adaos, numai să să dea după obiceiul cel vechiu haraciul țării.

25 Și după ce s-au citit acéle 2 fermanuri, l-au înbrăcat turcul cu caftan pre vodă și dăspre parte domnii pã tureu, cu felegea cu spinare de samur.

f. 177 Și așa s-au dus la gazdă. Carele // nevrînd mai mult să șază aici, fără numai 6 zile, dăruindu-l măriia sa vodă foarte bine, s-au dus innapoi.

30

CAP. 64

Pentru veziriia lui Hasan pașa caimacamul și pentru punerea la loc a adaosului haraciului

După ce aga turcul care venise cu caftanul dă aici au purces, a doo zi au nemerit și călărași dă la Țarigrad, aducînd veste că au scos înpărăția și pã veziriul care era și pã inicér aga și alți dregători ai hogeacului inicirescu, care inicér agă era capul zorbalelor, om lacom, trufaș și rău și au pus vezir pã Hasan pașa caimacamul, carele ținea pre sora înpăratului.

10 lui Dumnezeu]dumnezeesc K 11 birui om. K 14 veziriul K mării sale lui]măriia sa Costandin K să]ca să K 15 gătîndu-l K 31-32 Pentru...haraciului P, titlul om. KL 33 cuftanul L

Acesta dar puindu-se vezir, cu bună chiverniseala lui, pe încet, mulți den zorbalele ce era au omorît și au surgunit și mai cu bună stare ortalicul au adus. Iar mării sale supărări de dat bani n-au lipsit a nu-i face, însă mai fără de grijă era, // de vreme ce acest Hasan pașă cunoscut încă mai denainte den caimacamlicul lui era mării sale lui vodă. f. 177v
5

Acest vezir dar puindu-se, măcar cum s-au zis că era priiaten și cunoscut mării sale lui vodă, iar rădicarea adaosului haraciului n-au îngăduit nicidecum să fie, ci iar la loc o au pus, măcar că boiarei carei acolo să afla, multă nevoie au făcut ca să fie rădicarea, cum cei mai înaintea acestuia făcuse, dar cum zic, n-au vrut nici cum. Mai mult dă au rădicat den toată suma adaosului taleri 30 000, adecăte 60 de pungi, iar 180 de pungi au rămas, și pînă în zioa de astăzi le trage țara. Care aceasta aici auzindu-se că iar au rămas adaosul, cu multă voe rea și mării sale lui vodă și tuturor // pămîntenilor au fost (că la cele neputincioase cine poate alt a zice, fără cît cu mîhnire a sufletului a suferi și a mulțumi lui Dumnezeu). Și așa au cursu lucrul de au rămas iar să dea adaosul haraciului cum mai sus s-au zis. f. 178
15

Șazînd deci domniia în Tîrgoviște, după obiceiul pînă după sfeti Dimitrie și vremea începînd a să răci, au purces dă la Tîrgoviște și mergînd pe la satul mării sale Potlogii, au venit la București, întrînd în tîrgu cu halaiu frumos, după acéia înbrăcînd și pe caimacami cu caftane după obiceiul. 20

CAP. 65

De aici încep a semna ce s-ar întîmpla în anul al șaisprăzecele al domniia mării sale lui Ion Costandin voevod

// Viînd deci măriia sa vodă în București, au socotit dă au trimis la Poartă alți boiari ca să să afle acolo, ca să poată veni cei ce era mai înaintea, fiind acolo dumnealui Toma Cantacuzino vel slujer i Ianache Văcărescu vel agă. f. 178v
25

Așa deci au socotit de au trimis pă Cornea Brăiloiul vel ban i pe Ștefan Cantacuzino vel paharnec, ducînd și cîte ceva pocloane, după obiceiul la veziriul, la chehaia. Carei după ce au sosit acolo, numaidăcît cei mai de sus pomeniți boiari carei acolo să afla, luîndu-și zioa bună dă la veziriul de la chehaiaoa, au venit în țară, rămîind la Poartă purtători de grijă acești ce să ziseră mai sus, vel ban i vel paharnec. 30

CAP. 66

Ca să să știe și aceasta aici însemnează 35

Adecăte viînd // vremea căsătorii cocoanei mării sale lui Ion Costandin voevod, a patra cocoană a mării sale, anume Ancuța, după orînduiala f. 179

2 zorbale K ortalicul]ortacul K 3 au]i-au K 4—5 încă mai denainte]mai denainte încă K 8 nicicum K să¹]să nu K pus]pus-o K 11 adecă K 12 le]de K 19 tîrgu]București K 23 Ion om. K vodă K 24 Viînd]Fiînd K 25 era]era acolo K 29 cite ceva]cîteva K 30 vezir K 31—32 luîndu-și... chehaiaoa]de la chihaiiao și de la viziriul luîndu-și zioa bună K de la p. 151 r. 35 pînă la p. 152 r. 13. Ca să să știe ... conace petrecîndu-i om. K

dumnezeiască, vrînd să o căsătorească, așa bine au socotit măriia sa să o dă au făcut ginere pe coconul cel mai mare ce avea Iordache Ruset, vel vorneck al țării Moldovei, anume Necolae postelnecul. Carei fiind chemați la orînduita vreme a nunții, măriia sa Mihaiu vodă, domnul Moldovei, au trimis pe
5 frate-său Racoviță, vel comis dăspre partea mării sale să fie nun.

Viind deci aici în țară, la margine, cum au trecut acolo, oameni orînduiți fiind cu căpitanul cel mare de margine, cu cinste, cu conace i-au
f. 179v adus pre toți cîți dă la Moldova venia boiari, // pînă aici în București. Și cu cinste mare aducîndu-i la curte de s-au împreunat cu măriia sa vodă, au
10 început nunta, care la iulie 8 s-au săvîrșit foarte frumos și cu mare pompă.

După acéia socrii și cu ceialalți, zăbovindu-se aici puțină vreme, s-au înturnat iar la Moldova, pre carei iar pînă la Focșani cu multă cinste și cu conace petrecîndu-i.

Într-acest an al șaisprăzecele, măriia sa vodă fiind mult rugat și
15 supărat dă sfinția sa părintele patriarhul Ierusalimneanul, chir Dositheu, pentru bisérica lui Sfeti Gheorghie de aici din București, care fiind mică și întunecoasă și nefiind după potriua hanului carele împrejurul ei era, zicînd :
f. 180 precum au nevoit de // au făcut rîndul chiliilor după împrejur, să facă și mănăstirea. Așa dar măriia sa, ca un milostiv și iubitoriu de a face pomeni,
20 bine au voit și den temelie acea biserică stricîndu-o, au rădicat o mare și minunată și frumoasă mănăstire, după cum să vede. Într-acest an numai pînă la un loc lucrîndu-o, au lăsat să se usuce și așa au învălit-o.

Viind vremea cea obiciuită să meargă măriia sa la Tîrgoviște, au purces dă aici den București și mergînd pã la satul mării sale Mogoșoiaia i
25 Potlogii, au mersu la Tîrgoviște, întrînd la scaunul mării sale cu frumos alaiu, după obiciu, la septembrie 22.

CAP. 67

Pentru vezeria lui Ahmet pașa Calailul

f. 180v Șăzînd domnia în Tîrgoviște, au venit veste dă la Poartă // cum că
30 înpărăția au mázilit pre veziriul ce era, Hasan pașa, puind vezir pã Ahmet pașa Calailul (om nebun, rău și lacom).

Această veste auzind, multă întristare la toți au fost, socotînd pagubele ce era în zilele lui să urmeze. Însă măriia sa vodă ca un bun chivernisitoriu, au scris la boiari să chivernisească trebile, duple vremi cum era ;
35 carele nu puține luări și jafuri dă la toți făcea, mult strămutînd lucrurile Porții. Carele pentru oarece puțin cusur den banii ce ceruse mai nainte den

15 Ierusalimneanul|Ierusalimului K 17 după|de K 21 minunată K, minată L Într-acest| Însă într-acest K 23 Viind|viind deci K obicinuită K 28 Pentru vezeria ... Calailul P, *titlul om.* KL Ahmet *ed.*: Mehmet P 29 Șăzînd|Șăzînd deci K 32 întristăciune K 33 să urmeze|să să facă K 36 puțin *om.*K den¹|de K bani K

haraci să se dea la mirie pentru lefile slujitorilor, carei măriia sa vodă muncise în tot chipul dă-i gătise și-i trimisese, iar el numai dăcît Calailiul, pentru acei puțini ce rămă//sese bani, au trimis bunbașir, pre cuciu im-
brihor al împăratului, pre carele nu cu puțină cheltuială l-au rădicat dă
s-au dus la Moldova, avînd și acolo împărătească poruncă pentru cusur 5
dă haraci. f. 181

Și așa ducîndu-se imbrihorul și viind vrémea cea obiciuită, măriia sa vodă s-au rădicat dă la Tirgoviște și mergînd pe la satul mării sale Potlogii, au venit la București, întrînd la scaunul mării sale cu halaiu mare, după obicéiu, la octomvrie 28. Dupre acéia au înbrăcat și pă caimacami 10 cu caftane.

CAP. 68

De aicea încep a semna] ori ce s-ar întîmpla a fi în anul al șaptesprezécele al domnii lui Ion Costandin Băsărabă voevod

//După ce deci domnia au venit în București, avînd știre de la bo- 15 f. 181v
iarii care era la Poartă, că Calailiul, veziriul, cére să mănînce, găsind multe
vorbe a zice, dă care măriia sa vodă bine socotindu-se și cu sfatul aflînd
ca acelui lacom și rău vezir să i să trimiță ceva pentru ca să nu să facă
mai mare pagubă și cheltuială săracilor. Și cu acéia ce au putut găti au
trimis pă dumnealui Ștefan Cantacuzino vel paharnec, carele măcar că 20
fusesse la Poartă în trecuta vréme, după cum s-au pomenit mai înapoi,
iar după acéia măriia sa vodă i-au fost poruncit dă au fost venit și așa au
socotit dă iarăși l-au trimis. Carele după ce au mersu acolo, găsind lucrurile
turburate, înpreu//nă cu cei ce era boiari acolo, făcînd nevoință în tot f. 182
chipul, au înblînzit lucrurile; însă d-abiia odihnind pre răul vezir cu 100 25
dă pungi, care bani măcar că peste puțină era ca să dea, iar pentru té-
merea a mai mari pagube, s-au făcut cum s-au putut și s-au dat. Și așa
s-au înblînzit și făgădueli dă căutare arăta. Însă mult nu s-au zăbovit în
vizaret, ci pentru nesuferitele nebuniile ce făcea, 3 luni numai au fost
vezir. După acéia l-au mazilit, puind vezir în locul lui pre un Mehmet 30
pașa, carele fusesse căpitan pașă, om bun și blînd, pentru al căruia viza-
ret multă bucurie au luat toți, socotind // că mai cu liniște doar să vor
chivernisi toate. Căruia, după obicéiu i s-au trimis poclonul, priimind
foarte bine pre capicheaiiale și pre boiari, mergînd înaintea lui cu poclo-
nul, făgăduind că va căuta pre săraci, i proci, i proci. 35 f. 182v

1 miri K 4 l-au]s-au L 5 împărătească poruncă]poruncă împărătească K 7 obicinuită K
13 începem K 14 al]a K Ion]Io K 18 să⁴ om. K 26 să]să să K 29 nebuniile]răotăți K 35 i
proci² om. K

Pentru maziliia lui Mihai vodă din Moldova

Luînd dar pecétea acest Mehmet paşa, nu ştim den ce lucru să fie pogorit pricina, sau den reaoa chiverniseală a capicheaiialelor ce era
5 acolo, că numai totdeodată s-au auzit că pre domnul ce era la Moldova, Mihaiu vodă, l-au măzilit, puind domnu acolo pre Antiohie vodă Cantimir. Şi aşa el gătindu-se au mersu la scaunul său la Moldova, iar pre Mihaiu vodă, mazilul domnu, l-au dus la Poartă.

- f. 183 //Şi aceasta pentru o pomenire numai ca să ştie să însemnează aici,
10 că într-acest an al domnii mării sale lui Costandin vodă s-au auzit că au murit şi Leopold împăratul nemţescu, dă vîrstă fiind cum s-au văzut scris, dă ani 64 pol, la luna lui aprilie 24, datoriia omenească făcînd.

Pentru trimiterea lui Ianache Văcărescul vel agă i a lui Drăghici Cîmpineanul la Poartă

15

Pentru chiverniseala de la Poartă dar, mării sa vodă socotind, au trimis pre dumnealui Ianache Văcărescul vel agă, i Drăghici Cîmpineanul vâtaf za aprozi, ca să afle acolo, dă vréme ce poruncise să-şi vie acasă
mai sus pomenitul Ştefan Cantacuzino vel păharnece, căci multă vréme
f. 183v 20 acolo în slujba ţării şi a domnii să aflase. Deci lipsind // dumnealui dă acolo, ceşti ce să ziseră mai sus, să rămie în locul dumnealui acolo, pentru trebile ţării; carei după ce la Poartă au sosit, luîndu-şi zioa bună, pahar-necul au venit în ţară şi ceşti ce să ziseră, au rămas acolo.

- 25 Pentru solul ce au venit din Moldova aicea, anume Bogdan hatmanul şi pentru trimiterea ginierului mării sale Şarban vel stolnic, sol în Moldova

Şăzînd deci domnia în Bucureşti, pînă la lăsatul secului de postul sim-Pietriului şi încălzindu-se vrémea după obicéiu, ca să meargă la Tirgo-
vişte s-au gătit. Şi la iunie 6 au purces den Bucureşti, mergînd la satul mă-
30 rii sale Mogoşoaia şi acolea şăzînd 12 zile, dă acolea purcegînd, au mersu la satul mării sale Potlogii, şi de acolo purcegînd, au mersu la Tirgovişte, întrînd la scaun cu alaiu, după obicéiu la iunie 27.

2 Pentru maziliia ... Moldova P, *titlul om.* KL 3-4 lucru ... pricina]pricini să fie pogorit lucrul K 9 pentru]numai pentru K numai *om.* K 12 aprilie L 14-15 Pentru trimiterea ... la Poartă P, *titlul om.* KL 20 domnii]domnului K 21 pentru]căutînd K 22 la Poartă au sosit]au sosit la Poartă K 25-27 Pentru solul ... în Moldova P, *titlul om.* KL 28 lăsată K

//După ce au sosit deci domnia la Tîrgoviște, a treia zi, au venit și solul dă la Moldova, după obiceiul țărălor, ca să arate dragoste și prieteșug, fiind zic, Bogdan hatmanul, cumnatul domnă-său lui Antiohie vodă, pre carele cu cinste priimindu-l măriia sa vodă, și după obiceiul ospătîndu-l, luîndu-și zioa bună, s-au dus, zăbovind aici numai zile 8. 5 f. 184

Trecînd deci cîteva zile, au socotit măriia sa după obiceiul ca să trimiță sol și dăspre parte mării sale ca să arate și să dovedească dragostea și prieteșugul. Și așa au gătit pre ginerele mării sale, pre Șerban vel stolnec și l-au trimis sol, purcegînd dă aici dă la Tîrgoviște la iulie 25 și la august 16, // iar au fost aici la Tîrgoviște. 10 f. 184v

CAP. 72

Pentru mergerea mării sale lui Costandin vodă de la Tîrgoviște pînă la Rîmnicea mănăstirea, umblîndu tot în ospețe pre la casele boerilor

Văzînd măriia sa vodă că dăspre Poartă iaste liniște și banii încă la mirie ce ceruse den haraci să dedese, (trimițînd unii cu Iacov dohtorul și alții cu fratele tefterdariului, carele bunbașîr pentru bani aici venise; cu carele și Chiriți Dimache s-au dus acasă-și la Țarigrad). Cunoscînd că iaste vrémea preumblării, răcorîndu-se și vrémea, așa bine au socotit și în ospețe pre la casele boiarilor spre Sărata au mersu, pre la Mărginenii mănăstirii întîiu, apoi la Mărginenii lui vel spatar, Filipeștii de Pădure, Măgurénii, Filipeștii de la Praova umblind, spre Scăiani au mersu. Și de la Scăiani la Șchéi și de acolo // la Sărata. f. 185

Și de acolo și pînă la Rîmnec la mănăstire, unde măriia sa împreună cu Mihaiu Cantacuzino vel spatar făcuse, și de cînd să zidise și să înfrumusețase cu toate podoabele, atît cele denlăuntru ale mănăstirii, cît și cu cele după-nprejur chilii și altele, vréme măriia sa nu mai avusese să vază pînă acum, cînd Dumnezeu această liniștire dăspre Poartă adusesese. Căruia vrémea îndămînă dînd, au mersu și pînă la Rîmnicea, cum ziși, unde în zioa dă Înălțarea sfintei cruci, la 14 ale lui septemvrie, acolo au fost, veselîndu-se cu toți boiarii mării sale. 30

Într-acea zi au dat slavă și mulțumită lui Dumnezeu, iar a doao zi dănsu // dă dimineată purcegînd, au mersu înapoi iar la Sărata și de acolo pînă la satul ginerului mării sale, Șerban vel stolnec, pre la Tătărani și dă acolo pînă la Negoești, pînă la satul cumnatului mării sale, a lui Pană vel sârdar, pînă unde frumos și cu mare bucurie priimînd pre măriia sa, toți ospătîndu-l cît mai bine și după putință le-au fost. Așa deci de acolo pe la Finta mergînd, iar la Tîrgoviște, la scaunul mării sale au sosit, făcînd toată preumblarea aceasta zile 20. f. 185v

5 zile 8] 8 din zile K 12—13 Pentru mergerea ... boerilor P, titlul om. KL 15 miri K 17 Chiriță K 22 Șchiiai K 25 cele|cele pînă K ale om. K 26 cu om. K după-nprejur|după-nprejurul mănăstirii K 27 cînd|pînă K liniște K 29 sfintei|cinstitei K

După ce deci la scaunul mării sale au sosit, iar a căuta trebile cîte era a să face au început, pînă cînd și vrémea culesului viilor au
 f. 186 sosit. Și // așa la octomvrie 2 au mersu mării sa la viile dă la Săténi,
 dă au șázut acolo cîteva zile, împreună cu toată casa mării sale și alți
 5 boiari, unde și culesul au văzut, iar mai mult pentru preumblaré, după
 cum și într-alți timpi au făcut. Viind deci dă la vii iar în Tîrgoviște,
 au mai șázut mării sa pînă la octomvrie, iar după acéia apropiindu-se
 și vrémea răcelii, au purces mării sa la octomvrie 22 și au mersu pã
 la satul mării sale Potlogii, unde și pã sfteti Dimitrie au făcut și dăpã
 f. 186v 10 acéia pã la Mogoșoia iarăși la satul mării sale mergînd, au // intrat la
 scaun la București, la octomvrie 30 cu halaiu după obiceiú. Dupre acéia
 și pã caimacami cu caftane i-au înbrăcat.

Aici să însemnează ca să știe că într-acest an al șaptesprezécele
 al domnii mării sale lui Ion Costandin Băsărabă voevod, s-au isprăvit
 15 de toată zidirea și invălișul și cu toate céle den afară cite trebuescu,
 frumoasa și marea mănăstire a lui Sfteti Gheorghie dă aici den București,
 care den trecutul an a o zidi au început mării sa, pe cum înapoi s-au
 pomenit, și într-acest an dă tot s-au isprăvit, cum ziși, dă céle după
 din afară.

20

CAP. 73

f. 187 // De aici însemnezu orice s-ar întîmpla în anul al optsprăzécele
 al domnii mării sale lui Ion Costandin Băsărabă voevod

Viind vrémea ce orînduită dă sus a căsătorii coconului mării sale
 a lui Costandin Brîncoveanul, zic, dentîiul fiuu al mării sale, și așa hotă-
 25 rită fiind, s-au săvîrșit la ghenarie 20, cununîndu-l prea cinstitul, învă-
 țatul și blagorodnecul boiaru Costandin Cantacuzino stolnecul, moșul
 coconului mai sus pomenitului, dă vréme ce coconii dumnealui au fost
 botezat pã toți coconii mării sale; și așa invrednicindu-se a ajunge la
 f. 187v zioa aceasta a veseliii fiiului mării sale, așa mării sa bine au voit // și
 30 au poftit ca dumnealui însuși cu cinstea bătrînéțelor dumnealui, să săvîr-
 șască sfînta și legiuita cununie. Carele încălecînd și cu mare și cinstită
 orînduială au mersu de au săvîrșit taina cununii.

Luat-au dar coconul pã cocoana stolnecului Balș de la Moldova,
 anume Ana. Întîmplatú-se-au la această veselie a fi trimis sol de la
 35 domnul Moldovei, Antiohie vodă Cantimir, Ioniță marele spatar, fecio-
 rul Mutei, den vița și sămînța Cantacuzineștilor și alții mulți boiari mol-
 dovéni, carei în urmă mai șázînd cîteva zile, la 26 s-au dus iarăși la
 Moldova, la țara lor.

1 sosit|venit K 5 văzut|făcut K 7 după octomvrie urmează loc alb și ad. dni K 14 Ion om.
 K Basarab K 18 după|pã K 22 Ion|Io K Basarab K 26 blagodnecul L 34 Anna K

După aceasta mult n-au trecut, ci au venit // poruncă împără- f. 188
 tească cu mataragi-başa al veziriului ca să dea măriia sa vodă înainte
 den haraci, pungi 116, lucru foarte greu și peste puțină, dă vreme ce
 era adaosul haraciului încă nerădicat (pentru alte gréle păginești și céteri
 fără de cale). Neavînd dar într-alt chip cum face, au trimis cu jalbă 5
 boiari mai de jos la Poartă cu arzumagzar; carei mergînd acolo, chea-
 iao veziriului ce era, nici o ascultare nu le-au dat, ci capichehaialele
 numai pe la tefferdariul umblind cu multă rugăminte, dă abia den
 suma ce cerea au mai ertat pungi 26. Iar pentru céle ce rămăsese pungi
 90, dă iznoavă tare poruncă mării sale au venit ca cum mai curînd 10
 banii la miriia împărătească // să-i trimiță. Măriia sa dar vîzînd pripa și
 greul cel peste puțină ce era, au dat o sumă dă bani dă la măriia sa;
 au făcut și boiarii cei mari dă la ei cum au putut dă au dat iar o sumă,
 cu vlădica și cu episcopii, și altă sumă s-au scris la capichehaiale să
 găsească dă unde vor putea, ca să să îplinească porunca împărății, 15
 să nu să întimple vreo primejdie. Și așa pre acel mataragiu cu banii
 l-au pornit de s-au dus la Țarigrad.

După acéia socotînd măriia sa că ananghion lucru iaste să să afle
 la Poartă și alte obraze mai dă cinste pentru chiverniseala trebilor țării
 și ale domnii, au socotit dar dă au trimis pre Mihaiu biv vel medelnicer 20
 și pre // Iorga vel slujer, împreună și pă ginerele mării sale Iordache f. 189
 Crețulescul vel cămăraș. Carei dă aici au purces dă la aprilie 22,
 poruncind ca să să scoale, să vie încoace dă la Poartă, dănu slujba unde
 era, Palaloğa vtori postelnec i Costandin vtori slujer i Sterie biv
 căpitan și să rămie cum mai sus s-au zis, acești ce au mersu în locul lor, 25
 carei acești numiți boiari aici au sosit dă la Țarigrad la mai 24.

CAP. 74

Pentru cum au venit domnului veste de la Poartă pentru scoaterea
 din vizirie pe Mehmet pașa vizirul, puind în locul lui vizir pe silictar
 Ali pașa și pentru mergirea mării sale la Obilești 30

Veste au venit cu călărași dă la Țarigrad cum că la aprilie 20 au
 scosu împăratul pă Mehmet pașa veziriul, puind în locul lui vezir pre
 silictariu Ali pașa, om lacom și neiubitoriu dă creștini. Acesta cum s-au
 pus vezir, a doo zi numai ce au trimis pre un silictariu, copil // den f. 189v
 casă al lui aici la măriia sa vodă cu mujdea dă vezirie nooă. Pricina era 35
 ca să-l facă să cîștîge. Căruia viind, l-au dăruiat măriia sa vodă cu 5
 pungi dă bani și cu alte daruri. Și de aici au mersu la Moldova.

2-3 înainte den haraci|den haraci înainte K 9 au mai ertat pungi 26. Iar pentru céle ce
 rămăsese om. K 12 cel|cel ce K 14 piscupii L 15 dă om. K 22 dă² om. K 28-30 Pen-
 tru cum au venit domnului veste ... pentru mergirea mării sale la Obilești P, titlul om.
 KL 31 cu călărași om. L

Măriia sa vodă deci șazănd pînă la maiu 12 și socotind că alte trebi dăspre Poartă n-are, au mersu măriia sa în preumblare precum și într-alți timpi, la Obilești, purcegînd den București la maiu 13, mergînd dă prinzu dă s-au ospătat la satul Radului căpitan, la Dudești. Și de acolo
 5 după prinzu au purces spre Obilești, însă singur fără doamna mării sale.
 f. 190 Și acolo au șazăut pînă la maiu 23 dni și la mai în 24 purce // gînd, au venit iarăși la București la maiu 25.

Șazănd deci puțină vrême domnia în București și întîmplîndu-se a să începe boala năprasneacă a ciumei, măcar că după cum și într-
 10 alți timpi mergea la Tîrgoviște, iar pentru frica acéia a boalei, mai dă timpuriu dîn București s-au rădicat și întii la Mogoșoaia, satul mării sale mergînd și zăbovindu-se cîteva zile, după acéia purcegînd den Mogoșoaia, au mersu la Tîrgoviște, întrînd la scaun cu halaiu frumos la iulie 25. După acéia au înbrăcat măriia sa pã vornecul dă Tîrgoviște
 15 cu caftan după obicéiu.

CAP. 75

Pentru cum au venit domnului poruncă de la împărăție cu un capigi bașa ca să dea măriia sa Costandin vodă din haraci înaintea pentru miriia împărătească 100 de pungi

f. 190v 20 // Șazănd domnia în Tîrgoviște, au venit un capigi bașa anume emiralem Ali aga, cu ferman împărătesc ca să dea măriia sa vodă den haraci înaintea la miriia împărătească 100 de pungi. Care auzind măriia sa împreună cu ceialalți boiari, multă voe rea au luat și îndată arzu cu jalbă s-au trimis, ca doar ar mai scădea cevași, dar nimic nu s-au
 25 putut folosi, nescăzînd măcar un ban. Pentru care, cu multă voe rea, puind însă mîinele cu toții și măriia sa vodă cu boiarii, au plinit acei bani 100 dă pungi. Și așa au pornit pã acel agă la avgust 22, trimițînd împreună cu banii și pã Mănăilă vel șătrariu dă au mersu la Poartă și
 f. 191 ca să ducă banii și ca să rămie în locul lui Iordache Crețulescu // vel
 30 cămăraș acolo la Țarigrad, că lui îi poruncise măriia sa vodă ca să vie. Și așa treaba și porunca cea împărătească cu multă osîrdie ș-au luat isprava.

După ce deci banii împreună cu Mănăilă vel șătrariu la Țarigrad au sosit după poruncă, dumnealui Iordache Crețulescul vel cămăraș, luînd
 35 voe dă la Poartă, s-au sculat de au venit, sosind aici la septemvrie 28. Și așa după sosirea lui aici, nu mult s-au zăbovit, ci pentru chiverniseala Porții și trebilor mării sale au socotit măriia sa vodă dă au trimis pã Ianache Văcărescul vel agă, carele dă aici au purces la octomvrie

4 s-au]l-au K 5 purces]mers K 6 23 dni și la mai în om. L 12 den]de la K 14 pã]și pe K 17—19 Pentru cum au venit domnului poruncă ... pentru miriia împărătească 100 de pungi. P. titlul om. KL 31 acea K 33—34 au sosit]sosind K 34 Crețulescul om. L 36 nu mult]mult nu K 36—37 chivernisirea K

3, ca să să afle la Poartă, dă vreme ce poruncise măriia sa vodă ca să
 să scoale să vie în țară și Iorga vel slujer și // Mănăilă vel șătrar. Și așa f. 191v
 sosind vel agă la Poartă, boiarii acești, ce mai sus s-au numit, au
 purces de au venit în țară, sosind aici la Tîrgoviște la noemvrie 8.

Sosind deci Ianache Văcărescul vel agă la Poartă, iată că au înțeles 5
 cum că chehaiio veziriului va să trimiță bunbașir pentru rămășița ba-
 nilor de haraci. Mers-au deci împreună cu capichehaialele și s-au rugat
 mult ca să nu trimiță bunbașir, dar nici cum n-au putut face a nu
 să trimită, zicînd că porunca veziriului iaste. Și așa au trimis bunbașir
 pre Hasan aga buiuc imbrihor al veziriului, carele viind aici și făcînd 10
 mare pripă pentru rămășița acelor bani de haraci, măriia sa au făcut
 cum au putut, dînd mai mulți bani dă la măriia sa, // că den țară nu să f. 192
 strînsese și treaba o au făcut, porunca împărății împlinind, au pornit pă
 agă cu haznaoa dă s-au dus, trimițînd cu dînsul și pe Dumitrache
 Vlasto, vtori vistiar. La luna lui octomvrie 29 s-au plinit și anul al 15
 optsprăzecele al mării sale lui Costandin vodă.

CAP. 76

Dă aici cu ajutoriul lui Dumnezeu încep a semna orice s-ar întîmpla
 a fi în anul al nooăsprăzecele al domnii mării sale
 lui Costandin Brîncoveanu Băsărabă voevod

Precum lăcomiia păgîneasă mod și sațiu n-are, nici uitîndu-se vreodată
 la neputința ticăloșilor supușilor lor, așa și acum la aceasta au ară-
 tat că totdăodată numai au scornit că cêre împăratul 200 dă pungi dă
 bani // ca să-i facă măriia sa vodă slujbă. (Care acéia binē s-au cunoscut f. 192v
 că lacomul vezir cu chehaiio lui vrea să mănînce, iar împăratul nici 25
 o știre n-avea, pre cum au și mîncat).

Și așa, cu tare poruncă boiariilor capichehaiale poruncind ca
 să scrie numai să trimiță măriia sa acei bani; care cêrere cu mare durere
 a inimii tuturor auzindu-o, n-au avut într-alt chip măriia sa cum face,
 numai cu mare rugăciune scriind și rugîndu-se putérnicilor stăpîni, dea- 30
 biia au ertat 80 de pungi, iar 120 de pungi cu mare nevoie cu de la
 singur măriia sa ce s-au putut au dat, și boiarii la Țarigrad au găsit
 împrumut, au făcut cum au putut dă au dat acei bani, făcînd și acea-
 stă poruncă a lacomilor păgîni putérnici, neputîndu-să nici într-un
 chip într-alt chip a face. 35

5 Văcărescul om. L. 19 în]la K 20 lui]lui Io K Brîncoveanu ed. : numai B în KL Băsărabă
 L, numai B în K 22 lor om. L 27 boiariilor capichehaiale poruncind]poruncind boiariilor
 capichihaiiale K 33 împrumut, au făcut cum au putut]de au luat împrumut K făcînd] făcîn-
 du-să K 34 lacomilor]lacomilor stăpîni K 35 într-alt chip om. K

- f. 193 // Săzind domnia în Tîrgoviște și pentru boala ciumei, dă vrème
 ce în București să înmulțise boala acéia și înprejurul orașului, pentru acea
 dar pricină domnia s-au zăbovit în Tîrgoviște pînă cînd și sfintele sār-
 bători ale Domnului și spāsitoriului nostru Iisus Hristos să apropiase.
- 5 Deci bine socotind mării sa înpreună cu toți dregători mării sale,
 dă vrème ce acest scaun bătrîn, fiind lipsit dă cinstea chipului celui
 stăpînescu și uitat de alți domni carei mai nainte mării sale fusese, bine
 au voit și aici Crăciunul, sfeti Vasilie și Boboteaza au făcut cu toată pom-
 pa cea ce s-au căzut.
- 10 Întîmplatul-se-au a fi aici den arhieriei striini Climis proin Odriian
 și Dîrstoreanul Athanasie. // Întîmplatul-se-au a fi în zioa Nașterii
 f. 193v Domnului și spāsitoriului nostru și bairamul turcescu; pentru care fiind
 rară întîmplare aceasta, aici să semnează ca să să știe.
- 15 Săzind domnia tot în Tîrgoviște véste dă la Țarigrad au venit
 cum că sfinția sa părintele macariotatos Ierusalimneanul bolindu 28
 de zile, la februarie 6 zile datorii omenească ș-au dat și în locul lui la
 scaunul patriirșăii s-au învrednicit nepotul sfinții sale, Hrisanthu, carele
 era Chesarias Palestinis, om tînăr, iar învățat și blînd și cu mult dar
 înpodobit.
- 20 Acest dar mai sus pomenit patriarhu, anume Dositheu, au stătut
 mare om și învățat foarte, au păstorit turma pravoslavii ca un vřednec
 f. 194 păstoriu, lumină // multă lumii și bisericiei lui Hristos au fost, știut de
 monarși și domni mari, toți ereticii și ciți era înpotrivnici preavoslavii
 să temea dă el, că putere mare și tare avea și la cuvînt și la scris.
- 25 Mare pagubă s-au cunoscut că s-au făcut la norodul pravoslavnec și
 rar om în chip și în vrednicie să va putea afla ca el, pentru acéia a fi
 întru vécineca pomenire aicea să însemnează a să ști.

CAP. 77

Pentru purcederea mării sale din Tîrgoviște la București după
 30 curățirea boalei ciumei și porunca înpărăției să meargă mării sa vodă
 la cetatea Tighinei să o dregă; pentru sosirea la București
 a patriarhului Ierusalimului, părintele Hrisanth

Săzind domnia în Tîrgoviște pînă în sfîrșitul lui februarie, pentru
 cumplita boală ce într-acel an, cum mai sus s-au pomenit, la Bucu-
 35 rești au fost, așteptînd pînă s-au curățit dă istov smolirea boalei, și așa
 la martie 1, purcegînd den Tîrgoviște, pă la satele mării sale mergîndu

10 Climis]Climentu K 12 bairamul ed.: bairamul KL 13 să¹ om. L 14 au venit om. K
 15 bolindu om. L 16 de om. L 6]în 6 K zile²]dni K 20 mai sus pomenit]pomenit mai sus K
 21 preavoslavii L 22 lumii și om. L 25 s-au¹]au K preavoslavnec L 27 să¹ om. K 29-32
 Pentru purcederea... părintele Hrisanth ed.: titlul om. KL 34 ce]ce.intrase K acest K 36
 den]de la K mergîndu]purcegînd L

la Potlogii, Mog//oșoia, la martie 5 zile au intrat la scaunu mării sale în București și au dat cu tunurile, înbrăcînd pre boiari cu caftane dupre obicei.

După acéia n-au trecut zile multe, ci viind călărași de la Poartă, au făcut boiarii capichehaiale ștîre cum că s-au făcut ferman ca să meargă măriia sa vodă la cetatea Tighinei să o dreagă; unde acolo și serascheriul de la Baba, anume Isuf pașa era orînduit cu altă turcime, și domnul de la Moldova, ca să lucrêze zic, la acea cetate, i proci. Și cum că au rînduit și 2 000 de salahori și 200 dă meșteri dă lemnu și o 100 de zidari și 350 dă cară. Această veste auzind măriia sa, nu puțin s-au turburat, una, căci mare struncinare să//racilor să face, a dooa, că nu mai stau nici păgîinii cu cerutul și cu mîncatul cu zecile și sutele de pungi.

Nu multe zile dar trecînd pînă au venit cu acel ferman aici de poruncă ca înaintea lui sfeți Gheorghie, poruncînd mării sale să afle cu toți salahorii și carăle ce mai sus s-au pomenit, la Bender, cu acest ferman viind Hasan aga, capigilar chehaiasi al veziriului silictar Ali pașa; după ce den porunca împărătească au venit, numaidăcît au dat poruncă să să gătească dă oaste boiarii și să să grijască den dorobanți, călărași, scutelnici, salahori să meargă. Iar căci nu s-au ajunsu pînă a să împlini suma și carăle, cu bani au dat poruncă să să facă; și așa cu mare nevointă treaba // și porunca împărătească căutînd, săvai cu mare greu și cu mare păs al săracilor.

Dar daca angariile tiranilor păgîini nu lipsescu, iaste trebile și poruncile să să caute cu salahorii. Deci și cu carăle, la aprilie 6, pã Iane cluceriul și pã Gheorghie vel căpitan za dărăbanți au pornit mai înainte, măriia sa însă, pînă a trêce Paștele, au rămas în urmă. Iar după ce au trecut Paștele, fiind vrêmea tot rêce și iarbă nu era nimic, au făcut zăbavă pînă la aprilie 22. Iar la aprilie 23, în zioa dă sfeți Gheorghie au purces den București cu halaiu frumos cătră Tighiné, după porunca împărății, mergînd și aga turcul împreună.

Mergînd deci măriia sa pînă la conacul ot Gherghită, veste mării sale au venit de la boiarii capichehaiale ot Țarigrad, precum // împărăția s-au mai socotit și au luat veste că ferman s-au făcut ca să să întoarcă măriia sa înapoi la scaunul său, să-și păzească țara și poruncile împărătești să să facă, i proci.

Și așa mergînd măriia sa pînă la conacul dă la Șchéi, acolo au sosit și imbrihorul veziriului, Hasan aga cu ferman ca să să întoarcă înapoi. Carele după porunca împărății așa au făcut, întorcîndu-se înapoi au intrat la scaun la mai 3, zi sîmbătă.

Fiind domniia la București, au venit veste că vine patriarhul cel nou al Ierusalimului, părintele Hrisanth; căruia înainte încă la tre-

1 la¹ ed.: om. KL zile]dni K 8 zic la om. K 12 sta K 15 măriia sa L 18 den]dar K 19 să¹]ca să K 21 pînă om. K 22 nevointă]negrăită nevointă K 23 cu¹]ca K 25 Deci și cu carăle]și cu carăle deci K 26—27 au pornit mai înainte]mai înainte au pornit K 27 trecire K 28 vrêmea tot]tot vremea K 29 23]în 23 K 34 luat om. K 35 întoarne K 40 zi om. K

- f. 196v cătoarea Dunării, carită cu un postélnec al doilea și cu un buluc baș
 5 dă siiméni, // măriia sa vodă trimițind, după acéia cînd au întrat în
 tîrgu, avînd véste, au poruncit măriia sa vodă dă i-au seos înnainte
 carita cea frumoasă, domnească cu cîțiva slujitori seiméni, ișind înpre-
 10 ună un arhiereu carele aici era, anume Climis Andrianupoleos și cu
 vel pitar și cu toți preoții tîrgului și alți egumeni cîți s-au aflat, tră-
 gînd clopotele toate cîte în oraș era. Și așa cu frumoasă parataxis l-au
 dus pînă la sfînta mănăstire a lui Sfeti Gheorghie, unde cu litie în
 biserică întrînd și făcîndu țerimoniile céle de cinstea ce i s-au căzut,
 15 după acéia s-au suit în case și acolo mulți au mersu dă i-au sărutat mîna
 și sfinția sa i-au blagoslovit, după rînduiala cea creștinească a biséricii,
 f. 197 sosînd aici în tîrgu la iunie 12, la // 12 ceasuri de zi. După acéia deci,
 a doo zi, cu mare alaiu l-au adus la curte și cu măriia sa vodă s-au
 înpreunat, priimîndu-l cu multă evlavie și cinste.

15

CAP. 78

Aici să însemnează pentru tîrnosania mănăstirii lui Sfeti Gheorghie,
 cum au fost, ca să să știe, întru pomenire

- Aici viu să pomenescu dă minunata și prea frumoasa tîrnosani
 care s-au făcut la sfînta și dumnezeiasca mănăstire a lui Ssfeti Gheorghie
 20 dă preaslăvitul și înnălțatul domnu Ion Costandin Brîncoveanu Băsărabă
 voevod, într-al noaosprăzecilea an al domniei sale. Această dar sfîntă
 mănăstire, după cum mai înapoi s-au însemnat, fiind mică și întu-
 necoasă foarte, den rîvna cea cătră Dumnezeu și den evlaviia cea ce
 f. 197v pururea // acest blagocistiv domnu avea, s-au îndemnat dă au stricat
 25 și au sfărîmat acea ci să zice mică și întunecoasă biserică și den temelie
 au zidit o mare și prea frumoasă mănăstire, care poci zice că asémenea
 ei raru să să poată afla în lume.

Și această mănăstire cu multă osîrdie și cheltuială au făcut. După
 ce deci o au isprăvit de zugrăvit și de altele cîte înlăuntru și afară au
 30 trebuit a avea, o au înpodobit cu domnești odooră și bisiricești lucruri
 cîte i s-au cuvenit unii frumoase și scumpe domnești mănăstiri.

- După ce deci acéste toate au gătit, socotit-au măriia sa întru cel
 dăruit de Dumnezeu bun cugetul mării sale ca să o și tîrnosească (adecă-
 f. 198 te ca să o sfințească), însă n-au vrut numai cu arhi//ereii cei ce să
 35 afla într-acea vréme aici în țară, ci au scris la prea fericitul noul patri-
 arhu al Ierusalimului, chir Hrisanthu, ca să vie den Țarigrad, dă unde

5 Climis|Climentu K 12 ceasuri om. K de|din K 17 întru pomenire om. K 16 viu|voi K
 20 Ion|Io K 21 19 ani L 27 să să poată|să pot K 29 de zugrăvit om. K înlăuntru|
 întru L au² om. K 33 cuget K 35 într-acea vréme om. K

să afla, aici în țară, ca un diadoh al thronului patriirșăscu ce iaste, să
să afle la sfințenia mănăstirii aici. Carele după rugăciunea mării sale și
după datorii ce avea a să afla la închinăciunea ce s-au făcut Sfintului
Moișint, s-au sculat dă au venit.

După ce deci aici au sosit, cum mai înapoi s-au pomenit, și după 5
ce cu măriiia sa vodă s-au împreunat, au hotărît zioa întru care era să
săvîrșească sfințenia acéia a sfintei mănăstiri. Și așa au hotărît să fie
în zioa dă sfinții mari apostoli Petru și Pavel. Deci // viind acea sfintă f. 198v
zi, dă cu seară denie au făcut și la mănăstirea lui Sfeti Gheorghie și
la bisărica domnească cea den curte. Dupre acéia deci, dimineața, înpo- 10
dobindu-se domniia împreună cu toată boerimea foarte frumos, au trimis
măriiia sa vodă mai întiu cu 2 carite frumoase domnești ca să
proscalisească pă prea fericitul patriarhu împreună cu tot soborul arhi-
erescu, carele adunat den poruncă era la sfînta mănăstire a lui Sfeti
Gheorghie, așteptînd să-i chême la curte (de vrême ce așa socotise dă 15
sfintele moaște adusesse la bisărica cea domnească dă curte, ca de acolo
să să rădice cu mare cinste și mare parisie, precum s-au și făcut) tri-
mițînd zic, pre dumnealui Ștefan Cantacuzino, marele postelnic, du-
cîndu-i și o cruce dar preasfințitului patriarhu, // foarte frumoasă și f. 199
de mare preț, fiind dă aur și cu pietri scumpe lucrată. 20

Și așa viind prea fericitul patriarhu împreună cu toți arhieriei, carei
ca să să știe anume aceștea era Dionisie Tîrnoveanul, Climis Andri-
anupoleos, Afxentie Sofianul, Maxim Ierapoleos, Neofit Sevastias, Mitro-
fan Nisis, Macarie Varnis, Anthim episcopul Rîmnecului, Ilarion proin 25
episcopul Rîmnecului.

Aceștea deci toți viind la curtea domnească, împreună cu mulțime
dă popi și egumeni, înbrăcîndu-se toți în vășminte, pogorîndu-se și măriiia
sa vodă împreună cu toată boerimea, așa deci luînd părintele patriarhul
sfintele moaște den bisărica domnească, // tot în orînduială pă jos au f. 199v
mersu toți, împreună și domniia cu părinții arhieriei, popi, boiari și altă 30
slujitorime (trăgînd clopotele după la bisăreci cîte în tîrgu era), pînă la
mănăstirea Sfeti Gheorghie și acolo s-au săvîrșit toată slujba tîrnosanii
și și sfînta liturghie cu mare parisie.

După acéia deci în casele patrierșăști (cele de măriiia sa iarăși făcute
mai dănaante vrême) suindu-se, frumos ospăț cu mare cinste într-acea 35
zi, iunie 29, au făcut; toți arhieriei și toată boerimea la masă șazînd,
măriiia sa vodă slavă și mulțumită vécinecului Dumnezeu au dat, carele
l-au învrednicit dă au săvîrșit și au sfințit această pomenită sfîntă
minunată și prea frumoasă mănăstire // a marelui mucinic și de multe f. 200
minuni făcătoriu Gheorghie. După acéia deci dă la masă măriiia sa vodă 40
sculîndu-se, părintelui patriarhului și tuturor arhieriei mährămi frumoase
și cu galbeni legați într-insele le-au dăruit. Și așa deci măriiia sa vodă
s-au înturnat la curte.

1 thronului]scaunului K 3 s-au]au L 6 să]să să K 9 bdenie K au]s-au K lui om. K
10 deci] dis de K 15 așa]așa să K 16 adusesse]le adusesse K 18 marele]vel K 18-19 ducîndu-
i]ducînd K 22 Climis]Climentu K 23 Sevastias ed. : Sevastis K, Sevastia L 25 episcop K
27 înbrăcîndu-se]înbrăcați K 32 sfeti]sfintului K 33 parisie K

Pentru mergirea domniei la Tîrgoviște și pentru domnia lui Mihai vodă din Moldova și pintru mazilia lui Cantimir vodă din domnie

Isprăvind deci măriia sa aici ce au mai avut și viind și vrémea
 5 cea obiciuită dă mîrgerea a mării sale la Tîrgoviște, (dă vréme ce și
 călduri mari începuse a fi, la iunie 3 zile purcegînd den București cu
 alaiu frumos, au mersu pã la satele mării sale Mogoșoaia, Potlogii. Și
 mergînd și pin la un sat al mării sale anume Mătăsarii), acolo véste au
 f. 200v venit cu un călăraș de la Țarigrad, scriind boiarii capichehaiale // că
 10 la 12 zile ale lunii lui iulie au înbrăcat caftan de domnie la Moldova
 X Mihaiu vodă Racoviță, mazilind pã cel ce era domnu, Antiohie vodă
 Cantimir.

Dă la Mătăsari deci purcegînd, au venit măriia sa la satul Văcă-
 rești al lui Ianache Văcărescul vel paharnec, fiind rugat de dînsul ca
 15 măriia sa să meargă să să ospetéze acolo, dă vréme ce aproape dă drum
 satul dumisale era. Care rugăciune a mai sus pomenitului boiariu măriia
 sa n-au trecut, ci cu bună voe mergînd, l-au ospătat dumnealui paharnecul
 foarte frumos, și cu mare cinste, dăruind mării sale și un cal foarte fru-
 mos.

20 De acolo deci purcegînd, au venit la scaunul Tîrgoviștei, dă au fost
 f. 201 seara la vecernie, fiind a doo zi sfeti Ilie, // însă întrînd la scaun cu alaiu
 foarte frumos la 19 ale lui iulie.

După ce deci aici la scaun au venit, numaidăcît pã vornecul Bălea-
 nul, ispravnecul Tîrgoviștii, l-au înbrăcat cu caftan măriia sa vodă.
 25 După sosirea mării sale lui vodă la scaunul Tîrgoviștii, n-au apetit
 mult pină au trimis pã Sterie căpitanul la Poartă, să să afle aclo cu
 slujbă impreună cu ceialalți boiari și capichehaiale, poruncind gineriu-
 lui mării sale, lui Șarban vel stolnec, să să scoale să vie; care căpitan
 Sterie, sosind la Țarigrad, mult acolo vel stolnec n-au zăbovit, ci luin-
 30 du-și zioa bună dă la chehaiao și alți priiateni, au purces și au venit
 in țară, sosind aici la avgust 25.

f. 201v După sosirea dar aici a lui vel stolnec, véste au venit // mării
 sale lui vodă dă la capichehaialele de la Poartă cum că vine un capigi-
 baș cu ferman inpărătescu ca să spargă odăile turcești cite sint pã
 35 pămîntul țării și să ia pã toți sirbii cei veniți den Țara Turcească, atit
 după-n odăi ciți va găsi, cit și după-ntr-alte sate, să-i treacă dăcindea
 cu toate bucatele lor, zicînd că făcînd jalbă harăcării de dăcinde că au
 trecut mulțime dă sirbi in țeară aici, carei au intrat pin sate și pin ho-
 dăile agilor turcilor, ce avea făcute pã pămîntul țării, pentru accia au

2-3 Pentru mergirea domniei la Tîrgoviște ... vodă din domnie P, titlul om. KL 4 mai
 ed. : ca KL 5 a om. K 6 zile|dni K 10 zile om. K caftan|cu caftan K 21 însă|și K 22
 foarte om. K 25 lui vodă om. K 23 vel stolnec|stolnecul K 31 in țară sosind aici|aici
 in țară sosind K 34 odăi K 38 in țeară aici|aici in țară K

mare pagubă că nu pot înbrăca hîrțiile de haraci. Care aceasta auzind veziriul, cu tare poruncă au trimis pă acest capigi bașa anume ciohodar Ali aga, cum s-au zis mai sus, cu ferman ca să spargă toate hodăile și să ia pă sirbi.

Viind deci aici la // măriia sa vodă acel capigi-bașa, l-au priimit 5 f. 202
 măriia sa cu mare cinste și fermanul citindu-l, numaidecît au gătit 2
 boiari, pre Șarban Prisăceanul biv vel comis și pă Iordache Caramanliul
 vel clucer za arie, dîndu-le dă aici și cîțiva slujitori. Și așa i-au pornit
 cu capigi bașa dă s-au dus. Întiiu au mersu drept la Brăilă și sosind
 acolo, au citit innaintea agilor dă acolo porunca împărătească ce avea la 10
 mina lui. Ei încă nimic împotriva poruncii n-au stătut, ci îndată s-au
 sculat împreună cu capigi-bașa dă au mersu pă la odăile lor. Și așa capi-
 gi bașa au pus dă au stricat tote hodăile, atît după-n ținutul Brăilei, cît
 și după toată marginea cîte au fost, pîn la Diu. Și au luat și pă toți
 // sirbii cîți au găsit pă la odăi și pă la alte sate, cum i-au fost porunca, 15 f. 202v
 dă i-au trecut Dunărea în Țara Turcească, însă n-au găsit 15 000, după
 cum la Poartă hărăcării au fost pîrît, ci abiiia cu bun cu rău, numai
 2500.

După acéia deci, capigi bașa iar aici la Tîrgoviște au venit de s-au
 împreunat cu măriia sa vodă, pre carele dăruindu-l foarte bine, cum s-au 20
 căzut unui om dă cinste și împărătescu, s-au dus înapoi iar la Poartă.

CAP. 80

Cum au venit domnului poruncă de la împărăție ca să trimiță
 banii haraciului deplin, neluîndu în seamă cheltuiala ce au cheltuit
 la lucrul cetății Benderului 25

Șazînd domniia tot în Tîrgoviște, au venit și agă dă la Poartă,
 harăcériu, anume Mehmet aga vechil hargil veziriului, pre carele, după
 obicei, măriia sa vodă cu cinste l-au priimit. Și după ce au citit fer-
 manul împărătescu, vâzînd că scriia într-însul ca să trimiță banii hara- 30 f. 203
 ciului deplin, neprinzîn//du-se în seamă munca salahorilor și a carălor
 ce au lucrat în anul acesta la cetatea Benderiului, făcîndu-se socoteală
 că cu acei salahori și cară și cu alți meșteri, să cheltuiască pungi 150, X
 foarte s-au întristat, atît măriia sa, cît și toată boerimea și într-alt chip
 n-au avut cum face, fără cît în țară a să strînge haraciul au orînduit,
 iar cu jalbă la Poartă ca să să roage să să prinză cheltuiala salahori- 35
 lor și a carălor în seamă.

2 tare]mare K acel K 5 deci aici]aici deci K vodă om. L 7 Caramaltul K 11 n-au stătut]nu s-au pus K 13 hodăile]odăile lor K după-n]din K 19 aici]aici la măriia sa vodă K 20 cu măriia sa vodă om. K 23—25 Cum au venit domnului poruncă ... la lucrul cetății Benderului P, titlul om. KL 26 tot om. L 29 împărătescu]cel împărătescu K să]să să K 31 făcîndu-se]făcînd K 36 și]i K

Au trimis pre Ianache Văcărescul, vel paharnec ca împreună cu cei ce să afla boiari i capichehaiale acolo la Poartă, să nevoiască pă la veziriul, chehaiaoa și la alți stăpîntori ai Porții și cu ce vor putea
 f. 203v isprăvi, să trimiță pre Iorga slujerul, carele de multă// vréme să trimi-
 5 sése dă să afla cu slujbă la Poartă, ca să-și vie acasă, și vel paharnec să rămîie acolo purtătoriu de grijă, purcegînd dă aici la octomvrie 12.

Pentru o pomenire numai ca să să știe aici însemnezu că la octomvrie 25, véste, aici la Tîrgoviște fiind domnia, au venit, cum că părintele Gavriil, patriarhul Țarigradului, la octomvrie 16 au murit, puind în
 10 locul lui patriarhu pă părintele Chesarias chir Chipriano. Acel Gavriil foarte om dă treabă era și păstoriu adăvărat turmei cei pravoslavnice, om vrédnec și chivernisitoriu, așázînd toate céle turburate ce era la sfînta marea biserică. Pentru a căruia petrecere multă mîhnire la toți
 f. 204 au fost, pre Domnul Dumnezeu rugîndu-l ca să-l // odihnească cu sfinții
 15 patriarși întru înpărătîia ceriului.

Plinitu-se-au cu ajutoriul lui Dumnezeu și anul al nooăsprăzécele al domnii mării sale pomenitului domnu Ion Costandin Brîncoveanu
 <1707> Basarab voevod la octomvrie 28, leat 7216.

CAP. 81

f. 250v 20 || Dă aici încep a semna orice s-ar întîmpla a fi în anul al doaozecile al prea luminatului domnu Io Costandin Basarab Brîncoveanu voevod

Gătînd măriiia sa vodă după porunca înpărâtească banii haraciu-
 lui, i-au pornit întii cu o zi 2 mai înainte. După aceia la noemvrie
 9 au purces și aga hărăceriul, dăruindu-l foarte bine, după cum iaste
 25 obiceiul agilor care vin pentru haraci. Și așa dă aici foarte mulțămît
 f. 251 // și odihnit se-au dus. După aceia deci, nici domnia în Tîrgoviște mult
 n-au șázut, ci numai pină la Ovedenie și apoi a doao zi fiind zioa
 sîmbătă, la noemvrie în 22, dă aici dîn Tîrgoviște domnia purcegînd
 și mergînd pă la satele mării sale Potlogii, Mogoșoaia, la noemvrie în 27
 30 au intrat în București cu alai foarte frumos și șázînd cu fericire în
 scaon, se-au slobozit tunurile și au înbrăcat și caimacamii cu caftane
 după obicei.

Aici pentru o pomenire numai am vrut să semnezu aceasta ca să
 să știe. Întîmplîndu-se a veni dă la Alexandria patriarhul Gherasim
 35 aici în țară, (carele și mai înainte vreme iar în zilele luminatului domnu
 f. 251v Io Costandin // Basarab Brîncoveanu voevod mai venise și iar să dusesse),
 săvai slab și bătrîn foarte dă firea trupească era, iar la știință mult mai
 înalt și mai slăvit dă cum era mai înainte. Și întîmplîndu-se a fi aici
 și părintele Hrisanthu patriarhul Ierusalimului, sărbătorile Nașteri.

3 alalți K 5 acasă]acasă-și K 11 om om. K cei om. K preaslavnice L 12 om om. K și om. K era K, ra L 14 rugîndu-l]rugîndu K 16 Plinitu-se-au]Plinitu-s-au cu adevărat și K 17 Ion]Io K Brîncoveanu ed.: numai B. în KL 21 Basarab Brîncoveanu ed.: numai B.B. în L 36 Basarab Brîncoveanu ed.: numai B.B. în L

și Peritomi și a Bogoiavleniilor cu parisie aici la București le-au făcut. Însă măriia sa vodă pentru ca să să facă mai mare parisie (lucru care în pământul acesta nu să ține minte să fie fost sau să să fie făcut altă dată), au socotit măriia sa și așa i-au pohtit pre amîndoi prea fericîții patriarși dă au mersu la frumoasa și minunata mănăstire a lui Sfeti Gheorghie dîn București dă au slujit sfînta lit//urghie amîndoi patriarșii cu 4 arhieri, anume Climis Udriianul, Afxentie Sofianul, Maxim Ierapoleos Mitrofan Nisis și cu mulțime dă preoți, diiaconi. Acolo era și domnul cu toată boirimea și alt norod mult și adunare. Care frumusețe și parisie condeiu nu o poate arăta. Sfirșind sfînta liturghie, părintele patriarhul al Alexandrii au făcut cazanie foarte frumoasă. După aceia ișind dîn biserică domnul dînpreună cu patriarșii și cu arhierii, s-au suit sus în casele cele patriarșăști, unde s-au și ospătat, veselindu-se atît dă minunata și frumoasa parisie ce au făcut, cît și pentru prea fericîții patriarși, căci amîndoi aicea // se-au întîmplat și sfînta liturghie dînpreună în slăvita lavră a lui Sfeti Gheorghie au săvirșit, dînd mulțămîtă și slavă vecinacului Dumnezeu. Și după scularea mesii, măriia sa vodă au mersu la curte.

Fiind domniia în București, veste dă la marginea țării Moldovei au venit cum că vine sol dă la domnul ce era, Mihaiu vodă, Ion Sturzea, marele paharnec. Carele aici sosind în zioa de ajunul Bobotezii, la ghenarie zile 5, în zioa dă Bobotează măriia sa vodă dă dimineată au trimis și aducîndu-l, s-au împreunat cu dînsul. După acéia s-au pogorit măriia sa și la săbor, după obicéiu, fiind și solul. Și așa, după sobor au auzit și sfînta liturghie, făcînd părintele patriarhul // Ierusalimeanul liturghie. Și așa pă sol într-aceia zi la masă nu l-au oprit, ci iar s-au dus la gazdă-și. Și trecînd cîteva zile l-au ospătat după obicéiu, frumos, și după acéia a doao zi chemîndu-l dă ș-au luat zioa bună, l-au înbrăcat cu contoș frumos cu pacea dă samur. Și la ghenarie 14 au purces dă aici de s-au dus la stăpînul său, Mihaiu vodă.

După acéia socotînd măriia sa vodă, au trimis și măriia sa, după obicéiu, sol la Moldova pre Radul Golescul vel clucer, purcegînd dă aicea la februarie 12 și s-au înturnat la martie 20.

Aicea iar pentru o pomenire s-au însemnat ca să să știe.

Cînd au fost cursul anilor dă la Hristos 1708 ș-au dat obșteasca datorie și preasfințitul părinte mitropolitul țării, chir Theodosie, carele mult bolînd, atît de slăbiciunea // bătrînetelor, cît și alta osibită a trupului boală și viînd ceasul cel hotărît al zilelor, au adormit în Domnul la luna lui ghenarie 27, iar arhieriu țării 40 de ani. După ce deci au răposat, gătînd toate céle ce au trebuit ale pogribanii. au mersu a doao zi măriia sa prea luminatul domnu, chemînd și pre amîndoi patriarșii, cel dă la Alixandria și cel dă la Ierusalim, de au fost la slujba pogribanii și toți arhierii cîți s-au aflat aici, preoți, egumeni și altă mulțime de norod, atît bisiricescu, cît și mirenescu, l-au slujit în sfînta mitropolie cu cinste mare, luîndu-și toți creștinii ertăciune cu sărutarea sfîntei lui miini. După acéia deci s-au suit în casele vlădicești și împreună cu sfîntii patriarși // și arhierii cu toată boirimea; după ce deci măriia sa vodă în casă au întrat cu cei mai de sus pomeniți, au început a

vorovi pentru alégere dă vlădică ca să să pue, pentru ca să să păstorească turma lui Hristos cea prevoslavneacă fiind dar cu diiata răposatului, părinte mitropolit, chir Theodosie, ales ,ca să rămie în urma lui păstoriu sfînția sa părintele Rîmniceanul, chir Anthim. Care acea diiată înaintea

5 tuturor scoțindu-se de s-au citit, așa cu un cuvînt toți au zis cătră măriia sa vodă, atît părinții patriarșii, cît și alți arhierii și boiari, ca pre-

f. 254v cum bătrînul păstoriu, răposatul părinte au hotărît și au ales pă acel pomenit episcop Rîmnicean, el să fie arhieriu // și vlădică, iar nu altul.

10 Și așa văzînd măriia sa că toți așa află și găsescu să fie, l-au chemat acolo în casa cea vlădicească și i-au dat cirja. După acéia au venit la curte măriia sa și gătînd pre Gligorașco ciohodariul, l-au trimis cu cărți la biserică cea mare, la patrierșia Tarigradului, ca după orînduiala bisericească să-i trimiță ecodosis și metathesis ca să poată fi arhieriu vlădică.

15 Și așa mergînd și isprăvind treaba cu care s-au fost trimis, s-au înturnat, sosînd aici la februarie 19, făcînd dă la Tarigrad părintele patriarhul exarh pre părintele proin Odriian chir Climis, ca să-i facă metathesis. Și așa la februarie 21, i s-au făcut metathesis de la episcopiiia Rîmnicului la vlădicii țării. După acéia // deci, a doao zi la februarie 22,

f. 255 după ce măriia sa vodă de la liturghie au ișit, slujînd liturghia părintele patriarhul Alexandrias, fiind duminica cea dentii a postului care și

20 τῆς ὀρθοδοξίας să numește, au trimis măriia sa pă dumnealui Ștefan Cantacuzino, marele postelnec cu carita cea frumoasă domnească și cu alaiu frumos, la sfînta mitropolie dă l-au proscalisit să vie la curte ; pă carele aducîndu-l pă scara cea mare pen divan, s-au împreunat cu măriia sa

25 vodă, sărutîndu-i măriia sa mîna și făcîndu-i frumoasă orație dă păstoriia ce i s-au dat, i proci.

După acéia șazînd puțin la voroavă, au poruncit măriia sa de au

f. 255v mersu toți boiarii în casă și bînd vutecă și sinharisîndu-l, // au mersu toți boiarii dă i-au sărutat mîna. Și așa iar mai sus pomenitul vel postelnec,

30 au mersu cu sfînția sa dă l-au dus iar la sfînta mitropolie.

CAP. 82

Cum au venit domnului poruncă de la împărăție ca să dea măriia sa 1500 de salahori și 220 de cară și 60 de toporași, să meargă să lucreze la cetatea Benderului fără plată și pentru altă poruncă ce au mai

35 venit ca să mai dea măriia sa afară dintr-acești salahori i cară, i oameni, însă 500 de salahori și 100 de cară și 40 meșteri de lemnu. Și pentru altă poruncă ce au mai venit ca să dea măriia sa Costandin vodă din banii haraciului înaintea 142 de pungi de bani, adică haraciul pă jumătate

Fiînd domniia în București, au venit veste de la capichehaiale de

40 la Poartă că orînduîndu-se salahori și cară să meargă să lucreze la cetatea Benderului ca și în trecutul an și cum că fermanul acela ce s-au

13 edosis L 21 τῆς ὀρθοδοξίας cu caractere chirilice în L 32—38 Cum a venit... pă jumătate P, titlul om. L

făcut, s-au orînduit să vie în țară Aivaz aga ciacîrghi-bașa împărătescu. Și așa puținéle zile trecînd, au sosit și acel agă cu fermanul împărătescu, aici în București fiind domniia. După ce deci au sosit // și împreunîndu-se f. 256
 cu măriia sa vodă, au citit fermanul și cunoscînd porunca împărăției ce iaste, săvâi că foarte cu durere dă inemă și întristăciune la toți, dă vréme 5
 ce fără de plată să lucréze la cetate, atît carăle cît și oamenii, în fermanu porunca, și nu mai puțină sumă, ci 1500 de salahori și 220 dă cară și 60 de toporași; însă într-alt chip cum a face neputînd, măriia sa au făcut nevointă în tot chipul de au făcut cum au putut. Cît n-au ajunsu dîn slujitorii țării, dîn călărași, dîn dorobanți și dîn scutelneci, au plă- 10
 tit cu bani salahori dă au plinit acea sumă. Și așa gătînd și pe aga și dăruindu-l, denpreună cu salahorii // l-au pornit dă aici la martie 31, f. 256v
 trimițînd cu acei salahori i cară, ispravneci pă Mănăilă vel șătrar i Costandin elucríul Rale.

După acéia deci, multă vréme nu s-au zăbovit, ci de iznoavă altă 15
 poruncă împărătească au venit cu un mehter-bașa al veziriului ca să mai dea tot la cetatea Benderului încă salahori 500 și cară 100 și meșteri de lemnu 40. Care poruncă măriia sa vodă auzîndu-o și văzînd, mult s-au mîh-
 nit și s-au întristat, iar într-alt chip a face n-au avut cum, fără cît cu 20
 bani salahorii aceștea și carăle au nevoit de i-au împlinit și după poruncă
 cu un Iane căpitan ot Caracal, la ceialalți la Bender i-au trimis. Și întru
 aceasta porunca împărăției fără dă zăbavă s-au săvîrșit și s-au făcut.

După ce // deci salahorii i-au pornit și pe aga al veziriului, mai sus f. 257
 pomenitul, gătînd și pă Șarban Bojoreanul vel vistier, l-au trimis la Poartă,
 scriînd lui Ianache Văcărescul vel paharnec ca să vie. Și la aprilie 26 l-au 25
 pornit, iar vel paharnec au sosit la mai 10. Și întîmplîndu-se boala
 ciumii a să înmulți în București, nimic n-au mai zăbovit măriia sa, ci la
 mai în 5, purcegînd dîn București, cu alaiu frumos, întîiu la satul Mogo-
 șoaia au mersu, dă acolo la Potlogi, apoi dă la Potlogi la scaunul Tîrgo-
 viștii a mersu, întrînd în oraș cu alaiu frumos, după obicei, la mai în 30
 14, leat 7216. < 1708 >

Săzînd domniia tot în Tîrgoviște, au venit totdăodată fără veste,
 Hasan aga imbrohorul veziriului // cu ferman împărătescu ca să dea măriia f. 257v
 sa dîn haraci înnainte pă jumătate, adecăte 142 pungi. Care poruncă măriia
 sa auzînd, într-alt chip a face n-au avut cum, fără cît cu împrumutare 35
 după la boeri, cu dă la măriia sa, luînd și împrumut după la unii după
 la alții, ca nici pă săraci mai înnainte dă vreme să-i căznească, nici porun-
 ca împărăției jos să stea. Și așa banii plinînd, la iunie 15 i-au pornit
 dă aici, trimițînd cu dînșii ca să-i ducă la mirî, pă vâtaful za călărași, care
 ducîndu-i acolo, i-au dat, și la vreme porunca se-au împlinit și se-au făcut. 40
 Iar după pornirea Hasan agăi cu banii haraciului, măcar că dă curînd
 era trimis vel vistier Bojoreanul la Poartă, iar încăși fiind trebuincios
 pentru trebile țării, // măriia sa vodă au socotit dă au trimis pă Radul f. 258
 Dudescul vel slujer la Poartă și lui vel vistier i-au scris să vie, pornînd
 pă vel slujer dă aici la iunie în 26 si vel vistier au sosit în Tîrgoviște 45
 la avgust 26.

**Pentru nunta cocoanii mării sale lui Costandin vodă Basarab
cei de a șasea, anume Balașa**

Viind vrémea cea hotărită a vîrstii cocoanei mării sale lui vodă cei
 5 dă a șasea, anume Balașa, și fiind orinduit de Dumnezeu, bine socotind
 măriia sa, au găsit pă un fecior dă boiariu țarigrădean anume Manolache,
 fiind cupariu mării sale și de mică vîrstă crescut în casă, pre carele soco-
 tind a fi vřednec, fiind chivernisit la minte și cu toate podoabele céle fi-
 rești, atît cu céle denlăuntru, cît și cu céle dănară înpodobit, a-l face
 10 ginere și fiu l-au învrednicit. Și întîi au trimis măriia sa pre Antonie gra-
 f. 258v maticul, împreună // cu rădván domnescu de au adus pă tată-său de la
 Țarigrad, om foarte înțelept și învățat fiind în limba elinească și dregătorie
 avînd la bisérica cea mare a Țarigradului, hartofilax fiind, anume Chiriți
 Andronache. După ce deci aici l-au adus, atuncea și logodna au săvîrșit,
 15 dînd inéle după obiceiú. Și așa gătindu-se măriia sa dă nuntă, grijind céle
 ce trebuia ale nunții mai nainte vréme, au început nunta la octomvrie
 26 și la octomvrie 31 s-au săvîrșit, cununindu-l cinstitul și prea înțeleptul
 boiariu Costandin Cantacuzino biv vel stolnec, însă epítrop fiind pus dăspre
 partea prea sfințitului părintelui patriarhului Ierusalimului, chir Hrisanth,
 f. 259 20 carele întîmplîndu-se sfinții sale a mérge la Sfintul Mormînt, // la Icrusalim,
 așa sfinția sa au socotit, fiind în mare prieteșug cu pomenit cinstitul bo-
 iariu, dă l-au rugat și l-au poftit pen scrisoare-i, ca dăspre partea sfinții
 sale, cum s-au zis, să cunune. Și așa cu mare cinste și pompă i-au cununat,
 fiind multă adunare la această nuntă, atît dă boierii țării, cît și dă altă
 25 prostime și cliros bisericescu, arhierei, i proci, fiind încă și prea-sfințitul
 patriarh al Alexandrii, chir Gherasim, carele au săvîrșit sfinția sa și mo-
 litfele sfintei cununii. După acéia șázînd la masă cu mare parisie și ospă-
 tîndu-se cu multă cinste, dîndu-se dăspre partea mării sale lui vodă mă-
 hrămi la toți boierii cîți la masă șádea, s-au săvîrșit nunta cu multă cinste
 f. 259v 30 și mare veselie, urîndu-le toți tinerilor //multă norocire și fericire de la
 Dumnezeu.

Și aceasta pentru o pomenire, ca să să știe aicea s-au însemnat. Că
 într-acest an al dooăzecilea al domnii mării sale lui Costandin Basarab
 voevod, fiind han al Crîmului Caplan Gherei, s-au sculat cu toate oardele
 35 tătărăști cu Șirem-bei ai Crîmului și cu mulțime de tătari și mirzaci de
 au mersu la cerchezi ca să-i supue după voia și pofta lor, pentru că cer-
 chezii nemaiputînd suferi luările și alte jafuri ce făcea, le-ar fi fost răspun-
 su ca ori să să lase după obiceiurile și legăturile céle vechi, care avusése
 cu împărăția turcească, au ei nu vor mai asculta poruncele împărătești,
 f. 260 40 nici vor da nimic dîn céle ce era legați împărății să dea. //Aceasta dar
 auzind Poarta Turcească, au dat voe hanului celui ce s-au numit mai sus,
 dă au mersu asupra cerchezilor, ca cu sabiia să-i supue, după voia lor,
 cum ziși.

2—3 Pentru nunta... Balașa P, titlul om. L 28 cu multă cinste *adaos marginal in L*
 29 cu multă cinste *adaos marginal in L*

Și așa mergînd, cerchezii încă gătindu-se dă războiu și în locuri bune pe hanul așteptînd, pe carele fără de veste noaptea lovindu-l, mulțime de tătari au perit și Șiremi-bei ai Crîmului și puțini den mirzaci vii au scăpat, pierzînd hanul toată curtea lui și corturile și tot ce au avut; numai el cu fuga abia au scăpat și cu puțini den tătari, cum n-au vrut, nici ar fi gîndit, 5 la Crîm s-au întorsu. Această mare întîmplare și ocară tătariilor întîmplîndu-se și înpărăția înțelegînd, ca să potolească și să stingă ocară acéia au mazilit pe Caplan Ghereihanul, // și au pus han pe frate-său, Dovlet Gherei, pre carele în trecuții ani l-au fost mazilit. f. 260v

Într-acest an s-au isprăvit și cetatea Benderiului de tot lucrul ei 10 ce au fost, fără de nici o plată a înpărățiii, lucrîndu-se numai cu munca și osteneala săracilor pămînteni, lucrîndu-se la dînsa în 2 ani, cu mulțime dă oameni și cară.

Plinitu-se-au anul cu toate céle de fericire al doaoăzecilea al prea luminatului domnu mai sus pomenit Io Costandin Basarab voevod la 15 29 ale lui octomvrie.

CAP. 84

De aicea începem a scrie ori ce s-ar întîmpla în anul al douăzecile și unul al domnii mării sale lui Costandin Băsărab voevod

Șăzînd domnia în Tîrgoviște, au venit un agă al veziriului selam 20 agasi, anume Ibrahim aga halvagiul, // cu ferman înpărătescu și cu cartea vezirului pentru banii adaosul haraciului, ca să-i trimiță la miriia înpărătească toți dăplin, pungi 180. Acest dar mai sus pomenit agă, după ce s-au înpreunat cu măriia sa vodă și porunca înpărățiii au dat, după alte vorbe ce au avut, numai ce au scos den sîn o pungă întru care era un hangiiar 25 foarte scumpu, tot cu diamanturi ferecat și au zis lui vodă: „Iată măriia sa veziriul îți trimite cest hangiiar giovaheer, poftindu să-l priimești, că el mult au văzut de la tine, pentru acéia ț-au trimis acest dar și ca acéstea”. Măriia sa vodă deci cu multă cinste l-au luat și au mulțumit milii și bunătății ce au arătat măriia sa veziriul cătră măriia sa, i proci, i proci, mai zicîndu-i și aceasta că-l poftéște // veziriul să-i scrie o carte să zică că ori ce au luat 30 de la măriia sa, bani sau scule, să-i fie halal, iar nu haram. Și așa fiind lucru dă minune, de vréme ce alt domnu al țării nu s-au învrednicit a avea daruri dă la stăpîni, fără cît singur măriia sa, nu mai mult s-au bucurat și slavă lui Dumnezeu au dat. 35

Pentru bani deci, săvai că cu greu lucru era să-i îplinească că în grabă a să strînge den țară, nu era putință, măriia sa înpreună cu toți boiarii socoteală au făcut și cu de la măriia sa, cu de la boiari, cu de la brésle i preoți, multă nevoință făcînd, banii i-au împlinit. Însă pentru mai îndămîna trebii a să face și a să săvîrși, s-au arădicat măriia sa de aici 40 den Tîrgoviște la ghenarie 14 și mergînd // pă la satele mării sale, Potlogii f. 262

i Mogoșoaia, la ghenarie 19 au intrat cu alai în scaunul Bucureștilor, dînd cu 6 tunuri și înbrăcînd pe caimacami cu caftane după obicei. După acéia deci gătînd și pe aga turcul cu toți banii, adaosul haraciului, l-a pornit dă aici la ghenarie 22, trimitînd cu dînsul măriia sa pă Iane, care fusese clu-
 5 cერიu mare dă arie, ca să să afle acolo la datul banilor, cînd să vor da la miriia împărătească.

Aici pentru o pomenire și aceasta să însemnează : că viind vîrsta și hotărîta de Dumnezeu vrême a căsătoriii al doilea fiu al mării sale lui vodă, anume Ștefan, bine au socotit și cucoană a lua au aflat, a lui Ilie
 f. 262v 10 Cantacuzino, feciorul lui Iordache Cantacuzino vistiiarnecul, //carele fu-
 sese vistiiariu mare la Moldova în zilele lui Antiohie Cantimir vodă, întru
 a doao domnie a domniii lui. Și așa măcar că logodna să făcuse cu cîteva luni
 mai înainte, cînd de nepriatenii lui pribeag aicea în țară fusese, iar după
 15 acéia cînd zioa să apropiase, măriia sa vodă au gătît pre cinstitul dregă-
 toriu mării sale, pe Toma Cantacuzino, marele spatar, sol la domnul Mol-
 dovei, la Mihai vodă, dă l-au trimis, poftindu-l și rugindu-l ca să dea
 voe pomenitului mai sus Ilie vistiiariul, împreună cu alte rudenii dă ale
 lui, ca să vie la nuntă ; pre carii lăsîndu-i și voe dîndu-le, au venit. Și așa
 cînd în tîrgu era să între, le-au trimis măriia sa vodă înainte sumă bună
 f. 263 20 de slujitorime cu căpitanii cei mari și 2 sânni domnești. Întru una // să șază
 jupănesele și într-alta numitul cuserul mării sale, vistiiariul, trimitînd cu
 acéle sanii pă Șarban Bojoreanul, marele vistiiar și pe Șarban Greceanul,
 marele stolnec, carele și ginere mării sale era. Pre care cuseru cu mare
 cîste în oraș l-au adus și la gazdă orînduită l-au așăzat. Așijderea și pre
 25 alți boiari nuntași, iar pe la gazdele lor orînduite. Dupe acéia a doao zi au
 mersu dă s-au împreunat cu măriia sa vodă, pre carei cu cîste și bună voe
 i-au priimit măriia sa.

Aceasta au fost la ghenarie 31, iar după acéia, la februarie 17, nunta
 începîndu-se, cu mare veselie și pompă la februarie 20 s-au săvîrșit. Și
 30 cununîndu-l prea cinstitul și înțeleptul bătrîn boiar Costandin Cantacuzino
 f. 263v biv vel stolnec, //carele și den botez coconului naș fusese. Și așa cununiia
 au săvîrșit prea sfințitul patriarh al Alexandrii, chir Gherasim au cinstit
 cununiia. Fost-au și mitropolitul țării și alți arhierii la masă. Și frumoasă
 adunare, atîta boerimea țării cît și de boerimea Moldovei, cîți venise
 35 nuntași. Pre carei și cu măhrămi pre toți dăspre partea gineriului i-au cîns-
 tit. Fost-au și solul moldovenescu, carele dă Mihai vodă să trimisese, anume
 Costandin Gavriliță, marele comis. Și așa, cum am mai zis, cu mare și
 prea frumoasă pompă s-au săvîrșit cinstita și slăvita aceasta nuntă, într-al
 21 de ani al domniii mării sale lui Ion Costandin Băsărabă voevod.

f. 264 40 // Și aceasta iar pentru o pomenire aici însemnează ca să să știe că
 tot într-acest an al domniii mării sale lui vodă, viind vremea cea hotărîta
 de sus, ca și feciorul lui Șarban vodă, carele să afla pribeag la Brașov să
 să căsătorească, și așa, încă mai înainte aicea în țară cercînd ca să-șigă-
 sească soție și neputînd afla obraz ca acela ca să-i fie dă potrivă, atît cîns-
 45 tii lui cît și neamului, den dumnezeiasca orînduială lucrul așa s-au purtat
 că fiind aici în țară un beizade, fecior de domnu al lui Antonie vodă, Chi-
 riți Draco, anume Iordache, carele ținuse o fată a lui Gligorie vodă, și el
 avînd o cocoană, măcar că să can rudea cu coconul lui Șerban vodă dăspre
 f. 264v tată-său, însă scriînd la patrierșie, la Tarigrad, i-au adus blagoslovenie //

ca să o poată lua. Și așa măriia sa vodă gătind boiari de aici, întâi pe la Rucăr, i Dragoslavele, cu cocoana să o ducă au trimis pe Pîrvan visteiariul și pe Drăghici ceaușul Strimbeanul cu jupînele lor, iar călărăște, pe Praova, au trimis pă cinstitul dregătoriu al mării sale, pe Toma Cantacuzino vel spatar, ca în locul mării sale să fie nun să-l cunune. Înpreună au trimis și pe Răducanul Cantacuzino biv vtori logofăt și alți coconi dă boiariu ca să să afle la acea cinstită adunare a nunții, carei dă aicea au purces la februarie 21, iar nunta s-au făcut acolo și s-au săvîrșit cu mare pompă și cinste la februarie 27, în zioa de lăsata secului dă postul cel mare, la Brașov.

// Și aceasta pentru o pomenire aici însemnează ca să să știe că iar într-acest an al domniii mării sale lui vodă, la ghenarie 28, leat 7217 la 10 f. 265 <1709> 10
10 ceasuri den zi, fiind vrème frumoasă, senin și soare, la județul Buzăului de cîia parte de apa Buzăului, au trăsmit atît de tare cît oamenii și dobitoacele au căzut la pămînt și au căzut și cîteva pietri de sus. Care pietri, dă minune le-au adus la curte, de s-au minunat toți văzîndu-le, pietri mari, bucăți și négré ca zgura, care nu au căzut peste tot locul, ci numai în 2 locuri și puține, nu multe. Ce va fi semnul acesta singur înpăratul cescu va ști, căruia a păzi cu mila sa norodul său; glas dă mare rugăciune s-au dat slavei lui cei v cinece. 15

CAP. 85

// Pentru purcedirea sfinții sale părintelui patriarhul Alixandriianul, chir Gherasim de aici din țară cătră eparhiia lui și pentru trimiterea lui Ianache Văcărescul vel paharnic la Poartă 20 f. 265v

Întîmplîndu-se a fi părintele Alexandriianul patriarhul aici, chir Gherasim cîtăva vrème, dupre cum s-au zis mai sus, și vrînd să să ducă iarăși la eparhiia lui, dupe ce au trecut nunta domnească, măriia sa vodă l-au gătît și pre sfinția sa dîndu-i car cu cai, rădvân, un buluc bașă dă siiméni cu seiménii, dăruindu-l atît mărie sa cît și boerimea țării, cine cu ce au putut. Și așa la martie 3, de aici den București, cătră Odrii au purces, blagoslovînd pre toți și mulțumînd. 30

După acéia gătînd măriia sa vodă și pe dumnealui Ianache Văcărescul vel paharnec, l-au trimis la Poartă, ca să să afle la trebile țării și poruncele domniii ca să meargă el și să vie Radul Dudescul vel slujer, carele de multe luni în slujba // domnească acolo să afla. Și așa vel paharnec dă aici la martie 7 au purces, iar vel slujer au venit aici la aprilie 2. Pre carele măriia sa vodă cu bună voință priimîndu-l și mulțumîndu-i dă dreapta slujbă și osteneală ce au făcut în treaba țării și a domniii și cu conțeș de ale mării sale l-au înbrăcat cu paceale de samur. f. 266 35

Săzînd deci măriia sa vodă în București și fiind vrème bună de primăvară și neavînd nici o supărare dă cătră Poartă, s-au îndemnat măriia 40

- sa de au mersu cătră satul mării sale la Obilești în preumblare, purcegînd den București la mai 12. Și acolo cîteva zile preumblindu-se, la mai 24, iar au venit măriia sa la scaun la București, unde nu mult zăbovindu-se,
- f. 266v // s-au gătît de Tîrgoviște și la iunie 8, purcegînd den București și
5 mergînd pă la satele mării sale Mogoșoaia i Potlogii de s-au preumblat, la iunie 18 au intrat după obiceiul la scaunul Tîrgoviștii cu alai frumos, înbrăcînd și pă vornecul de Tîrgoviște cu caftan, după obiceiul.
- <1709 > Într-acest an împăratul turcescu sultan Ahmet, făcînd nuntă mare
10 și frumoasă la mai 12 leat 7217, ș-au dat pe fii-sa după silietar Ali pașa ;
10 însă cocoana sultana numai de 4 ani fiind, o au măritat.

CAP. 86

- Cum au venit domnului poruncă de la împărăție cu ferman ca să dea măriia sa Costandin vodă din suma banilor haraciului pungi 140 și pentru 250 de care și 70 de salahori să meargă să lucreze la cetatea la Oru și pentru trimiterea ginerului mării sale lordache Crețulescul, vel agă, la Poartă, ducîndu banii haraciului la miriia împărătească
- 15

- Fiind domnia în Tîrgoviște, au venit ferman împărătescu, trimițîndu-l boiarii capicheaielele dă la Poartă (cu care ferman fiind orînduit să vie un agă // cu dînsul, s-au socotit boiarii capicheaialele dă i-au dat
- f. 267
20 pungi 20, pentru osteneala lui, den porunca mării sale vezirului), în care ferman porunca mării sale lui vodă să trimiță den suma banilor haraciului 140 de pungi.

- Deci după poruncă, măriia sa vodă făcînd multă nevoință la vrémea cea ce era poruncită, gătînd acei bani deplin, i-au trimis la miriia împărătească, dă i-au dus Costandin Diichiti, vâtaful de aprozi.
- 25

- Și aceasta încă să însemnează ca să știe că Mihaiu vodă domnul dă la Moldova, arătîndu-se dă la o vréme cu multă împotrivire împreună cu sfétnicii boiarii mării sale Cupăreștii cătră măriia sa vodă și după acéia
- f. 267v
30 socotindu-se ei // că acea faptă și rea chiverniseală a lor ce făcea, la nici o cale bună și de folos nu-i va scoate, numaidecît Mihaiu vodă au gătît pe cel mai de aproape boiaru și sfét nec al său, pre Iordache vornecul Ruset, de l-au trimis aicea la măriia sa vodă, nu ca un sol, ci ca un om dă casă ce era, să-și spue pricinile și iarăși să împace lucrurile. Carele viind aici, măriia sa vodă cu cinste l-au priimit, și el dăspre partea domnului său, céle
- 35 ce poruncite i-au fost, mării sale i-au zis și au arătat, și răspunsul luîndu-și, iarăși s-au învirtejit înapoi, 8 zile numai aici făcînd și într-acele 8 zile cu măriia sa vodă împreunare au avut de trei ori, mîncînd bucate cu măriia
- f. 268
40 sa de 2 ori, iar cu alt // cu nimeni den boiarii țării împreunare n-au avut, nici el la nimeni n-au mersu, nici la dînsul nimeni n-au mersu ca să să împreune.
- 40 Săzînd domnia încă în Tîrgoviște, au venit poruncă de la puterneca împărăție cu un agă al vezirului, rahtivan bașa, ca să trimiță măriia sa vodă 250 dă cară și 70 dă salahori să lucreze acum la cetate la Oru

ce ar trebui : la l mne, la pietri, i proci. Care poruncă măcar că foarte cu greu, vreme d  iarnă fiind, era  i cu pripă a să face, ins  măriia sa vodă cu toată nevointa, porunca înpărătîii au împlinit, gătind oameni  i carăle, cu carii căpetenie lor au trimis pe Robe cel tin r, căpitanul ot R mne, porceg nd // d  aicea la octomvrie 10.

5 f. 268v

După acéia gătind măriia sa banii haraciului c ti rămăsese, i-au trimis cu ginerele mării sale Iordache vel agă, înpreună cu Sterie căpitanul, ca  i banii haraciului la miria  np r teasc  să-i ducă,  i să rămie acolo la Poartă  i purtători d  grijă trebilor  r ii, pentru c  lui Ianache Văcărescul vel paharnec măriia sa poruncise să vie, de vr me ce  z zuse 7 luni acolo la Poartă. Carele porceg nd de acolo, au sosit aici la noemvrie 2.

10

Plinitu-se-au anul cu fericire al doazecile  i unul al domnii prea luminatului domnu Ion Costandin Basarab voevod la octomvrie 29.

CAP. 87

// Aicea să începe a să scrie orice s-ar  nt mpla la anul a doazecilea  i doi al domnii mării sale lui Ion Costandin Basarab voevod

15 f. 269

 z ind domnia în Tirgoviște, au venit veste că au pus alt domnula Moldova, prinz nd  i scoțind pre Mihaiu vodă cu mare urgie, purt ndu-i-se numele că au stricat  ara  i s-au arătat ca un hain înpărătîii, i proci.

Pus-au dar domnu pre Necolae Mavrocordat, feciorul lui Alexandru Mavrocordat, marele dragoman înpărătîii turcești, insă nu cu pu inea cheltuială domnia au luat, cum s-au auzit.  i zicîndu-i să fie credincios înpărătîii  i să-i fie grijă  ara să să dregă, iar să nu să mai strice, dupre cum iaste stricată, i proci, // înbrăcînd caftan la 6 ale lunii lui noemvrie, leat 7218  i la luna lui ghenarie în zile 25, s-au auzit că au ajunsu la scaunul său la Iași, duc nd el mulțime de greci  arigr d ni, i proci, i proci.

20

f. 269v

25 <1709 >

CAP. 88

Cum au venit poruncă măriei sale să trimi  salahori să lucreze la cet tile Brăilei, Giurgiovlui  i la Cetatea Albă; trimiterea Radului Golescu, mare vornic, să fie la Poartă purtător de grijă; venirea la București a solului lui Neculae vodă din Moldova, anume Chiri  Hurmuzachi, vame ul cel mare. Trimiterea solului măriei sale Gheorghie Castriotul, biv vel comis, la Nicolae vodă în Moldova. Altă poruncă de la Poartă să să dea 150 de car  pentru cetatea Voziei. Mazilirea vizirului  i înlocuirea lui cu Numan pa a, feciorul Chiuprului

30

35

Venit-au porunci dă la  np r tie mării sale lui vodă, cu agi vezire ti, cu fermanuri, poruncind ca să trimi  să lucr ze la cetatea Brăilii, la ceta-

13 Basarab ed.: numai B tn L 16 Basarab ed.: numai B tn L 28-35 Cum au venit . . . feciorul Chiuprului ed., titlul om. L

tea Giurgiovului și la Cetatea Albă. Care porunci, măcar că gréle și peste puțină era, aflându-se în multă mirare măriia sa și socoteală cum s-ar putea chivernisi lucrul spre a săracilor puțină, și așa cu multă nevoie, f. 270 orînduială au făcut ca porunca împărăției în desăvîrșit să să facă // să să 5 lucréze și să să isprăvească, ca și întru aceasta porunca împărătească să să îplinească.

După aceasta dară, socotind măriia sa pentru chiverniseala cea mai bună a trebilor de la Poartă ale mării sale și ale țării, au trimis pre dumnea- 10 lui Radul Goleșcul marele vorneț, să fie purtătoriu de grijă la Poartă de toate poruncile mării sale, purcegînd dă aicea den Tîrgoviște la februarie <1710> 10, leat 7218 și sosind dumnealui acolo la Poartă, să vie ginerele mării sale Iordache Crețulescul vel agă înapoi acasă-și. Și așa după trimiterea mai sus pomenitului vel vorneț, nici măriia sa n-au zăbovit, ci la februarie 10 f. 270v purcegînd dă aicea den Tîrgoviște, au sosit la scaunul mării sale, // la Bu- 15 curești, februarie 14, întrînd cu alaiu mare și frumos. După acéia au înbrăcat pre caimacami cu caftane după obiceiú, dînd și cu 6 tunuri.

Fîind domnia în București, au venit mării sale lui vodă véste dă la margine că vine sol de la Moldova, dă la Neculae vodă, după obiceiú, anume Chiriți Hurmuzachi, vameșul cel mare, carele și aici au sosit la februarie 20 25. După acéia și cu măriia sa vodă s-au împreunat, arătînd dăspre partea domnu-său mult priiteșug și dragoste. După acéia trecînd 3-4 zile, l-au și ospătat măriia sa după obiceiú și la zioa bună l-au înbrăcat cu con- f. 271 teș frumos cu pacea de samur și la 4 ale lui martie au purces de aicea // 25 de s-au dus iarăși înapoi la Moldova, la domnu său.

Trecînd deci puține zile după obiceiú, au gătit și măriia sa sol de au trimis la Neculae vodă la Moldova pă Gheorghie Castriotul, biv vel comis, purcegînd dă aici la martie 12 și s-au învirtejit dă acolo la aprilie 5.

Iar la 15 au venit un agă cu ferman dă la împărăție ca să dea măriia sa vodă 150 cară ca să meargă la cetatea Voziia, să lucréze acolo ce ar fi 30 treaba. Care poruncă auzînd măriia sa, foarte se-au turburat împreună și toată boirimea, vîzînd cît greu iaste pre biata țeară, dă vreme ce în 5 locuri a să lucra foarte cu greu era : la Or, la Cetatea Albă, la Voziia, la f. 271v Brăilă și la Giurgiov. Însă ca porunca împărătească jos să nu //stea, făcut-au 35 domnul sfat împreună cu toată boirimea și numaidăcît făcînd socoteală a să face cu bani, au gătit pă Mănăilă vel sătrariu dă l-au trimis la margine și i-au dat și bani ca să găsească și să tocmească cară și gătindu-le, să le pornească ca la vreme să sosească acolo unde era porunca să lucreze. Și așa mergînd, au făcut cu bani și acei tăitori de lemne și cară și le-au por- 40 nit cele ce au fost dă Voziia, la Voziia, și cele ce era să tae lemne și să le care, la Accherman.

Însă nu ajungea greul și păsul acesta ce era, ci iarăși dă iznoavă cu agă vezirescu cu ferman au venit poruncă ca dă iznoavă la cetatea Orului să f. 272 mai trimiță măriia sa 500 de salahori și 80 dă meșteri //zidari și încă cară 100 ca să lucreze ce va trebui acolo. Care poruncă măriia sa împreună cu toată 45 boirimea auzînd, în multă voe rea să afla, însă cu bună chiverniseală a mării sale și aceștea făcîndu-se dăn dărăbanți, scutelnici, călărași și sâr-

dari făcînd păste ei pă Caloian, carele fusese căpitan la Buzău, gătindu-i, i-au trimis, isprăvindu-se cu mare nevoie și treaba și porunca aceia.

Șăzînd în București domnia pînă la luna lui iunie și viînd vremea căldurilor, măriia sa vodă se-au gătît și la 9 zile din București cu frumos alai au ișit, mergînd întîiu la Mogoșoia, unde au venit și veste dă la boeri 5 dă la Poartă că nemaiputîndu-se suferi răutățile vezirului, Ali pașii, care era, // înpărătîia l-au mazilit la iunie 4, puînd veziri pă feciorul Chiprului- f. 272v lui, anume Numan pașa, om foarte învățat, bun și înțelept.

Șă șăzînd cîteva zile la Mogoșoia, s-au sculat dă au mersu la Potlogi și de acolo la iulie în 1 au intrat în scaonul Tîrgoviștii cu alai mare și frumos, 10 înbrăcînd cu caftan pă vornicul dă Tîrgoviște, după obicei.

CAP. 89

Ferman înpărătesc pentru trimiterea haraciului la Bender și de schimbarea vezirului

Șăzînd domnia în Tîrgoviște, au venit veste dă la capichehaiale că 15 vine un capigi-baș cu fermanul pentru banii haraciului ca să-i ia să-i ducă la Benderi. Și așa fără dă zăbavă aici au venit și acel capigi-bașă, anume Mehemet beiu, cu acea poruncă ca să ia haraciul dăplin 282 pol pungi, să le ducă la Benderiu, la serascheriul dă acolo, și el să // facă ceia ce Poarta f. 273 îi va fi poruncit. Așa deci măriia sa vodă, vîzînd porunca, îndată au dat 20 poruncă și cu mare nevoie apristuînd, măcar că așa în grabă toți a să strînge din țeară cu putință nu era, numai făcînd sfat cu boerii, au aflat dă s-au pus împrumutare pă boeri, pă mănăstiri și însuși măriia sa vodă au ajutat dă la măriia sa la acea treabă și păs al țării. Și plinîndu-se banii după poruncă, i-au încărcat și i-au pornit împreună cu Gligorașco vtori 25 vistiar, dă s-au dus capigi baș cu ei, să-i ducă unde au fost orînduiți la Benderi, arătînd măriia sa multă nevoie și la acea mare treabă a țării pînă s-au isprăvit, și porunca înpărătîii s-au împlinit.

Neputînd însă veziriul ce să pusesese, Numan pașa, // să îplinească f. 273v voia înpărătîii, dă vreme ce era om bun, dreptu, dă la nimeni nu lua 30 nimic și înpăratul fiind lacom și nesățios, nici cum voia și lăcomia lui n-au putut-o îndăstula.

Deci înpăratul vîzînd că nu ș-au aflat om după pohta voii lui, l-au mazilit, făcîndu-l pașă la Egrid, trimețînd pre imbrohorul lui cel mare cu dînsul să-l ducă cu cînste la mansupul lui și în locul lui au pus veziri pă 35 Mehmet pașa Baltagiul, carele mai fusese veziri ș-altă dată, tot în zilele acestui înpărat, iar om bun și blînd.

Viînd vremea culesului dă vii și fiind vremea dă sus bună și dăspre Poartă liniște, măriia sa vodă împreună cu toți ai casii mării sale s-au îndemnat dă au mersu la Pitești și au //fost acolo la cules, purcegînd dîn Tîr- 40 f. 274 govîște la septembrie 20. Și s-au învîrtejit în scaon iar la septembrie în 29.

Dă aici încep a scrie ce s-ar întâmpla la anul care s-au început al
doazecilea și trei al domniei mării sale lui Io Costandin Basarab
Brîncoveanu voevod

5 Pentru chivernisirea trebilor dă la Poartă, trimis-au măriia sa pă
Radul Dudescul vel sluger ca să să afle acolo, căutînd trebile și poruncile ce
ar fi. Și așa sosind el acolo, să vie ceialalți boiari carii să trimisese, ade-
câte vel ban Costandin Știrbéu i Ianache Văcărescul vel paharnec.

f. 274v 10 Pînă a sosi dar pomenitul mai sus vel slujer la Poartă, veste boiarii
capichehaiale au făcut mării sale lui vodă // cum că împărăția au hotărît
să facă oaste împotriva moscalilor, de vreme ce fiind avut moscalii dă cîțiva
cească avînd dă multe ori războiu, pînă în cea dă apoi, în trecutul an, supt
15 Poltava, unde-i zicea, spre părțile hotarului Crîmului, fiind craiul șfețescu
Carol, împreună cu apostatul, hicleanul Mazepa, hatmanul căzăcescu,
carele dăspre partea împăratului său să hiclenise, fugînd la craiul șfețescu,
acolo dar cum ziși, supt Poltava, mare războiu făcîndu-se, Dumnezeu au
dat izbînda împăratului moschicescu, dă istov cum să auzise, pierzîndu-și
f. 275 20 craiul șfețescu toată oastea sa și capetele oștilor, ghenăralii // și sfetneții
lui, unii perînd în oaste, alții și mai mulți, luîndu-se în robie, numai el
cu hicleanul, pomenitul hatman căzăcescu Mazepa și cu puțină oaste scă-
pînd, au tras la puterea și ajutoriul împăratului turcescu, la cetate la Ben-
der, unde zic. Pe carele priimindu-l turcii bine, l-au ținut mai bine de un
an acolo, numai cu făgăduiale, făgăduindu-i că-l va duce la țeara lui.

25 După acéia, socotindu-se, au hotărît să facă oaste asupra moscalilor,
cum mai sus s-au zis, spre izbînda și răsplătirea ce au făcut craiului șfe-
țescu, închizînd la Edicule și pe solul moschicescu, cu mare urgie.
f. 275v 30 Și așa poruncă au venit întii cu mataragi bașa al vezirului //ca să
dea țeara 600 dă cai, 250 veziriului și 350 pentru tunurile împărătești,
poruncînd vezirul cu tare ferman, ca să trimiță măriia sa vodă acești cai
cum mai curînd pe iarnă, să să afle la Țarigrad, pînă la 20 de zile ale
lui ghenarie.

Și nu numai acea poruncă venise, ci tot cu acel mataragiu și alt fer-
man, ca să ducă lémne la Giurgiov, să facă 50 dă acicuri. După acéia ș-altă
35 poruncă cu ferman au venit ca să tae 24 000 de lémne, scînduri, grinzi,
lași și altele, poruncînd ca să fie pentru podul ce era să să facă la Sacci,
peste Dunăre, pentru trecerea oștilor turcești. Care porunci, tot deodată
f. 276 40 sosind, și mai peste toate acéstea scriînd boiarii // de la Poartă că cêre
veziriul huzmet și împăratul 300 dă pungi, toți boiarii împreună cu domnul,
au rămas încremeniți, mirîndu-se dă ce să să apuce să facă și să isprăvească
întii; însă și rugăminte, jalbe, la stăpînitorii Porții au trimis, iar și
măriia sa cu boiarii pentru chiverniseala acelor porunci, cît puțința era

omenească, a căuta n-au lipsit, pentru ca să să îplinească treaba și porunca împărătească, săvai greu și nesuferit lucru fiind a să face și a să isprăvi cu anevoe era. Iar cu dumnezeescul ajutoriu și buna chiverniseală făcîndu-se, și acéle trebi și porunci s-au arădicat.

//Și aceasta să semnează ca să să știe că tot deodată și fără de veste s-au înțeles că cu nevoița hanului, împărăția au făcut domnu la Moldova pă feciorul lui Cantimir vodă, Dumitrașco, scoțînd și mazilînd pre Necolae vodă Mavrocordat, carele fusese domnu nici anul deplin, la scaun domnînd. Carele nu cu puține tirăni și năpăstriri spre săracii boiari pămînténi de acolo și altă sărăcime fusese, tiran nemilostiv zic că era. Și așa pe acel Necolae vodă mazilîndu-l, l-au dus la Poartă. 5 f. 276 ▼

Iar domnia șazînd în Tîrgoviște pînă la februarie 6, miercuri la 7 ale lui februarie, au purces de au mersu // pe la satul mării sale, pe la Potlogi și au intrat la scaun în București, la februarie 11, cu alaiu mare, după obicei, înbrăcînd și pă caimacamii cu caftane, după obicei și dînd și cu 6 tunuri. f. 277

CAP. 91

Aici să însemnează purcederea domnului la oaste, trimiterea lui Gheorghie comisul dîn porunca Porții la moscali și fuga Tomii Cantacuzino vel spatar către aceiași moscali 20

Fiind domniia la București, poruncă au venit mării sale cu un ciohodari al chehaelii, aducînd ferman și cartea veziriului și a chehaelii, ca să să gătească și măriia sa să meargă la oaste, dă vreme ce veziriul purcesese dîn Țearigrad către Udriiu și dă acolo //dirept la Tighiné mergea, poruncînd în ferman ca și măriia sa cu cîți slujitori va avea, să meargă la Benderiu, să să afle încă mai înaintea pînă a sosi veziriul acolo. f. 277▼
25

Și așa măriia sa porunca împărătească luînd, îndată poruncă la toți au dat ca să să gătească și gătîndu-se după poruncă toți, luînd pre Dumnezeu într-ajutoriu, la mai în 7, dîn scaun au purces cu mare și frumoasă orînduială, măcar că cu multă struncinare și supărare a tuturor fiind, iar ca porunca împărătească să să îplinească, cum mai sus am zis, au purces și pînă la conacul dă la Gherghița mergînd, a doao poruncă mării sale dă la veziriul au venit ca aceea să să oprească, nimic mai înaintea călătorînd. 30

Dirept aceia, după poruncă, acolo cîteva zile // șazînd, unde hrana și pașiunea vitelor oștii înpuținîndu-se, s-au arădicat și în gura Urlaților, la Albești s-au mutat. Și acolo cîteva zile șazînd, nu cu puțină nevoiță domnul pentru folosul obștii și al țărăi să nevoia, și nu numai cu bună și înțeleaptă chiverniseală a mării sale țeara folosînd, ci și cu mare sumă dă f. 278
35

bani au ajutorit, dă vreme ce turcii neconținut cerea. Care măriia sa cunos-
cînd multa slăbiciune a țării și cererile păginilor mari și nesuferite fiind,
dîn casa mării sale, ca să îplinească cumplita și nesățioasa lăcomie a
turcilor, pentru folosul, starea și chiverniseala țării, mare sumă dă bani
5 au dat, care alt domnu nu au făcut.

f. 278v // Fiind deci domnia în gura Urlaților și pravoslavnicul domnu îngri-
jat aflîndu-se, în ce chip ar face ca într-o vreme cumplită ca acéia, întregă
să păzească țeara și fără primejdie dă cătră amîndoaă părțile, adecă și dă
cătră turci, și dă către moscali, dumnezeiasca pronie carea neconținut iaste
10 păzitoare celui ce nădăjduiaște întru ia, bine au voit ca și acest lucru să să
chivernisească de buna otprăvuire a înțeleptului domnu. Că aflîndu-se
turcii întru mare groază și tēmere nu puțină, ca nu cumva să să biruiască
dă moscali, carii încremeniți mergea la război și cu totul dăznădăjduiți dă
f. 279 izbîndă, dat-au voce veziriul // mării sale domnului să mijlocească ca un
15 creștin către creștini, ca doară s-ar putea înnoi pacea între împărății.

Deci măriia sa cu această bună mijlocire, săvai că cunoștea cum că
de vreme ce moscalii s-au pogorit la Prut, nu era cu puțință să să înpace
lucrurile, dar încăși mai vîrtos ca pre moscali să-i înbunéze, ca adecă să nu
vie cu vreo bănuială asupra țării și mai ales ca un domnu creștin și pravos-
20 slavnic, cu dragoste și cu rîvnă creștinească și fierbinte la împăratul creștin,
bine au socotit să trimiță cuvioasa cinste și obligația cea ce să cădea, iar
f. 279v mai mult însă ca să îplinească porunca // stăpînească.

Și așa, alegînd dîn boiarii mării sale pe un boiaru bătrîn, anume Ghe-
orghie Castriotul biv vel comis, om cuvios, învățat și întru toate iscusit,
25 carele și mai denainte era țarului cunoscut, pre acesta zic, alegîndu-l,
l-au trimis cătră țarul, însă la iveală pentru pricina ce mai sus pomenim,
adecă pentru înnoirea păcii, iar într-ascunsu pentru chiverniseala pămîn-
tului. Carele mergînd, ș-au dat solia cătră țarul la Iași. Care solie atunci nu
s-au priimit cu dragoste dă cătră țarul, de vreme ce așa bine și frumos lucru-
30 rile chivernisindu-se și la bună cale și orînduială așăzîndu-se (o, mare mi-
nune !), totdăodată // lucru negîndit și nesocotit vrēmea au adus, și o
f. 280 mare apostasie au dăscoperit. Că pe cum de-nceput neubitoriul neamului
omenescu, semănătoriu de zizanii, începătoriu zavistii și însuși zavistne-
35 și ficleanul diavol, care pururea binele și folosul îl zavistuiaste, nu au lipsit
nici de cum, nici lipséște lucrurile a nu le turbura și a le neliniști și cînd
în bună odihnă și liniște stau și să află, a nu le mișca și a le strămuta.
Cunoscînd acea bună chiverniseală, ce den bună și înțeleaptă so-
coteala domnului pentru folosul dă obște să făcea, neputîndu-se odihni
numai, această ticăloasă de țară într-o fărîmă de liniște vâzînd-o, măcar că
f. 280v 40 den altele ce timpul acela adusese // întru dăstulă lipsă dă piine să afla,
și cu multă perire și moarte în dobitoace, aflat-au mod și organ ca acela
pren carele a o turbura, și în grēle bănuiele despre stăpînitori a o băga,
și toate cele ce domnul, creștinéște, pentru toată obștea de folos să nevoia,
a le preface, a le strămuta și a le strica; aflat-au zic, organ și vas prii-
45 mitoriu de zavistie, pre Toma Cantacuzino, marele spatâr, carele tocma
ca cel den 12 apostoli, Iuda, alegîndu-se, și dă cătră stăpînul său fără de
nici o nevoie, ca un hiclean hainîndu-se, Iudii cu adevărat s-au asemănat.
Pentru că den rîvna ce pururea spre cele dășarte lumești avea, uitînd
cinstea, folosul, mila și căutarea cea ce încă den copilăria lui, tocmai ca

de la însuși // născătoriul său, încă și mai mult pociu zice, de la domnu f. 281
 ciștigase și avusese, pentru că pre cum zice filosoful, zavistiia nu cunoaș-
 te a alége folos. Pre carele nu ca pre un neam și văr al mării sale l-au
 căutat, l-au cinstit și l-au iubit, ci neosibit den iubiți fiii mării sale îl
 avea, și mai cinstit încă pociu zice, și mai iubit și întru toate tainele 5
 și sfaturile mării sale neosibit. Carele întru atita cinste și îndăstulare ce
 avea neindăstulându-se, ci fiind coprinu și biruit de gândul trușii, urmat-au
 tocma și eosforului și lui se-au asămănat, carele au socotit să-și pue seau-
 nul peste norurile ceriului. Așa și acesta, nu s-au îndăstulat // cu câtă f. 281v
 cinste și vrednicie avea, ci stepăna domniii visînd, și dentr-acéia 10
 ce au fost au căzut, pentru că ochiul cel neadormit al nefățar necului
 judecătoriu, pre cum iaste îndălungu răbdătoriu, iaste și de sirgu
 răsplătitori, precum mai înainte să va vedea, că „Dumnezeu — dupe
 cum zice și înțeleptul Solomon — trufașilor le stă înpotrivă”. Fiind dară
 turbat dă gândul trușii și coprinu dă multă răotate și zavistie, neu-
 tîndu-se ticălosul la cîți alții ca dînsul mai înainte, carii cu multe feliori dă 15
 moduri, den multa lor răotate îndemnîndu-se spre pacostea și surparea dom-
 nului s-au nevoit, sfîrșitul lor în cea mai după urmă în ce chip, și cum au
 fost, că cu ochii lui // au văzut. Cu cîțiva marghioli, blestemați și de minte f. 282
 striini cu carii viața lui își petrecea, un Ghine zic, marghiol, curvariu, 20
 becisnec blestemat, dă neam moșic și foarte om spurcat, carele și
 ceauș îi era și un Toderașco, brat Davit ceaușul, neam foarte ciocoiu, șche-
 au, varvar și plin dă răotate, i Gavriilă, vărul său, i un Mihalache căpitan, cu
 carii sfātuindu-se și alcātuindu-se, într-o noapte, den ordie cu aceștea și cu
 cîțiva slujitori și cu slugi dă ale lui, o, minune, lăsînd cinstea, odihna, casa 25
 și jupîneasa, ca un turbat, noaptea s-au arădicat și cu aceștea cătră moscali
 au alergat, călăuzîndu-l dă aici Mihalcea stolnecul Cîndescul, cu oameni // f. 282v
 dă ai lui, pren munții Vrancei trecîndu-l. Care poate fi că și după niscareva
 nădejdi cu firea alunecîndu-se, și pre fiul său Șarban denpreună cu dînsul
 trimisese. Cătră carele o, cît de milostiv domnul s-au arătat și nu l-au spîn- 30
 zurat, ci ca cînd n-ar fi fost vinovat, în seamă n-au băgat, într-a lui Dumne-
 zeu lăsîndu-l, judecată, ca după ale lui lucruri și fapte să-și ia plată.

Deci trecînd Toma spătarul în ținutul Moldovii, au tras la vestitul
 telpiz, domnul țării Moldovii, Dumitrașco vodă Cantimir, cu care și mai
 înainte vreme înțelegere avusese, dă vreme ce mintea amînduror la acest 35
 feli dă lucruri blestemățești și necuvioase bine să potrăvii. Și // cu el la Iași f. 283
 împreunîndu-se, amîndoi la obuzul lui Șeremet fiind la Tuțora, s-au dus cu
 tot adînsul, cu mintea lui cea sburatecă, meletisînd lingă pacostea și pri-
 mejdiia ce țărăi vrea să aducă și dă istov surparea și dăzrădăcinarea dom-
 nului. Și nu să socotia becisnicul că cel ce groapa altuia a săpa să brodește, 40
 acela într-însa cade și nu să domirește. Carele ajungînd unde pohta și
 gîndul îi era, și cele ce-i era voia și pohta dă la Șeremet isprăvind, rămas-au
 acolo vreo 4—5 zile, pînă și țearul la Iași au sosit. Deci dă acolo cu Șere-
 met dîpreună și cu Dumitrașco vodă Cantimir sculîndu-se, au mersu la
 Iași, și acolo cu măriiia sa țarul // împreunîndu-se și isprăvind cu minciunile 45 f. 283v
 lui cele zavistnice, cite pohta lui au voit, înpotriva domnului și adăvărului.
 Mai pre urmă și Gheorghie comisul Castriotul, ce mai sus s-au pomenit, se-au
 împreunat cu iubitoriul dă Hristos țear, dar nimic ascultare la cele ce dă
 la domnu creștinește și înțelepțește, pentru folosul mai mult al mării sale

țearului i să poruncise ca să zică și să arate, s-au dat, foarte înțelepțește, pentru buna chiverniseală sfātuindu, că toate lucrurile Toma le strămutase și foarte la cale rea împreună cu Dumitrașco vodă Cantimir le pusese.

CAP. 92

- 5 Aicea să însemnează cea dîn poruncă învîrtejire a domnului în
f. 284 scaonul Tîrgoviștii și venirea // Tomii cu Ren ghegenerariul la Brăilă
și războiul ce au făcut turcii și pacea cu moscalii

Încă la gura Urlaților domnia fiind, venitu-i-au ferman ca să să în-
vîrtească și scaonul și țeara dă vrăjmași să-și păzească și să să nevo-
iască ca trebile și poruncile împărășii, toate să le împlinească și să le săvir-
șească, viind încă atunci și poruncă cu un agă al tefterdariului ca să trimiță
10 3000 dă cară și o 1000 dă salahori, lucru foarte greu și peste puțință, fiind
țeara și dă flămînzie și de răzmiriță foarte necăjită și struncinată. Care
domnul, ca să nu scandalisească pre stăpîni, ci pre cum dî-nceput toate
f. 284v 15 poruncile // a le împlini s-au nevoit, și atunceea dîn carăle domnești, boirești,
slujitorești, făcînd o sumă dă cară, cu Rube căpitanul le-au trimis, și cîțiva
slujitori salahori. Și iar mai gătînd dă la margine altă sumă dă cară și
salahori cu bani, cu căpitani dă la margine, iar acolo la ordie le-au trimis.

Iar măriia sa orînduind pe margine căpitani ca să fie dă pază, pe
20 Gheorghie vel căpitan za margine, pă Donie vel căpitan za dărăbanți, pe
Andreiaș căpitan ot Ploești și pe alții, cu toată boirimea și cu ceialaltă slujii-
torime, dăn gura Urlaților s-au arădicat, și la iunie 28 în scaonul Tîrgoviștii
cu frumos alai au intrat, unde și doamna cu toți cuconii mării sale să afla,
f. 285 și acolo așăzîndu-se, căuta trebile și // poruncile împărășii.

25 Iar Toma spătariul aflînd priimîntă la țarul și vrînd ca cu slujbă lui
să să arate, ghegenerălie au pohtit, făgăduindu-se împăratului cele ce min-
tea lui cea sburatecă îl ajunsese, și nesocotînd cele după urmă, și cîțava sumă
dă oaste au cerșut ca să meargă la Brăilă, zicînd că acolo multă și îndă-
sătulată zaharea va găsi pentru treaba oștii împărătești, pentru că conoștea
30 slăbiciunea ce avea moscalii dă zaharea, cît pre cum mai înainte veți
vedea că flămînziia, iar mai vîrtos să zic sfaturile și socoteala acestor 2
nebuni : Dumitrașco și Toma, i-au făcut dă se-au rușinat și biruința au pier-
f. 285v dut. Dînd drept aceia // țearul Tomii ghegenerăliia și sfaturilor și socotelilor
lui celor nebunești urmînd, îndată la Brăilă, împreună și cu Ren ghegenerariul,
35 cu 10 000 dă moscali l-au trimis.

Care după ce au sosit domnia în Tîrgoviște, nu multe zile trecînd,
venit-au veste dă la căpitanii cei ce păziia pe margine cum că Toma spă-
tariul împreună și cu Ren ghegenerariul către Focșani pogoară, lucru negîndit
și foarte primejdios. Care domnul aceia înțelegînd și cîți cu minte întregă

era, nu în puțină grijă și turburare să afla, pentru că în mare bănuială domnul și țeara dăspre turci pentru un lucru ca acela vrea cădea. Ci iarăși cu bună chiverniseala mării sale, înțelept și foarte // grijnic fiind, și mai mult f. 286 pentru țară și patrie din inemă dorind, dă cea grea primejdie, fie laudat numele lui Dumnezeu, bine au păzit, pentrucă un lucru fără de socoteală ca 5 acela văzînd ce Toma au făcut, nicidecum cu firea nu s-au alunecat, ci la cele ce vremea cea viitoare vrea aduce, cu grijă să uita și pururea gîndia.

Iară el ticălosul, cu mintea lui cea blestemată, nefăcînd lucrurilor și vremilor chiverniseală, neașteptînd zic, lovirea și izbîndirea oștilor, ci așa numai pen nebnateca și zburateca lui socoteală, cu nebune și nesocotite 10 făgădueli pe țarul îndemnînd, fără de vrîme acea sumă // dă oaste dentru f. 286v ale sale oști au dăspărțit, și pre al lui sfat dinpreună și cu cela Ren ghenărariul și cu dînsul, precum mai sus am zis, la Brăilă îndată au trimis. Care adevărat că de nu voia și mila lui Dumnezeu cu domnul și cu ticălosul acesta dă pămînt dănceput ar fi fost, și de nu pre domnu cu acea înțeleaptă 15 chiverniseală ce au făcut, l-ar fi năstăvit, întru mare primejdie și stingere dăsvîrșit ticăloasa aceasta dă țară ar fi venit, precum și ticăloasa dă țară a Moldovei pre becisnica și reaoa chiverniseală a răului și nebnului domnu, Dumitrașco Cantimir, la mare și înfricoșată robie // au căzut. Dar prea bunul f. 287 nostru domnu privind la nestatornicia și turburarea vremilor, nimunui 20 dentr-aceștea nu s-au potrivit, nici sfaturilor și îndemnărilor celor fără de socoteală a unora și a altora dîn boiari, carii necontentit îl supăra și pă afară multe zicea, nu s-au unit, îndemnîndu-l, ca de cătră turci să să hainească și moscalilor, precum și Dumitrașco Cantimir să să alcătuiască. Nici scrisorilor celor cu laudă ale moscalilor, care den multa îndemnare a vrăjmașilor, fără 25 de nici o socoteală îi trimitea. Nici ziselor, scriselor și laudelor lui Ren ghenărariul, care den multa îndemnare a Tomii îi venia, // nici universalului ce f. 287v Vlasie stegariul la mitropolitul Anthim pă taină adusese cu poruncă dă zahareale și alte lucruri necăzute și necuviincioase, nicidecum nu s-au supus. (O, cît iaste fără de cale și fără de cuviință părții cei bisericești a să amesteca 30 în lucrurile cele politicești și în politia și eparhiia ce să află a să arăta zavisnec și turburătoriu și turmii cei încredințate lui, păgubitoriu, și făcătoriolui lui dă bine, carele în stepena și cinstea vlădiciei l-au adus și l-au înălțat, vrăjimaș și împotrivnec, lucru foarte neplăcut și lui Dumnezeu și oamenilor). Ci foarte statheros și nemîșcat // stînd, și pururea ochiul și 35 f. 288 gîndul mării sale la temeiul oștilor celor mari avînd, ca să le vază sfîrșitul în ce fel și cum va fi, făcut-au mare răbdare și mare îngăduială, nicidecum în bună dînd celor ce-l îndemna moscalilor să să alcătuiască, pînă ce poate fi că voia cea dă sus a sfintului cerescu și vecinic împărat lucrurile precum au vrut, așa le-au și adus, că altele sînt socotelile omeneshi și altele aduce 40 Dumnezeu.

Că mergînd moscalii pă dîncoace dă Prut, asupra turcilor, dîn sus dă Fălciu, într-un loc unde să chiamă Gîrlele Vlădicăi, în lunca Prutului, lîngă o mocirlă fiind moscalii tăbărîți, venit-au turcii asupra lor la iulie 8, duminică can dă dimineată. // Care loc fiind strîmtu și nedînd moscalilor aco- 45 f. 288v lea îndămînă a să bate, pentru că nici la apă nu putea să să apropie ca să ia dă trebuința lor, într-aceiași duminică, după apusul soarelui, socotit-au să să tragă înapo pentru ca să poată afla loc mai bun dă tăbărît și să poată ajunge și la apă. Și așa, după ce au inseratu, început-au a să trage noaptea

- înapoi, spre luni, toată noaptea, și a doao zi pînă în neamiezi, nu departe
 dă conacul ce mai sus se-au zis, ci ca la un ceas și jumătate, pînă la un loc ce
 să chiamă Stănilești. Și acolo pă lingă Prut tăbărind și așăzindu-se, pomeni-
 tu-se-au ocoliți dă turci pă dă toate părțile, dă o parte dă turci, dăspre alta
 f. 289 5 dă tătari, dăspre altă parte dă sfeți, lēși și cazaci, carii // era cu craiul
 șfețescu. Și într-atita strimtoare pă moscali îi avea, cît dă către nici o parte
 nu putea să iasă nimenea dîn tabără, nici măcar pentru pășiunea dobitoa-
 celor. Însă așa ocoliți aflindu-se și dă toate părțile stenohorisiți, iar dă
 luni dîn namiezi, pînă marți la vreme dă prinzul mic, nu au contenit dîn foc,
 10 nicidăcum, pînă ce și dîn șanțurile ce noaptea turcii făcuse, cu grantele
 i-au scos. În cea mai după urmă însă, văzind moscalii mulțimea tureilor
 și strimtoarea locului unde ei era tăbărîți și flămînziia atît a cailor cît și a
 lor, dă vreme ce caii ajunsesse dă-și mînca coadele și coamele și rodea po-
 locoșurile după la cară, și // într-o parte le murea caii, într-altă parte sluji-
 f. 289v 15 torimea, unde să făcuse și o putoare foarte groaznică și nesuferită dă mor-
 tăciuni. Care aceste nevoi toate moscalii văzînd, și pierzarea lor înnain-
 tea ochilor avîndu-o, o minune, dîn netemerea ceia ce mai înnainte dă turci
 avea, la groaznică înfricoșare ticăloșii au venit. (Vedeți o, cititorilor, lucru-
 rile cele fără dă sfat cîte rele și primejdii aduc !) Și îndată pricină dă pace
 20 au pus mijlocirea creștinului nostru domnu, carea mai sus se-au pomenit că
 pren boiariul mării sale Gheorghie Castriotul vel comis se-au trimis, zicînd
 că mai înnainte nu i se-au putut da audienție, adicăte ascultare la cele ce
 domnul dîn porunca Porții îi zisese, iar acum voescu și ei și să pleacă la
 f. 290 25 pace. // La care turcii au răspunsu că dă i s-ar fi dat ascultare dă-nceput
 dă cînd le-au mersu, s-ar fi făcut pacea fără dă paguba lor, iar acum nu
 priimescu nici într-un chip pacea fără a lor dobîndă, dă vreme ce în mină
 le era moscalii. Carii neputînd face într-alt chip, cunoscînd neputința
 lor, dă mare nevoie îndemnîndu-se, cu multe rugăminte au căzut la pace, fă-
 găduind tureilor să le dea cetatea Azacului i Camenca și să strice și o cetate
 30 noao, ce pre lingă mare făcuse și încă să-și scoață și oștile sale den Țeara
 Leșască, ca să aibă craiul șfețescu voe a trece la țeara lui cu pace și fără
 f. 290v primejdie, dînd pentru credința plinirii acestor făgăduieli, zălog// tureilor
 pre feciorul lui Șeremetov, voivodului oștilor lor. Și înpună cu el au
 trimis sol mare și plenipotențial pre Petre Șafirov, carele era sovéteu înpă-
 35 rățiii. Și așa între dînșii pacea au legat iulie 11. Și într-aceiași zi, de acolo dă
 unde era închiși, dîndu-le cale, au puresc, multe lucruri trebuincioase dă
 ale războiului în Prut lepădînd.
- Iar Toma spătariul și cu Ren ghenărariul, viind la Brăilă și greu
 războiu dîndu-i, o au și luat, carii unde cu bucurie era, fără veste la mare
 40 întristăciune au venit. Că după luarea Brăilii și după prada ei, atuncea în-
 dată, fără zăbavă poruncă dă la țarul lui Ren ghenărariul au venit, ca și ce
 f. 291 vor fi luat dă la Brăilă, // toate înapoi să le întoarcă, și el cu oștile lui fără
 zăbavă la célelalte oști să să tragă.
- Care veste dă pace și poruncă aflîndu-o, amorțiți au rămas. Deci
 45 Ren, după poruncă îndată întorcîndu-se, drumul ș-au căutat, iar Toma spă-
 tarul văzîndu-și isprava și cum că cele ce socotia asupra făcătorului lui
 dă bine și după Dumnezeu, hrănitorului lui, zic, asupra pravoslavnecului

domnu, nu s-au învrednicit a isprăvi, cu mare întristare și dă inemă zdrobire, pren mijlocul țării, numai cu vreo doi feciori, în Țara Ungurească au trecut, și acolo, precum mintea cea zburatecă, așa și portul schimbându-și, iarăși la moscali s-au dus.

Așijderea și marghiolii cei // ce cu el fugise, ca pui dă potîrniche risipindu-se, și de la Toma și ei dintru dînșii cu multă zăbavă iar la moscali s-au dus, lăsînd case, mueri, copii și mai ales cinstea și odihna ce de cătră domnu avea. Vază dar fieștecine cît iaste dă amar a să înpotrivi neștine domnului său și făcătoriuului său dă bine, că rătăcește ticălosul și pîn țări striine să pedepscește, grămădindu-și hulă de cătră oameni și osîndă de către Dumnezeu. 5 f. 291v

Iar Dumitrașco vodă Cantimir, dă unde începuse a să scrie domnu vécinic al țărilor Moldovei, ca un nemérnec înpună cu moscalii den țara lui au fugit, căruia și unii den boiari au urmat, însă cei ci cu el la sfat și la // socoteală să potrăvise anume Ion Țăruș hatmanul, carele și cumnat în era, Savin Zmucilă vel postelnic și Ștefan Luca vel vistiari, Gheorghită vel spatar, Sandul Sturzea vel stolnec, Mogîldea vel sârdar, Fîndic pircălabul de Soroca, Ion Bănariul vel căpitan, cu acește zic, și cu alții la Chiov au sosit și de acolo la Harcov (unde înpărăția așăzămînt îi dedese) vrînd ca să să ducă, multă învăluială și silă le-au făcut ca și acolo să-i urmeze, cît tot Chiovul s-au turburat la purcéderea lui dă acolo. 15 f. 292

Deci dentr-acești boiari unii și cu voe și fără voe au mersu. Iar pre Ion hatmanul, carele nicidăcum nevrînd să să ducă cu el, ascunzîndu-se, umbla cercetîndu-l den casă // pren Chiov, să-l prinză. Și așa aflîndu-l, supt vartă l-au pus și cu mare ocară l-au dus. Dă care lucru necuvios, nespūsă turburare și gomot cu mintea lui cea proastă în toată cetatea au făcut, ca pe ticăloșii boiari, după a sa cumplită voe la supunere să-i aducă. Dă aceasta nu puțin s-au turburat și nacealnicii Chiovului, dar nimic ticăloșilor dă boiari nu putea să le osfintească, pentru că ocaz dă la țarul avea cumplitul Cantimir. Însă cu aceștea toate mergînd la Harcov, între alte necuviințe ce făcea locului și boiarilor, își scriia și titulușul într-acest chip: hereditarius Rosia, care va să zică // moștenitoriuul Țării Rusești. Dentr-aceasta cunoască-i fieștece întept mintea și gîndul lui cel mîndru și nalt și să socotească cît iaste dă lăudată cumpătarea între toate, iar tré cerea peste măsură cît iaste dă dăfăimată. 25 f. 292v

Iar după acéștea toate, cersînd Cantimir dă la înpărăție să-l facă prințeps acelui loc, adecă a Harcovului, s-au socotit dă l-au mutat dă acolo și i-au dat așăzămîntul la stoliță, pentru ca să nu-și mai turbure măriia sa gîndul după alte fandazii. Și s-au plinit la dînsul pilda cea dă obște care zice : „găina riciînd își scoate ochii”. 30 f. 29 3

A scrie istoriia acestui // Dumitrașco vodă Cantimir cu amăruntul să cuvine moldovénilor, pentru că le-au fost domnu, iar noi între istoriia țării noastre am adus la mijloc pre scurt unele dentru faptele lui, una ca să vază fieștecine că greșala și nechibzuirea domnului a unei țări pricinuiaște stricăciunea și țării lui și altor stăpînitori ce între sfaturile lui razimă, și a doaoa, ca să i să cunoască răotatea și nemilostivirea ce au arătat cătră boiarii ce după el au urmat. 35 f. 293v

1 isprăvi *adăugat marginal* în L 32 hereditarius Rosie cu *chirilice* în L Rosiac *ed.*: Rosie L

**Aici semnezu învîrtejirea turcilor dă la războiu și poruncile
cele grele ce în urmă domnului și țării au venit**

- f. 294 // În vîrtejindu-se turcii cu izbîndă dă la războiu, nu în puțină trufie și
5 semeție să afla și îndată veziriul cu vestea izbîndii și a păcii (măcar că
era orînduit dă împăratul imbrohorul cel mare ca să să afle lîngă veziriul
pînă ce să vor lovi oștile, și ori în ce feli s-ar întîmpla, el să meargă să facă
știre împăratului), iar Osman aga, chehaioa veziriului, fiind om foarte
10 lacom, telpizu și iubitoriu dă cinste, în tot chipul au făcut și l-au trimis pă
dînsul, vestind prentre-însul dă toate cîte s-au întîmplat împăratului ; carele
cu bune vestiri sosind la împăratul, priimitu-l-au cu multă cinste și numai-
dăcît și imbrihor mare l-au făcut, măcar că în gîndul și capul // lui
f. 294v era vezirlicul. Dar gîndul lui cel trufaș și cu vorba cea îndrăzneată,
și dîn ceia ce l-au cinstit au scăpătat, și în scurte zile și viața, cuvintele lui,
15 precum s-au înțeles, i-au mîncat. Că pînă într-atîta s-au lăudat zic, înnain-
tea împăratului, cît au zis că dă ar fi vrut turcii, i-ar fi luat pă toți moscalii
legați și i-ar fi dus la împăratul, cuvînt care nu numai lui sineși au adus pa-
coste, ci și însuși veziriului, precum mai înnainte să va vedea.
- Cu această vestire a izbîndii numaidăcît veziriul și la domnul nostru
20 au trimis pre mataragi bașa al său, pre carele domnul cu cinstea cea cuvin-
cioasă l-au priimit și cu daruri după cinstea lui dăruindu-l, înnapoi
iarăși l-au pornitu.
- f. 295 // După acestea neapestit, (neputîndu-se odihni răotatea și zavistiia
vrăjimașilor), vâzînd buna și înțeleapta chiverniseală a domnului ce într-
25 acele cumplite vremi au făcut, și conoscînd că iarăși rămîne lămurit dă
cîte mai înnainte neincetat vrăjmașii îl vinduse și îl clevetise, și altă vînzare
au mai aflat, ca doară l-ar putea aduce la primejdie. Dar brațul cel sfînt
al lui Dumnezeu, care îl acoperia și îl păzia dă toate primejdiile, rușinat-au
și atunci pre vrăjmași. Zis-au între alte multe vînzări mai pă urmă și aceasta,
30 cum că domnul adecă era gata să să hainească de către turci și să să alcă-
tuiască moscalilor și cum că au gătit pentru // treaba lor și multă zaharea,
numai vremea nu i-au dat îndămînă, și ca acestea cîte. Care veziriul în-
țelegînd, numaidăcît (poate fi că și ca să ispitească) au trimis un capigi-baș
cu ferman ca cum mai dă grabă să trimiță la Tuțora 30 000 obroace faină
f. 295v și 50 000 obroace orzu, să fie pentru călătoria craiului sfețescu și 250 cară
35 cîte cu 4 cai să le trimiță la Benderi pentru rădicarea uneltelor craiului și
500 dă oameni ca să fie dă a direge și dă a îndirepta drumurile pă unde tini
și noroae s-ar întîmpla. Care poruncă grea și păste puțință fiind, atît pentru
multa sumă a zaharelii, a cărălor și a oamenilor, iar mai vîrtos pentru marea
f. 296 40 grabă și pripă ce era, nu în puțină mîhnire, // grijă și multă inimă rea, dom-
nul și toară boirimea să afla, că nu era cu puțință așa dă sîrgu, precum po-
runciua ei, a să găti atîta sumă dă piîne. Dar înțeleptul domnu, precum am

mai zis că dă alte multe și grele porunci țeara au mintuitu, așa și dăntre-această cumplită poruncă o au ușurat, pentru că mai dinnainte păzindu-se dă una ca aceasta, au fost dat bani pă cîtăva sumă dă pîine dă au fost strînsu, iar nu puțină sumă, numai ca să o facă și să să îplinească porunca, și după la satele mării sale au dat. Și așa, gătind 7000 obroace făină și 7000 obroace orzu, că mai mult puțință nu era, făcînd și orînduală dă cară dup-în sate, o au încercat, orînduind și cele 250 cară cu cai // pă la căpitanii. f. 296v

Deci pînă a să găti toate acestea, au nemerit și un ciohodari al veziriu-lui cu ferman, poruncind ca să să trimiță dîn zahareao ce poruncise, să să trimiță mai înnainte numai pă jumătate, că ceialaltă jumătate o au ertat, iar carăle și oamenii să fie tot dăplin, măcar că nici pă jumătate cu puțință a să înlîni nu era, ci cîtă mai sus se-au zis. Și zahareao și carăle gătindu-se, orînduit-au mării sa și ispravnici ca să meargă cu acelea; peste zaherea, zicu, pre Afenduli cluceriul, peste carăle cu cai, pe Antonie comisul Cromidi, și peste oameni, fiind orînduite 10 steaguri dă cazaci, pă Neagul vel căpitan za cazaci, iar peste toate acestea trimis-au mării sa otprăvuitoriu pă Gheorghie Mareș, // vel căpitan za margine, mergînd dă aici înpună cu ei și capigi-baş, bumbaşirul ce mai sus s-au pomenit, nu puțin daruri și acel capigi-baş luînd. f. 297

CAP. 94

20

Aici să semnează trimiterea boerilor înnainte veziriului ca să facă jalbă pentru slăbiciunea și neputința țării

Văzînd domnul că nesăţioasa lăcomie a turcilor și cumplitele și fără dă milă ale lor cereri, nicidecum nu conţenescu, ci mai mult încă să aţită și să lăţescu, uitîndu-se și la mare slăbiciunea și neputința ticălosului dă pămînt și cunoscînd că au venit lucrul la mare și greu păs, și va să fie cu neputință a mai birui cererile cele // grele și nesuferite și fără dă milă porunci ale turcilor a le înlîni, ca să nu ajungă ticăloasa dă țeară la acea margine a distihii și stingerii cei dăsăvirșite, s-au sfătuit cu toți boerii mării sale în ce chip ar face, ca doar ar mai conţeni lăcomiia păginilor și ar mai ușura țeara dă păsuri; aflat-au drept aceia cu cale să trimiță cîtăva boirime înnainte veziriului ca să facă jalbă dă păsurile și nevoile țării și să arate neputința și marea slăbiciune a săracilor și a toată obştea, și dă să va putea să arădice adaosul, încai să nevoiască ca doar ar face vreo fărîmă dă ușurare dîntr-altele, să lipsească adecă alte mîncături, angarii, // mucareruri, huzmeturi, bumbaşiri cu porunci și altele, duple cum s-au aşăzat și în hatişăriful ce s-au făcut atunci cînd răul, lacumul și cumplitul veziriu Rami au adaos haraciul, ca să lipsească acelea toate și să fie în seamă toate cele ce să vor lucra și să vor face dîn porunca înpărătească la miri. f. 297v

Și cu acea bună socoteală s-au orînduit o seamă dă boeri mari, anume Costandin Știrbeiu vel ban, Radul Golescul vel vornic, Gligorie Băleanul vel slujer, Neagoie Topliceanul vel pitar și alți cîțiva boeri mai dă jos, carii după porunca mării sale gătindu-se, la iulie ** au purces dă aici din Tirgo-

- 5
f. 298v
10
15
f. 299
- Deci pentru valurile și supărările ce avea veziriul, // mai cu zăbavă au aflat vreme dă s-au înpreunat boerii, pre carii veziriul foarte bine i-au priimit și la toate jălbile și rugăciunile lor bună ascultare au dat, făgăduindu-le că și folos după rugăciunea lor vor afla, dîndu-le nădejde și făgăduindu-le că și talhăși după a lor jalbă va face la împărăție și cu tot dinadinsul va nevoi ca să le isprăvească cum va sosi la Țarigrad. Deci văzînd boerii că lucrul să prelungește și dă să va și face vreo ispravă, socotind că să va face cu zăbavă, și fiind boerii can gloată, s-au socotit dă au rămas pentru acea treabă acolo numai 2 boeri, vel bani vel vornec, iar ceialalți s-au învîrtejit cu toții înapoi, aducînd domnului și cărți dă la veziriul dă la chehaiao // și dă la alți priiatini, cu făgăduieli că să va împlini pohta și voia mării sale și cu altele ca acestea mîngiînd pre domnu.

CAP. 95

20
Supărarea ce brăilenii au făcut domnului și țărăi pentru prada
și stricăciunea ce au făcut moscalii la Brăilă

După multe supărări și nenorociri ce și dintru a timpului aceluia ne rodire au urmat ticălosului dă pămînt și din cele cumplite și nesățioase ale turcilor cereri, pricinuit-au și cel mai sus pomenit apostat, Toma, și altă supărare și pagubă și domnului și țărăi cu venirea lui și cu aducerea moscalilor la Brăilă. Că precum zice și filosoful (*μῖα̃ς ἀρχῆς // μετακινουμένης πολλὰ εἴωθε μεταβαλεσθαι τὰ μετὰ τὴν ἀρχήν*) adecă o începere mutînduse, multe după acea începere obiciuescu a să strămuta. Aceasta adăvărat s-au împlinit la acest boeri apostat, că răzlușindu-se el, făcut-au cu mișcarea lui pre mulți din cei neajunși dă minte din boerinașii curții

30 dă s-au alunecat cu firea și după dînsul au urmat.

Dar nu era atîta dă mirare dă cei proști și săraci, cît dă cei miluiți și căutați, carii lăsînd mila, cinstea și căutarea, la jafuri și lucruri tilhărești alergase. Că întîiu Manta căpitanul în slujbă orînduit fiind cu banii haraciului, cum au luat catastișilé, nu unde slujba și porunca îi era se-au dus, ci la Brăilă și el cu catastișile în sîn, // lăsînd slujba și căleînd porunca domnului și făcătorului lui dă bine, au alergat becisnicul; unde îndată ce au sosit, iar și veste dă pace lui Ren ghenăriarului a nemerit. Care, și el și ceialalți, Iordache Cocorăscul, Costandin sin Cornii banul și alții ce acolo alergase, ca cîinii nimunii rămăsese, dă vréme ce fieștecine dă al lui păs sta și

f. 300

18 95 ed.: om. L 25—26 *μῖα̃ς . . . ἀρχήν* ed.: *μῆ̃α̃ς ἀρχῆς μετὰ κινουμένης πολλὰ οἴωθε μεταβαλεσθαι τὰ μετὰ τὴν ἀρχήν* L

căuta. Ci să mulțumească numai lui Dumnezeu că s-au întâmplat în vremi dă domnu bun și milostiv, iar era vrednici după faptele lor a să jirtfui morții ; iar domnul toate blestemățiile lor le-au lăsat și pre toți i-au ertat.

Deci pentru unii ca aceștea făcut-au turcii dă la Brăilă jalbă către veziriul, zicînd că toată stricăciunea // și paguba lor nu iaste atîta dă la moscali, cît iaste dă la cești dă țeară. Dirept aceia, veziriul îndată după a lor jalbă au trimis pre un Novali Mustafa aga cu ferman la domnu să îplinească toată paguba brăilenilor dă la oamenii cei dă țeară, ce atunci la prada ei au alergat, poruncînd veziriul și cadiului ot Giurgiov ca și el să vie să îndirepteze acea jalbă a turcilor brăileni, cu judecată. Deci domnul, ca să mîntuiască ticăloasa dă țeară și dăntre-acea nevoe, adus-au pre acel cadiu, după poruncă, nu cu puțină cheltuială și înpreunîndu-se și cu bumbașirul, au adus pă turcii brăileni dă față și cîțiva dîn jăcașii și blestemații aceia ce fusese la jaful Brăilii. Pre//carii domnul conoscînd că blestemățiile lor vor să aducă țărâi cheltueli și supărări ca acestea, au fost trimis de i-au prinsu și i-au și pedepsit cu temnița și i-au scos și înnaintea cadiului. Dar fiind atît bumbașirul cît și cadiul îndăstulați dă darurile domnului, făcut-au judecata bună în partea cestor dă țeară, zicînd că iaste cu neputință a putea dovedi cu mărturii turcii brăileni pre cei ce i-au jăfuit într-o zarvă și răzmeriță ca aceia, dă să îndîrjise toți și să adunase feli dă feli dă limbi, unde va să poată ști și a cunoaște întru atîta adunare dă norod, care pă care au jăfuit și au omorît, zicînd că poate fi că așa au fost voia lui Dumnezeu să le //vie acea distihie și lor și întîmplare. Cine poate sta înpotriva voii lui Dumnezeu și altele ca acestea zicîndu-le, cadiul le-au răspunsu că nu au a cere nimic dă la raia, nici să le mai facă altă supărare, dă vreme ce acea primejdie le-au venit dă întîmplarea vremilor. Dat-au drept aceia și hoget cadiul la mîna domnului, să fie în pace raiaoa dă către brăileni. Și într-acest chip isprăvindu-se, luînd și multe și frumoase daruri, atît bumbașirul cît și cadiul se-au dus. Vază dară fieștecine și cunoască chiverniseala și bunătatea iubitoriului acestuia dă a sa patrie domnu, că după ajutoriul lui Dumnezeu cu chiverniseala lui, nici țeara nu se-au păgubit, nici dîn cei vinovați //pre nici unul morții n-au dat.

CAP. 96

Aici însemnezu pentru huzmetul ce au cerut veziriul pentru învîrtejirea dîn oaste și în ce chip se-au dat

35

Unde cu mare nădejde o fărîmă dă ușurare și de folos (după jalba ce boerii făcuse și să rugase) să aștepta, după cum și însuși ei păgîinii făgăduise, dă vreme ce nu cu puțină strădanie și nesocotite dări și necazuri domnul și țeara le slujise, atît cît și haraciul încă socotindu-se cu cît mai

- innainte să didese, să împlinise, încă și mai trecuse, fără alte mîncături, huz-
 f. 302v meturi și jafuri, ce lăco//mîia cea păgînească luase și unde o fărîmă dă răsufli
 după atîtea și atîtea supărări domnul aștepta, iată la septembrie 20, viind
 călărași dă la ordie, fiind veziriul la Rene, aceasta boerii domnului scriia
 5 cum că chemîndu-i chehaiaoa, le-au zis că iaste porunca veziriului să tri-
 miță țeara huzmet pentru învîrtejire, 50 dă pungi, și încă foarte dă grabă
 să să trimiță. O, neam varvar, nemilostivă și spurcată lege și lăcomie pă-
 gînească, cum într-o nimica rugăciunile și jălbile supușilor lor le socotescu
 și în grabă cele luate și mîncate, ca cînd nici le-ar fi văzut, nici le-ar fi
 10 auzit le uită, nici la păsul lor ajută, ci numai nesățioasa lor lăcomie a-și
 f. 303 îndăstula caută. // Care poruncă domnul și toată boirimea văzînd, nu în
 puțină mîhnire și turburare să afla și în multă mirare și socoteală sta, cum
 și în ce chip vor să mai poată birui acele grele tirănești porunci, necazuri
 și mîncături, că nu puține pagube timpul acela adusese. Că afară din alte
 15 lipse ce dă la Dumnezeu să întîmplase, numai păgînii într-acel timpu în
 4 luni, afară din haraci și din alte obiceiuri, 500 dă pungi luase. Deci
 măriia sa numaidăcît au scris la boeri să să jăluiască, arătînd în tot chi-
 pul multa neputință și sărăcie a țării, scriînd și însuși măriia sa la veziriul
 și la chehaiaoa cu multe rugăminte, arătînd și cu jurămint, distihia țării
 f. 303v 20 și cum că a să împlini cea poruncă // iaste păste puțință. Dar nicidăcum
 lăcomiia cea nesățioasă s-au putut îndăstula cu cuvinte și cu rugăciuni
 numai, ci nimic la cele ce domnul scrisese uitîndu-se, au poruncit fără ză-
 bavă numai ci să să trimiță banii, că dăspre o parte cu cuvinte numai și
 nădejdi dășarte mîngîia, iar dăspre alta căuta și sîngele săracilor a mîncă.
 25 O, cît dă greu și păgubitoriu timpu au fost acela! Că cite trei vremile
 cu nenorocire și nici o sporire au trecut: primăvara cu multă răceală și
 stricăciune în roade și nesocotite păgînești porunci, gătiri dă oaste, zaha-
 rele, cară, salahori și altele, vara cu lăcuste, pe alocurea cu secetă multă,
 cu lipsă dă pîine, cu moarte în dobitoace, cu zarve și grele răzmerițe,
 f. 304 30 toamna cu multă lipsă și pagubă // în obiceiuit bișugul ei, cu înpuținare
 dă vin foarte, în poame și în tot felul dă bucate.
- Iar cu toate și pă lîngă toate acestea pravoslavnicul domnu ș-au
 chivernisit patriia cu a sa bună înțelepciune și dă toate primejdiile, creș-
 tinește, cît pren puțință i-au fost, neatînsă o au păzit, precum și cea cum-
 35 plită cerere a păgînilor, văzînd slăbiciunea țării și ca nu cumvași mai rău
 turburîndu-se păgînii, să pricinuiască lîngă aceia și altă pagubă mai mare,
 neuitîndu-se la atîta sumă ce mai innainte dă la măriia sa pentru țeară
 didese, iarăși din casa mării sale, după poruncă 50 pungi au trimis cu Cos-
 tandin Caramanlîul vel portar, nimic țeara supărîndu-se. Pentru aceia și
 f. 304v 40 Dumnezeu //sfîntul conoscînd cea fierbinte dragoste ce avea pentru fo-
 losul patriii și a tuturor supușilor mării sale, l-au miluit cu norocire și în-
 dălungată domnie, dupre cum și fericitul David zice că: « fericit iaste băr-
 batul care cunoaște și ajută pre săraci, că în zioa cea ficleană va mîntui
 pre el domnul, domnul va păzi pre el și va trăi pre el și va ferici pre el în
 45 pămîntul său și nu va da pre dînsul în mîinile vrăjmașilor lui».
- Iar la 29 ale lui septembrie arădicatu-se-au veziriul cu toată ordiia.
 lui dă la Rene și către Odriiu au plecat; însă zăbava veziriului la Rene au
 fost pentru că aștepta acolo plinirea legăturilor ce cu moscalii făcuse și

așazăse. Iar apoi văzînd că să prelungește vremea, au purces dă acolo // t. 305
cu încetul către Odrii mergînd.

Și aceasta să însemnează ca să să știe. După fugirea lui Dumitrașco Cantimir domnului, au mai bine să zic pierzătorului țării Moldovei, ne-
sosînd încă veziriul la Țarigrad, la octomvrie 6, s-au auzit că împărăția 5
au făcut iarăși domnu la Moldova pre Necolae Mavrocordat. Dă carele
înțelegînd ticăloșii boiarii moldoveni că au luat iarăși domniia, dă cum
era înfricoșați și îngrozîți dă robiia și grija tătarilor, iar mai mult s-au mîh-
nit și s-au întristat, înțelegînd dă domniia lui, temîndu-se că vor pe-
tréce // necazurile și nevoile ce trăsése la domniia-i dintii, măcaru că nu 10 f. 305v
rămăsése acătare boiari în țară, dă vréme ce becisnecul Dumitrașco Can-
timir la mare pustiiitate o adusése și pre unii dentr-înșii cu dînsul îi du-
sése. Iar și ciți mai rămăsése, prădați și jăfuiți de tătari, ca vai de ei era.
Carii auzînd și de domniia acestuia, mai vîrtos încremenise și să îngrijase
și mai mult spre fugă să gătiia, dăcît pre domnu în scaun a-l vedea. Iar 15
el după ce au luat domniia, știindu-și chiverniseala cea dentii, că i-au fă-
cut multă stricăciune și pagubă, început-au a să arăta cu blîndețe // și cu f. 306
dragoste cătră toți, scriînd îndată și cărți la toți, atît la cei ce să afla în
țară, cît și la cei ce era risipiți, pofîndu-i ca să să adune cu toții în pămîn-
tul lor, făgăduindu-le că-i va căuta, și-i va milui cu dregătorii pă toți și 20
vor petréce cu liniște și fără de grijă. Și cu ca de acéstea înblînzîndu-i,
toți pă la casele lor au venit.

Deci luînd domniia și mergînd în scaunul său, îndată au trimis cu
scrisori la domnul nostru pă vărul său Chiriți Manolache vel agă, feciorul
lui Chiriți Hurmuzache, arătînd multă dragoste, supunere și plecăciune, 25
rugîndu-se ca să nu-l osibească // de dragostea mării sale, trimițînd mării f. 306v
sale și semnu dă dragoste un ceasornec, pre carele domnul cu cînstea cea
cuvioasă l-au priimit și cu daruri după a sa cînstea dăruindu-l, cu răspunsul
la domnul său l-au învîrtejit. Iar după purcéderea lui, neapestit, au trimis
și măriia sa pre Matei Crețulescul treti vistier cu antefharistic, urîndu-i 30
și de domnie noaoă, cu carele i-au trimis și o păreche dă călimări
dă argint.

Venit-au la octomvrie 18 și această véste dă la Beciu cum că și acel
ales Carol al șasele, craiul Ișpaniii, carele după răposarea fratelui lui, Iosif,
putérnecul împărat al romanilor, //dă toți electorii și dă tot celalalt sfat 35 f. 307
alegîndu-se, și pohtînd cu toții a-l avea în locul frățîne-său și ca un diadoh
împărății a le fi împărat și oblăduitoriu. Și așa cu toții la Frangofurt adu-
nîndu-se cu toată podoaba și parisii cea cuviincioasă împărăților, la ** s-au
făcut coronația.

Plinitu-se-au cu fericire și anul al 23, den domniia mării sale iubito- 40
riului dă Hristos domnu și oblăduitoriu milostiv, lui Io Costandin
Basarab voevod la octomvrie 28, leat 7220. <1711>

f. 307v // Aici semnezu cele ce la anul 24 s-au întimplat și cum se-au chivernisit, începînd dă la mazîliia lui Mehmet pașa Baltagiul și vezirîlcul Ghiurgî Isuf pașii și trimiterea lui vel logofăt la Țarigrad

5 La noemvrie 13, viind călărași dă la Odriiu scriia boerii cum îndată ce au sosit veziriul la Odriiu, numaidăcît i-au venit dă la puternica în-părăție mazilie cu mare urgie și luîndu-i tot ce avea, l-au făcut surgun, aflîndu-i înpărăția vină că au făcut rea și proastă chiverniseală la răs-boiu, dă vreme ce după zisa lui Osman chehaia, în mînă vrăjmașii fiindu-i,

f. 308 10 i-au scăpat dîntre-acea dă istov primejdie și pierzare. Și neodihnîndu-se // înpărăția pă chiverniseala ce au făcut, precum am zis, l-au mazîlit, poruncînd Isuf pașii, carele era iniceri aga, ca să fie veziri, om foarte bun, înțelept, blînd și fără dă lăcomie. Căruia îndată i s-au și poruncit să să arădice să meargă în Țearigrad. Deci după poruncă, numaidăcît au purces.

15 Văzînd drept aceia domnul că lucrurile Porții să strămuta și obrazele să schimba, fiind și acei 2 boeri, vel ban i vel vornic, dă cităva vreme acolo tot cu ordiia, umblînd după dășarte făgăduielile Baltagiului, veziriul, dîndu-le nădejdi pentru surparea adaosului și altele, după rugăciunea

f. 308v 20 ce făcuse nimic n-au isprăvit, fără dă // cît cheltuială numai multă și dare fără dă socoteală și toată pierdută. Așa, măriia sa au socotit pentru o mai bună a vremii chiverniseală și pentru trebile țării și ale domnii și ca să vie acei doi boiari, vel ban i vel vorneac, făcînd cîteva luni acolo, au trimis pă ginerele mării sale Șerban Greceanul vel logofăt, purcegînd de aicea la 19 ale lui noemvrie, ducînd împreună și pocloanele veziriului dă vezirlic nou.

Și aceasta pentru o pomenire să însemnează.

Lîngă alte multe mîhniri, turburări și întristări, ce într-acel an pre domnu coprinsese și nespuse valuri și porunci dă la păgîni și alta fără dă

f. 309 30 veste mare și fără dă mîngîiare întristare îl ajunse. // Pentru că grea și năprasneacă boală pă iubită nora mării sale Balașa, fiica cinstului și dă bun neam lui Ilie Cantacuzino, marele visteiarnec al Țării Moldovei, soția luminatului și prea iubitului mării sale fiiu, lui Ștefan ajungînd, care și nemaiputînd birui noianul și valurile cele mari ale boalei, au mai vîrtos să zic, zioa și ceasul cel dă pronie a lui Dumnezeu hotărît a-l tréce, la 22

35 ale lui noemvrie ș-au dat obșteasca datorie, odihnîndu-se în Domnul, lăsînd în urmă cu mutarea ei, domnului, neamului și iubitului ei soț, lăcuînd amîndoi numai 2 ani, necovîrșită mîhnire, jale, și fără dă măsură întristăciune.

Iar la 5 ale lui dichemvrie // sosînd și vel logofăt la Țarigrad și mergînd la veziriul, dînd cărțile și pocloanele, măriia sa veziriul i-au priimit foarte bine și cu multă blîndéțe, făgăduîndu-li-se cu milă și cu căutare, săvai că dăspre altele nu în puțină turburare Poarta și toate lucrurile au găsit; că nu multe zile trecînd, după ce au sosit acolo, nefiînd înpărăția

odihnită pă tocmélele ce Mehmet paşa cu moscalii făcuse și aşăzase, dă vréme ce fiind și hanul acolo, carele era pricina cea mai mare a neunirii și îndemnătoriu spre a nepriimi împărăția pacea, ajun, indu-se și alcătuiindu-se cu craiul șfetescu, nu conteniia, supărind împărăția. Și zicind că moscalii au înșălat pă Baltagiul cu bani și cu alte daruri // dă au făcut pace, iar de puncturile și tocmélele ce făcuse și aşăzase, nu să vor ținea și cu ca de acest feliu dă minciuni și prepusuri spre neunire pre împăratul îndemna. Săvai că veziriu cu multă nevoiță și cu tot sufletul sta pentru pace, împreună și cu toată ceialaltă obște, dar neputind nicidăcum a pleca pre împăratul spre céle ce Mehemet paşa aşăzase, dă vréme ce era plin dă vorbele și minciunile hanului, iarăși poruncă dă oaste au isit. Care poruncă înțelegindu-se, nu puțină mîhnire și întristare au coprinsu pre toți, atit pre creștini, cît și pre turci; pre turci zic, că-i îngrozise războiul și necontentul foc al moscalilor, ce în trecutul an // văzuse și pre creștini, pentru supărările céle cumplite ale păginilor, iar mai virtos pre domnu, pre boiari și pre ticăloasa aceasta dă țară, știind păsul, greul și nesuferita nevoie ce în trecutul an toți trăsése și petrecuse. Că nu puținéle nevoi și porunci grele, îndată ce s-au răspunsu dă oaste, domnului și ticălosului dă pămînt a veni, începuse, cît dă nu ar fi chivernisit Dumnezeu lucrurile și dă nu le-ar fi adus, pre cum în urmă le-au adus, nu era cu puțință a mai birui și a mai împlini poruncile și cérerile păginilor, ce cu totul să vrea stinge ticăloasa aceasta dă țară.

Dar Dumnezeu, ca un iubitoriu dă noroadele céle preavoslavnice, // s-au arătat cu multă milostivire asupra tuturor, iar mai virtos asupra creștinătății acestui ticălos dă pămînt, că din prefacerea lucrurilor ce din singură voia sfinții sale s-au strămutat, orînduind, poate fi că și pentru folosul creștinilor, veziriu om bun, înțelept, pre mai sus pomenitul Ghiurgi Isuf paşa, au cîștigat puțin răsufu, cît au fost veziri, și domnul și toată țeara. Și iublia pre domnu foarte tare, cît și boerilor, pentru dragostea domnului, le-au arătat bună priimință, poruncind încă lui vel logofăt ca cu îndrăzneală, dă cite ori vor merge cărți dă la domnu, să meargă însuși să le dea la măriia sa. Care și așa cît au șazut acolo au urmat și toate rugăciunile domnului au aflat folos și mîngiere. Iar cei 2 boeri, vel ban i vel vornic, mergînd vel logofăt, numaidăcît ș-au luat zioa bună și au purces. Carii au sosit aici la ghenarie 15.

Neapestit, după porunca ce s-au dat dă gătirea oștii, la 20 ale lui dichemyrie, scriia boerii dă la Poartă domnului cum că chemîndu-i veziriul, le-au zis că puternecul împărat pentru gătirea oștii poruncește să facă țeara huzmet cu 100 dă pungi, precum și în trecutul an făcuse și didese. Măcar că în trecutul an lăcomiia Baltagiului, au mai virtos să zic a Osman agăi, chehaiaoa lui, că nu era jăcaș prost, lacom, telpizu și mincinos, îndoit acel huzmet îl luase și la împărăție numai 100 pungi didese, iar ceialalți, el și cu veziriul îi mîncase.

// Dar în scurtă vreme suspinile săracilor l-au ajunsu, că ca unui cîine trupul, omorîndu-l, în ulițe l-au aruncat.

Acea poruncă dară viind domnului, nu în puțină mîhnire și întristare să afla, mirîndu-se ce va mai face, că încă dă cele din trecutul an grele nevoi bine nu răsufuse, și altele dă iznoavă începuse a cură și a izvorî, și să afla ticăloasa dă țeară la mare slăbiciune. Dirept aceia, domnul

au socotit și numaidăcît au scris la veziriul cu multă rugăminte, arătînd slăbiciunea și neputința țării. Așijderea și boierilor le-au porăncit ca să meargă la veziriul să să jăluiască că nu iaste cu putință a să împlini acea

- f. 312v
5 poruncă, că rajao au ajunsu la mare sărăcie. // Deci după porunca domnului, mergînd boerii la veziriul cu cărțile mării sale și făcînd jalbă, li s-au dat bună ascultare dă prea bunul acela veziri și îndată făcînd telhăș la înpăratul, dă toate cele ce domnul și boierii să rugase, au surpat dintr-acea sumă, 30 dă pungi, nu puțină ușurare făcîndu-se. Pentru care boerii numaidăcît făcînd știre domnului dă acea ușurare, milostivul domnu
10 văzînd neputința țării, fiind asupra-i alte nevoi, au trimis iarăși dă la mării sa pungi 70, nefăcînd țării nimic supărare.

Dă acea poruncă încă bine domnul nemîntuindu-se, iată la 5 ale lui ghenarie, viind călărași dă la Țarigrad, altă veste și altă poruncă au adus,

- f. 313
15 scriind boerii // cum că ișind poruncă în toate părțile dă zaharea, cai, cară și altele, pentru gătirea oștii, au rînduit și în țeară, nu puțină sumă dă zaharea, cai, cară și altele, trimițînd și caii tunurilor, cei ce să didese în trecutul an dîn țară, ca să să erneze iarăși în țeară. Deci neapestit, cu poruncile ce mai sus am zis, au venit trei bumbașiri totdăodată : un ceatrapatra cu poruncă să dea 20 pungi dă bani să să facă acicuri, un cu ciuc
20 Ali aga pentru zaharea : 25000 stambol-chile făină, 50000 chile orzu, unt, sare, sfoară, un Mehmet agă edicler emin, să gătească 400 cai dă tunuri. Aceste dară grele porunci viind totdăodată, poate fieștecine să socotească în cită grijă, întristare și mihnire, atîta domnul cît și boerii și țeara au //
f. 313v
25 intrat. Văzînd drept aceia domnul înpună și cu toată boirimea că iaste cu greu foarte a să împlini acestea cîte mai sus zisem, îndată la veziriul și la chehaiaoa au scris cu multe rugăminte ca să ușureze ticăloasa dă țeară dă acea grea nevoe și povară. Cu care scrisori mergînd boerii la Poartă și făcînd știre chehaelii, numaidăcît i-a dus la veziriul și dînd cărțile, văzînd rugăciunea domnului și jalba boierilor, îndată ca un stăpîn bun și
30 obiciuit a face bine, au ușurat țeara dîn toate. Dîn 3000 cară au lăsat pă 600, dîn zaharea și dîn altele așijdirea, dîn toate au ușurat pre jumătate. Și numai la acestea, ci încă și la alte, pren rugămîntea domnului țeara s-au ușurat.

- f. 314
35 Atunci // avînd țeara mare supărare și dă balgii oamenii casapi-bașilor, ce venia în țeară ca să cumpere vite, făcînd boerii jalbă că cuprind ei în silă și nu dau pas altor neguțători ca să cumpere, ce ei pre cum vor, în silă și cu pagubă săracilor le iau și fac atîtea răutăți și necazuri pă unde umblă, numaidăcît veziriul înțelegînd, au dat voe domnului cu ferman, ca dă vor mai face zulum săracilor și alte blestemății, să fie volnic să-i pedepsească cu moarte și să aibă rajao voe a-și vinde vitele unde vor, poate și vor
40 afla preț mai bun. Fiind pre atuncea și turcii foarte semeți și mai virtos
f. 314v
neguțătorii lazi, carii și dîn fire sînt răi, semeți // și nebuni, iar atunci să
prea semețise și să dirjise și făcea multe răutăți în țeară și pren tîrguri multe zulumuri și nebunii. Pentru carii domnul făcînd jalbă la veziriul și
45 rugîndu-se ca să-i mai înfrîneze, veziriul numaidăcît au făcut ferman și au trimis un ceauș dă iniceri, numai să-i scoață dîn țeară pre aceia carii

vor fi făcînd blestemății și supărări săracilor. Care viind aici, nu puțină pedepsă le-au făcut, și nu proaste bătăi le-au dat, și pre carii i-au conoșcut mai răi, mai blestemați, și din țeară i-au scos, și au lămurit toate tîrgurile dă turci zorbale ca aceia, și de lazi nebuni, aflînd raiaoa și la aceasta mare răpaos și odihnă.

5

CAP. 98

//Purcederea domnului dîn Tîrgoviște în București și înnoirea
păcii ce au făcut turcii iarăși cu moscalii f. 315

Viind vremea cea obiceiuită a mutării domniiei dîn scaonul Tîrgoviștii în București, la 10 ale lui martie s-au arădicat măriia sa împreună cu toată 10 boirimea și curtea mării sale și mergînd pre la satele mării sale Potlogii i Mogoșoaia, iată la Potlogi încă fiind domniia, călărași au nemerit dă la Țarigrad cu cărți dă la boeri, scriînd și înștiințînd pre domnu cum că întrînd la mijloc solul englezu și olandezu, fiind însă și veziriul Isuf pașa sirguitoriu și puind multă nevointă ca să să facă pace, așa dă acea dată 15 // au plecat pre împăratul dă au priimit iarăși pacea cu moscalii, pre tocmelele ce Baltagiul cu ei la Prut făcuse și așăzase și cum că îndată pre zăloage i-au înbrăcat cu caftane, scoțînd și pre solul cel mai dînainte dîn Ediculé, dînd poruncă și pă la toți pașii ce era orînduiți ca să meargă la oaste, ca toți pă la mansupurile lor să să învirtească, arădicînd și lăsînd 20 și toate orînduelile ce în țeară poruncise ca să dea, afară numai dîn cîteva cară. Care veste viind, nespună bucurie și domnului și boerilor și tuturor săracilor au pricinuit, cu toții slăvind și lăudînd numele vecinecului Dumnezeu, pentru că au adus lucrurile cele turburate întru liniște.

f. 315v

Și după așă//zămîntul acela, îndată au trimis împărăția ahtinamelele, adecă puncturile tocmelelor către țarul ca să vază dă vor fi bine priimite și dă împărăția lui au ba. Întru care tocmele ale lor hotărîse turcii și aceasta : adecă pe craiul șfețescu ce la Benderi să afla, să-l arădice, să nu-l mai ție acolo, ci să-l trimiță în țeara lui, dă vreme ce și moscalii să prinsese că nu va avea nici o bîntuială dăspre dînșii, ci-i vor da cale dă 30 va trece cu pace. Și îndată după aceia au pornit și pre hanul dîn Țarigrad, porîncîndu-i ca să arădice toată tătărimea, să meargă cu dînsul, orînduind și pre Rumeli beglerbeiu cu tot aeletul lui, și pre //calga sultan. Aceștia f. 316v toți să arădice pe craiul șfețescu să-l ducă pren Țeara Leșască, după tocmelele ce cu moscalii făcuse. Iar el ca un mîndru și nesocotit, nicidăcum 35 dă acolo nu vrea să să arădice, pînă ce au făcut multe turburări. Care turburări și pă el în cea mai după urmă la ce l-au adus, mai înaintea să va vedea.

Iar domnul cu mare bucurie dă la satul mării sale Mogoșoaia sculându-se, la 20 ale lui martie au intrat în scaonul Bucureștilor cu frumos alai și obiciuită pompă, unde și cu fericire în scaon șazănd, slobozitu-se-au 6 tunuri după obicei.

5 Iar după sosirea mării sale, neapestit au scris boerii domnului cum
f. 317 că le-au poruncit veziriul din porunca împăratului ca să scrie // mării
sale că au dăruit împărăția silihtariului celui din lăuntru, mucareriul mării
sale, ei să trimită măriia sa 15 pungi să-i dea silihtariului, iar silihtariul
10 făcînd priiteșug cu măriia sa, așa au socotit dă au trimis cu fermanul
pre un Bechir aga, chehaioa lui, ca să arate prentre-însul și mai pre largu
priiteșugul ce avea către domnu. Carele viind aici, domnul l-au priimit
cu cinstea cea cuviincioasă și dînd răspunsul și dăruindu-l după cinstea
lui, l-au pornit iarăși la stăpînă-său.

CAP. 99

15 Aici să însemnează că conoscînd domnul cum s-au mai liniștit
lucrurile, socotit-au să facă nunta fiicai mării sale Smaragdii

f. 317v // Văzînd domnul că lucrurile dăspre Poartă cu al lui Dumnezeu
ajitori s-au liniștit, ajungînd și prea iubită fiica mării sale cea dă a șaptelea
la vîrstă, viind poate fi și acea orînduită și dă pronia lui Dumnezeu hotă-
20 rită vreme a căsătoriii ei, măriia sa ca un bun și înțelept părinte, avînd
mare pohtă și nesomnoroasă grijă, numai pă acea cucoană mai avînd ne-
căsătorită, dă vreme ce pre toate celălalte, cu a lui Dumnezeu milă, întru
a mării sale fericire, cu cinste la casele lor le dîdese, ca să o vază și pă aceia
în zilile și norocirea mării sale cu cinste și fericire la casa ei trimisă și dată,
25 așa bine au socotit măriia sa și aflînd obraz vrednic, o au logodit după
f. 318 Costandin postelnic, zic, sin Grigorie Băleanul // vel slujer, fiind cuvios
și întru toate înpodobit cu blîndețe, cu vîrstă și cu stat, hotărînd nunta
a să săvîrși în zioa dă sfeta Troiță.

Deci dă vreme ce acel Costandin postelnicul era botezat dă doamna
30 Ilinca, care o ținea mai sus pomenitul Șerban vel logofăt, să cădea să-l
cunune iarăși acea doamnă împreună cu soțul ei. Fiînd dară vel logofăt
la Țarigrad pentru trebile domnii și ale țării, i-au scris domnul ca să vie,
una, pentru cununia fiicai mării sale, a doao, că era și de mult dus la Poartă.
Dirept aceia, bine socotind măriia sa, au gătit pă Bunea Grădișteanul
35 biv vel comis și la 26 ale lui aprilie l-au pornit dă aici ca să să afle la Poartă
f. 318v pentru trebile țării. Care îndată ce au sosit, vel logofăt luîndu-și zioa bună,
au purces // la 28 ale lui mai; sosind la București, nu cu puțină dragoste
domnul l-au priimit și cu frumoase daruri pentru slujbele ce domnului și

țării în dreptate au slujit, dăruindu-l și cu conțeș dă ale mării sale cu limie dă samur l-au înbrăcat.

Pină a veni dară vel logofăt, aflind domnul puțin răsufu, fiind și primăvară, vreme frumoasă dă primblare și nemergind dă cițiva ani la satul mării sale Obileștii, după cum în toți timpii cînd avea vreme, primăvara, 5 pentru o trezvire mai mult, să obiciuise a merge, fiind și loc foarte frumos și dăsfătat, s-au îndemnat atunci dă au mersu vreo săptămînă dă zile și iarăși s-au învirtejit. După aceea viind și vel logofăt, începutu-se-au cu ajutoriul // lui Dumnezeu și nunta, care cu mare cinste, multă veselie și f. 319 cu toată podoaba și domneasca parisie, făcîndu-se în zioa dă sînta Troiță 10 cu fericire s-au săvîrșit și sfintele cununii.

CAP. 100

Poruncile ce au venit domnului în urma păcii cei dă a doao

Iar după ce a doao oară s-au așăzat pacea, dă vreme ce între puncturile ce amîndoao împărățiile avea, era și acest punctu, ca adecă să arădice turcii 15 pă craiul șfețescu dă la Benderi, să-l ducă la locul său, dă care puncturi și legături vrînd împărăția ca să să ție și orînduind pentru purcederea craiului cele ce trebuia, poruncit-au și domnului ca să gătească 700 dă cară, 500 cu boi și 200 cu cai și cum mai dă grabă // să le trimiță la Benderi, f. 319v ca să fie pentru treaba craiului șfețescu. Care poruncă viind domnului, foarte 20 s-au întristat, dar neavînd ce face, pus-au în dată nevoiță ca să îplinească porunca și dă aici gătire făcea, iar și dă a nevoi cu scrisori și rugăciuni la stăpîni ca doară dîintr-acea sumă ar mai scădea, nu înceta, dar nimic nu au putut folosi.

Deci văzînd măriia sa că nădejde dă scăzămînt nu iaste, măcar că 25 cu dăstul păs, iar făcîndu-se nevoiță, tot se-au făcut și se-au împlinit toate carăle după poruncă și la vreme gătîndu-se, orînduit-au păste carăle cu cai pă Gligorie comisul și păste carele cu boi pă Sugrumale căpitanul și le-au pornit unde porunca era. Care și la vremea cea poruncită la Benderi au sosit, // săvai că numai cazna și osteneala săracilor și multa cheltu- 30 f. 320 ială și prăpădirea dobitoacelor au fost, țiindu-i pînă la noemvrie în 25, neavînd păginul și mîndrul acela craiu nicidăcum gînd ca să meargă, ci cu feliori dă feliori dă pricini au amînat lucrul pînă ce s-au răcit vremea; întii cerșind bani împrumut, zicînd că n-are dă cheltuială ca să să gătească, 1200 pungi, care împărăția i le-au și dat; apoi 35 iarăși au zis cum că cu tătarii nu va merge nicicum, ci să-i trimiță oaste turcească și așa va merge, iar într-alt chip dă la Benderi nu să va arădica. Carele acestea toate și altele le făcea, ca doară ar îndemna iarăși pă turci să strice pacea, care după a lui pohtă au și isprăvit, precum // mai înnainte f. 320v să va vedea. 40

Iar după pornirea carălor ce mai sus am zis, venit-au poruncă domnului întru carele scriia cum că înțelegînd împărăția că iaste lipsă dă piine în țeară și rămîind împărăției multă făină din ceia ce să strînsese pentru treaba oștii, să trimiță măriia sa să ia 50 000 chile dă la Chilia, să o împartă în țeară și să plătească chila cîte aspri 55, scriind în ferman că s-au milostivit împărăția dă o a dat-o raelii. O, ce milă păgînească și tirănească! Făină veche, ploată, mucedă și stricată, lepădîndu-o sārăciilor ca să ia bani; cu răotatea să slujia păgîinii, în loc dă milă și dă bună-tate.

f. 321 10 Acestu greu mare și supărare ce căzuse pre sārăci, // mirîndu-se domnul cum ar face să-l rădice dă asupra țării, scris-au în doao rînduri la Poartă, rugîndu-se ca doară s-ar putea mîntui țeara dă acea belea și nevoe, dar nimic dă acea dată n-au putut folosi. Deci neputînd face într-alt chip, i-au căutat după poruncă a urma-o, măcar că toată a o arădica nu s-au grăbit, ci dînt-rînsa numai luînd, iarăși au mai supărat măriia sa Poarta și al treilea rînd, rugîndu-se măcar pă jumătate să să mai ușureze. Și așa cu multe rugăminte, abia au lăsat să să arădice pă jumătate. Și într-același chip și dînt-rînsa nevoe țeara s-au mai ușurat.

f. 321 v 20 Iar la iulie 1 au venit un capigi baș cu poruncă la domnu să gătească haraciul și la vreme să-l trimiță // la miriia împărătească. Care haraci, măcar că dînt-rînsul iarăși cu porunci, cu fermanuri să orînduise și să didese la cară și la altele și prea puțin rămăsese, care să vrea putea trimite acea rămășiță și fără bumbașir, ce numai ca să cîștige, pă acel capigi-baș îl trimisese. Deci domnul gătînd ce mai era rămășiță după 25 poruncă, dăruînd și pă bumbașirul ce venise, după a lui cuviință, l-au pornit și la vremea cea poruncită s-au aflat la Țarigrad.

CAP. 101

Aici pentru o pomenire să însemnează zidirile ce au făcut prea creștina doamnă a acestui luminat domnu

f. 322 30 Precum prea iubitoriul dă Hristos domnu avea mare rîvnă și fierbinte dragoste spre a zidi // și a înfrumuseța lăcașile lui Dumnezeu, asemenea mării sale și luminata și prea creștina lui doamnă, Mariia, cu acea iarăși către cele dumnezești rîvnă fiind, măcar că și alte multe zidiri, biserici au făcut și cu dă toate podoabele minunat le-au înfrumusețat și le-au grijit, întîiu în orașul Bucureștilor fiind o biserice dă lemnu, 35 mititică foarte și veche dă mai cădea, care să chieama biserica Dînt-rînsu, măriia sa arădicînd acea dă lemnu dînt temelie, dă piatră o au zidit, foarte iscusită și gingașă făcîndu-o, o au înfrumusețat atît pă dînlăuntru, cît și pă dînafară, precum să și vede.

După aceia și în județul Vilcii, unde să chiiamă Surpa//tele, din temelie iarăși au zidit o mănăstioară cu toată cheltuiala mării sale, foarte frumoasă, făcându-i și curte dă zid înprejur și chilioare și dă toate, precum să și vede, înpodobindu-o și cu odăjdii și alte odoară bisericești scumpe și foarte frumoase și cu bună zestre, moșii, vii și altele, o au întărit, unde să odihnescu cu bună viață călugărițe. Făcut-au și la Urezi bolnița iarăși mării sa. Iar la leat 7221, fiind aici în Țirgoviște o mănăstioară iarăși dă călugărițe, ce să chiamă Viforîta, unde doară numai sfînta bisericece era, și foarte proastă, întunecoasă, nezugrăvită, fără clopotniță și fără curte, cu 2—3 chilioare numai, // ce șidea bietile călugărițe și alt nimic, biserică veche foarte, care s-au mai dires odată dă un Radul vodă, mării sa văzînd și cuprinzîndu-se dă dumnezeescu năstav, cu multă pohtă se-au îndemnat și sirguind cu toată inima, se-au apucat întîiu dă sfînta biserică dă i-au mai lărgit ferestrele, o au zugrăvit frumos, o au pardosit cu lepezi și o au grijit precum să cade, făcînd și toată orînduiala odăjdiilor foarte frumoase, și cuviincioase, înpodobitu-o-au și pă dîn afară cu chilio frumose de piatră și tot cu zid o au încungiurat, făcînd și clopotniță, lucru foarte gîngăș și cuvios, precum în ochii tuturor să vede.

Tot într-acest an aflatu-se-au în Țirgoviște dă ceia parte dă Ialomîța, un izvor foarte // minunat, izvor mare cu apă multă, ușoară și bună, care și bună zidire înprejur avusese și dă a vremii poate fi vechime să astupase și să acoperise dă pămînt, cît nu să conoștea nimic dă au mai fost, au dă n-au mai fost vreodată fîntînă, nici să afla nimeni dîn bătrîni ca să o fie știut cînd au fost dășchisă. Deci pren tîmplare atunci aflîndu-se și văzîndu domnul un lucru frumos și minunat ca acela, numaidăcît au pus dă l-au curățit și l-au zidit frumos înprejur și au făcut fîntînă foarte frumoasă și minunată, precum să vede.

CAP. 102

Mergerea domnii dîn București la Țirgoviște și altele ce în urmă s-au întîmplat

30

Toată vara în București petrecînd domnia, la 20 ale lui avgust purces-au mării sa cu toată // boirimea și zăbovind cîteva zile pă la satele mării sale Mogoșoia, Potlogii, la 29 cu frumos alaiu, după obicei, au intrat în scaonul Țirgoviștii. Cu 2 săptămîni însă pînă a merge domnia, să întîmplase dă să aprinsese tîrgul, ulița cea mare și arsesse foarte rău, pînă încît ajunsese focul și în curtea domnească, dă arsesse Sfînta Vineri, ajunsese și casele cuconilor și arsesse învălișul la o păreche dă case. Unde apucînd slujitorimea, în grabă au stinsu dă nu au arsu mai mult, și altă păreche dă case mai mici arzînd pînă în pămînt și tot ce era înpre-

jurul curții. Dă care stricăciune a focului domnul înțelegînd, foarte s-au
 f. 324v întristat, măcar că îndată iarăși sosind ferici //tul domnu în Tîrgoviște,
 apucatu-se-au toți și cu mare nevoie și sîrguind, în scurtă vreme
 s-au încheiat iar tîrgul la loc, iarăși precum au fost, grijind și măriia sa
 5 atît casele, cît și curtea și tot, pînă în iarnă.

Tot într-acest an, precum cu altele multe domnul curtea domnească
 o au înfrumusețat, fiind zidul dă înprejurul curții domnești dă la București
 stricat, și foarte scund, măriia sa s-au îndemnat și au pus dă l-au dires și
 l-au mai înalțat înprejur jur, făcînd și odăile seimenilor tot dă piatră,
 10 că era dă lemnu, vechi și foarte proaste. Iar după sosirea domnii în Tîr-
 govîște, viind călărași dă la Tarigrad, scriia boerii cum că iaste poruncă
 f. 325 pocloanele bairamului cele din lăuntru să le // trimiță măriia sa cum mai
 dă grabă, ca să să afle înaintea bairamului cu 10—15 zile acolo ca să
 să dea.

15 Deci măriia sa, după poruncă gătindu-le, le-au trimis cu vâtaful
 za călărași, iar după aceia, gătind și celălalte pocloane ale veziriului, ale
 chehaelii, le-au trimis cu Gligorașco vistierul.

Înplinitu-se-au cu bună fericire și al 24-lea dă ani din domnia bunului
 <1712> acestuia domnu la leat 7221 octomvrie 25.

20

CAP. 103

Începerea anului al 25 a domnii luminatului domnu Io Costandin Băsărab voevod

Unde într-o fărîmă dă liniște și odihnă lucrurile cîtuși dăcît să afla,
 f. 325v și cu puțin răsufu domnul și țeara dăspre supărările cele // păgînești
 25 supt mila și bunătatea acelui veziriu bun, iată fără dă veste nenorocirea
 strămută lucrurile. Că la 11 ale lui noemvrie, s-au înțeles cum că împără-
 ția neputîndu-se odihni a avea pace cu moscalii, fiind îndemnat foarte
 dă craiul ștețescu, cu multă ocară și necinste, pre soli și pre zăloagele
 30 moscalilor cu toți oamenii, ca o turmă dîndărăt, i-au dus și iarăși i-au
 băgat la Idicula. Și cîți s-au aflat pe lîngă dinșii, moldoveni, greci, dă le
 slujiia, i-au băgat pre toți la catargă, mazîlind numaidăcît și pă Isuf pașa
 veziriu și surgunindu-l, l-au trimis la Sacizu, dă acolo la Rodos, lucru care
 da mirare tururilor, închide solii, scoate solii, înbracă-i cu caftan, fă pace,
 f. 326 strică pacea, // acatastasie păgînească! Pricina însă acestor nestatornicii
 35 era craiul ștețescu și cu hanul, mai avînd și pă alți 2—3 mijlocitori, precum
 să înțelegea, pă imbrihorul cel mare al împăratului, pă ceauș bașa și pă
 capigilar-chehaiasi a împăratului, a căroră cinste și ispravă, ce mai pă urmă
 li s-au întîmplat, mai înaintea să va vedea.

12 bairamului ed. : bariamului L 13 bairamului ed. : bariamului L 20 Cap. 103 ed. : om. L 21
 a ed. : om. L 22 Băsărab ed. : numai B în L

După ce au închis dară pă soli și pă veziri l-au surgunit, îndată făcînd veziri pă Nisangi Suliman pașa, s-au răspunsu dă oaste. Carele îndată ce s-au pus veziri, au trimis la domnu pre baș ciododari al lui cu mujdea, adecă cu colac dă vezirlic, pre carele priimindu-l domnul cu cinste și dăruindu-l, înapoiu l-au trimis.

După acestea dară împără//ția cu dăgrabă gătire făcînd, numai-
dăcît dă la Țarigrad către Odriiu au purces, arătînd grabnică gătire dă
oaste, cu aceia socotînd să îngrozească pre moscali, săvai că pornirea le-au
fost numai minioasă și groaznică și cheltuiala mare, iar alt nimic. Că mer-
gînd împărăția la Udriiu, veziriul și ceilalți toți, cu ordiia, șidea afară la
corturi, dă le-au stătut corturile întinse toată vara și toată iarna afară din
Odriiu, pînă au putrezit dă tot.

Văzînd drept aceia domnul strămutarea Porții și a obrazelor, fiind
și Bunea Grădișteanul biv vel comis dă cităva vreme la Poartă, măriia
sa au gătît dă aici pă Iordache Crețulescul vel postelnic și l-au trimis la
Poartă, // scriînd Bunii comisul să vie. Deci mergînd vel postelnic, n-au
apucat împărăția la Țarigrad, ci după ia la Odriiu mergînd, acolo s-au
împreunat cu veziriul. Carele cu cinste priimindu-l, l-au înbrăcat și cu
caftan, iar comisul Bunea luîndu-și zioa bună, numaidăcît au purces și
au venit în țeară.

CAP. 104

Poruncile ce după ce s-au stricat pacea domnului au venit și furtuna
cea ticăloasă a craiului șfețescu

După ce s-au stricat pacea, mergînd împărăția la Odriiu, îndată au
trimis pă ceauș-bașa la hanul și la seraschierul dă la Benderi cu poruncă
ca să să gătească și să ia pre craiul șfețescu să-l ducă pre Țeara Leșască,
pînă îl va trece în țeara lui, // precum însuși hanul către împărăție să făgă-
duise că-l va duce, poruncînd atunci împărăția domnului ca să trimiță din
haraci seraschierului dă la Benderi pungi 30 pentru gătirea lui. Domnul
văzînd porunca, făcut-au nevoiță și gătindu-i, i-au trimis, pentru care
bani venise silihdariul veziriului. Iar la 12 ale lui ghenarie au venit un
Husein efendi cu ferman, poruncînd domnului ca să gătească cităva sumă
dă chereștea pentru treaba podului dă la Saccii. Carele fiind orînduit a fi
ispravnic după pod și avînd poruncă și la domnul Moldovii au trecut,
nefăcînd nimic zăbavă aici. Iar la 17 aceiași luni au venit arabagi-bașa
împărătescu cu poruncă să gătească 3000 dă cară pentru oaste ; care porunci
// fiind grele foarte și preste puțință, făcut-au domnul rugăciune și mare
jalbă la Poartă. Deci după jalba și rugăciunea domnului, au mai scăzut
din cară și au lăsat pe 1000, care gătindu-se, s-au trimis unde era porunca.

Între acestea toate cade-să să scriem și furtuna cea ticăloasă a craiului șfețescu, ce dă la cei ce nădăjduia ajitori i-au venit, pentru o pomenire

- 5 După ce (precum mai sus se-au zis) au poruncit împărăția hanului și seraschierului să să gătească, să ducă pre craiul, ei numai dăcăt, după poruncă, au trimis la craiul dă i-au făcut știre ca să să gătească să meargă după cum iaste porunca. El au răspunsu că nu va merge, că nu iaste gata, f. 328v iar cînd să va // găti, au zis că le va face știre, pricinuind că nici are dă cheltuială. Căruia măcar că și mai înainte îi didese împărăția 1000 dă pungi dă bani împrumut, dar el mai cerea să-i mai dea încă 1000, socotind că cu pricini dă acestea zăbovindu-se, doar va îndemna pre însuși împăratul să meargă cu putere mare către Benderi și cu dînsul să meargă pînă în 15 Țeara Leșască și dă acolo precum va cunoaște că-i dă îndămină, așa să facă, pentru că gîndul lui era cu totul și tot ca să arădice putere turcească spre biruința moscalilor, ca să nu meargă rușinat în țeara lui, ci biruitoriu. Dar el aceasta socotiia (iar moscalii lua tot în țeara lui și prăda, pînă ce f. 329 și în Finlandia intrase, // pînă încît și dă Stocolma, scaonul lui, să apropiase, și pre toți șfeții în mare frică și groază îi băgase).
- 20 Iar împărăția văzînd că zăbovește ceauș-bașa (dă vreme ce i se poruncise ca pînă în 20 dă zile să meargă și să să învirtească cu răspunsul, au că va merge au că nu va merge), îndată au trimis și pă imbrohorul cel mare iarăși la hanul și la seraschierul cu poruncă numai să-l rădice ori cu voe, ori fără voe, cum vor ști. Cu care poruncă sosind imbrohorul însuși, după 25 ce s-au înpreunat cu hanul, cu seraschierul, s-au dus și la craiu ca să să înpreune și să-i spue și lui porunca. Iar el nicidăcum n-au vrut să-l f. 329v priimească, // ci s-au trimis ispravnicul dă au vorbit cu imbrohorul. Căruia spuind ce și cum era porunca împărătească, îndată au mersu dă au spus craiului său cum că „imbrohorul împăratului au adus tare poruncă numai să te 30 rădici să mergi cu hanul și cu seraschierul, să nu faci într-alt chip, că pă urmă nu va fi bine”.

- Deci el văzînd că-l silescu pînă într-atîta, le-au răspunsu că nu va merge nicidăcum, că nici are dă cheltuială, nici iaste gata. Care hanul și seraschierul văzînd că nicidăcum nu-l pot pleca ca să meargă, mîhnitu-se-au 35 pînă în suflet, văzînd și conoscînd că sfîrșitul nu va să le fie bun, dă vreme ce unile făgăduise către împăratul și altele vedea că urmează; işia în f. 330 scurtu toate zisele și // scrisele lor la minciună. Deci așa necăjiți fiind, îndată au scris la împărăție, făcînd știre că nici cu un mijloc nu-l pot urni, ci încă și meterez au făcut înprejurul saraiului unde șidea, cu acel gînd ca 40 de-l vor sili adecă mai tare, să stea înpotrivă cu războiu. Care lucru necuvios împărăția aflîndu-l, foarte s-au turburat; dă care făcîndu-se sfat, s-au socotit să i să mai poruncească încă odată și dă va sta iarăși înpotrivă, să-i dea războiu și sabie, cît măcar să piară și el dă nu-l vor putea lua viu,

pentru că și muftiul așa aflate în legea lor, adecă cel ce arădică sabie împotriva împăratului să piară. Și într-acești chip au dat și fetfa, și // au trimis cu porunca aceia pă un Isuf aga. Carele îndată ce au sosit, iarăși au trimis dă i-au mai zis să iasă, să între în cetate, că așa iaste porunca împăratului, că apoi vor urma lucruri primejdioase dă nu să va supune poruncii. Dar el nimic din ceia ce începuse nu să mai muia, ci încă și mai dirzu sta, și mai tare răspundea că nu va merge d-ar ști să piară pînă la unul (și nu să uita ticălosul că în mînă le era, ci trufia orbindu-l, primejdia însuși își căuta).

Deci văzînd hanul și seraschierul că nicidecum nu să supune, numai-dăcît ișind din cetate cu mulțime dă oaste, coborînd și 12 tunuri mari, au mersu unde șidea craiul și puind tunurile împotriva saraiului, // au pus și tătarimea dă o parte și inicerimea dă altă parte în rîndială dă războiu, socotînd ca doară văzînd craiul, să va înfricoșa, și să va lăsa dă pizma ce avea. Dar nici un ceia nimic n-au isprăvit. Așa dar așăzînd oștile, au trimis hanul și seraschierul dă au mai chemat pă ispravnicul lui și i-au mai zis să meargă să zică craiului să să supue poruncii împărătești, că nesupuindu-se, vor să îplinească porunca să-i dea adecă războiu, ci acum dar să-și aleagă ceia ce-i va fi mai dă folos și dă cinste. Care acestea toate mergînd Krot ispravnicul lui și zicîndu-i-le, nicidecum nu s-au mai muiat den inima ce avea întîiu, ci iarăși cu dirză inimă și cu mare megalopsihie s-au arătat, răspun // zînd că dă acolo mort, iar viu nu va își. Că dă iaste sultanul împărat și el asemenea împărat iaste, ci dă ar ști să piară pînă la unul, nu să va da.

Care răspunsu viînd la hanul, la seraschierul, numai-dăcît au dat poruncă dă au slobozit tunurile asupra saraiului în 2 rînduri, și nici cum n-au putut nemeri în saraiu ca să strice ceva. După aceia au început a arunca combarale și iar nimic. Apoi au dat poruncă inicerilor ca să să apropie ei să dea foc; ei n-au vrut nicicum, răspunzînd că nu vor da ei războiu, că-i cunosc că nu sînt împotrivnici împăratului și cum că nici hatîșerif împărătescu ca să le dea războiu, nu iaste. Deci hanul văzînd, au adus numai-dăcît și hatîșeriful și fetfa muftiului // dă le-au arătat, dar ei tot sta înstînjiniți și nu vrea să să supue poruncii, zicînd că ei într-înșii nu dau. (Care așa să înțelegea cum să fie fost și la aceia un meșteșug al hanului, după cum să vede mai în jos că au urmat, ca doar l-ar lua pre craiu nevătămat, să nu i să întîmple vreo primejdie).

Văzînd drept aceia hanul și saraschierul că nu să supun, și plecase zioa spre seară, au lăsat toată oastea împrejurul casii lui pînă a doao zi. Iar inicerii păste noapte au trimis la ispravnicul craiului și i-au zis ca să zică craiului fără dă nici o temere să să scoale atunci noaptea, să meargă la dînșii, că ei își vor pune capul pentru dînsul și // nu-l vor da în mîinile lor, ci-l vor duce ei tocma la împăratul, dar nici cu aceasta nu l-au putut pleca, răspunzînd că el turcu nu mai crede, ci ce vor ști să-i facă: bildîgînden calmasi. Strîngîndu-se drept aceia a doao zi iarăși toți și spuind inicerii cum că au trimis noaptea ca doar va merge dă bună voia lui la dînșii și nu au vrut, ci au răspunsu tot cu semeție, făcutu-s-au hanul

¹⁰ și ed. : om.L

- și seraschieriul a da bacșiș inicerilor și a le da poruncă să războiu. Carii îndată dînd năvală au început a slobozi focul. Craiul încăși cu cîți oameni avea pã lingã dînsul închizîndu-se în case, nu da prost foc și ei după feristri. f. 333
- 5 Și așa cum dat războiu pînă în diseară și nimic nu putea // să le strice, că craiul cum vedea mulțimea să iniceri, numai ci începea arunca galbeni pã fereastră. Inicerime vîzînd galbenii, da morți la dînșii, iar cei din casă cum îi vedea năvălînd la galbeni, numai ci slobozia focul, ci-i prăpădiia. Pînă ce vîzînd că înnoptează, s-au apucat tătărimea a căra fîn și pae și a năvăli pã din dosul saraiului și a grămădi pînă ce au ajunsu să învăliș. Dicii
- 10 numai ci au dat foc paelor și din pae s-au aprinsu saraiul. Care nevoe și amară nenorocire vîzînd ticălosul craiu și toți ai lui, că-i înneca dăspre o
- f. 333v parte fumul, dăspre altă parte îi // îngrozia focul, că să aprinsese și podina, dăspre altă parte gloanțele, dat-au năvală care cum au putut să au sărit pre ferestri. Dar încătore făcea, tot amar și otravă să dînșii ticăloșii era,
- 15 că înprejorul saraiului mulțime să tătari fiind, care cum săria, în dată îl lua. Așa și ticălosul craiu vîzînd primejdiia și dăznădăjduirea scăpării și a mîntuinții, rămîind numai cu o slugă, dat-au și el năvală pã fereastră, unde îndată ce au sărit, ca să nu primejduiască, au început a striga sluga : craiul, craiul ! Pã carele numaidăcît luîndu-l niște iniceri l-au dus la hanul
- f. 334 20 fiind acolea aproape. (Vedeți o, cititorilor, // furtună, vedeți primejdie ce trufia aduce, că unde craiul nebiruit să scriia, să păgînii tirani și varvari ajunsesă a să ocări, lucru să mirare, neavînd nicip o vecinătate, nici o conștință cu dînșii. Furtuna, pren apostasia Mazepii, a năzui la ajutoriu varvarilor l-au adus. Pentru aceia nimeni să nu să semețească
- 25 în puterea sa, ci într-al lui Dumnezeu ajutoriu să năzuiască).
- Aducîndu-l drept aceia la hanul, priimitu-l-au cu cinste zicîndu-i multe cuvinte de mîngiere. După aceia învăluindu-l într-un ihram, fiind foarte zăpăcit și îngrozit să cele ce vîzuse, l-au pus într-o căruță și așa cu toată oastea luîndu-l la mijloc, l-au dus în cetate și l-au pus în saraiurile pașii // numai cu vreo 30—40 să oameni să ai lui, că pã ceialaltii ce
- f. 334v 30 mai avusesă, tătarii pre unii robise, pre alții turcii îi luase și cîți era mai tineri îi și turcise, arătîndu-și precum la toate și la aceasta păgînii toată varvarotita și răutatea.
- Făcînd după aceia știre la împărăție cum că l-au dus în cetate, împărăția numaidăcît au poruncit să-l ducă la Odriiu. Și așa după poruncă l-au arădicat să la Benderi și l-au dus la Odriiu. După ce deci au sosit acolo, orînduitu-l-au să șază într-un sat ce-i zic Demir-Dești, aproape să Odriiu și acolo conăcîndu-l, tocma atunci s-au dășteptat păgînii, ș-au conșcut
- f. 335 lucrul cel necuvios ce au făcut și vîzînd că au greșit să către // amîndoao
- 40 părțile, și să către moscali adecă, și să către craiul șfețescu; să către moscali, căci fără să nici o pricină au stricat pacea și iarăși le-au închis solii și zăloagile cu atîta dăfăimare în Idicula, lucru care să minuna tot Țarigradul, și să către craiul șfețescu, căci cu războiu și cu atîta necinșt să la Benderi l-au luat, făcîndu-i ocară ca aceia precum mai sus se-au zis.
- 45 Ca să arate împăratul să cite s-au făcut n-au fost în știrea lui, pus-au pricină tuturor acestor lucruri asupra hanului, asupra muftiului și asupra seraschieriului să la Benderi și a ceauș-bașii. Pre aceștea zic, pricină arun-

cînd, i-au și mazîlit și i-au și surgunit, pre hanul l-au // surgunit la Sacîzu, f. 335v
 puind han în locul lui pre Caplan Gherei sultan, iar serascheriului dă la
 Benderi, Ismail pașii, luîndu-i tot, l-au închis acolo în cetate.

Iar după toate turburările acestea un Mula Ibraim, carele odată fusese
 și căpitan pașa, luînd asupra lui și făgăduind împăratului că el va așăza lucrurile 5
 rile dă către amîndoao părțile și le va liniști și dă către moscali și dă către
 șfeți, dă către moscali adecă să întărească iarăși pacea, și dă către craiu,
 să-l facă el să meargă pre mare în țeara lui, nimic mai supărîndu-se și mai
 turburîndu-se împărăția. Care auzind împăratul, foarte s-au bucurat și
 numaidăcît la stepena vezirii l-au înnălțat, făcînd // pre veziriul ce era, 10 f. 336
 Suliman pașa, capetan pașa și pă capetan pașa, caimacam, dînd îndată
 poruncă hanului, seraschierului, ca să caute să împlinească tot ce va fi
 avut craiul pagubă în răzmirița ce i s-au făcut și să-i scoată și toți oamenii
 cei robiți.

Puindu-se drept aceia veziri acel Mula Ibraim, îndată au trimis dă 15
 au scos dîn Idicula pre soli și pă zăloagile moscalilor și i-au dus la Odriiu.
 După ce deci pă toți i-au dus acolo, cercetîndu-i, pentru pace i-au conoscut
 a pohti și a priimi. Cercetînd și pe craiul șfețescu dă mergerea lui,
 nimic nu să putea apropiia, nici îi da ascultare, nici priimiia sfatul și
 îndem//narea lui. Trimis-au drept aceia într-o zi dă i-au zis ca 20 f. 336v
 să-i fie cu voe să trimiță corturile să le întinză aproape dă sat, unde șidea
 el, și dicii să meargă și veziriul și alții și să meargă și el să să îpreune acolo
 și să și vorovească cîte cevași pentru chiverniseala lui; care atunci au
 priimit și el așa să fie. Iar cînd au fost a doao zi, gătînd veziriul alai fru-
 mos ca să-i facă și mergînd la locul unde să gătise dă îpreunare, au trimis 25
 dă au dat veste și craiului cum că s-au apropiat veziriul, să iasă și el să
 meargă după cum s-au făgăduit. El au răspunsu că nu va merge, că nu-i iaste
 bine; mai trimis-au și al doilea și al treilea, ce i-au făcut rînd și nici cum
 n-au vrut să meargă. Care lucru necuvios văzînd veziriul, foarte s-au mîh-
 nit dă atît necinste // ce i-au făcut, dă vreme ce s-au învîrtejit în Odriiu 30 f. 337
 fără dă nici o ispravă. Deci văzînd că nu lucrurile precum socotiia îi mergu,
 ci într-alt chip să urzescu și urmează, și cunoscînd că nu va fi bine dă dînsul,
 dă vreme ce cîte făgăduise împăratului nici una nu putea isprăvi, socoti-
 tu-s-au dă cît să primejduiască el, să aducă mai bine împăratului strămu-
 tare, scormonînd și îndirjînd foarte tare pă toți ca să scorească răz- 35
 miriță și apropiere a-și isprăvi după pohta sa. Dar iată totdeodată nenorocirea
 i-au strămutat nădejdea, că aflînd împăratul, numaidăcît l-au mazîlit
 și dă vezirie și dă viață, numai 2 săptămîni fiind veziri.

Asupra dară zarvii și furtunii // ce să întimplase craiului șfețescu f. 337v
 la Benderi, iată și Stănilav Leșcinski, carele să numiia craiu Țării Leșă- 40
 ști, trecînd pren Țeara Ungurească teptil, au intrat în hotarale țărâi noastre,
 în tîrgu în Cimpulungu. Carele mergea la craiul șfețescu, ca cu el sfă-
 tuindu-se, să socotească la ce cale vor pune și în ce chip vor găti cursă și
 laț asupra moscalilor, sau mai bine să zic asupra pravoslavii; aceasta
 el socotiia, iar ochiul cel neadormit al dumnezeștii pronii la alt sfîrșit 45

au orînduit lucrurile ; că îndată ce au sosit la Cîmpulung au dat păste ticăloasa furtună și strămutarea cea împotrivică a lucrurilor craiului șfețescu. Care aflîndu-le, neîndrăznind a să învirteji pă unde au venit, dă
 f. 338 vreme ce // începuse a-l sămui și a să dăscoperi că el iaste, temîndu-se
 5 să nu încapă la primejdie, văzînd că nu precum socotiia el lucrurile ii mergu, numaidăcît înțelegînd dă ticăloșia craiului, iarăși tiptil lîund în jos, în țeara Moldovii au tras. Și ajungînd la Iași, domnul țărâi Moldovii aflîndu-l că iaste el, numaidăcît au făcut știre împărățiii, avîndu-l pre el cu pază pînă va vedea în ce feli și cum va fi porunca împărățiii. Dă care înțelegînd
 10 împărățiii, numaidăcît au poruncit seraschierului dă la Benderi și au trimis la Iași dă l-au arădicat cu cîtăva slujitorime și cu cinste l-au dus la Benderi,
 f. 338v pre care pașa // cu priimința cea cuvioasă l-au priimit, orînduindu-i și toate cele trebuincioase ca unui craiu, după cinstea și stepena lui.

Iar pravoslavnicul nostru domnu, sosînd vremea cea obiciuită ca
 15 din scaonul Tirgoviștii să să mute, la februarie 26 purces-au dă acolo și cu fericire, la martie 1 au sosit în scaonul Bucureștilor. Iar după ce au sosit în București, neapestit, venit-au poruncă domnului dă la Poartă ca să trimiță la Benderi 30 pungi dă bani, să să dea leafă cazacilor și lëshilor ce era acolo și să trimiță și 250 salahori ca să curățe Prutul dă unde întră
 f. 339 20 în Dunăre pînă la Țuțora, pentru ca să poată umbla fără dă zmințeală // vasele cu zahareaoa, orînduînd și pă domnul moldovenescu să trimiță și el 1000 dă salahori tot la Prut. Și iarăși au mai venit ș-altă poruncă ca să să mai trimiță 11 000 dă lémne, fără céle ce mai sus s-au pomenit, la Sacci pentru tocmirea podului pre unde era să treacă oastea și o 150 de salahori
 25 iar acolo, pentru lucrul podului. Așijderea și pentru caii care era dă treaba tunurilor, poruncă s-au dat ca pînă la sfîrșitul lui martie să să afle la Odriiu. Care porunci totdăodată viînd, întru mare grijă pre domnu și pre boiari au băgat, că nu era puțin greu și ușoară povară a să plini atîtea porunci
 f. 339v 30 dăodată, // pentru că ticăloasa dă țară foarte tare slăbise, că și vitele să rărise și piinea să înpuținase. Iar înțeleptul domnu și acéste cumplité și peste puțință porunci cu ajutoriul cel dă sus toate cu buna a mării sale și înțeleapta chiverniseală le-au împlinit, și toate acéstea la a lor cuvioasă vreme le-au trimis, după poruncă.

Iar după ce au mazilit pă Mula Ibrahim, stătut-au cîtăva vreme împărățiii fără veziri, numai ci isprăvnicia Damat Ali pașa, ginerile împăratului, lucru foarte dă mirare, care nici odată nu să pomenește împărățiii turcului să fie fost întru turburări și nestatornicii ca acestea. Care toate //
 f. 340 acestea craiul șfețescu le-au pricinuitu și atîta i-au făcut. cît și însuși ei nu știia ce vor mai face, ci umbla ca niște zăpăciți, strămutînd lucrurile lor
 40 într-o zi într-un feli, într-alta într-alt feli.

Iar luminatul domnu, între toate valurile ce dă către turci avea, necontentî iubînd a înfrumuseța în tot feliiul curtea cea domnească, între altele au făcut și slomnul cel dă carîtele domnesti din București dă piatră din temelie, precum să vede, cu stîlpîi tot dă piatră, lucru foarte iscusit,
 45 care mai innainte era dă lemnu, innălțînd și zidul curții înprejur-jur, fiînd foarte pitulat și stricat.

Poruncile ce în cîtă vreme au fost Poarta // fără veziri domnului f. 340v
 au venit

Fără veziri încă fiind Poarta, au venit un salahor înpărătescu cu poruncă la domnu să gătească 800 dă salahori, să-i trimiță la Hotin ca să lucreze acolo la cetate. După aceasta iată și altă poruncă să mai gătească încă 400 dă salahori iarăși pentru acea treabă. Deci domnul (săvai că era lucru foarte cu greu), făcînd multă nevoință și cu bani și cu slujitori, au împlinit acii 1200 salahori și i-au trimis unde porunca era, trimițînd păste ei mai mare pe Iordache Caramanliul vel clucer za arie, împreună și cu Robe căpitanul za călărași ot Rîmnice.

Neapestit după aceasta au venit un arap, Mehmet aga, om al silihtari Ali pașii, ce era // în loc dă veziri cu poruncă către domnu și însuși măriia sa să rădices cu toată curtea mării sale și să meargă cu 2000 dă oameni la Hotin, să lucreze la cetate. Care poruncă domnului viind, măcar că cu greu era și mării sale și tuturor, iar încăși după poruncă, numaidăcît au început a să găti ca să meargă. Înțelegînd drept aceia lăcomiia cea păgînească, că domnul după a lor poruncă numaidăcît au urmat și face gătire ca să purceagă, într-altă socoteală lucrul au pus, ca să mai poată pă ticăloasa țară a o prăda. Că nesocotind supărările și povăralele cele cumplite ce în trecuții ani însărcinase ticăloasa dă țeară // nesățioasa lor tirănie, scris-au domnului cum că înpărăția au socotit iarăși ca să nu mai meargă măriia sa la Hotin, ci să șază în scaon ca să poarte grijă să împlinească alte porunci înpărătești ce ar mai fi, numai să trimiță la Hotin cei 2000 dă oameni cu carii era orînduit să meargă măriia sa și să trimiță și vreo 2 boeri cu salahorii aceia, să lucreze la cetate și să dea și 200 pungi dă bani huzmet la miriia înpărătească.

O, varvară și păgînească neomenie, pînă în cît și cum necăjăști pă supușii tăi! Care porunci domnului viind, mîhnitu-se-au și s-au turburat pînă în suflet, mai mult pentru atîta sumă dă bani ce pre-ntreg dă la ticăloasa țară // cerea; pentru care domnul numaidăcît au scris cărți la chehaiaoa, la veziriul, cu multe rugăminte ca doară s-ar milostivi să mai ușureze țeara dînt-atîta nevoe, arătînd că nu iaste nici într-un chip cu puțință a să da acea sumă dă bani. Dar nici într-un chip înpietrirea inimii lor cei păgînești n-au putut-o pleca spre umilință, ci încă și mai cu mare pornire această poruncă o au întărit, numai să să dea dăplin, să nu fie într-alt chip.

Deci domnul văzînd cumplita poruncă, săvai că era foarte cu greu și păste puțință așa dă grabă atîta sumă dă pungi dîn țeară a să da, iar încăși văzînd domnul și boirimea că într-alt chip nu să poate, și // temîndu-se, fiind și vremile turburate, ca nu cumvași să curgă altele mai grele în țeară, precum și la alte nevoi și păsuri ale țării dă multe ori dîn bunătatea mării sale cu ajitoriu țării, dîntu ale mării sale s-au arătat, așa și la această grea și mare nevoe, văzînd slăbiciunea și neputința pămîntului,

fiind alte dăjdi și alte nevoi în țeară, s-au arătat cu mare ajitoriu, dînd dă la măriia sa pungi 60. Dat-au și boerii pungi 50, luat-au și împrumut dă la unii-alții la Odriiu și s-au împlinit suma cît au fost porunca și s-au dat la miriia înpărătească.

5 Iar după aceia, mai răsufîind bieții săraci cîte cevași, au ișit
f. 343 o dajde în țeară pentru banii ce didese domnul și boerii. // Și cu încetul
s-au strînsu banii și și i-au luat fieștecure. Și într-acestași chip s-au împli-
nit cu ajitoriu lui Dumnezeu și această păgîneasă poruncă.

CAP. 107

10 Pacea ce iarăși au făcut turcii cu moscalii și cele ce au urmat în
urma păcii în țeară supărări dă la turci

Lucruri mai nestatornice și mai netemeinice și mai învăluite dăcît
într-acest an, socotescu că nici un veac nu va fi adus pre nicăirile, ca cum
au adus acest timpu la Înpărăția Otomănească, că într-o zi striga dă pace,
15 iar într-alta odrăslea nepacea, într-o zi înbrăca pă soli cu caftane, iar într-
f. 343v alta iarăși îi închidea și îi ocăriia. // Și într-acestași chip, cîtăva vreme întru
turburare lucrurile păcii să purta. Iar la 28 ale lui iunie, viind călărăși
dă la Odriiu, scriia boerii domnului cum că au scos iarăși pă soli dă la
închisoare și au făcut iarăși pace, mai alcătuind cîte cevași pă lîngă cele
20 dîntii cereri ce la Prut să legase, și să așăzase, adecă să mai dea moscalii
pre an 80 pungi dă bani pentru cojoacile tătarălor, care obicei fusese
și mai dă dămunt, iar pre vremea ce în urma Beciului s-au făcut pacea, s-au
stricat.

A doao, să să mai lățească hotarale turcilor spre pămîntul moscalilor
25 într-acestași chip: hotarul turcescu mai innainte era apa Samarul și hota-
f. 344 rul moschicescu // apa Orelul, ei între apa Samarului și a Orelului la mijloc
iaste cîtva pămînt, ei acel loc l-au cerșut turcii dă la moscali, ca să așaze
acolo pre cazacii cei ce fugise cu Mazepa hatmanul. Și încă pă lîngă aceste
ape să n-aibă voe nici o parte nici alta să facă cetăți, nici turcii adecă pă
30 lîngă Samar, nici moscalii pă lîngă Orel. A treia, să-și rădice moscalii mîna
de asupra Țării Leșăști. A patra, pricina și vina acestor turburări ce s-au
întîmplat într-acești 3 ani între turci și între muscali să și-o ia moscalii asu-
pra lor, mărturisindu-se că ei au fost și sînt dă la început și pînă acum prici-
f. 344v nitorii acestor multe scandale. La aceasta a lor cêrere // plinitu-se-au
35 cu adevărat cuvîntul Isaii, carele zice că răotote au orbit și au timpit
inemile lor, ca vîzînd, să nu vază, și auzînd, să nu auză și să nu înțeleagă un
lucru ce pren toate laturile pămîntului s-au auzit, vor dăpă a lor năprasneacă
voe să-l acopere, ca cum ar vrea neștine să adune toată lumina den lume ca
supt obroc să o vîre. Însă acêstea adaose solii și zăloagele moschicești ori
40 dă voe să zicem, ori dă nevoie a priimi le-au căutat. Și priimind toate cele

ce putérneca Poartă au poruncit, numaidecît împărăția den solii cei ce să afla acolo pentru întărirea acelor puncturi și aşzămînturi mai mult au slobozit pre Avraam Lupohinov, fratele țariții țarului Petru, călugărița, carele în trecutul an // cu solie la turci dă țarul să trimisese.

f. 345

Iar turcii dăpă ce s-au zvonit pacea ce au făcut cu moscalii, precum mai sus s-au zis, aflat-au altă panurghie a face, cu pricină ca să facă cetatea Hotinului, precum mai înainte să va vedea că au și făcut-o. Cu care pricină au coborît multă sumă dă oaste la pod la Sacci, orinduind și zaharéle și cară, salahori și de toate dă céle ce trebuescu dă treaba oștilor și a lucrului. Însă nimeni atuncea nu să putea domiri ce le iaste socoteala păgînilor și gîndul a face, de vréme ce dăspre moscali arăta pace, dăspre léși, precum mai înainte să va vedea, așijderea. Și așa cu pricina céia la Sacci strîngîndu-se toate oștile, trimițînd și 50 de balghemizuri, //150 de tunuri și mulțime dă oaste, lucru foarte dă mirare la lucru și zidire dă cetate să meargă atîta mulțime dă oaste, pre cum să înțelegea, cu turci cu tătari, ca trei sute dă mie și mai bine și cu atîtea tunuri și alte gătiri, și mai virtos că pînă a mérge la Hotin vrémea să scurta și da răceala, că pînă a să aduna toți și pînă a purcéde, au venit și luna lui avgust.

5

10

f. 345v

15

Deci tocma la avgust 10, după ce s-au adunat toată oastea, făcînd împărăția pe Abdi-pașa serascheriul serascheriu peste toate oștile, i-au trimis și surguci și paici împărătești. (Atunci li s-au cunoscut și céia ce le era în gînd a face, dar nu le-au dat îndămînă, pre cum mai înainte să va vedea. De vreme ce nu lucrurile precum zicea Stănilav au ișit), // poruncindu-i ca să ia și pre Stănilav craiul cu dîșii denpreună. Poate fi că aceasta le era socoteala ca să-l ducă să-l așaze craiul în Țara Leșască, dă vréme ce așa el dedese turcilor a înțelege că cum vor mérge spre Hotin, vor iși toți boiarii cei mari și dă cinste și toată Țara Leșască și să vor închina lor.

20

f. 346

25

Deci după vorbele și părérile lui céle mincinoase și turcii alunecîndu-se, l-au luat și mergînd pînă la * * nici unele din céle ce Stănilav zisese și făgăduise nu să vedea. Deci serascheriul văzînd că cite le-au zis au ișit toate la minciună, numaidecît au făcut știre la împărăție și împărăția înțelegînd, foarte s-au turburat și au poruncit serascheriului dă acolea pă Stănilav să-l trimiță // iarăși înapoi, să-l închiză în cetate la Bender și ei să meargă la Hotin, să să apuce dă cetate.

30

f. 346v

35

Deci cu pricina lucrării acei cetăți, nesuferite gretăți și cumplite porunci dă la păgîni au venit domnului și țării, că afară dîn céle 200 pungi ce s-au dat huzmet împărăției, sau mai bine să zic năpaste, carele și mai sus s-au pomenit și afară den cea mie de salahori, ce cu Iordache vel clucer za arie s-au trimis la Hotin, au venit poruncă mării sale ca să mai trimiță 2000 de salahori, cu care era orînduit măriia sa să meargă și 1600 de cară, unele să meargă la Hotin, iar altele să încarce zahareaoa, să meargă pă uscat iarăși la Hotin.

40

Aceste păgînești cumplite porunci totdăodată viind, nu în puțină grijă și turburat domniia și toată boerimea au intrat și măcar că în multe feluri au cercat domnul cu rugăminte // la Poartă, ca doară ar fi putut mai ușura ticăloasa dă țară dentru atîta nevoe, dar nimic nu au putut folosi.

45

f. 347

Deci văzînd că într-alt chip nu să putea, fără numai să să îplinească porunca păgînilor cea crudă, dîn slujitori ce avea pentru treaba curții

mării sale, au gătit 1000 dă cazaci și trimițind la margine bani, au mai strinsu încă 1000 de salahori. Și așa, cu mult greu plinind 2000 dă salahori, i-au trimis unde era porunca, trimițind mai mare peste ei pă Neagul vel căpitan za cazaci. Văzînd dar domnul atîta păs și atîta nevoe ce pă ticăloasa
 5 dă țară căzuse și mai cu greu decît toate fiind carăle, dă vrême ce să aduna la 3000 dă cară și neputînd face dăspre Poartă nici o ușurare, trimis-au măriia
 f. 347v sa cu rugămînte și cu daruri // la Abdi pașa serascheriul și la tefterdariul ordii, rugîndu-se ca să facă acest bine și ușurare săracilor, să trimiță adecă
 10 aci sirile să arădice făina dă la oraș dă la Floci, ca să nu mai trépede săracii pînă la Hotin, că nici era cu puțință a să împlini dîn țară atîta sumă dă cară. Deci după rugăciunea mării sale, au voit și ei și au orînduit vasele dă au venit și au arădicat dă la Oraș și s-au mai făcut o fărîmă dă ușurare săracilor, că era toată suma acéia a zaharélii obroace 25 000 de făină și de orzu obroace 25 000.

15

CAP. 108

Mérgerea domnii la Tîrgoviște și céle ce s-au întîmplat cît au șazut acolo

Arădicînd domnul și acel păs și grea poruncă a huzmetului, pornînd
 f. 348 și toți salahorii și carăle la // Hotin și viînd și mării sale ferman și poruncă
 20 ca să nu meargă, ci să șază în scaun, să poarte grijă dă alte trebi și porunci ce ar fi, sculatu-se-au drept acéia măriia sa den București cu toată casa mării sale și cu toată boerimea și la avgust 5 au purces, mergînd /pă la satele mării sale Mogoșoia, Potlogii și la 11 au intrat în scaunul Tîrgoviștii cu halaiu foarte frumos după obiceiú. Iar după sosirea mării sale în Tîrgoviște, nu multe zile trecînd, venit-au călărași dă la Odriiu cu carii scriia boiarii că vine un agă vezirescu ca să dea măriia sa den haraci pungi 100. Care
 25 înțelegînd domnul și toată boerimea, foarte s-au întristat. dă vrême ce gréle
 f. 348v și dése poruncile fiind, o făcuse și domnul și boerimea // și țara.

Însă cu toate acestea viînd și turcul cu fermanul și fiind poruncă
 30 grabneacă, precum toate măriia sa le-au împlinit și această poruncă, făcînd măriia sa nevoiță denpreună cu toți boiarii, neputîndu-se atuncea în grabă a își dajde în țară, de vrême ce era pă bieții săraci alte nevoi, ci era supărați peste măsură, dat-au măriia sa și toți boiarii de au împlinit banii și au pornit pă aga de s-au dus cu dînșii, după poruncă, la miriia împărătească.
 35 Apoi cu vrême au isit dajde și ș-au luat fieștecarele banii ce au dat. Și într-acestași chip s-au împlinit și porunca aceasta.

Iar la septemvrie 2 zile viînd călărași dă Udriiu, scriia boiarii mării
 f. 349 sale cum că și solul cel leșăscu, carele dă cîtáva vreme // era acolo trimis dă craiul Avgust și de toată céialaltă reci-pospolita, pre carele fiind turcii
 40 foarte supărați dă clefeturile și minciunile craiului șfețescu și ale lui Stănislav, grăînd și zicînd multe înpotriva leșilor, nevoindu-se în tot chi-

pul craiul ștețescu ca doară cu puterea turcilor ar putea face pă Stănilav
craiu iarăși Țării Leșăști, atuncea în grabă nu i-au dat voe ca să aibă înpreu-
nare cu veziriul, pînă cînd vrîmea au dăscoperit toate meșteșugurile, și
făgăduialele cele mincinoase ale lui Stănilav în meidan le-au scos. Deci
atuncea veziriul l-au adus dă s-au înpreunat și la toate cele ce era porun- 5
cite dă craiul său și de reci-pospolita, // ascultare au dat. Și iarăși cu cinste f. 349 v
la gazda lui l-au trimis, arădicînd și paznicii cei ce era mai înainte.

Tot cu acei călărași au venit și această veste cum că și solul ce să
aștepta dă la țarul, dă au priimit cele ce solii lui au tocmît și au așăzat
cu turcii au ba, au sosit; pre carele cu mare cinste și minunat alaiu zic 10
că l-au priimit turcii în Odriiu, trimițînd împărăția mulți agi înainte-i,
ceauși și paici împărătești. Și așa cu mare pompă și cinste au intrat în
Odriiu. Iar după ce au sosit, fără dă zăbavă înpreună și cu ceialalți ce era
mai înainte, i-au dus la veziriul dă s-au înpreunat și i-au priimit cu mare
cinste. Și văzînd că au adus toate cele ce împărăția // au pohtit, priimite 15 f. 350
și dă țarul și întărite cu pecetea împărăției sale, i-au înbrăcat cu 30 dă caf-
tane. După aceia, a treia zi ducîndu-i și la împăratul după obicei, înbrăca-
tu-i-au și acolo cu 40 dă caftane, făcîndu-le mare și frumoasă cinste.

Iar domnul prentre atîtea supărări și valuri ce au avut și într-acest
timpu, avînd pururea gîndul și inima spre cele dumnezeesti, îndemnatu- 20
s-au și au învălit mănăstirea Dealului păste tot cu table dă aramă și o au
înfrumusețat pre cum pre dînlăuntru cu zugrăvele și cu alte odoară, așa
și pă dinafară.

// Plinitu-se-au și anul 25 al domniei lui Costandin vodă Basaraba f. 350v
la octomvrie 29 leat 7222. 25 <1713>

CAP. 109

Dă aici să începe a să scrie cele ce la anul 26 dîn domnia măriii
sale s-au întîmplat

Fiind Ianache Văcărescul vel clucer dă cîtăva vreme dus la Poartă
pentru trebile țării, măriiia sa au socotit dă au trimis pă Grigorie Băleanul 30
vel vorneț și au scris lui vel cluceriu să vie, purcegînd dă aici vel vorneț
la noemvrie * * Iar la 13 au sosit și boiarii cei ce fusese la Hotin cu sala-
horii la lucrul cetății, vel cluceriu za arie i vel căpitan za cazaci, dînpreună
cu ceialalți căpitani, rămîind acolo încă 5 steaguri dă cazaci, carei i-au oprit
turcii // să mai lucrêze încă pînă la 25 ale lui noemvrie la saraiurile pașii. 35 f. 351
Venit-au și Ianache Văcărescul vel clucer la 17 ale lui noemvrie, carele
cu multă dreptate slujînd domnului și cu multă nevoință spre cumpătarea
dărilor pentru folosul țării, domnul l-au priimit cu cinste, înbrăcîndu-l
și cu conțeș cu samur.

- După aceasta viind călărași dă la Țarigrad, scriia boiarii mării sale cum că poruncéște împărăția ca să trimiță 10 000 dă chile dă făină ce mai rămăsése aicea din făina cea dă astă vară, cum mai curind și fără de zăbavă, să o ducă la Hotin, lucru foarte greu și peste puțință, vreme dă iarnă
- f. 351v 5 fiind, a mERGE carăle cu făina pînă acolo. // Și într-această grijă aflindu-se domnul și toată boerimea, iată și altă poruncă mai mare și mai grea dă cît acéia veni, să trimiță domnul cară la Țuțora, să arădice 100 000 stambol-chilé, să le ducă iarăși la Hotin, care să făcea atîta sumă dă cară să meargă vréme dă iarnă pînă acolo.
- 10 Socotească dar fieștecine în cît necazu și zdrobire a inemii și domnul și toată boerimea să afla, pentru că vedea un lucru foarte peste fire și peste puțință, carele nici într-un chip a să face nu să putea. Însă a sta amîndooă poruncile jos, nu să putea, ci făcut-au măriiia sa nevoieță și au gătit cară dă au încărcat céle 10 000 dă chile și le-au trimis la Hotin. Iar dă célelalte
- f. 352 15 fiind // lucru foarte peste puțință, vréme dă iarnă fiind, a să face, fiind și suma carălor mare că era poruncă să trimiță 300, măriiia sa numaidăcît au scris cu multă rugăciune și la Poartă ca să să milostivească să mai scază și să lase să trimiță în primăvară, că fiind iarnă, vor peri și oamenii și dobitoacele și va sta și treaba jos. Și au scris și la serascheriul dă la Hotin
- 20 iarăși cu multe rugămintे ca doară dă nu să va putea afla folos dă la, Poartă, să scază pașa cevași. Și numaidăcît au pornit călărași la Țarigrad și la pașa au trimis pă Iordache grămăticul. Și așa au dat Dumnezeu și
- f. 352v 25 dăspre o parte și dăspre alta dă au // venit răspunsul că s-au făcut după rugămintea domnului și s-au scăzut cară 100, și célelalte să să trimiță în primăvară, cum zic ei la nevrute.

CAP. 110

Mutarea domniei dîn scaonul Țirgoviștii

- Săzînd deci domnia pînă la lăsatul secului la Țirgoviște, făcînd și săptămîna cea mare acolo, luni după săptămîna cea mare, la* * au purces
- 30 și mergînd pă la satele mării sale Potlogii și Mogoșoia, duminică la * * au intrat cu fericire în scaonul Bucureștilor.

CAP. 1

Pentru purcederea mării sale din Tîrgoviște la București

// Iar domnia șazănd în Tîrgoviște pînă la octomvrie 23, sculatu- f. 125v
se-au și pă la satele mării sale Mogoșoia, Potlogii, mergînd, unde și praz- 5
necul lui sfete Dimitrie făcînd, la noemvrie 6 au întrat cu fericire în scaonul
Bucureștilor. Plinitu-se-au cu fericire și anul al 11 al domnii sale la noem-
vrie 28.

CAP. 2

Nunta ce au făcut domnul cu fiica mării sale cea dă a patra, doamna 10
Safta și altele ce au urmat atuncea în grabă după nuntă

// După ce au mersu domnia în București, căutat-au cu nevoiță f. 126
toate trebile țării și poruncele împărății pînă dăspre primăvară. Dăspre
primăvară dar, văzînd că sint lucrurile într-o fărîmă dă liniște și socotînd
ca să căsătorească măriia sa pă fiica mării sale doamna Safta și aflînd 15
și obraz vrédnec și cuvios dă a face ginere mării sale pre Iordache
Crețulescul, sin Pîrvul vâtaf Crețulescul, om bun, dă neam și foarte înțe-
lept, cu pîrlej și îndăstulat dă toate, dă la moși și dă la părinți cu moșii
multe, cu vii, cu țigani și cu dă tot binele. Pre carele domnul numaidăcît
dîndu-i dregătorie la curte, l-au făcut cămăraș mare. Și la mai 12 începîn- 20
du-se nunta // cu multă bucurie, veselie și domnească parisie, în zioa dă f. 126v

1 Istoria de taină ed.: om. L 2 Cap. 1 ed.: Cap. 49 L 3 Pentru purcederea la București,
ed.: om. L 9 Cap. 2 ed.: Cap. 49 L 17 sin Crețulescul șters in L

¹ Numerotarea capitolelor *Istoriei de taină* de la 1 la 18 aparține editoarei.

La acéste fiéléne umblete avea pă Domnița, fata lui Grigorie vodă, ci o ținea Iordache beizade, sin Antonie vodă. Ia îi tălmăciia dă toate la turcu, fiind și rudă amîndooă și nădăjduind ca să fie frate-său domnu, sin Grigorie vodă. Cu caré i-au trimis o măhramă cu sîrmă, zicîndu-i că acea măhramă să fie semnu, și cînd ar putea isprăvi ceia ce // între dinșii 5 f. 129 au vorbit și au socotit, acea măhramă să o trimiță în chip dă semnu, ca să lipsească cărți și alte scrisori, pentru ca să nu li să întîmple vreo dăscoperire sfatului lor celui drăcescu.

Aceste moduri i-au sofisit diavolul dă au aflat spre turburarea domnului și pînă aici numai le-au slujit pă taină, și dîcii i-au dăscoperit 10 și i-au dat în auzul tuturor; în ce și cum au umblat. Că a doao zi, poate fi că dîn voia lui Dumnezeu, păgînul dă turcu, poate fi că pentru lăcomiia cîștigului, au pentru ce să va fi socotit, că numaidăcît luînd măhrama și răvășălul ce-i didese spurcăciunea dă jupîneasă a lui Dumitrașco, Tudosca, și mergînd la domnu, i-au dăscoperit toate cele ce // zavistnecul și vrăjmașul Dumitrașco urzise și așăzase pă taină cu dînsul, dînd domnului și măhrama și răvășălul; care lucru auzînd, s-au minunat și domnul și toată boirimea dă zavistie și nespusă răutate. Nimic însă domnul atunci nu s-au turburat, nici i-au făcut cercetare cu nici o pedepsă, lăsîndu-i în judecata lui Dumnezeu. 15 f. 129v

Dar nici cu atîta răutate și zavistiia cea mare ce era încuibată în drăceasca inimă a lui Dumitrașco s-au putut odihni, ci tocma și la Țarigrad lucrurile și meșteșugurile lui au ajunsu la unii dîn cei asemenea cu dînsul la răutate, la carii au fost trimis proclétel acela și boeri scriși tot anume, cu carii zicea că iaste // alcătuit ca să fie după ce-și vor isprăvi, 25 f. 130 tot una. Cu care mare turburare au făcut la Poartă.

(Dar dreptatea domnului au biruit toate fiéléne meșteșugurile lor, precum în jos să va vedea). Că numai ce s-au pomenit domnul totdăodată, unde vine un agă împărătescu cu ferman dă poruncă, ca să ia să ducă toți boiarii cîți era scriși în tefteri, tot anume, să-i ducă la Poartă, lucru 30 foarte spăimîntat și nu cu puțină grijă domnului. Însă domnul știîndu-se drept, numaidăcît i-au pornit și alți boiari încă, afară dîn cei ce semna în catastih, cîțiva. Cei ce era semnați dă acolo era aceștea: Costandin Știrbéu vel clucer, Cernica Știrbéu vel armaș, Radul clucerul sin Hrizii vistiar, Grigorie postelnic Băleanul //, Șarban postelnic Hierăscul, Mihaiu 35 f. 130v postelnic Corbeanul, Dumitrașco paharnecul Corbeanul, Vlaicul armașul și alții mai trimițînd cu dinșii, pre Mihaiu Cantacuzino vel spatari pre Bunea Grădișteanul vel comis. Și așa cu toții pînă la Cuciuc-Chioiu, aproape dă Țarigrad ca la un ceas. Și dînd știre la Poartă că au venit atîta gloată dă boiari dîn țară, coprins-au mare grijă pre ceia ce era pricina 40 acei turburări, pociu zice că și pă însuși veziriul.

Înțelegînd că au venit atîta boerime și văzînd că n-are domnul nici o vină, ci cîte s-au făcut, toate dîn îndemnările vrăjimașilor s-au făcut, și cunoscînd că dă vor intra în Țarigrad, să va face vreo turburare mai mare și ca să nu afle și împărăția, numaidăcît // au trimis poruncă ca să 45 f. 131 nu între nici unul în Țarigrad, ci să să invirtească toți îndărăt. Scriînd numaidăcît cărți și chehaiaoa și boiarii capichehaiale la domnu cum că au înțeles Poarta că toate cîte s-au zis și au pîrit împotriva mării tale, toate au fost den îndemnările vrăjimașilor. Deci veziriul însuși, ca să nu să

mai facă vreo turburare în Țarigrad, au poruncit nici un boiaru să nu între în Țarigrad, ci toți să se învîrtească înapoi și să fie măriia sa fără grijă, carii și după poruncă s-au învîrtejit înapoi.

f. 131v 5 Deci pã unii dentr-aceștea, care li s-au dovedit faptele și vrăjimașii șiia înpotriva domnii, i-au pedepsit puțină vreme cu închisoarea : // pã Dumitrașco Corbeanul paharnecul, pã Grigorie postelnecul Băleanul i pre Radul clucerul sin Hrizii. Iar apoi domnul, dîn bunătatea sa milostivindu-se iarăși spre dinșii, lăsindu-i în judecata lui Dumnezeu, i-au slobozit și i-au și miluit cu dregătorii, și cu cinste la curte, făcîndu-se următoriu cu adăvărat cuvîntului Evangheliii care zice : „iubiți pre vrăjimașii voștri și nu răsplătiți rău pentru rău !”.

10 Deci mîntuindu-se milostivul domnu și dentr-această turburare cu ajutoriul lui Dumnezeu, carele i-au supus toți vrăjimașii supt picioarele mării sale, viind vreme dă toamnă, sculatu-se-au măriia sa la septemvrie 15 15, mergînd pã la satele mării sale, la octomvrie 10 au intrat în scaunul f. 132 Țirgoviștii. // Plinitu-se-au cu fericire și anul al 12 al domnii mării sale lui Io Costandin Basarab voevod la octomvrie 28.

CAP. 3

Dă aici încep a scrie céle ce la anul al 13 al domnii mării sale lui 20 Costandin vodă, s-au întîmplat și cum dă prea înțeleptul acesta domnu s-au chivernisit

Sosind deci domniia în scaunul Țirgoviștii, nicidecum supărările dă la păgîni nici acolo nu-l lăsa, ci pururea cu valurile și cu supărările lor să afla, unde după ce au sosit, nu multe zile trecînd, au venit mării sale 25 veste dă la capicheaiale cum că turcii vor să se apuce să dreagă cetatea dă la Bender. Dă care neapestit după acéia au început a veni și dă la păgîni f. 132v porunci mării sale dă zaharéle, // dă cară, dă salahori și dă alte nevoi.

Deci văzînd domnul că-l înbulzescu supărările și poruncele păgînilor, au șazut numai pînă la sfete Necolae, apoi s-au sculat iarăși dîn Țirgoviște și au mersu în București, ca să-i fie mai îndămină a căuta trebile și poruncele împărății. Unde după ce au sosit, nu în puțină grijă necontenitele supărări ale păgînilor au băgat și pã domnu și toată boerimea, dă vreme ce vreme dă iarnă fiind, cu dă grabă a să împlini să porunceă. Care cu dăștul necazu, iar făcînd domnul nevoiță, atît pentru cară, pentru zaharéle 35 eît și pentru salahori și altele, pînă în luna lui martie le-au gătit și le-au făcut toate.

¹⁷ Basarab ed. : numai B în L

CAP. 4

Pentru trimiterea la Poartă a lui Șarban Greceanu vel vistier să se afle pentru trebile țării și pentru porunca împărăției să meargă domnul la cetatea Benderul să o dreagă

//Văzînd domnul atîtea porunci și atîtea supărări dă la păgîni, fiind 5 f. 133
atunci Dumitrașco Caramanliul vel postelnece la Poartă i Vergo vel clucer
i Bunea vel comis și văzînd că pă lîngă atîtea supărări ce avea dăspre
Poartă, acei boeri ce era acolo, făcea și ei niște cheltueli mari și fără soco-
teală dă aduce țării atîta pagubă, socotit-au măriia sa și au trimis pă
Șerban Greceanul, vel vistiar, la Poartă și pentru alte trebi ale țării, 10
iar mai vîrtos ca să ia seama acelor boeri dă atîtea cheltueli fără dă
ispravă ce făcuse, la ce și unde le-au făcut și luîndu-le seama, Dumitrașco
Caramanliul // să vie în țară, pornind pă vel vistiar dă aici la 25 ale f. 133v
lui februarie.

Iar după aceia nu multe zile trecînd, au nemerit călărași dă la Țari- 15
grad cu carii scriia boerii domnului cum că au ișit ferman ca să să gătească
și măriia sa însuși să meargă cu cîtă oaste va mai avea și cu toată boirimea,
să să afle acolo la lucrul cetății, (orînduînd și pă domnul Moldovii să
meargă și el la Benderi). Deci viînd domnului poruncă ca să meargă,
măcar că nu era cu puțin greu și cheltuială și domnului și tuturor, dar 20
neavînd într-alt chip cum face, i-au căutat după poruncă a urma și a să
găti. Iar și la Poartă, ca doar să va putea zătici acea mergere, cerceta.
Deci viînd aga cu fermanul la aprilie 29 * *

CAP. 5

// Aici încep a scrie mergerea domnului dîn poruncă la Odrii și 25 f. 207
cele ce se-au întîmplat acolo și cum se-au chivernisit și dă ce i-au fost
ducerea, după cum se-au înțeles, și învîrtejirea iarăși cu fericire în
scaon

Unde domnul și toată boirimea cu multă bucurie să afla, lăudînd și
slăvînd pre Dumnezeu pentru bișingul ce în țeară dăruise și alte multe 30
bunătați și liniște ce avea dăspre partea Porții, viînd atunci și boerii ce
fusesse la Poartă, Cornea vel ban, i Mihai Cantacuzino vel spătar, carei
cîteva luni făcuse acolo în trebile țării și ale domnii, trimițîndu-se în
locul lor Bunea Grădișteanul vel comis, // carii și bună vîstire domnului f. 207v
aducînd cum că lucrurile stau și să află în bună liniște, era toți cu bucurie 35

2-4 Pentru trimiterea . . . să o dreagă ed.: titlul om. L

și cu bună vîiață. Dar poate fi că zavistiia care nu lipsește niciodată
dîn lume, au a lui Dumnezeu urgie și parahorisis să zic, totdăodată, au
strămutat acea bună și odihnită stare, pentru că dîn răotatea lor unii
dîn vrăjmași, îndemnîndu-se și îpingîndu-se spre pacostea domnului
5 și stricăciunea țării, aflînd vreme, după a lor pohtă și vrăjmășască voe,
ca niște organe zavistnice și mișcătoare spre răutate, mari și grele pre-
pusuri dăspre partea domnului către stăpîni au arătat, pînă ce dîn rău-
tatea // și vînzarea lor, firea cea lacomă și păgîneasă a stăpînilor,
f. 208 spre pohta și voia lor au povîrnit, precum mai înnainte pre amăruntul,
10 precum se-au înteles, le-am semnat.

Cînd au fost la aprilie, viind călărași dă la Odriiu, scriia boerii ce
să afla acolo cum că înpărăția au făcut ferman între carele poruncește
domnului ca să să arădice să meargă la Odriiu, să sărute poala înpăratului,
dă vreme ce dă cînd Dumnezeu sfîntul îl miluise cu domnia și stăpînirea
15 pămîntului acestuia, ca un diador strămoșilor mării sale, nu mersese
niciodată la puternica Poartă (incoronîndu-l cu domnia singură dumnezeiasca
f. 208v pronie, // iar nu cu mișcarea mării sale, au cu vreo dare multă
dă bani, ci dîn singură voia lui Dumnezeu și dîn dumnezeescul năstav
îpingîndu-se tot norodul, toată țeara, toată boirimea cu rugămînte
20 multe și fără dă voia mării sale l-au pus în jugul și otcîrmuirea pravoslav-
nicului acestuia norod a fi domnu și stăpîn, precum la începutul létopise-
țului să vede). Și după știrea boerilor, nu multe zile trecînd, la aprilie
26, au sosit și aga cu fermanul, carele era orînduit ca să arădice pre domnu,
cuciu imbrohor al înpăratului, între carele porunciia domnului să să
25 gătească și să meargă la Poartă să sărute poala înpăratului.

f. 209 Deci domnul văzînd porunca înpărătească, măcar // că cu dăstulă
grijă, iar încă și luînd pre Dumnezeu între-ajitoriu, numaidăcît au înce-
put a să găti, dînd poruncă și tuturor boerilor, ca să să gătească să meargă
cu mării sa; iar după venirea turcului 3—4 zile trecînd, mers-au măriiia
30 sa la gazda lui ca să-l vază. Și după înpreunarea ce au avut cu turcul,
învîrtejîndu-se iarăși la curte, numai ci au început a să umfla la obrazu
și a-l cuprinde căldură mare și boală cumplită a umflăturii. Și aruncîndu-l
în așternut, au pătimit 2 săptămîni și n-au putut purcede mai în
grabă, pînă ce i-au trimis Dumnezeu iarăși sănătate. Care văzînd domnul
35 aceia ce i-au sosit dă la Dumnezeu, ca să nu între păgîni vreo între
bănuială pentru zăbavă, numaidăcît au socotit și au trimis înnainte
cîțiva boeri ca să facă știre dă întîmplarea slăbiciunii mării sale, pă Diicul
Rudeanul vel logofăt, pă Cornea vel ban, pă Mihai vel spătar, pă Preda
Pîrșcoveanul vel medelnicer. Iar apoi mai înbărbătîndu-se cevași și mării-
ia sa, măcar că dă slăbiciune // dă tot nu să mîntuise, iar încăși ca porun-
ca să înplinească, cu dăstul greu și inimă sdrobotită și nu puțină grijă,
dă vreme ce după a mării sale arădicare dîn boală lovit-au și pre doam-
na mării sale iarăși aceiași cumplită boală a umflăturii. Și pă lîngă ace-
tea, călcînd toate, lăsînd și pre doamna mării sale între-a lui Dumnezeu
45 milă și ajitoriu, orînduînd purtători dă grijă în scaunul Bucureștilor pă

De la r. 34 început cu vorbele : Care văzînd și pînă la r. 39 sfîrșind cu : Iar apoi este scris marginal în L. De la r. 45, început cu : orînduînd purtători și pînă la p. 219, r. 2, sfîrșind cu : Ianache Văcărescul vel agă e adaos marginal în L

Stroe Leurdeanul vel vornic și pă Șerban Greceanul vel vistier, pă Radul Golescul biv vel comis, pă Ianache Văcărescul vel agă, la mai 18 au purces dă aici, mergînd dinpreună cu măriia sa pînă la Copăceni toată boirimea și sfinția sa mitropolitul, chir Theodosie și toți cuconii mării sale. Și dă acolo luîndu-și zioa bună toți, măriia sa au purces unde 5 porunca îi era, iar cuconii și ceialalți // se-au învirtejit iarăși în Bucu- rești, numai ce au luat măriia sa pre Ștefăniță, fiul mării sale, cel dă al doilea ca să să afle pre lingă măriia sa. Însă sfinția sa părintele vlădică au mersu cu măriia sa pînă la Giurgiu și dă acolo luîndu-și domnul zioa bună dă la sfințitul mitropolit, citîndu-i molitfă cu mare 10 osirdie și vărsare dă lacrămi, l-au blagoslovit, ephisindu-i bună călă- torie. Și așa dăspărțindu-se domnul, cu ajitoriu lui Dumnezeu ș-au căutat calea, iar părintele s-au învirtejit la București.

Călătorit-au domnul cu fericire și sănătate, mergînd încet pînă la Odriiu, la puternica Poartă, unde apropiindu-se, bumbașirul cuciu // 15 f. 210v imbrohor, numaidăcît lăsînd pre domnu în marginea Udriului, au mersu innainte și au făcut știre cum că și domnul după poruncă au sosit. (Care lucru înțelegînd cei ce acea mergere o proxenisise și o îndemnase, rămas-au încremeniți, neîmplinindu-se pohta lor cea vrăjmășască și gin- dul cel plin dă răutate, precum mai innainte toate pre amăruntul să vor 20 însemna și dă ce au fost ducerea domnului și ce, precum se-au înțeles, au fost gîndul vrăjmașilor). Iar domnul sosînd în marginea Odriului, au tăbărit în cîmpu cu corturile pînă ce îi va veni răspunsu ce să facă și unde să meargă.

Iar cînd au fost a doao zi, pren vreme dă chindie, au venit Ale- 25 xandru Mavrocordat // dragomanul, sinheretisînd pre măriia sa dă bună f. 211 venire și arătîndu-i bună vestire și bucurie dăspre partea Porții; pre carele domnul cu cuviincioasa cinste priimindu-l, și ca la un ceas cu dom- nul la voroavă șăzînd, iarăși se-au învirtejit. După aceia au venit și fii-său, Neculae dragomanul, dă se-au înpreunat cu măriia sa, iar după ** 30 venit-au domnului poruncă ca să lase corturile și gloata acolo afară, iar măriia sa cu cițiva boeri să să scoale să meargă la mitropolie în Odriiu, gătînd mării sale gazdă acolo să șază pînă va fi vreme să meargă la veziriul.

Deci domnul mergînd în Odriiu, șăzut-au vreo săptămînă neavînd 35 înpreunare cu nimeni, // nici la măriia sa nu mergea nimeni, nici măriia f. 211v sa nu mergea la nimeni. Iar ** viînd la măriia sa, i-au zis să fie gata a doao zi, că iaste poruncă să meargă să să înpreune cu veziriul și să priimească toate cele ce-i va zice din porunca împăratului, să nu facă într-alt chip. Zicînd mării sale cum că împărăția înțelegînd că țeara i s-au 40 înmulțit și s-au umplut dă norod, așa au socotit să i să mai innalțe și haraciul. Care domnul auzînd una ca aceia, mîhnitu-se-au pînă în suflet și se-au întristat, văzînd și conoscînd ce greu și păs mare va să cază și să cuprinză pre ticăloasa de țară. La care mult măriia sa s-au nevoit ca doară ar dăpărta acel gînd rău al păgi//nilor și ar mintui țeara dă 45 f. 212 acea grea și nesuferită povară, ce în spinari-i dă îndemnările vrăjmași-

3 Numărul 18 e aproape ilizibil tn L, fiind corectat.

lor era să cază. Și mult se-au trudit a nu priimi. Dar apoi văzînd boirimea că acel gînd al păginilor nu-l vor putea strămuta, ci și fără dă voia lor cea ce vor vrea, vor face, și să va pricinui și altă primejdie și domnului și boirimii și țării, mers-au cu toții și au zis domnului că nu iaste bine a sta înpotriva poruncii împărătești, ci să priimească cu toții și să să supue poruncii, zicîndu-le și alți priiatini mulți și sfātuindu-i să nu turbure împărăția, că pã urmă să vor căi în zadar și nimic nu vor isprăvi.

- f. 212v
10 Deci ca // să scape dă primejdie, cu mare supărare și multă groază și struncinare a domnului și a toată boirimea, în silă și fără dă voe, cu înfricoșate și grele porunci, acel sporiu al haraciului se-au priimit. Însă domnul conoscînd că a scăpa dă acea nevoe cu puțință nu iaste, socotitu-se-au măriia sa ca un iubitoriu dă a sa patrie ce era, și conoscînd aceasta că va să aducă ticăloasa dă țeară la mare distihie, dă vreme ce
15 haraciul să adaogea, să să arădice incai și să lipsească alte angarii, mîncături, mucareruri, huzmeturi, bumbașiri cu porunci și altele, ci ce ar fi trebile și poruncile împărății, pren capichehaele să să dea știre
f. 213 domnului și domnul să le facă și să le îplinească, // socotind măriia sa dă vreme ce țeara dăspre o parte să încarcă, dăspre alta să afe
20 încăi cevași răsufli și ușurare. Care socoteală a domnului și bunul sfat plăcut fiind la toată boirimea, hotărît-au cu toții acea socoteală a să și săvîrși.

- Și așa mergînd după poruncă, a doao zi la Poartă, ca să sărute poala veziriului și întrînd la veziriul, priimit-au pre domnu cu blîndețe
25 și dîndu-i porunca împărătească, l-au înbrăcat cu caftan împreună și pã fiul mării sale și 40 dă boeri. Iar domnul atunci cînd vrea să iasă, au făcut mare rugăciune la veziriul pentru țeară, cerșînd toate cele ce
f. 213v se-au zis mai sus că se-au socotit, și veziriul dînd bună // ascultare domnului, au făgăduit că după rugăciunea mării sale îi va isprăvi. Și îndată
30 făcînd talhiș la împăratul, după rugăciunea mării sale, împăratul încă au poruncit așa să fie și să să așaze. Și așa și hatîșeriful împărătescu se-au întărit să lipsească toate alte mîncături pentru căci se-au adaos haraciul.

- Iar domnul ișînd dă la veziriul cu frumos alai și domnească parisie, la mitropolie au mersu și întrînd după cum iaste obiceiul domnilor,
35 în sfînta biserică, cu axion și cu toată eclisiastichi parisii și sărutînd și sfintele icoane, luat-au și molitfă și blagoslovenie dă la arhieru, rămîind toți vrăjmașii înpilați și plini dă necazu.

- f. 214 //Atuncea domnul numaidăcîntu a trimis cu veste la doamna mării sale, fiind în București și la boerii caimacami, pre Mihai postelnicul
40 Fărcășanul, înștiințînd pre doamna cum că iarăși puternecul Dumnezeu diaschedasînd gîndurile cele rele ale păginilor și înfrînd pornirea cea fără dă frica lui Dumnezeu și zavistiia vrăjmașilor, l-au miluit cu domniia și strămoșasca stăpinire a patriii mării sale. Care veste viind, cuprins-au nespusă bucurie atît pre doamna și toată casa mării sale, cît și pã
45 toți boerii ce rămăsese în București și toți cu bun dar, atît măriia sa doamna, cît și boerii, l-au dăruit pre postelnicul Mihai.

Iar cînd au fost // duminecă, după ce au mersu la veziriul a** f. 214v
 zi, poruncit-au domnului ca să meargă să înbrace caftan și dă la împă-
 ratul, după obicei la divan, unde dară, după poruncă mergînd cu
 toată boirimea, după ce s-au isprăvit divanul, înbrăcat-au pre domnu
 cu caftan și pă fiul mării sale Ștefan și 40 dă boeri. Și după aceia vrînd 5
 puternecul împărat să facă mării sale cinste și mai mare, au poruncit
 dă au dus pă măriia sa înlăuntru înaintea mării sale împăratului înpre-
 ună cu fiul mării sale și cu alți 4 boeri ce au fost mai dă frunte și mai
 bătrîni: Cornea Brăiloiul vel ban, Diicul Rudeanul vel logofăt, Mihai Canta-
 cuzino, vel spătari, Dumitrașco Caramanliul // vel postelnic. Și așa mergînd 10 f. 215
 înaintea împăratului, au zis împăratul domnului 2—3 cuvinte să chiver-
 nisească adecă țeara, raiaoa bine, pre cum și pînă acum și pîinea cu
 care l-au miluit să-i fie halal. Și așa sărutînd pămîntul au ișit afară
 (împăratul cînd grăia, cu veziriul grăia și veziriul zicea Exaporritului,
 dragomanului celui mare și dragomanul le zicea domnului). Iar după ce 15
 au ișit afară, trăgîndu-i cal împărătescu cu podoabe scumpe, au încă-
 lecat domnul și cu frumos alai, puindu-se toți boerii în frumoasă orîn-
 duială, făcînd alai veziriului pînă au trecut, apoi purcegînd și domnul,
 mergînd și toată boirimea înaintea cu caftane înbrăcați și mai pă urmă
 // domnul cu ceauși și paici împărătești, cu mare și minunată pompă și 20 f. 215v
 multă gloată dă norodu, la mitropolie au mersu. Unde sosind, priimi-
 tu-l-au mitropolitul cu litanie iarăși în sfînta mitropolie.

Și așa dară, cu ajitoriul lui Dumnezeu curgînd lucrurile, și la acest
 sfîrșit pronia sa aducîndu-le, ș-au luat a doao zi zioa bună și dă la
 veziriul și cu multă bucurie au purces, învirtejîndu-se iarăși în țeară la 25
 scaunul mării sale. Și sosind la Turtucaia, ișitu-i-au înaintea părintele
 vlădica, Costandin Cantacuzino stolnicul, coconii mării sale, ginerii și
 toată ceialaltă slujitorime. Și așa cu multă bucurie toți adăsta pă blindul
 stăpîn dă ceasta parte. Unde trecînd, prii//mitu-l-au sfîntitul mitropolit f. 216
 cu acea sufletească și părintească dragoste și dă multă bucurie cu lacrimi 30
 l-au blagoslovit. Apoi mergînd toți cuconii și toată ceialaltă boirime,
 au sărutat mîna mării sale. Și dă acolo luînd în jos spre Obilești, cu
 toții se-au primblat cîteva zile, mai trezvîndu-se dă valurile ce avusese.
 Iar la ** au intrat în București cu frumos și minunat alai, cu ceauș și
 paici împărătești și cu toată podoaba cea domnească înfrumusețat. 35

Și după ce au sosit la curte, întrînd în divanul cel mare, unde
 era adunare dă toată boirimea și alt norod mult, se-au citit hatîșeriful
 împărătescu întru auzul tuturor. După aceia înbrăcînd și pă turcul ce
 venise cu măriia sa// ** cu cojoc dă samur, au săzut în scaon și atunci f. 216v
 se-au slobozit 12 tunuri. După aceia au înbrăcat și pă boerii caimacami 40
 cu felegele cu pacele dă samur, și sărutînd mîna domnului toți, după
 obicei, dă domnie noao, pă turcu l-au trimis la gazdă cu alai, iar dom-
 nul pogorîndu-se pă ceialaltă scară, au mersu la biserică, unde era adu-
 nare dă toți arhieriei, egumenii, preoți și tot clirosul bisericescu și l-au
 priimit la ușa bisericii, cu litanii, cu axion. Și după ce au mersu în bise- 45
 rică, sărutînd icoanele, au sărutat și mîinile arhierelor, dînd mîna și

14 Cuvîntul Exaporritului este scris parte cu caractere grecești (ἐξαπορρήτης), parte cu chirilice în L. 27 Cantacuzino ed.: numai Ct în L.

toți igumenii, toți preoții. După aceia s-au suit sus și au mersu dăspre
 f. 217 doamne dă au sărutat mîna doamna și toate // cucoanele mării sale și
 toate jupinesele, făcîndu-se mare și nespusă bucurie la toată casa mării
 sale. Și apropiindu-se prînzul, fiind gătit și frumos ospăț, șazut-au dom-
 5 nul la masă cu arhierii și cu toată boirimea, veselindu-se foarte, cu tunuri,
 cu puști și cu alte muzici frumoase. Iar pînă la ceasul acela, bdeniile,
 acatisturile, liturghiile și alte rugăciuni după la sfințele mănăstiri și
 după la toate bisericile neconținut făcîndu-se, n-au lipsit pînă ce Dumne-
 zeu sfîntul la acel bun săvîrșit lucrurile le-au adus, cu scăpare adecă
 10 nevătămată din mîinile tiranilor pre domnu mîntuindu, și cu cinstea
 f. 217v // stăpînirii iarăși încoronînd.

Acum dară scriu și ducerea domnului din ce au fost pricina, dupre
 cum se-au înțeles și cine au fost îndemnătorii. Din multa zavistie și rău-
 tate îndemnîndu-se și împingîndu-se unii din vrăjmași, puse-au nevoiță
 15 ca doară ar aduce domnului surpare și primejdie și așa dă îndemnarea
 diavolului, orbîndu-i gîndul trufii, au aflat mod ca acela în ce chip ar
 aduce pacoste asupra mării sale, neavînd nici un rău, nici o supărare dă
 la măriia sa. Dar Dumnezeu sfîntul, nedăpărtîndu-și sfînta sa direapta
 dă asupra mării sale, în zadar ticăloșii s-au trudit, nimic folosind, ci numai
 f. 218 20 // hulă și blestem dă la săraci ș-au cîștigat.

Aflînd dară vreme, spurcatul și vrășimașul acela, Alexandru Mavro-
 cordat, marele dragoman al împărății turcești, carele poate fi că și véche
 pizmă și răotate asupra domnului în inema lui hrăniia, avînd bun prie-
 teșug cu spurcatul acela vezir Rami, încă dă cînd era el reiz-efendi, cu
 25 care denpreună fusese sol la Beciu și de acolo făcuse între dînșii prie-
 teșug. Deci ajungînd veziriu și avînd multă voe și îndrăzneală la dînsul,
 pusu-l-au la această cale, ca să mazilească pre măriia sa Costandin vodă
 și să pue pre fii-său domnu aicea în țeară, puind la acest mijloc și pă
 f. 218v muftiul. Și neputînd a aduce domnului mazilie într-alt chip, // de vreme
 30 ce avea hatîșerif împărătescu ca să fie măriia sa domnu pînă în sfîrșitul
 vieții mării sale, făcut-au acest meșteșug și au mersu dă au zis vezi-
 riului că într-acestași chip îl va putea arădica să zică adecă împăratului
 cum că însuși domnul poftéște ca să meargă să să închine putérnecului
 împărat, dă vreme ce dă cînd luase domniia trecuse atîția ani și nu mersé-
 35 se la putérneca Poartă, socotînd că doară viind domnului acea poruncă,
 să va téme și nu va méрге, ci va fugi și atuncea déciia pre lesne ar putea
 face pofta și rugăciunea dragomanului. Și așa veziriul, după îndemnările
 lui, unindu-se și cu muftiul, au mersu dă au zis împăratului și împăratul,
 f. 219 după a lor zisă, // au poruncit numaidăcît domnului ca să meargă. Dar
 40 măriia sa domnul, știindu-se drept și fără de nici o grișală, fără de nici
 o îdoială, îndată ce au văzut porunca, precum am zis mai sus, s-au
 gătit și au purces.

Deci ei văzînd că nu precum ei gîndiia și socotiia lucrurile curgu,
 și altă răotate mai mare și mai grea asupra pămîntului au pricinuit;
 45 pentru că văzînd că vine domnul, atuncea iarăși mergînd la împăratul,
 au zis împăratului cum că Țara Rumânească s-au umplut dă norod și iaste
 îndăstulată foarte, ci să i să mai înnalțe haraciul. Care și împăratul, după
 îndemnările și ale lor vînzări, acéia a fi au hotărît.

Ci de iaste așa, să să fie întîmplat acéstea toate pre-ndemnările lui Exaporiton, // Dumnezeu, carele iaste drept judecătoriu, să-l f. 219v judece dupre lucrurile și fapta ce au făcut.

CAP. 6

Aici însemnezu cele ce după venirea domnului în scaon se-au 5
întîmplat, începînd dă la mazîliia lui sultan Mustafa și împărăția fră-
ține-său sultan Ahmet

După ce au sosit domnul în scaon, nu multe zile trecînd, la iunie 20, viind călărași dă la Odriiu, scriia boerii domnului cum că pentru pricina muftiului, avînd mare voe la împăratul, sultan Mustafa și făcînd 10 multe rele, cît nemaiputînd suferi nărodul, s-au sculat inicerimea dîn-
preună cu gebegiții și alt nărod // mult dă la Țarigrad împotriva împăra- f. 220
tului și ș-au făcut dîntre dînșii veziri pre un Chiuz Mehmet pașa și iniceri-aga pre un Cealic Ahmet aga, și muftiu.

Și așa cu mulțime dă norod arădicîndu-se asupra împăratului, i-au 15 lipsit și pomenirea după la geamii și cu toții au purces la Odriiu, numai să scoată pre împăratul. Deci împărăția înțelegînd cum că zorbalele s-au arădicat cu răzmiriță asupra lui, au dat și el poruncă inecerimii ce era cu dînsul ca să să gătească, dîndu-le și lefi ca să stea cu dînadînsul și să-i fie într-ajutoriu și sprijinitori zorbalelor ce veniia asupra lui de la 20 Țarigrad. Dar nimie n-au putut folosi, că după ce au venit inicerimea dă la Țarigrad și s-au împreunat // cu cei dă la Odriiu, unindu-se între f. 220v dînșii amîndoao părțile și făcînd mare pornire și năvală cu toții asupra saraiului împărătescu, au mazilit pre sultan Mustafa și îndată au arădicat împărat pre frate-său, sultan Ahmet; iar veziriul cel ce era, Rami, 25 neputînd scăpa dă dreapta judecată a lui Dumnezeu și de blestemele sārăcilor pentru acea grea povară ce au stătut pricină dă-i însărcinase cu adaosul haraciului, atit el cît și muftiul și dragomanul, în scurtă vrême după acéia i-au ajunsu osînda și plata lui Dumnezeu, pentru că asupra zarvii și turburării aceiia, mazilînd pre împăratul, știindu-și și ei 30 rugina și temîndu-se dă primejdie, au fugit. Pre carii căutîndu-i pre urmă cu nevoiță, // i-au prinsu și luîndu-le tot, pre veziriul Rami f. 221 l-au făcut surgun, iar pre muftiul l-au sugrumat și în ulițe trupul, ca unui cîine i l-au aruncat.

Atunci dar înțelegînd dragomanul dă patima acestor priiateni ai 35 lui și cunosciînd că dă va încăpea și el în mîinele zorbalelor, nu mai prost va pătîmi, și neputînd afla altă scăpare, dat-au năvală în saraiul Țării Muntenesti, cu lacrăme rugîndu-se boiarilor ca cu ce mijloc vor putea, să facă bine să-i scape din acea primejdie denpreună cu fii-său, Nicolae dragomanul. Deci boiarii ca niște creștîni, călcînd lucrurile lui céle păgi-
nești ce făcuse și adusese țarai, ci lăsîndu-l în judecata lui Dumnezeu, numaidăcît // i-au schimbat den haine, pă cel bătrîn înfășurîndu-l cu f. 221v

o burcă și încingîndu-l cu sahidacele peste dînsa, și pre cel tînăr înbrăcîndu-l cu un ceapcîn tătărăscu, i-audat noaptea în mîna a doi călărăși și i-au dus într-un sat unde au știut ei, șazăînd acolo pînă s-au potolit toate zarvele și toate zorbalele. Și dicii iarăși au mersu în Țarigrad și cu acest mijloc au scăpat dă primejdiia ce era să le sosească. Iar zorbalele arădicînd împărat pre sultan Ahmet, numaidăcît împărăția s-au sculat și au mersu în Țarigrad.

CAP. 7

f. 222 // Aicea însemnezu céle ce s-au întîmplat după mérgerea împărății
10 la Țarigrad și trimiterea lui Ianache Văcărescul vel agă la Poartă

Înțelegînd domniia dă acea întîmplare și turburare și văzînd că s-au schimbat și s-au strămutat toate obrazele Porții, numaidăcît (măcar că era acolo boiari la Poartă, Dumitrașco Caramanliul vel postelnic i Toma Cantacuzino vel slujer), iar încăși au socotit măriia sa dă au trimis și pă
15 Ianache Văcărescul vel agă, cu carele s-au poruncit ca să să facă nevoiță ca doară s-ar surpa și adaosul haraciului ce să făcuse și la 15 ale lui avgust l-au pornit dă aicea.

f. 222v // Și aceasta să însemnează ca să să știe că tot atuncea cînd a venit poruncă domnului ca să meargă la Odriiu, făcînd boiarii moldo-
20 véni jalbă la împărăție pentru domnul lor, Costandin vodă Duca, că nu mai pot birui răotățile și jafurile lui, împărăția numaidăcît au trimis capigi-bașă împărătescu ca să-l aducă și pre el la Odriiu. Deci pînă a sosi el la Odriiu, iar domnul nostru își isprăvise toate trebile și înbrăcase și caftan dă la împărăție și-și luase și zioa bună și purcesese. Iar pă Cos-
25 tandin vodă Duca, ducîndu-l la Odriiu, Rami veziriul numaidăcît l-au făcut surgun la Cavala. Și întimplindu-se atunci zarva zorbalelor și stră-
f. 223 mutîndu-se împărăția // și veziriul, au rămas acolo la Cavala pînă ce au mersu împărăția la Țarigrad.

Iar după ce au mersu împărăția, fiind toți boiarii Moldovii la Poar-
30 tă, păzînd vréme ca să-și isprăvească, să le facă domnu, și alegînd întru dînșii pre un Mihalache paharnecul Racoviță, ca să le fie domnu, încă de la Odriiu au căzut și la domnu nostru cu rugăminte toți boiarii ca să le fie într-ajutoriu, să nu să pue altul, ci să pue acel Mihalache paharnecul, de vreme ce era și boiariu dă țară. Deci domnul, după rugă-
35 mîntea boiarilor moldovéni, au lăsat poruncă la boiarii mării sale ce rămăsese la Poartă și la capichehaiale, ca să le fie într-ajutoriu și să-i
f. 223v ajute și cu o sumă dă bani. // Și mergînd la Țarigrad, pren nevoița și mijlocirea boiarilor munténi și pren voința și cérerea tuturor boiarilor moldovéni, împărăția l-au miluit cu domniia Moldovii. Carele, după ce
40 au luat domniia și ș-au așăzat toate lucrurile și au purces din Țarigrad, după cale au trimis pă cel mai dă aproape boiariu al lui, pă Iordache Ruset vistiarnecul, sol la măriia sa vodă, carele la zi întîi a lui septemvrie

au sosit aici, priimindu-l domnul cu mare cinste, după obicei. Unde numai 4—5 zile șazînd și dîndu-și solia dăspre domnul său, făcutu-i-au domnul și frumos ospăț. Iar a doao zi după ospăț, luîndu-și zioa bună, înbrăcatu-l-au domnul cu felegea dă ale mării sale // cu limie dă samur f. 224 și la 5 ale lui septemvrie, au purces dă aici, învirtețîndu-se iarăși la 5 domnul său. Iar la purcéderea lui, avînd domnul nostru gînd a să încusera cu dînsul, dă vreme ce avea coconi înțelepți, învățați și foarte iscusiți, vorbit-au și dă ale logodnii, așazînd lucrul cu fiica mării sale cea dă a cincea, Ancuța, și făcînd schimbu, hotărit-au și nunta a fi la primăvară.

Iar după purcéderea lui, gătînd mării sa pre Radul Golescul biv 10 vel comis, l-au trimis sol la Mihaiu vodă, purcegînd dă aici la 10 ale lui septemvrie.

Deci și domnul, după pornirea Golescului, arădicîndu-se dîn scaunul Bucureștilor la septemvrie 15, mers-au pă la satele mării sale Mogoșoia i Potlogii // și la 20 au intrat în scaunul Tirgoviștei cu frumos alaiu, după obicei. Iar după ce au sosit domnia în Tirgoviște la 30 ale lui septemvrie, viind călărași dă la Tarigrad, scriia boiarii domnului cum că căzînd cu multe rugăminte la veziriul Chiuz Ali pașa și la Cealic Ahmet aga ce era inicér aga, dă vreme ce pînă atuncea lor li să putea și li să trecea la împărăție, ca doară ar surpa adaosul haraciului, ei după 20 rugămîntea boiarilor, au făgăduit că le va isprăvi, și au pus și nevoință ca acéia ca să isprăvească. Și cînd era ca să ia lucrul sfîrșit, numai ce au mazilit împărăția și pă veziriul Chiuz Ali pașa și pă inicér aga. Apucase numai dă să scăzuse // 80 dă pungi și acéle nu cu puțină cheltuială. f. 225 Și mazilînd pă Chiuz Ali pașa, au făcut pă Damat Hasan pașa, pentru 25 carele scriia boiarii că iaste om bun și înțelept. Carele îndată ce s-au făcut vezir, au început a curăți zorbalele dă la mare pînă la mic și a întemeia împărăția lui sultan Ahmet.

Deci domnul avînd într-acea vreme multe supărări și neputînd să meargă precum era obiciuit într-alti timpi, pentru o preumblare la 30 culesul viilor, într-altă parte au făcut culesul pă la Săténii, pă la Doicești. Acolea în Tirgoviște venit-au și Golescul dă la Moldova, la 10 ale lui octomvrie.

Plinitu-se-au cu fericire și al 16 an al domniii mării sale la octomvrie 29. 35

CAP. 8

//Aicea încep a scrie céle ce la al 17 an al domniii mării sale s-au f. 225v întîmplat și cum dă mărie sa s-au chivernisit

Șazînd domnia în Tirgoviște pînă la zi întii a lui dichemvrie și fiind vreme dă iarnă, sculatu-se-au mării sa cu toată casa mării sale 40 și cu toată boerimea, mergînd pă la satele mării sale Potlogii i Mogoșoia, la 10 ale lui dichemvrie au intrat în scaunul Bucureștilor cu halaiu frumos, după obicei.

Iar după ce au sosit domnia în București, viind călăraș dă la Țarigrad la 15 ale lui dichemyrie, înștiința boiarii pă domnu și alți priiateni
 f. 226 dă acolo, cum că Toma slujerul nu să astimpără, ci umblă turburînd //
 lucrurile înpotriva mării sale, întrîndu-i în cap fumuri și fandasii dă
 5 domnie, făcînd priiateni pre un Izmail pașa și pre un capetan pașa,
 umbla turbat, turburînd lucrurile, și făcînd mari și nesocotite cheltu-
 eli, păgubînd țeara. Dă care înțelegînd domnul și toată boerimea și temîndu-
 se ca să nu aducă domnului și țării vreo primejdie, socotitu-se-au
 măriia sa ca să-l arădice dă acolo și gătînd pă Cornea Brăiloiul vel ban
 10 i pă Radul Golescul biv vel comis i pre Ștefan Cantacuzino vel pahar-
 nec, și la ghenarie 15 i-au pornit dă aici, scriînd domnul și lui vel
 f. 226v slujer ca să să arădice să-și vie acasă, de vreme ce era mai un an // dă
 cînd slujia la Poartă, scriînd și la viziriul și la chehaiao, ca să-i dea voe
 lui și lui vel agă să vie în țară și să rămîie în locul lor boiarii ce s-au
 15 trimis. Carii după ce au sosit acolo, mergînd la veziriul, la chehaiaoa și
 dînd cărțile, abiia au luat voe Tomii slujerul dă la Poartă ca să vie. Și
 purcegînd dă acolo, denpreună cu vel agă, la martie 10 au sosit aici.

Unde după ce au sosit, neuitîndu-se prea înțeleptul domnu, nici în
 seamă luînd blestemățiile și lucrurile cele necuviincioase ce Toma um-
 20 blase să isprăvească asupra mării sale, ci toema ca cum i-ar fi fost un
 părinte, călcînd toate, prinzîndu-i în seamă și toate cheltuiialele ce rău
 f. 227 le cheltuise // la lucruri blestemățești, și cu mai mare dregătorie l-au cin-
 stit, făcîndu-l postelnic mare și în bună dragoste l-au luat și l-au încre-
 dințat întru toate. Iar pă Dumitrașco postelnicul Caramanliul, făcîndu-l
 25 capichehaia. !- au trimis la Poartă, purcegînd dă aici la 10 ale lui aprilie.

Și aceasta să însemnează ca să să știe că într-acest an, la martie 29,
 a,ungînd pă beizade, feciorul lui Iliiaș vodă, ginerele mării sale domnului
 nostru, grea și grabnecă boală, pînă în trei zile ș-au dat obșteasca datorie,
 lăsînd mare jale și nemîngîiată intristăciune domnului și tuturor, iar
 30 mai virtos iubitii lui soții, rămîind tinără și fără de coconi.

CAP. 9

f. 227v // Aicea însemnezu că avînd domnul o fărîmă dă liniște și vlînd și
 vremea cea hotărîtă a nunții a filcăi mării sale, care era logodită după
 feciorul lui lordache Ruset vistliarnecul, anume Necolae postelnicul,
 35 au trimis dă le-au făcut știre ca să vie să săvîrșasă nunta și altele ce
 s-au mai întîmplat după nuntă

La 12 ale lui aprilie viind călărași dă la Țarigrad și scriînd boiarii
 cum că lucrurile Porții stau și să poartă în liniște, măriia sa încă avînd
 toată gătirea nunții, numaidecît au trimis pre Mihaiu postelnicul Fărcă-
 șanul cu cărți la Mihaiu vodă la Moldova, poftînd și pre măriia sa //
 f. 228 40 ca pre un priiaten și vecin, să fie ostenitoriu la acea veselie ca să să vese-

lească de împreună și să ceară și bojarilor nuntași voe ca să vie să săvîrșască veselii. Carele după ce au mersu, Mihaiu vodă priimind pohta și voia domnului nostru, numaidăcît au dat voe lui Iordache vistiîarnecul dinpreună cu toată casa lui, ca să vie să facă nunta, trimetînd și cîțiva boiari ca să să afle denpreună cu dînsul, pînă să va săvîrși nunta. Iar mai osibit ca să îplinească locul și chipul mării sale și mai vîrtos ca să fie ostenitoriu a săvîrși dăspre partea mării sale și sfintele cununii, // trimis-au pre fratele mării sale, Dumitrașco Racoviță vel comis.

Și așa cu toții purcegînd dă acolo, cu jupînese cu tot, și viind vête domnului cum că să apropie să între în țară, măriia sa numaidăcît au rînduit pre Radul Dudescul vel căpitan za margine, ca să le iasă înna-
 10
 ante și să le fie purtătoriu de grijă dă conace și altele ce vor trebui și să vie cu dînșii de împreună, purtîndu-le grija pînă aicea în București. Iar după ce s-au apropiat să între în București, făcînd vel căpitan știre, măriia sa vodă numaidăcît au orînduit ca să le iasă înna-
 15
 ante pre Diicul Rudeanul vel logofăt, pre Costandin Știrbéiu vel clucer, pă Șarban Greceanul vel stolnec, pă Gheorghie Castriotul vel comis // și alți mulți boiari dă ai doilea, cu toată slujitorimea, cu surle, cu trîmbițe, cu paici și cu toată domneasca pompă. Și așa cu toții ișindu-le înna-
 20
 ante la Plum-buita, dăasupra dealului, puindu-se și toată slujitorimea în frumoasă orînduială, acolo s-au împreunat cu boiarii moldoveni și dînd mîna au arătat și dăspre partea domnului cu bună dragoste așteptarea dumnealor și cercetarea sănătății. Și așa cu toții de împreună, cu frumoasă orînduială și minunat halai, au intrat în oraș la mai 20, pînă la casele ce era orînduite și gătite gineriului. Și dă acolo boiarii muntîni s-au risipit toți pă la casele lor. // Iară a doa zi dînsu dă dimineață, orînduind domnul tuturor cai domnești și alai iarăși foarte frumos, i-au adus la curte dă s-au împreunat cu măriia sa și iarăși s-au învîrtejit la gazdă. Iar nunta s-au început duminică cu o săptămîină înna-
 25
 antea sfintei Troițe, și în zioa de sfînta Troiță, cu ajutoriul lui Dumnezeu s-au săvîrșit și sfintele cununii cu frumoasă și domnească parisie. Iar după nuntă, mai șăzînd vorneul Iordache împreună cu ceialalți boiari încă vreo săptămîină și dăruindu-i domnul pre toți, au purces iarăși la Moldova, iar pă Dumitrașco comisul Racoviță, fiind ostenitoriu dă au și cununat, l-au înbrăcat cu felegea cu pîntece dă rîși dă ale mării sale și s-au dus și el // împreună cu ceialalți boiari, purcegînd dă aicea la iunie 2.

Iar după ce au isprăvit măriia sa nunta cu fericire, fiind acei boiari ce s-au pomenit mai sus dă atîta vrême duși la Poartă pentru trebile țării, ca să-și vie acasă, măriia sa au socotit și au trimis iarăși pă Ianache Văcărescul vel agă i pă Drăghici Cîmpineanul vâtaf za aprozi, ca să să afle la Poartă pentru trebile țării și ale domnii; și la iunie 10 i-au pornit dă aici, iar măriia sa sculîndu-se dă aici, mergînd pă la satele mării sale Mogoșoia, Potlogii, la 26 ale lui iunie au intrat în scaunul Tîrgoviștii, și cu fericire șăzînd în scaun, au înbrăcat și pă vornecul dă Tîrgoviște cu caftan, după obicei.

Iar la iulie 5 au sosit și vel ban i vel paharnec // dă la Țarigrad, pre carii domnul blînd priimindu-i și bine pentru slujbele lor i-au dăruit.

Și aceasta să însemnează ca să să știe

La iulie 15 viind călărași dă la Țarigrad, scriia boiarii domnului cum că împărăția cu urgie totdăodată au mazilit pre Mihaiu vodă Raco-
 5 viță, trimetînd și capigi-bașă împărătescu ca să-l ia să-l ducă la Poartă, și în locul lui au făcut domnu pre Antiohie vodă Cantimir. Iar pre Mihai vodă luîndu-l dă la Moldova și ducîndu-l la Poartă, l-au pus la închisoare. Și nu multă vreme trecînd, s-au înțeles că cu doamna lui, cu coconii
 f. 231 cu tot, l-a închis la Ediculé // de au șazut multă vreme.

10 Iar Antiohie vodă luînd domniia și mergînd la Moldova, numaidăcît gătînd pă Bogdan hatmanul, cumnatul mării sale, l-au trimis sol la domnu, arătînd multă dragoste și supunere cătră măriia sa. Carele la 25 sosînd la Țirgoviște, priimitu-l-au domnul cu cinste, după obicéiu. Și numai vreo
 15 4 zile șazînd și dîndu-și toată solia dă la domnul său, măriia sa domnul nostru făcutu-i-au frumos ospăț, după obicéiu. Și la zioa bună înbrăcîndu-l cu contoș dă ale mării sale cu pacea dă samur, au purces, învirtejindu-se iarăși la domnul său.

Iar după purcéderea lui, gătînd și măriia sa pă ginerele mării sale,
 f. 231v Șerban Greceanul vel stolnec // ca să-l trimiță sol * * la 2 ale lui avgust
 20 l-au purces den Țirgoviște și mergînd la Moldova și dîndu-și și el solia dăspre partea mării sale lui vodă și luîndu-și cinstea cea cuviincioasă de la Antiohie vodă, s-au învirtejit iarăși, și la 17 ale lui avgust au sosit în Țirgoviște.

CAP. 11

25 Aicea însemnezu că avînd domnul ceva răsufu și cunoscînd puțină liniște dăspre Poartă, făcînd și sfînta mănăstire a Rîmnecului și 2 pivnițe dă piatră la Sărata, s-au îndemnat denpreună cu toată boerimea și cu casa mării sale și au mersu tocma pînă acolo dă le-au văzut

f. 232 // La 25 ale lui avgust viind călărași dă la Țarigrad scriia boiarii
 30 domnului cum că să află Poarta în mare liniște. Deci domnul înțelegînd, fiînd și vreme frumoasă dă preumblare și mai virtos că dă cînd zidise măriia sa sfînta mănăstire Rîmnecul niciodată nu mersese să o vază, și pentru acéia mai mult, iar și ca să să primble, gătitu-se-au și la zi
 35 întîi a lui septemvrie, denpreună cu toată casa mării sale și cu toată boerimea, au purces den Țirgoviște. Și fiînd rugat dă boiarii ce să afla în Praova ca să meargă pă la satele lor, măriia sa, ca un domnu blînd și înțelept, priimînd, au mersu întîi la Mărginenii lui Mihaiu Cantacuzino
 f. 232v vel spatar, // unde făcîndu-i frumos și minunat ospăț, s-au sculat dă au

mersu și au făcut masul la Filipeștii lui Costandin Cantacuzino stolnecul. Și au fost și a doao zi, dă prânzu, iar după prânzu, în diseară, s-au sculat și au mersu la Filipeștii Tomii Cantacuzino vel postelnic și au făcut și a doao zi prânzul acolo. Și de acolo au mersu la Măgurénii lui Șerban Cantacuzino biv vel paharnec, ospătîndu-l și acolo foarte frumos. 5
 Și dă acolo au mersu la Scaïani, la viile mării sale, unde șazăind vreo 5—6 zile, văzînd și pivnița ce făcuse acolo la vîi și lăsînd și izvod și măsura ca să facă case, s-au sculat și au mersu la viile mării sale la Șehéi și de acolo la Sărata. Dă la Sărata iarăși // pă ospăț la satele ginierului mării sale Neculae postelnicul Ruset, care-i dedése dă zestre, anume Fundénii i Fureștii. Și dă acolo rugîndu-l Mănăilă vel șătrar ca să meargă și la satul lui, la Mărăcinéni, să-l ospetése, măriia sa numaidăcît au fost bucuros și au mersu. Unde făcîndu-i Mănăilă vel șătrar ospăț foarte frumos, s-au sculat și dă acolo și au mersu la sfînta mănăstire la Rîmnec. 10

Deci după ce au văzut și sfînta mănăstire, s-au învîrtejit iarăși pă la viile mării sale Sărata i Șehéi și dă acolo luînd în jos, au venit la satul Tomii Cantacuzino vel postelnic, Bercénii. Unde numai prînzul făcînd, sculatu-se-au și au mersu // la satul ginierului mării sale, Șerban vel stolnec, la Tătărani. Și acolo pentru ca să să odihnească măriia sa, au făcut oturac 2 zile, ospătîndu-se foarte frumos, iar a treia zi sculîndu-se, mers-au pă la satul Negoeshii lui Pană vel comis, unde numai prînzul făcînd, iar masul iarăși la satul ginierului mării sale, Șerban vel stolnec la Cornești. Și a doao zi cu fericire au intrat în scaunul Tîrgoviștii, la 5 ale lui octomvrie; unde după ce au sosit, început-au măriia sa iarăși a căuta cu nevoînță toate lucrurile și trebile țării. Plinitu-se-au cu fericire și anul al 17 den domniia mării sale la octomvrie 29. 20 25

CAP. 12

// Dă aici încep a scrie cele ce s-au întîmplat în anul al 18 din domniia mării sale și cum se-au chivernisit 1. 234

La 5 ale lui noemvrie viînd călăraș dă la Țarigrad, scriia boerii domnului cum că împărăția au mazilit pă Damat Hasan pașa veziriul și au făcut în locul lui veziri pre un Baltagi Mehmet pașa, om bun și nelacom. 30

Deci înțelegînd domnul cum că se-au schimbat veziriul și cum că s-au liniștit toate lucrurile Porții și dă veziri cum că iaste om bun, nu au lăsat nici atuncea a nu cerceta pentru adaos, ca doară s-ar surpa, dar nimic nu au putut folosi, dă vreme ce împăratul avea lăcomie nespusă. 35

Deci șazăind // domnul în Tîrgoviște pînă la 23 ale lui noemvrie și rădicîndu-se, mergînd pre la satele mării sale Potlogii, Mogoșoaia, la 29 cu fericire au intrat în scaonul Bucureștilor. Iar după ce au sosit măriia sa în București, numaidăcît gătînd pă Sterie căpitanul, l-au trimis la Țarigrad împreună și cu Palaloga vtori postelnic; și lui Ianache Văcă- 40

rescul vel agă i-au scris ca să vie, dă vreme ce multă vreme șazuse la Poartă, purcegînd dă aici vtori postelnec i Sterie căpitanul la 8 ale lui dicchemvrie și vel agă au sosit la 30 aici.

5 Și aceasta să însemnează ca să să știe că viind iubit fiul mării sale
 f. 235 //mai dinainte cercețînd ca să afle vreo cocoană vrednică ca să-l căsătorească și neputîndu-se afla aici în țeară nicidăcum, cercat-au măriia sa
 10 pren ginerile mării sale Neculae Ruset postelnicul și la Moldova. Și așa aflînd o cocoană a lui Balșu stolnecul, foarte frumoasă, blindă și înțeleaptă, au făcut logodna încă mai dinainte vreme.

Deci socotînd măriia sa ca să săvîrșească și nunta, trimis-au pã Radul Cantacuzino vtori logofăt la Moldova, la Antiohi vodă, una, ca să ia voe
 f. 235v 15 a treia, că // avînd Antiohie vodă cucoane și pohtînd ca să să încuscreze cu domnul nostru încă dă cînd trimisese pã cumnată-său sol, pã hatmanul Bogdan, la domnu, prenr-însul pohtise pre măriia sa vodă ca să să încuscreze. Deci și măriia sa priimînd, atunci cu trimiterea lui vtori logofăt, au trimis și inelul dă schimbu.

20 Și la noemvrie în 26 l-au pornit dă aici; care mergînd și arătînd
 f. 236 cele ce-i era poruncite dăspre partea domnului, // Antiohi voevod luînd multă bucurie, întîiu pentru logodna ce au priimit și au voit măriia sa ca să facă cu fiica mării sale și priimînd schimbu dă la domnul nostru, cu multă bucurie au dat și măriia sa iarăși după obiceiu măhramă și
 25 inel; și ospătînd frumos pre vtori logofăt, înbrăcîndu-l și cu conțeș cu pacea dă samur și luîndu-și zioa bună, au purces și la dechemvrie în 23 au sosit aici în București. Iar după purcederea lui vtori logofăt, numai-dăcît, dînd voe și boerilor nuntași ca să vie, s-au gătit și purcegînd cu toți ai lor, la ghenarie 5 au sosit în București. Dă a căroro venire înțelegînd domnul, trimis-au înaintea multă slujitorime și boeri dă i-au adus
 30 f. 236v cu mare cînstie și cu frumos alai în București // pînă în casele Cornii banului, dă vreme ce acolo era gătit a găsdui și a fi și nunta. Iar a doao zi, trimițînd cai domnești, au adus pã socii la curte dă se-au înpreunat cu domnul și iarăși se-au învirtejit la gazdă.

35 Trimis-au și plinitoriu chipului și locului mării sale pã Ion spătarul, feciorul Mutii, iar la ghenarie 28 se-au început și nunta și la februarie în 8 s-au săvîrșit cu fericire, făcîndu-se foarte cu frumoasă și minunată orînduială și domnească podoabă, fiind ostenitoriu a săvîrși sfintele cununii, prea cînstitul și prea înțeleptul boeri, star Costandin Cantacuzino stolnecul. Și săvîrșîndu-se nunta cu fericire, făcînd solului un osebit
 40 f. 237 ospăt și // mulțămîndu-i dă osteneala, l-au înbrăcat cu conțeș cu pacele dă samur. Și luîndu-și zioa bună, la februarie în 13 au purces dă aici, învirtejîndu-se iarăși la domnul său. Iar după purcederea solului, nu multe zile trecînd, dăruîndu și pã cuseri foarte bine, s-au învirtejit și ei la Moldova.
 45

12 Cantacuzino ed. : *numai Ct tn L. 19 După schimbu ad. : care văzînd Antiohie vodă, nu puțin se-au bucurat și făcîndu și schimbu, dînd și măriia sa iarăși inel și măhramă, au așa-zat logodna cuconul <ui> cel dă al treilea al domnului nostru, anume Răducanul și după aceia, numaidăcît dînd voe boerilor nuntași apoi șterge L*

CAP. 13

**Pentru mazilirea veziriului Baltagi Mehmet paşa și pentru zidirea
mănăstirii Sfeti Gheorghie din București**

La martie 1, viind călăraș dă la Țarigrad, scriia boerii domnului
cum că împărăția au mazilit pă Baltagi Mehmet paşa și au făcut veziri 5
pă Calaili Coz, om foarte rău, lacom și trufaș. Care veste viind domnului,
numaidăcît gătind pă Ștefan Cantacuzino vel paharnec, la 10 l-au pornit
dă aici, trimițind dinpreună cu dumnealui și // pocloanele veziriului, f. 237v
scriind lui Drăghici vâtaf să vie aici, dă vreme ce multă vreme făcuse la
Poartă. 10

Deci vel paharnic sosind acolo, Drăghici vâtaful nimic mai făcînd
zăbavă, la 6 ale lui aprilie au sosit aici.

Și aceasta să însemnează pentru ca să să știe.

Fiind în tîrgul Bucureștilor o mănăstioară a căriia hramul era Sfeti
Gheorghie, veche foarte, zidită dă un boeri anume Dobruș banul, foarte 15
mică și întunecoasă, care fiind în mijlocul tîrgului și toată neguțătorimea
acolo, și înprejur fiind înpodobită cu minunată zidire, ca o cetate, dă
luminatul domnu Io Costandin Basarab Brîncoveanu voevod, cu case
patriărșăști cu 2 rînduri de chilio, lucru foarte frumos, deci măriia
sa // din fireasca mării sale cea spre cele dumnezești rîvnă ce avea 20 f. 238
îndemnîndu-se, surpat-au acea mică și întunecoasă biserică ce era, și
din temelie au zidit măriia sa ceastă ce acum tuturor să vede, zidire foarte
iscusită și minunată, înfrumusețîndu-o pă dinlăuntru cu frumoase zugră-
vele, cu minunată tîmplă cu icoane iscusite, cu pardoseala tot dă mar-
mură, luminoasă, dăsfătată, lucru care altul într-acest pămînt n-au făcut. 25
Făcutu-i-au și frumoase și scumpe odăjdii și alte sfinte odoară tot dă argint
și cu alte multe și bune lucruri și venituri o au înzestrat, isprăvindu-o
într-al 18 an al domniei sale, la leat 7215. <1706>

CAP. 14

**Pentru cererea de bani a veziriului și pentru zidirea caselor de 30
la Doicești pentru fiiul mării sale celui mic, lui Mateiaș**

// După ce au sosit vel paharnic la Poartă, venit-au călărași la aprilie f. 238v
15, cu carii scriia cum că veziriul cere huzmet 100 pungi, și foarte dă
grabă, lucru păgînescu.

2—3 Pentru mazilirea . . . din București ed.: titlul om. L 18 Basarab Brîncoveanu ed.:
numai B.B. în L 30—31 Pentru cererea ... lui Mateiaș ed.: titlul om. L

Deci măriia sa văzînd acea poruncă, mîhnitu-se-au pînă în suflet văzînd ce jaf pre-ntreg au căzut pã ticăloasa țeară, însă neavînd într-alt chip cum face, i-au căutat a împlini porunca, săvai că măriia sa scrisese cărți la chehalao, la veziriul, cu multe rugăminte ca doară dintr-acea
 5 sumă să vor milostivi dă vor scădea cevași. Dar unde milostivire la tirani, că-l cuprinsese și-l orbise lăcomiia; care dînd mare strînsoare boerilor acolo și groaznice înfricoșări, neavînd într-alt chip cum scăpa dă tiră-
 1. 239 au dat acea sumă // dă bani, făcîndu-se mare pagubă ticălosului pămînt.
 10 Măcar că nici el dă direapta plată a lui Dumnezeu a scăpa n-au putut, ci în scurte zile cu urgie înpărăția mazîlindu-i și luîndu-i tot, l-au surgunit și în locul lui au făcut veziri pã silihtari Ali pașa, om și mai rău și mai lacom și foarte îpotrivnic creștinilor.

Deci măriia sa înțelegînd că iarăși se-au strămutat obrazele, fiind
 15 și vel paharnec dă cîteva luni acolo, i-au scris dă au venit, însă vel paharnec numai singur. Și la iunie 25 au fost aici, iar la 30 au pornit domnul la Poartă pã ginerile mării sale, Iordache Crețulescul vel cămăraș i pã Iorga vel slujer i pã Mihai vel medelnicer, dînpreună cu poclonul veziriului dă vezaret, și Palalogăi vtori postelnece i-au poruncit să vie
 1. 239v 20 aici, dă vreme ce // multă vreme în trebile țării la Poartă să aflase. Deci mergînd vel medelnicer i vel slujer i vel cămăraș și dînd pocloanele veziriului, Palaloga vtori postelnece luîndu-și zioa bună, au purces, și la iulie 19 au sosit aici.

Iar după ce au venit vtori postelnece, s-au sculat și domnia dă aici
 25 și mergînd pã la satele mării sale, Mogoșoaia, Potlogii, la iulie în 26 au intrat în scaonul Tîrgoviștii cu frumos alaiu.

Și aceasta încă să însemnează ca să să știe că tot într-acestan cumpărînd măriia sa vodă Doiceștii dă la Bălăcni, fiind aproape dă Tîrgoviște, ca să aibă unde să primbla cîteodată și fiind acolo niște case
 30 vechi, surpate, și nesăbuite, măriia sa luînd moșiia, numaidăcît au strămutat și casele dă cum era și le-au prefăcut, puîndu-le în orînduiala ce
 1. 240 să vădu // și le-au grijit foarte frumos, făcînd și biserică dă piatră și heleșteu și vii și dă toate, precum să văd acum înfrumusețate, și le-au dăruit fiiului mării sale celui mai mic, lui Mateiaș.

35

CAP. 15

Pentru veziriul cel nou Ali-pașa, pentru preumblarea mării sale
 la viile de la Pitești

După ce s-au pus Ali-pașa veziri, au avut domnul liniște și toată ticăloasa țeară, arătînd dragoste către domnu, și nedînd ascultare vrăjmașilor
 40 nicidăcum, celor ce rău îpotriva domnului clefetia. Dar nu mult aceasta

au ținut, că în scurtă vreme l-au orbit trufia și i-au strămutat toată
 bunătatea, lăcomia, la atîta trufie au ajunsu, cît nu priimia să să înpre-
 une nimeni cu dînsul, fără numai cu chehaiăoa lui. Însă domnul avînd
 liniște cîtăva vreme, apropiindu-se și vremea culesului, // fiind și vreme f. 240v
 frumoasă dă sus, îndemnatu-se-au măriia sa și au mersu dă au făcut 5
 culesul la Pitești. Și primblîndu-se cîteva zile acolo, ospătîndu-l și Radul
 Goleșcul biv vel comis la satul dumnealui Goleștii, iarăși se-au învir-
 tejit în Tirgoviște, unde după ce au sosit la octomvrie 1, fiind Iordache
 Crețulescul vel cămăraș dă cîteva luni la Poartă, i-au poruncit măriia sa
 ca să vie și să rămîie acolo purtătoriu dă grijă Iorga vel sluger, pînă să 10
 va socoti să trimiță altul. Deci mergînd porunca lui vel cămăraș, numai-
 dăcît luîndu-și zioa bună, au purces și la 20 ale lui octomvrie au sosit
 în Tirgoviște. Iar după ce au sosit, măriia sa numaidăcît au trimis pă
 Ianache Văcărescu vel agă și Iorgăi vel sluger i-au poruncit dă au venit.
 Plinitu-se-au cu fericire și anul 18 al domnii sale la octomvrie 29, leat 15
 7215. <1706>

CAP. 16

// Aici încep a scrie cele ce la anul 19 al domnii sale se-au întîmplat f. 241
 și cum dă prea înțeleptul și prea creștinul acesta domnu s-au chivernisit

După ce dară au sosit vel aga la Poartă, iar Iorga vel sluger numai- 20
 dăcît luîndu-și zioa bună, au purces și la 18 ale lui noemvrie au fost
 aici. Iar după sosirea lui vel sluger numai trei-patru zile trecînd, au nemerit
 călăraș dă la Tarigrad cu carii serii boerii domnului cum că chemîndu-i
 chehaiăoa le-au zis că împăratul poruncește să dea țeara huzmet 200 X
 pungi și cum mai dă grabă să-i trimiță, să nu facă într-alt chip. Care 25
 poruncă domnul văzînd și toată boirimea, rămas-au incremeniți, neștiind
 ce să // mai răspunză și ce să mai facă, că era o nevoe mare pă tică- f. 241v
 losul dă pămînt, dă vreme ce haraciul să îndoise și cu huzmetul acela
 să întreise.

Deci domnul numaidăcît au scris cărți cu multe rugăminte și la 30
 veziriul și la chehaiăoa, arătînd în tot chipul că iaste cu neputință a
 să da atîta sumă dă bani, dă vreme ce țeara au ajunsu la multă și mare
 slăbiciune. Dar nimic lăcomia cea păgînească la rugăciunile domnului
 și ale supușilor lor s-au uitat, ci mai mult încă iuțindu-se, cu mare grabă
 și groaznice porunci au trimis numai să să dea banii. Care domnul și 35
 toată boirimea văzînd și neavînd într-alt chip cum face, dă vreme ce lăcomia
 păgînilor cu cuvinte și rugăciuni numai, // nu să îndăstula, ca să nu f. 242
 turbure răutatea cea păgînească mai rău, dat-au măriia sa dîn casa mării
 sale o sumă de bani și ceialalți, boirimea, mănăstirile și toată țeara,
 și s-au împlinit cumplita și nesățioasa lăcomie a păgînilor. 40

Deci mintuindu-se domnul și toată boirimea și dă acea grea și cumplită nevoe ce le căzuse asupra, domnul fiind tot la Țirgoviște, pînă au făcut sfintele zile acolo, Crăciunul, sfeti Vasilie și Boboteaza, la februarie în 10 se-au arădicat din Țirgoviște și mergînd pã la satele mării sale
 5 Potlogii, Mogoșoia, la februarie în 20 au intrat în scaonul Bucureștilor
 f. 242v cu frumos alaiu, // după obicei. Și șazînd cu fericire în scaon, se-au slobozit 6 tunuri și au înbrăcat și caimacamii cu caftane.

CAP. 17

Pentru porunca împărăției ca să meargă măriia sa cu toată boerimea și toată slujitorimea la Bender, să facă cetatea de acolo; pentru
 10 venirea aici în țară a patriarhului Ierusalimului părintele Hrisanth și pentru mazîlirea domnului Moldovei Antiohie Cantemir

Fiind domnia la București, la februarie 25, viind călărași dă la Țarigrad, scriia boiarii mării sale cum că vine un agă împărătescu cu
 15 ferman, poruncind mării sale ca să să gătească să meargă cu toată boerimea și cu toată slujitorimea mării sale la Bender, să facă cetatea dă acolo. Și la 18 au sosit și aga acela cu fermanul. Deci măriia sa văzînd porunca acia, nu în puțină mîhnire și întristare să afla denpreună cu toată
 f. 243 boerimea, atit pentru multa osteneală și struncinarea mării sale, // cit
 20 pentru murca, nevoia și cazna săracilor, de vrîme ce nu vrea să să ție în seamă nimica la mirie, ci zicea să fie toată osteneala și cheltuiala țării pierdută. Iar încâși neputînd face într-alt chip, ci ca porunca împărătească să să îplinească, numaidăcit au dat poruncă tuturor ca să să gătească, măcar că dăspre Poartă a scrie și a cerceta ca doară ar putea scăpa
 25 încai domnul și boerimea dă acea călătorie, nu înceta.

Deci văzînd măriia sa și cunoscînd cum să îpingu lucrurile Porții, fiind și Ianache Văcărescul vel agă dă cîteva luni dus la Poartă, ca să-și
 f. 243v vie acasă, gătit-au măriia sa pre ginere mării sale, Șerban vel stolnec și
 30 pã Iorga // vel slujer și la 29 ale lui martie i-au pornit dă aici, trimițîndu-i la Poartă ca să să afle pentru trebile țării și ale domnii și Ianache Văcărescul să vie încoace.

Deci pînă a sosi boiarii la Poartă, viind călărași, scriia mării sale cum că făcîndu-se cercetare și rugăciune la Poartă pentru domnu, ca doară s-ar
 35 putea zătici să nu meargă, ci să trimiță ispravnici, chehaioa le-au zis și le-au dat nădejde cum că va grăi veziriului și le va isprăvi. Deci sosînd și vel stolnec i vel slujer la 12 ale lui aprilie la Poartă, vel agă luîndu-și zioa bună, la 18 au purces dă acolo, iar domnului fiindu-i porunca de la
 f. 244 împărăție ca înaintea lui sfeti Gheorghie să purceagă, grăbindu-l și bumbașirul carele era ca să meargă denpreună // cu măriia sa, și văzînd că nici

un răspunsu adăvărat pentru rămînerea mării sale dă la Poartă nu mai venia, măcar că salahorii și altele ce trebuise le pornise mai înainte, iar încăși și măriia sa la 24 ale lui aprilie, luînd pre Dumnezeu într-ajutoriu, au purces și mergînd măriia sa pînă la Tunari, unde și prinzul au făcut, acolo au sosit și vel agă dă la Poartă la 25 ale lui aprilie.

5

Deci neaducînd nici el vreo ispravă dă temeiu, zicînd numai că în urma lui tot era nădăjde a să isprăvi, deci măriia sa văzînd așa, au purces și de la Tunari și mergînd pînă la conacul dă la Căldoroșani, dă acolo au pornit măriia sa și pe Costandin slujerul Caramanliu, trimițîndu-l și pre el ca să să afle // capichehaia la Poartă, denpreună cu ceialalți boiari.

10 f. 244v

Și au trimis și pe Grigorie postelnecul, fratele lui vel stolnec, ca să să afle acolo, pentru ca să scrie el ce ar fi, cerșîndu-l de la domnu frate-său, vel stolnec. Iar măriia sa arădicîndu-se și dă la Căldoroșani și mergînd încet, cînd au ajunsu măriia sa la conacul dă la Șehéi, iată nemeriră și călărași dă la Țarigrad, mai 3, cu carii făcea boiarii domnului știre cum

15

că împărăția trimite un agă cu poruncă ca să să învirtejască măriia sa în scaun și să trimiță ispravneci boiari dă ispravă să lucréze la cetate. Cu care poruncă sosit-au și aga tot într-acea zi, numai mai pă urma călărașilor cu 2—3 ceasuri, viind dă la Țarigrad pînă la Șehéi zile 7. // Deci văzînd măriia

f. 245

sa porunca, dînprenă cu toate boerimea, s-au bucurat foarte. Și dăruind măriia sa și pe aga care adusése vîtea, înbrăcat-au și pe iazagiul cu contoș dă ale mării sale, cu samur. Așijderea și pe vel agă l-au înbrăcat iarăși cu contoș cu samur și dăruindu-l pă aga care venise cu vîtea, l-au pornit iarăși îndărăt. Iar măriia sa mai mergînd pînă la Sărata ca să-și vază viile,

25

s-au învirtejit iarăși în scaunul Bucureștilor, mai 15. Unde dăpă ce au sosit, numaidăcît orînduind măriia sa boiari ispravneci ** dîndu-le toată slujitorimea și toți salahorii care era orînduiți să meargă la cetate să lucréze, // la 17 i-au pornit, iar măriia sa, mai făcînd cîteva zile aici și viind zădufurile, la avgust 15 s-au arădicat dînprenă cu toată casa mării sale și cu toată boerimea, mergînd pă la satele mării sale Mogoșoia i Potlogii și la avgust 28 au intrat în Țirgoviște.

f. 245v

30

Și aceasta să însemnează pentru o pomenire ca să să știe. Învirtejîndu-se prea fericitul patriarh, chir Hrisanth, dă la Sfîntul Mormînt, de vréme ce atunci făcîndu-se patriarh, orînduit fiind de prea fericitul și minunatul patriarh chir Dositheu, unchiu-său, încă den viața lui, ca după prestăvirea lui să fie el patriarh, cunoscîndu-l că iaste om foarte învățat și vrédnec dă a chivernisi // Sfîntul Mormînt și dă a păstori pravoslavnicul acela nărod, deci făcîndu-se patriarh și mergînd la Ierusalim, s-au învirtejit iarăși în Țearigrad. Și dă acolo îndemnîndu-se, s-au sculat și au venit aici în țeară. Care înțelegînd domnul dă venirea sfinții sale, numaidăcît gătînd carită domnească, au trimis toema la Dunăre înainte cu cîteva seimeni, cu pitariul cel mare cu l postelnec al doilea. Și dă acolo puindu-se patriarhul în carîta cea domnească, venit-au pînă în București. Iar cînd au fost să între în oraș, ișitu-i-au înainte toți igumenii, toți preoții orașului și l-au adus cu frumos alai, cu cîntări, cu clopote pînă în sfînta mănăstire a lui Sfeti // Gheorghie. Iar a doao zi, trimițînd domnul carită, l-au adus la curte dă se-au înpreunat cu sfinția sa și i-au sărutat mina, luînd molitfă și blagoslovenie dă la sfinția sa. Și șazînd domniia tot în București pînă la sfeti Petre, isprăvîndu-se mănăstirea lui Sfeti Gheorghie dă tot lucrul,

35

f. 246

40

45

f. 246v

și înpodobindu-o pre dăplin cu dă toate și întâmplându-se și prea fericitul patriarhu aici, îndemnatu-se-au măriia sa a o tîrnosi. Și așa în zioa sfinților apostoli hotărînd a fi tîrnosania, făcînd știre și prea fericitului patriarh și tuturor celorlalți arhieriei, se-au gătit cu toții și toți în vășmintii frumoase și scumpe înbrăcîndu-se, mers-au la curte împreună și cu părintele patriarhul, // unde era multă adunare dă toată boirimea cea mare și mulțime dă alt norod, călugări, igumeni, preoți nesocotiți și dăspre doamne mulțime dă jupinese.

Deci din biserica domnească arădicînd prea fericitul patriarh sfin-tele moaște cu mare evlavie, și puindu-le în cap, purces-au pre jos dă acolo, mergînd înaintea gloată multă dă slujitorime și alt norod, apoi boirimea, apoi igumenii, călugări, preoți, mai pre urmă arhieriei și după arhieriei prea fericitul patriarh, iar pã urma patriarhului domnul cu toți cuconii lui, toți cu podoabe domnești, și după domnu cămărașul cel mare, carele dă la curtea domnească pînă la Sfeti Gheorghie, // la prostime și la toată sărăcimea împărția tot orți; iar mai pã urmă mergea doamnele cu toate jupînesele. Și așa cu această orinduială, pã jos toți au mersu pînă la Sfeti Gheorghie. Iar după ce au intrat în minunata biserică, mergînd patriarhul în oltari și puind cu multă evlavie sfințele moaște pre sfîntul préstol, au început îndată sfînta liturghie. Și după sfînta liturghie făcînd și tîrnosania, suitu-se-au sus în casele cele patriarșăști, unde fiind gătit ospăț foarte frumos, ospătatu-se-au domnul cu toată aceia einstită adunare, cu patriarh, cu arhieriei și cu toată boirimea, slăvind și lăudînd pre vecinecul // Dumnezeu că l-au învrednicit a săvirși dă tot acea minunată zidire, care în pãmîntul acesta nu se-au învrednicit altul a face.

Și aceasta să însemnează ca să să știe. Tot într-acest an, la leat 7215, la al 19 an dîn domniia mării sale, fiind în grădina domnească dă la București un fușor dă lemnu vechi, măriia sa, precum cu alte multe lucruri înfrumusețase curtea domnească și grădina o pusese foarte în frumoasă orinduială, dă vreme ce mai înaintea era foarte proastă și fără de nimic într-însa, îndemnatu-se-au și acel foșor a-l face dă piatră. Deci arădicînd acel dă lemnu ce era, făcut-au măriia sa dîn temelie, tot în locul aceluia, // fușor dă piatră cu stîlpi dă piatră săpați, lucru foarte iscusit și minunat, înpodobindu-l și cu zugrăvele, atit pã dînlăuntru cît și pã dănafară l-au înfrumusețat, precum să și vede.

Și aceasta am vrut să însemnez ca să să știe.

Tot într-acest timp cînd au orînduit pre domnul nostru ca să meargă la Benderi, orînduise și pã Antioh vodă, domnul țării Moldovii, carele după poruncă au și mersu. Deci fiind acolo la lucrul cetății dîmpreună cu toată boirimea, Mihai vodă dă la Țearigrad, neconținînd a umbla pentru domnie și a așța și a scorni nevoe asupra lui Antioh vodă, dîmpreună cu Cupăreștii cei neașzați, // fiind și veziriul, Ali pașa, foarte lacom și după pohta lor, dat-au multă sumă dă bani, îndatorînd ticăloasa dă țară, și la iulie 25 au luat domniia, scoțînd și mazilind pã Antiohie vodă fără dă nici o pricină și fără dă nici o greșală pã-ntreg, numai pentru lăcomiia banilor, pre carele numaidăcit au dat poruncă Isuf pașii, serascheriului ot Benderi, dă l-au trimis la Poartă.

Pentru dăruirea boiarilor ce au slujit domnului și țării la Poartă și pentru cererea de bani a împărăției

Tot în Țirgoviște domnia fiind, socotit-au măriia sa ca să aducă pă vel stolnic dă la Țarigrad, carele citeva luni făcuse la Poartă în trebile 5 țării. Și gătind pă Sterie căpitanul ca să-l trimită, să să afle cu Iorga vel slujer // la Poartă, la avgust întiiu l-au pornit dă aici. Carele după ce au f. 249v sosit acolo, vel stolnic numaidăcît luîndu-și zioa bună, au purces și la 28 au sosit în Țirgoviște. Pre care domnul cu drag priimindu-l și bine pentru slujbele ce au slujit domnului și țării l-au dăruit. Iar după ce au 10 sosit vel stolnic, a patra zi viind călărași, scriia boerii mării sale cum că le-au poruncit chehaiaoa să scrie mării sale să trimită mucarer pungi 25, care mucarer îl dăruise împărăția bostangi-bașii.

Deci domnul gătind banii, după poruncă, i-au trimis, iar la septemvrie 20, pentru o trezvire, mers-au măriia sa la Pitești dîmpreună cu toată 15 casa mării sale; // și făcînd culesul acolo, la 30 iarăși s-au învirtejit în f. 250 Țirgoviște. Unde după ce au sosit, gătind măriia sa pă Radul Dudescul vel slujer, biv vel căpitan za margine, Ianache Văcărescul vel paharnec, la octomvrie 15, l-au trimis la Țarigrad, poruncindu Iorgăi vel slujer ca să vie, dă vreme ce vreo 8 luni șăzuse la Poartă. Iar la octomvrie 25 viind 20 călărași, scriia boerii domnului cum că trimite împărăția un agă pentru banii haraciului, să-i ia să-i ducă la miriia împărătească. Și la 30 sosind și aga acela cu porunca la domnu, măriia sa după poruncă, măcar că banii nu era, iar încăși ca să nu stea porunca împărătească jos, pînă a să strînge banii // din țară fiind cu zăbavă, și dă la Poartă grăbind, dat-au și dă la 25 f. 250v măriia sa cităva sumă dă bani, pus-au și pă boeri, și așa pînă în 5—6 zile s-au împlinit toți banii. Plinitu-se-au cu fericire și anul al 19 al domniia sale la octomvrie 29.

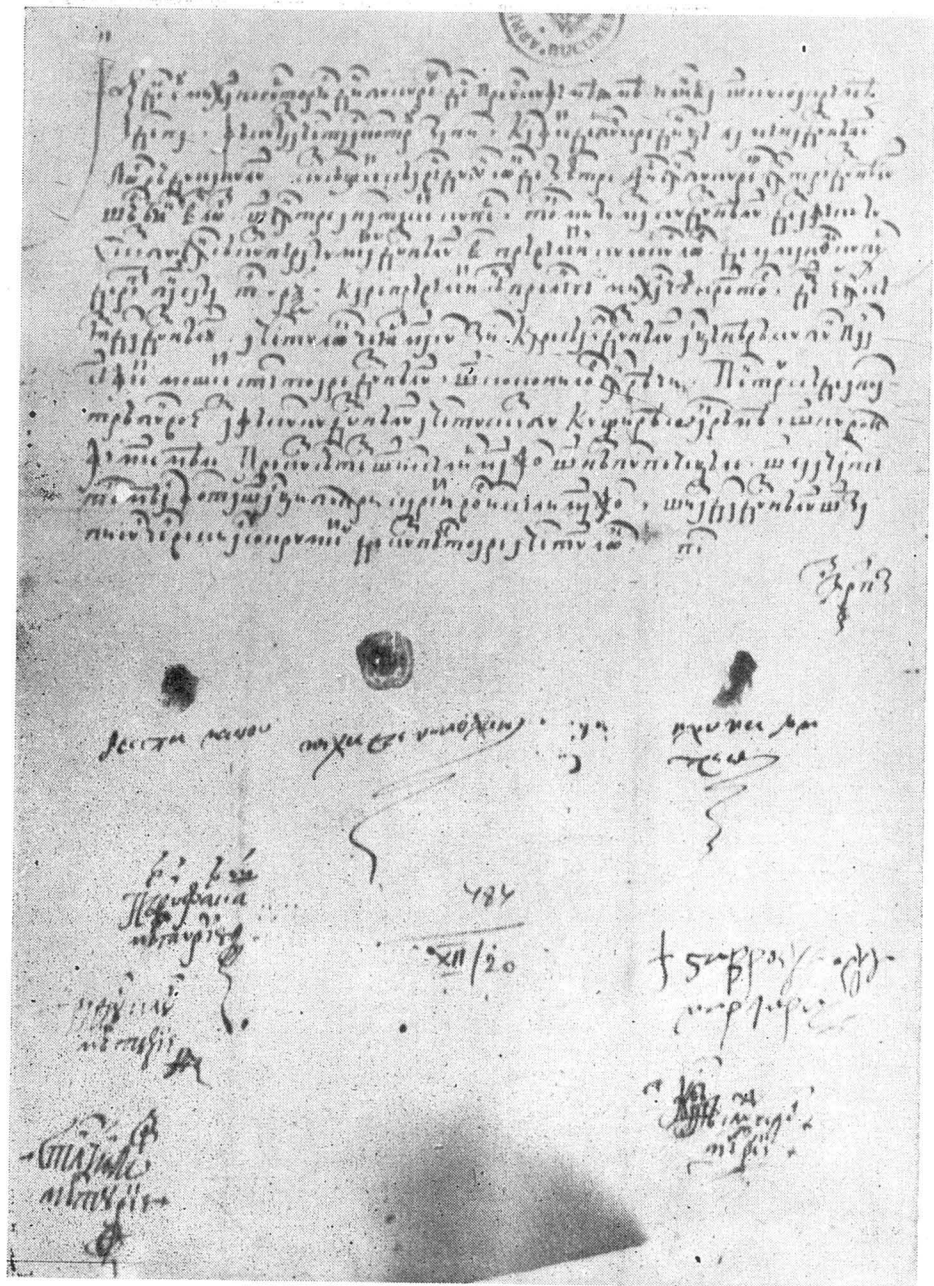

Fig. 1. — Zapisul cu care Radu logofătul cumpără un loc de casă în București.

Fig. 3. — Foaia de titlu a compilației mavrocordătești.

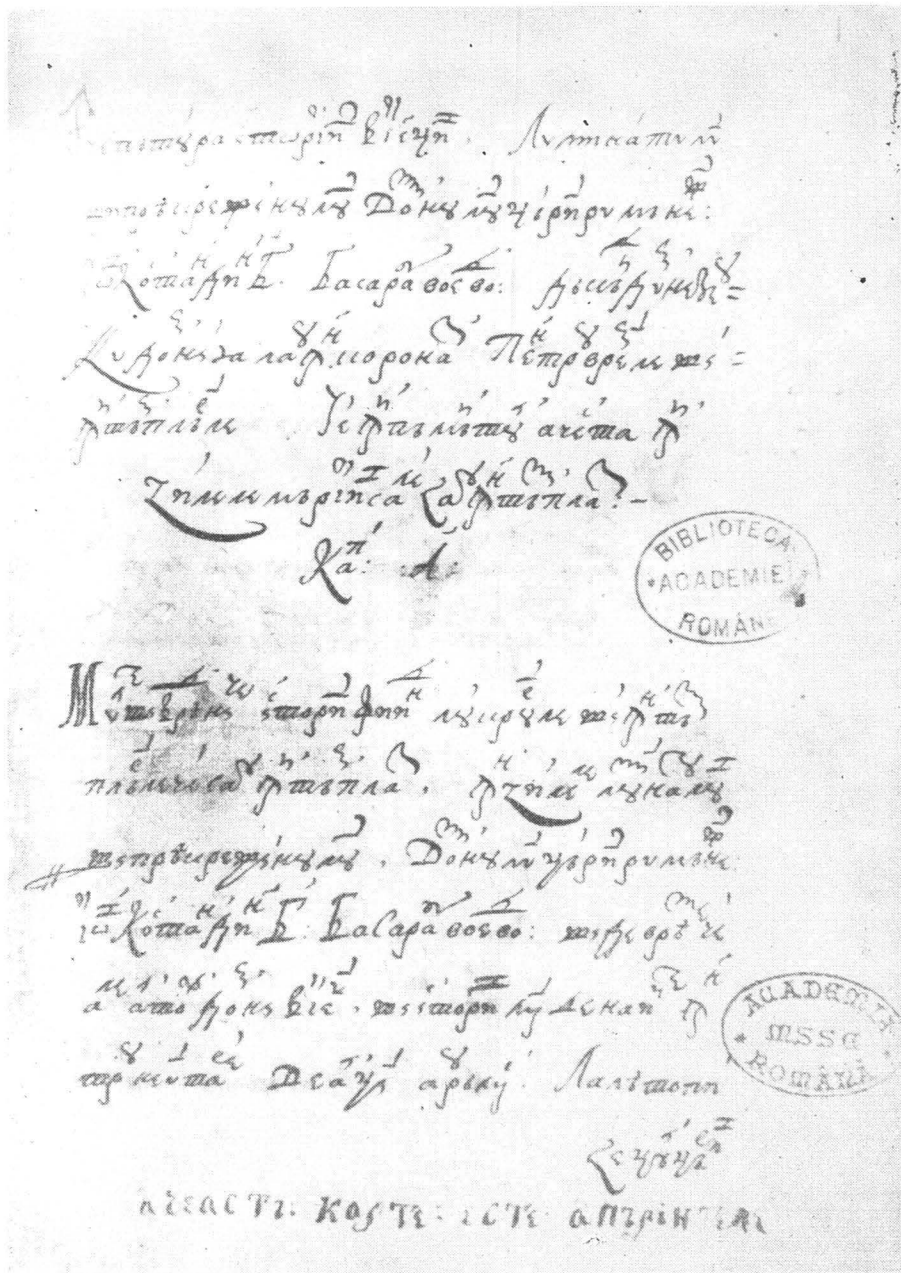

Fig. 5. — Foaia de titlu a copiei executate probabil de Grigore Greceanu biv vel serdar.

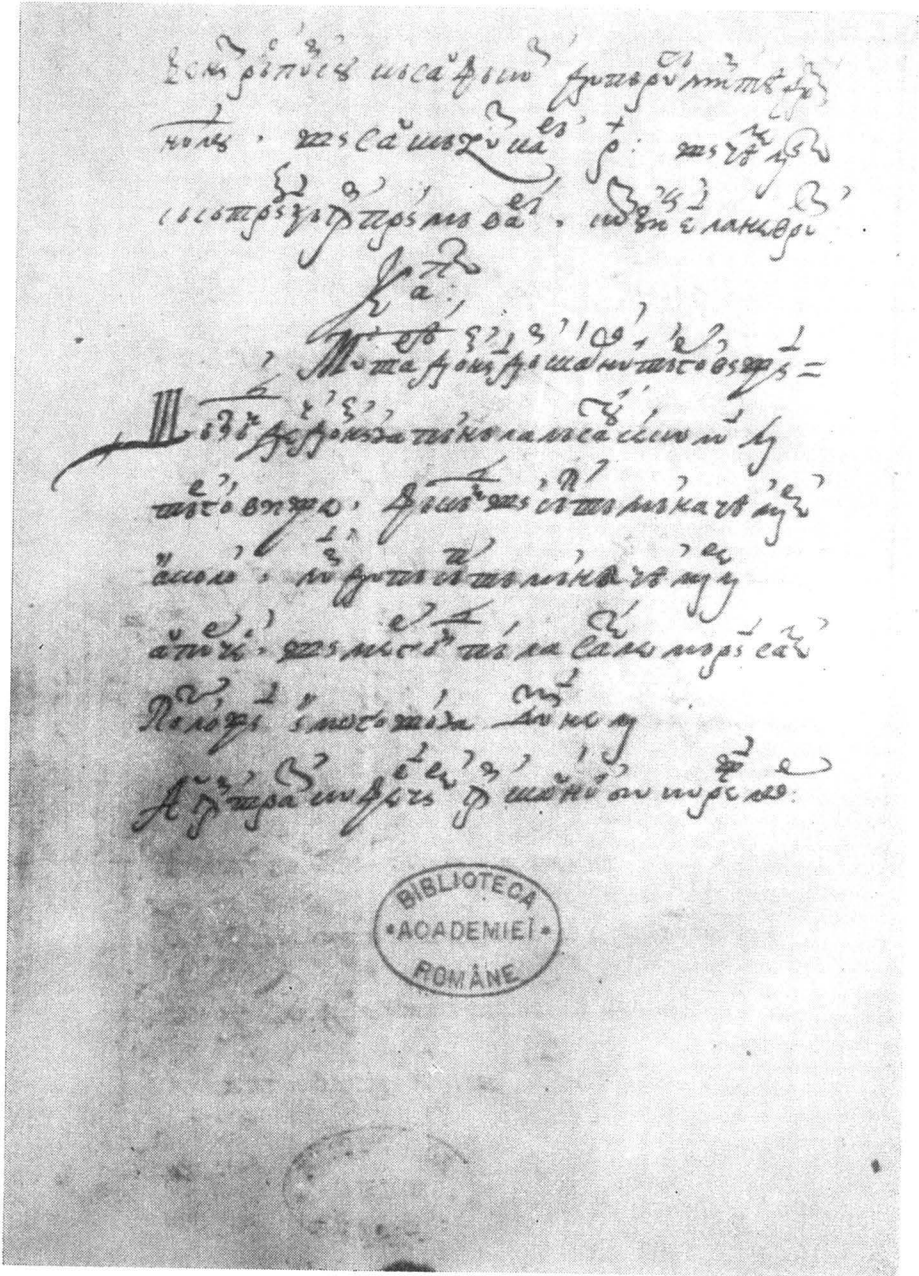

Fig. 6. — Ultima filă a copiei lui Grigore Greceanu.

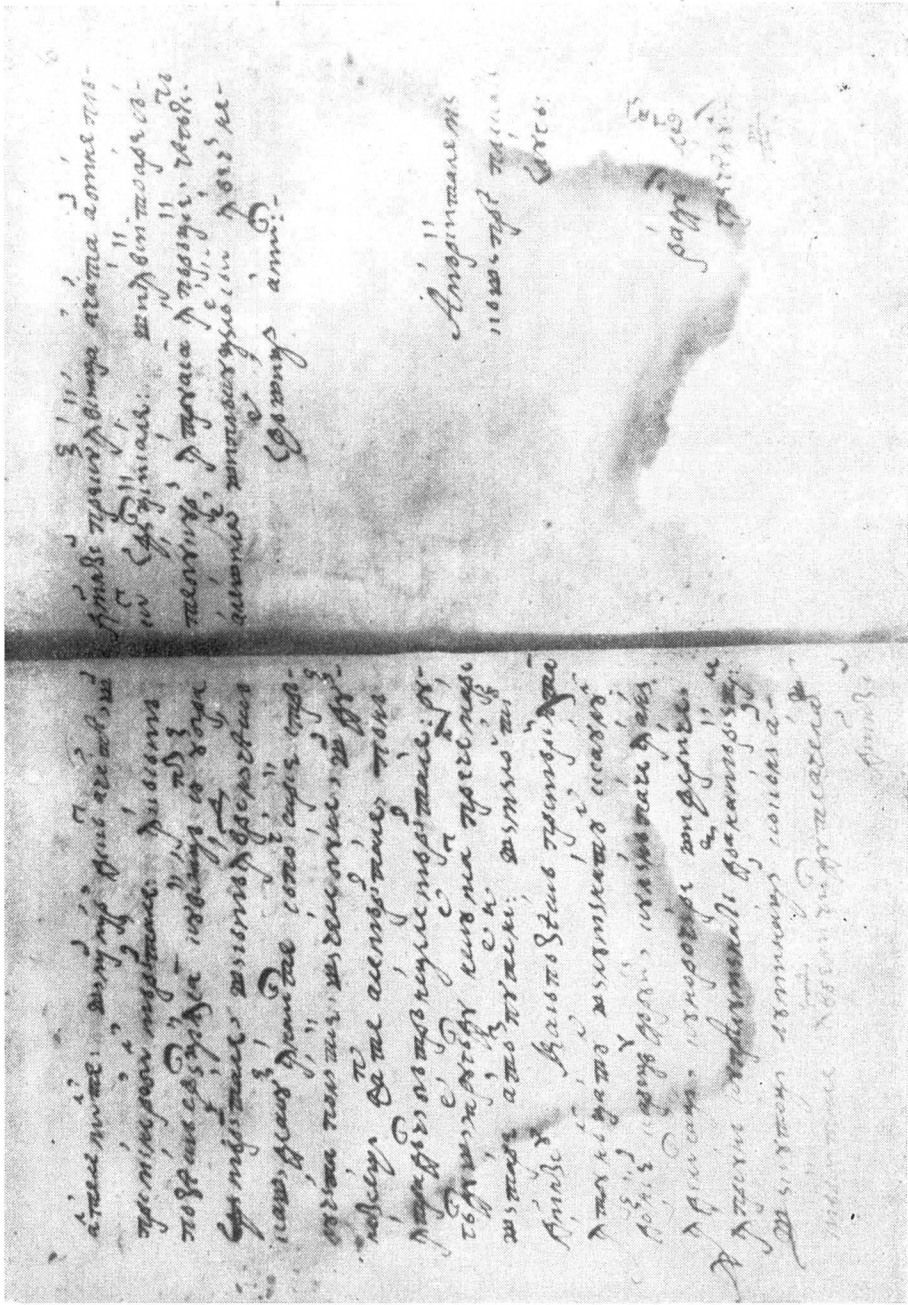

Fig. 7. — Partea finală a predosloviei logofătului Radu Greceanu.

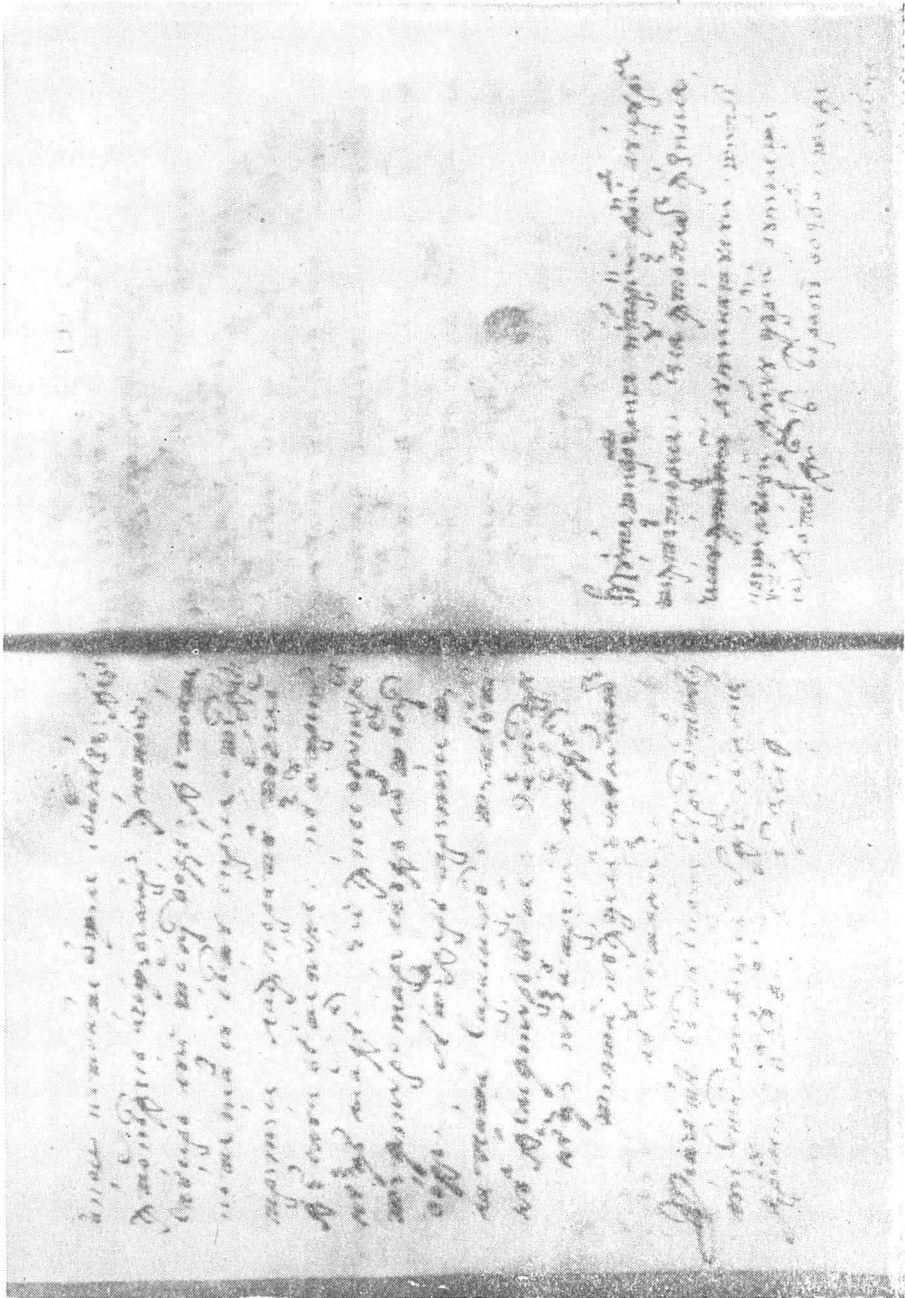

Fig. 8. — Fișă din copia executată de logofeteleul Stan pentru Iordache Krepulescu.

Lista ilustrațiilor

Fig. 1. — *Arh. stat. Buc., Mănăstirea Stavropoleos XII* — 20. Zapisul cu care logofătul Radu Greceanu cumpără un loc de casă în București de la Mihai neguțatorul în 1678—1679 (7187).

Fig. 2. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 2455, f. 101*. Filă din copia cronicii oficiale brincovenești executate de popa Ioan din comuna Iași — Gorj în 1753 (inceputul cronicii).

Fig. 3. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 121, f. 1*. Foaia de titlu a compilației mavrocordățești (sec. XVIII).

Fig. 4. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 121, f. 84*. Filă din cronica oficială brincovenească în compilația mavrocordățească (sec. XVIII).

Fig. 5. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 548, f. 1*. Foaia de titlu a cronicii oficiale brincovenești, copiată pe la 1730—1740 probabil de Grigore Greceanu biv vel serdar.

Fig. 6. — *Bibl. Acad. Rom., ms. 548, f. 352*. Ultima filă a copiei lui Grigore Greceanu.

Fig. 7. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 1350, f. 2v—3*. Partea finală a predosloviei logofătului Radu Greceanu.

Fig. 8. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 1350, f. 199*. Filă din copia executată în 1731 de logofețelul Stan pentru Iordache Krețulescu vel dvornic.

Fig. 9. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 5463, f. 393 v*. Partea finală a tablei de materii din copia lui Stan logofețelul.

Fig. 10. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 465, f. 1*. Filă din copia executată probabil pentru Asan cămărașul (forma populară a cronicii brincovenești).

Fig. 11. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 284, f. 85 v*. Filă dintr-un manuscris copiat în Transilvania (cap. 5) (forma populară a cronicii).

Fig. 12. — *Bibl. Acad. Rom., ms. rom. 284, f. 97*. Filă dintr-un manuscris copiat în Transilvania (rezumatul cap. 36) (forma populară a cronicii).

G L O S A R *

A

aba, postav gros de lină
acalastasiē, neorinduială
acătare, de soi, de frunte
acic, corabie deschisă
aclinamea, tratat, instrucțiuni
aelet < = cyalet > provincie
aga, comandant, conducător
agărtlic, bagaj militar
ai, formă veche pentru ani
aiave, aievea, într-adevăr, în realitate
alcătui (a se), a se alătura, a pactiza
aluneca (a se ~ cu firea), a se lăsa ademenit
ameslecătură, intrigă
ananghion, de trebuință, imperios
analefter (tefler), catastif, condică
anemopiroma, erizipel
angarie, dare în bani sau în natură peste cele legiuite
anefharistie, recunoștință
apăra (a se), a se feri, a se da în lături
apesti (a), a zăbovi, a înlîrzia
apofasis, afirmație, hotărîre
aporie, uimire, nedumerire, îndoială
apostasie, trădare, lepădare de credință
apostol, trădător
apristui (a), a procura, a furniza
apuca (a se), a promite, a se prinde, a se face forte
arabagi bașa, categorie militară, șeful cărușilor
arădica (a), a lua, a se scula, a pleca
arbanaș, albanez
areti, virtute
arz magzar, plîngere, jalbă
astruca (a), a înmormînta
asupriciune, asupra
așăza (a se), a se potoli

așezămînt, înțelegere, învoială
au, ori, sau
axion, cîntare bisericească

B

baeșiș, dar făcut subalternilor
bairam, mare sărbătoare musulmană
balghimez, tutun
balgiu, neguslor turce
baș (bașa), șef, comandant la turci
băjănit, refugiat, dus în bejenie
bătaie, bătaie
bdenie, slujbă bisericească
becisnec, păcătos, mișel
beglerbei, guvernator turc al unei provincii
bei, prinț
beizadea, fiu de domn
betejune, schilodire, infirmitate
birui (a), a face față, a înfrînge
biruință, stăpînire, înfrîngere, învingere
bîntuială, piedică, opreliște
blagocestiv, evlavios
blagorodnic, de bun neam, nobil
Bogoiavlenie, Bobotează
bolniță, spital pe lingă o mănăstire
borse, lucruri
bosneag, bosniac
bostangiu, ostaș din garda sultanului
brat, frate
brodi (a se), a se nimeri
bucate, grînc, recoltă
buiuc, mare
buluc, unitate militară, companie de ostași alcătuită din 100 de oameni
bumbașir (bumbașir), executor al unei porunci a voievodului Țării Românești sau a Porții
burcă, haină, manta

* Glosarul și indicele au fost întocmite de Beatrice Marinescu și Venera Tului, după indicațiile editoarei.

Prescurtările folosite: loc. = localitate; m-re = mănăstire; v. = vezi; Mold. = Moldova; Ț. Rom. = Țara Românească; Trans. = Transilvania; () paranteza rotundă indică forma din text; < > paranteza ascuțită indică intervențiile și identificările.

C

cabaniță, manta
cadıu, judecător la turci
cafas, balcon închis
caftan, manta lungă și largă, purtată de domn sau de boierii mari
caic, navă mică, luntre
caimacam, locșiiitor
calabas-divan v. *galebe-divan*
calga (calga-sultan), succesor al hanului la tătari
can, cam
cap (în ~), în întregime
capetan pașa, mare amiral la turci, având rangul unui pașă cu trei tuiuri
capichehaia (capuchehaia), agent diplomatic al domnului la Poartă
capigi (capugi), trimis, ambasador al Porții
capigilar chehaiasi, cel mai mare dintre capugii
cartă, trăsură
carte, scrisoare
casap bașa, slujbaş al Porții însărcinat cu aprovizionarea cu carne
catargă, corabie, galeră
catastih, condică
cazac, categorie de oșlean
cazanie, predică, cuvîntare bisericească
caznă, tortură
călăraș, oșlean de cavalerie, curier călare
căuta (a), a se îngriji de, a fi nevoit
căutare, îngrijire, sollicitudine
ceasne, ceasornic
ceauș, paznic, însoțitor, ștafetă, curier
cerca (a), a căuta
cercător, căutător, cercetător, controlor
cerechei, populație din Caucaz
cerși (a), (part. *cerșut*), a cere, a pretinde
chehaia, trimisul vizirului sau al unui demnitar turc
chesariu, împărat
chindie (a bate ~), timpul zilei spre orele 4 după amiază
chir, domn
chiverniseală, organizare
chivernisi (a), a aproviziona, a întocmi, a rezolva
chivernisit, înzestrat
ciacrgi, ostaș în haine pestrițe, utilizat și la vinătoare
ciapcın (ceapcın), haină purtată de tătari
cin, stare socială
cineși, fiecare
ciohodar, camerier al palatului la turci; șeful garderobei
ciorbagiu, ofițer, șef, căpitan în oastea turcească
ciudat, minunat
ciudă, minune

ciudotvoref, făcător de minuni
cîmpi (a se), a așeza tabăra
cîndai, dacă
cîșlegi, timpul de la Crăciun pînă la postul mare
cliros (~ bisericesc), cler
clisear, dascăl, cîntăreț bisericesc
cocoon, *cocoonă*, fiu, fiică de boier sau domn
conac, popas
conăci (a), a poposi
conțeș (contoș), manta îmblănită
copil (~ den casă), fecior de boier sau de nobil din garda interioară a palatului domnului sau a sultanului
coprinde (a), a ocupa, a invadea
corunație, încoronare
crudalec, fără milă, crud
crudătate, cruzime, asprime
cruț v. *curuț*
cucă, căciulă împodobită, purtată de domnii români
cuciuc, mic
cul-chehaia, locșiiitorul lui ienicer aga
cumbara, obuz, ghiulea
cumbaragi bașa, șeful artileriei la turci
cure (a), a curge, a decurge
curuț (cruț), categorie de ostaș în armata Transilvaniei
cusur, lipsă, rest de bani
cuvios, respectuos, ceea ce se cuvine

D

da (a se ~ în bună), a aproba, a încuviința, a accepta, a primi
da (a ~ pas), a îngădui
dajde, dare, contribuție
decindea (dăcindea, pe ~), (pe) dincolo
denie (bdenie), slujbă bisericească
desăvirșit, cu totul
desfătate, distracție
desluși (a), a rezolva
destuli (a se), a se îndestula
desvolba (a), a lămuri
dezbate (a se), a se elibera de sub stăpînirea cuiva
diadoh, moștenitor
diaschedasi (a), a împrăștia, a risipi
diat, testament
dimighertie (dimigersie), răzvrătire
distiție, nenorocire
divan, sală a palatului domnesc și sala de consiliu a domnului, instanță de judecată
dni, zile
dobîndă, cișlig, profit
dobîndi (a), a obține, a cișliga
domiri (a se), a se lămuri
dorobanș, infanterist
dragoman (tergiman) tilmaci oficial la turci
duca, ducele

E

eccosis, confirmare, pronunțare
edicler emin, intendentul rezerviștilor
efendi, domn, titlu dat de turci persoanelor civile
efhisi (a), a ura
eiș, ci înșiși
emin, intendent
emiralem, stegar
eosfor, lucaefăr
epitrop, administrator
ernatec, provizii pentru iarnă
estimp, în acest an, în anul de față
exaporit, secretar de taină
exark, locțiitorul patriarhului din Constantinopol

F

fantasic, închipuire, capriciu
fără (~ cit), numai
fățișal, notoriu, fățiș, pe față
feregea (felegea), mantie cu mînceci largi
ferman (firman), ordin scris al sultanului
fetfâ <fetva>, decizie, sentință juridică a muftiului
ficlean (hiclean, viclean), trădător
ficleșug (hicleșug, vicleșug), trădare
fieștecine, *fieștece*, oricine, orice
flămînzie, foamete
foișor, turn cu belvedere, pavilion, chioșc
frinc, italian, occidental din țările neolatine
furtună, soartă rea
fustaș, suliiș, ostaș cu suliiș

G

galebe-divan (calabas-divan), consiliu suprem al Porții
găli (a), *gătire*, a pregăti, pregătire
gebegiu, ostaș în zale
gingaș, fin, delicat, plăcut
giovaheer, bijuterie, giuvaer
gilceavă, neînțelegere, turburare
gomot, zgomot
gonaci, urmăritor
grămătic, secretar, diac, scriitor de cancelarie
greime (~ oștilor), grosul oștilor
griji (a), a pregăti
grijnic, cu grijă
grozav, foarte tare
gubernat, guvernator

H

hagi, pelerin
hain, *hainie*, trădător, trădare
haini (a se), a trăda, a se revolta

hal, stare rea
halal, binecuvîntat, pe merit
haraci, tribut
haram, pe nedrept, nemeritat, blestemat, interzis
hargil <hargî>, finanțe
hartofilax, arhivar, bibliotecar
hasichi, ostaș din garda sultanului
hatîșerif, ordin emanat de la însuși sultanul
haznâ, tezaur, depozit
hârăcer, stringător de haraci
hiclean v. *ficlean*
hicleșug, v. *ficleșug*
hirtie, foaie personală de impunere fiscală
hodaie (odae), așezare gospodărească izolată de sat
hoge, preot turc
hogeac v. *ogea*
hoget, act, zapis
horă, balcon, cerdac
hrăpitor, răpitor
huzmet (uzmet), slujbă, serviciu

I

ial agasi, șeful unei unități militare de tătari din Bugeac
iarbă de pușcă, praf de pușcă
iarlic, poruncă, diplomă a hanului tătar
iazagi, secretar, diac, grămătic
idiomă, calitate
ienicer (inicer), ostaș turc infanterist
ieration, clerul, preoțimea
ihram, mantă, pălură
imbrihor (imbrohor), trimis al sultanului;
cuciuc ~ = imbrihorul cel mic, buiuc ~ = imbrihorul cel mare
i proci, și celelalte
iscusit, minunat, cu artă
ispiti (a), a încerca
ispravă, reușită, realizare; fără de ~ = fără socoteală, fără rost; a-și lua ~ = a se îndeplini
ispravnic, reprezentant, locțiitor, supraveghe-tor
isprăvi (a), a îndeplini, a reuși, a rezolva, a realiza
istov, sfârșit, încheiere, nimicire; de ~ = desăvîrșit, cu totul
iureș, năvală, asalt
iznoavă (de ~), din nou
izvod, plan, schiță

I

incăi, măcar
incăși, încă
incumplit, cumplit
inpilat, zdrobit, doborît
inponciștură, împotrivire, opoziție

inpreunare, întilnire
inșela (a), a reproșa
inșela (a), a înșeua, a pune șaua
inlemeia (a), a consolida, a întări
intinsu, direct, de-a dreptul
intinsoare, țintă
intimpina (a se intimpina), a da lupta, a aș-
 lepta cu oastea spre a da lupta
inlurna (a se), a se întoarce
invăluială, neajuns, necaz
invăfa (a), a da indicații
invirteji (a se), a se întoarce

J

jăcaș, jefuitor
jăcmănie, jaf
jăhui (a), a prăda
jilniță, hambar, grătar
jupineasă, soție de boier

K

Kelam (Kielamzet), cartea sfântă a musul-
 manilor

L

lawră, mănăstire mare în care călugării au
 fiecare gospodărie proprie
lazi (negustori ~), neguțători turci din păr-
 țile Asiei Mici spre Marea Neagră
leat, an
lefeșiu (lefeciu), categorie de oștean, mercenar
lega (a), a încheia; a se ~ = a se obliga
legătură, așezământ, obligație
limbă, neam, popor
limie (~ de samur), gît, gușă, blană din guși
 de samur
litanie (litie), rugăciune bisericească
luceafăr, lucifer, diavol

M

macariotalos, prea fericitul
malotea, manta îmblănită
mansup, dregătorie, funcție
marshiol, șiret
marginie, hotar
mas, rămânere peste noapte
mataragi, categorie de ostași turci care purtau
 ploscă din piele, cu apă
mazilie, mazăre, destituire, destituit
megalopsihie, mândrie, infumurare
mehter başa, șeful muzicii militare la turci
meidan, la iveală, public

meletisi (a), a socoti, a cugeta, a studia
meser, sărman
meșleșug, înșelăciune
metathesis, mutare, schimbare
melerez, fortificație, întăritură
mijloc, intermediu, ajutor
mira (a se), a se întreba
mirie (miri), fiscul, vistieria turcească
mincătura, abuz, cereri suplimentare (peste
 cele cuvenite) de bani sau provizii etc.
minea (a), a rămâne peste noapte
mirzac, nobil sau căpetenie militară la tătari
mod, chip, fel, mijloc. măsură
molibă, rugăciune bisericească
moschiesc, rusesc
mucarer, firman de înnoirea domniei; sumă
 de bani plătită cu acest prilej
muftiu, autoritatea supremă religioasă la mu-
 sulmani (un fel de episcop)
mujdea, veste, nouitate
muncă, tortură
munci (a), a se strădui

N

nacealnic, conducător
năpusti (a), a părăsi
năsilnic, violent, furtunos, sălbatic
năstlav, îndemn, imbold
nă-zui (a), a apela, a recurge
neapestit, imediat, neîntârziat
nemeș, nobil ungar
neprestan, mereu, neconținut
neștine, cineva
nevoi (a se), a se strădui
nevoiață, strădanie; a face ~ = a se strădui
niciodinioară, niciodată
nimic, deloc
nisangî başa, mare demnitar otoman. secre-
 tar de stat
niscare, oarecare
nohai (tătari ~), trib tătar nomad așezat la
 răsărit de Nistru în regiunea Iedissan
numai, doar

O

oarece (oareșce), ceva. cil(ă)va
oareș cînd, cîtuva timp
obadă (pl. obezi), butuc de prins mîinile sau
 picioarele condamnaților
obicină, obicei
obicui (a), a obișnui
oblăduitor, conducător, cîrmuitor
obraz, persoană, personaj
obroc, măsură de capacitate
obște, adunare, mulțime
obuz, tabără
ocaz <ucaz>, ordin, poruncă

odihni (a), a satisface, a potoli
odrásli (a), a se produce, a provoca
ogeac (hogeac), garnizoană, trupe
olac (olăcar), curier; de ~ = foarte repede
oltari, altar
opreală, închisoare
orație, discurs, cuvântare
ordie, armată, tabără
organ, instrument, unealtă
ortalic, situație, lume, societate
osfeștanie, slujbă religioasă
osfinți (a), a ajuta
ostrdie, zcl
oști (a), a purta război
ot, la, de la
otac, lagăr, cort împodobit
oteși (a), a înceta, a se potoli
otprîvuiitor, ocîrmuitor, conducător
oturac, popas mai lung al unei armate
Ovedenie <Vovedenie>, sărbătoarea „Intrarea în biserică”

P

paceă, blană din picioare de samur
paic, ostaș din garda voievodului sau a sultanului, aprod
palangă, întăritură de apărare
panurghie, viclenie, înșelătorie
parahorisis, îngăduință, permisie
parataxis, alai, ceremonie, paradă
parisie, fast, solemnitate, înfățișare
păgînătate, cruzime, barbarie
părăsi (a se), a se lăsa de, a renunța
pășit, cu experiență
păs, greutate, grijă, suferință
păzi (a ~ vremea), a alege momentul potrivit
pedestra (a se), a descăleca, a se face pedestraș
Peritomi, sărbătoare religioasă
petrecanie, petrecere
petrecere, moarte
pitulat, scund
ptinea (pl. piinile), recolta, grînce
ptră (a face ~), a acuza
pircălab, rang boieresc cu funcție administrativă și judecătorească
piri (a), a acuza, a se plînge
plini (a), a împlini
poclon, dar, tribut
podoabă, calitate
pogori (a), a coborî
pogrebanie, înmormîntare
pohtă, dorință
pohti (a), a dori, a invita
pol, jumătate
politic, dibaci, diplomat
politie, mulțime, obște : ȋscușință, dibăcie ;
 purtare, fel de viață
polocoș, coviltir
pont, punct, articol
pornire, înțețire

povață, călăuză
povățui (a), a îndemna
povodnic, cal ținut de căpăstru
pravoslavie, religia creștină ortodoxă; credința adevărată
pravoslavnic, credincios, ortodox
predicație, predică
predoslovie, precuvîntare, prefață
prelăsti (a), a înșela, a amăgi
prepus, bănuială
preseci (a), a tăia copacii într-o pădure, lăsîndu-i pe loc
pricină, motiv
prieteșug, prietenie
pridădi (a), a năpădi, a copleși, a supune
prigoneală, neînțelegere, pricină de judecată
prihană, vină, acuzație
priimință, acces, acceptare, succes, primire
prilej (cu ~ bun), mai nimerit
primeni (a se), a se schimba
prinde (a se), a ține seama de, a lua în considerație
pripă, grabă
pripi (a), a grăbi
pristăvi (a), a muri
pristăvire, moarte
pristol, masa din altar
prilej, avere
prochimenno, subiect, lucru despre care este vorba
procler, afurisit
proin, fost
pronie, providență, ajutor, sprijin
proscălisi (a), a invita, a pofti
prost, slab, puțin
proxenisi (a), a trata, a negocia
purcede (a), a porni
pușcă (pl. pușci), tun
putere, forțe armate

R

rahtivan, slujbaş al Porții care avea grija harnașamentelor cailor
raia, supușii Porții
rămas, orfan, văduv(ă)
răpaos, odihnă
răsipi (a), a dărîma
răzîma (a), a-i reveni, a fi obligat, a avea sarcina
răzluși (a se), a se desprinde, a se despărți, a se separa, a părăsi
răzmiriță, război
reci-pospolita, regatul polonez
reiz, ministru de externe
rinduiei, obligații
robiciune, robie
rod, neam, familie
rumpe (a ~ ca să meargă), a hotări, a decide

rumpere, rupere
runtoare, ruplă, învoială pentru plata dărilor

S

sahaidac, tolbă de săgeți
salahor (salaor), țaran obligat să lucreze la întreținerea drumurilor și la reconstrucția cetăților turcești; demnitar otoman, inferior imbrilorului ca rang
saragea, ostaș din trupele neregulate
sarai, palatul sultanului sau al unor demnitari la Poartă
săbor, adunare, consiliu
sălbătaci (a se), a se inverșuna
sămui (a), a asemana, a recunoaște pe cineva
sărindar, rugăciune pentru morți
săvai, deși, măcar că
sburatec, ușuratic
scandale (pl.), neînțelegere, piedică, discordie
scandalisi (a), a indigna, a supăra
scaun, reședință, capitală, tron
scăpa (a se ~ de) a pierde
scheau, locuitor din Scheii Brașovului
schimni aga, trimisul Porții la înscăunarea domnului
scîrbă, supărare, necaz
scoate (a ~ la cap), a reuși, a izbîndi
scorni (a), a ridica, a convoca, a chema, a mobiliza
scule (pl.), bijuterii
scutelnic, scutit de bir în schimbul unor prestații
seamă, număr, cantitate, socoteală, calcul
seimen, categorie de ostaș, infanterist
selam aga, șeful cămărașilor, șambelanilor
semenție, urmași, progenitură
seraschier (serascheriu, sarascher), generalisim la turci
serhat, fortăreață turcească de la graniță
serhalliu, ostaș grănicer
sfat, părere, îndrumare, intenție, gînd, plan, rațiune; consiliu, adunare
sfeti, sfînt
silictar (silihitar), înalt demnitar otoman, care purta sabia sultanului
silnic, forțat, cu forța
sin, fiu
sinharisi (a), a felicita
sinheretisi (a), a felicita
sirilă, ambarcațiune
sîrg (de ~), degrabă, repede
strmă, fir de metal prețios
slobozi (a), a elibera
slobozire, voce, permisiune
sloam, șoproan
slujitor, ostaș
sminteală (zminteală), pagubă, stricăciune, pierdere

sminti (a), a nimici, a păgubi
smolire, încetare, potolire
socoteală, plan, chibzuință
sofisi (a), a sfătui, a îndemna
sofie, tovarăș
sovelcù, <sovetic>, consilier
spahiu, ostaș la cavalerie
sparge (a), a risipi, a distruge
spăsiutori, mîntuitor
spodobi (a), a învrednici
spurcat, necurat, nelegiuit
starea armelor, armistițiu
staroste, mai marele unei bresle
statheros, tare, nemișcat, rigid
stătător (pod ~), fix, pod de vase
steag, ceată militară
stehonorisi (a), a strîmtoare, a înconjura, a încercui
stepenă, treaptă, grad
stingere, distrușgere, nimicire
stoliță, capitală
străjui (a se), a se păzi, a se feri
strămuta (a), a schimba
strica (a), a nimici
strîmtură, strîmtoare, trecătoare
strîmbătate, nedreptate
sud, județ
sună (a), a face cunoscut
surda, în zadar
surguci, podoabă a căciulii domnilor din pene bătute cu pietre prețioase
surgun (a face ~), exil, a exila
surpa (a), a dărîma
surpare, prăbușire, nimicire

Ș

șăică, corabie
șef, suedez
știut, vestit, cunoscut

T

tabulhana, fanfară turcească
talhîș, v. *telhâș*
tăbărl (a), a așeza tabăra
tefter v. *analefter*
tefterdar, ministru de finanțe, controlor financiar al unei provincii
telhâș (talhîș), memoriu
telpiz (tălpizie), viclenie, viclenie,
temeiu (~ oștilor), grosul unei armate
teptil (tiptil), incognito
tergiman v. *dragoman*
ticălos, nenorocit
ticnit, liniștit, blînd
tituluș, titlu
ttmpi (a), a slăbi, a renunța

tirnosi (a), *tirnosanie*, a sfinți o biserică, sfințirea unei biserici
toema, chiar
toemeală, condiție, învoială
locmi (a), a organiza
topciu, artilerist, tunar
toporaș, muncitor cu toporul
treapăd, alergătură
trece (a), a-i fi îngăduit, a omite, a ierta
treli, al treilea
trezvi (a se), a se dezmetici, a-și veni în fire
țui, steag turcesc din cozi de cal pe o lance

Ț

țara, populația țării, țărani
țarița, țarina, soția țarului

U

ulemă, învățat, teolog și legist musulman
umblet, comportare, atitudine
universal, proclamație

V

val, supărare
vartă, pază
varvarotilă, barbarie
vătaf, conducător de ceată de oșteni sau de slujbași

vecernie, slujbă bisericească de seară
vechil, mandatar, om de încredere
vel, mare
viclean v. *ficlean*
vicleșug v. *ficleșug*
viitoriu (a fi ~), pregătit să vină, gata să vină
vizarel (viziric), demnitatea de vizir
vinzare, trădare
virtos (mai ~), mai ales, mai cu seamă
vlădică, mitropolit
vorovă, vorbă, discuție
vreme, anotimp
vtori, al doilea

Z

za, pentru, de
zagarași, ostași turci care îngrijeau de cîini
zaherea, provizii
zarvă, turburare
zavistie, intrigă, invidie
zavistnic, invidios, intrigant
zălog, chezaș
zătici (a), a împiedica, a stinjeni
zizanie, vrajbă, dezbinare
zlot, monedă de aur, mai tirziu de argint
zminteală v. *sminteală*
zorbă, răscoală, revoltă, răsculat
zulum, nedreptate, asuprire
zvoni (a), a face cunoscut

INDICE

A

Abdi paşa, seraschier, 209, 210, 211
Acsente (Afxentie, Avxentie Sofianul), <Auxentie> mitropolit de Sofia, 91, 163, 167
 <*Adrianopol*> (Odrii, Odriiu, Udrii, Poarta) 97, 103–105, 115, 121, 126, 135, 139, 143–148, 173, 179, 190–192, 201, 204–206, 208, 210, 211, 217–221, 223; Climent, mitropolita de ~ 160, 162, 163, 167, 168; mitropolia din ~ 220; *Poarta passim*
Afenduli, clucer 187
Agnita, loc. în Trans. 81
Ahmed al II-lea, sultan otoman 104
Ahmed al III-lea, sultan otoman 147–148, 174, 205, 211, 223–225
Ahmed aga, capiği başa 57
Ahmed paşa Kalaili-Koz (Calailul), vizir 152, 153, 231
Ahmed paşa, ginerele lui Husein paşa 146, 149
Aivaz aga 169
Akkerman v. Cetatea Albă
Alba Iulia (Beligrad), cetate în Trans. 81, 82
albanezi (arbănaşi) 120
Albeşti, loc. în Ț. Rom. 179
 <*Albeşti*> (Ferghihaz), loc. în Trans. <aproape de Sighişoara> 85
Alboteşti, loc. în Ț. Rom. 74
Alexandria, loc. în Egipt, patriarh al ~ 166–168, 170, 172, 173
Alexandru v. Alezeanu
Alezeanu Alexandru, mare clucer, mare vornic 57, 103
Ali aga, ciohodar capiği başa 165
Ali aga, emiralem capiği başa 158
Ali paşa, vizir 101, 102, 105; moartea sa 106
 Ali v. *Chiuz și Ciorlu*
Almaj, regiune în sudul Banatului 109
Amăruii, loc. în Trans. 81
Anastasia v. Duca
Andrei, mare căpitan de cazaci 110, 121
Andriaş, căpitan de Ploieşti 182
Anglia 137
Anhim <*Ivireanu*>, episcop al Rîmnicului, mitropolit al Ț. Rom. 163, 168, 183
Antiohia, loc. în Siria, patriarh de ~ 131, 136, 146, 214

Antiohie vodă v. Cantemir
Antiohie v. Jora
Antonie, grămătic 170
Antonie vodă <*din Popeşti*> 124
Antonie vodă v. Ruset
arabi 141
Arbănaş paşa v. Mahamut beioğlu
arbănaş v. albanezi
Ardeal v. Transilvania
Argeş, riu, m-re 65, 73–75, 99, 106, 107
Argeloianu Dumitraşco (Hărgitoianul) căpitan 111, 121, 145
 Arhimandritului, m-re v. *Bucureşti*
Aristotel, filozof grec 52
Arnaut-Köy (Arnaut Chioiu), loc. lângă Adrianopol 144
Athanasie, episcop de Dirstor (Dirstoreanul), 160
Athanasie, patriarh al Antiohiei 131, 146, 214
Athos (Sfetagora, Sfetagura), munte în Grecia 90, 91, 148
August al II-lea de Saxa (Avgust. duca de Saxonia), general imperial 114; rege al Poloniei 125, 210
 Azac v. *Azov*
Azov (Azac) cetate în Rusia 107, 113, 115, 184

B

Baba v. Babadag
Babadag (Baba) cetate în Dobrogea 57, 95, 125, 128, 148, 161
Baden <*Ludovic*> prinţ de ~, general imperial 60, 61, 64
 balgii v. *turci negustori*
Balş <*Ion*> stolnic în Mold. 156, 230
Balş Ana, soţia lui Constantin Brîncoveanu beizadea 156, 230
Baltagi v. Mehmed
 Baltă v. *Dunăre*
 Banat v. *Transilvania*
Banffi Gheorghe, guvernator al Trans. 140
Barbu v. Greceanu
Basarabi, familie 52
Bădeanu Barbu, mare logofăt 67
Băjescu Mareş, mare vistier, ban 93

- Bălăceanu Constantin*, aga, ginerele lui Șerban Cantacuzino voievod 55, 93; împotriva lui Brincoveanu 58, 59; cu imperialii 61—63, 65—68; moartea lui 79
- Bălăceanu Matei*, vâtaf de aprozi 65
- Bălăceni*, boieri 232
- Băleanu Constantin*, postelnic, fiul lui Grigore 196, 215
- Băleanu Grigore*, ispravnic de Țirgovîște 164, mare slujer 188, 196, mare vornic 164, 211, 216
- Bănariu Ion*, mare căpitan în Mold. 185
- Bărbat v. Dealul lui Bărbat*
- Bărcan*, tatăl paharnicului Staico Merișanu 93
- Beci v. Viena*
- Belgrad* (Beligrad) cetate în Iugoslavia 60, 87, 89, 99, 101, 102, 105, 107, 108, 112—115, 118, 121, 123, 125
- Beligrad v. Alba Iulia și Belgrad*
- Bender v. Tighina*
- Berчені*, loc. în Ț. Rom. 229
- Bertești*, loc. în Ț. Rom. 70
- Bistrița*, m-re în Ț. Rom. 100
- Bil-pazar*, piață la Constantinopol 148
- Birsescu Barbu*, pitar 111
- Bod*, loc. în Trans. 81
- Bogdan Lupu*, hatman în Mold. 133, 137, 228, 230
- Bolot v. Pollant*
- Bosnia* 65
- bosniaci* (bosneagi) 120
- Bran*, cetate în Trans. 76, 77; atacată de Thököli 89
- Brașov*, cetate, oraș 80, 85, 139, 172, 173
- Brăila*, cetate, oraș, ținut 103, 104, 165, 175, 176, 188; atacată și cucerită de ruși 182—184, prădarea ei 189
- Brăiloiu Constantin*, fiul lui Cornea, fuge la ruși 188
- Brăiloiu Cornea*, mare aga 61, 62, 126; mare paharnic 86, 100, 103 108; mare ban al Craiovei 105, 110, 137, 141, 144, 145, 151, 188, 217, 218, 221, 226, 230
- Brătășanu Barbu*, vâtaf de aprozi 74
- Brătășanu Preda*, mare pitar 56, 57, 62
- Brezoianu Pătrașco*, mare sătrar 138, 145
- Brincoveanu Anușa*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod 151, 152, 225
- Brincoveanu Balașa*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod 170
- Brincoveanu Constantin* (Costandin Basarab voievod) *passim*, mare logofăt, 53, 113; ales domn 54, 56, 57; confirmat în domnie de turci 57, 58; cu oaste la Cerneți 59, 60; măsurii împotriva imperialilor intrați în Ț. Rom. 60—71; se retrage din fața oștilor nemțești intrate în țară 66—68; întrevedere cu generalul austriac Heissler 68, 78, 79; la instalarea lui Thököly în Trans. 72—78, 80, 81; la lupta de la Zăr-
- nești 78; la încoronarea lui Thököli în Trans. 82—84; popasuri cu oștile turcești și cu Thököly în Trans. 80—86; se retrage cu Thököly din Trans. 85—87; relații încordate cu Thököly 86—89; primește pe lordul Paget 137—139; domnia pe viață 126, 145, 221; întimpină pe Mustafa, sultanul turcesc în trecere prin Ț. Rom. 108—112; chemat la Adrianopol 143, 217—222; relații cu raiauva Brăilei 103, 104; relații cu imperialii 60, 61, 64—66, 68, 69, 71; relații cu Mold. 95, 100, 133, 135—137, 152, 154—156, 167, 172, 174—176, 191, 224—227, 230; relații cu rușii 179, 180, 183, 184; relații cu tătarii 69—72, 97, 98, 100, 102, 107, 114, 131, 134, 135, 142, *passim*; relații bisericesti 160—163, 166—168, 170, 173, 174, 234, 235; citor de lăcașuri și cilditate 53, 72, 90, 100, 102, 116, 117, 124, 125, 128, 140, 142, 152, 155, 156, 162, 199, 200, 206, 211, 229, 231, 232, 236; reface curțile domnești de la Țirgovîște 92, 102—103, 199—200; întemciator de școli 53; patronează tiparul 53; își căsătorește fiii și fiicele 92, 100, 122, 131, 151, 156, 170, 172, 196, 197, 213, 214, 226—228, 230; conflict cu boierii 92—96, 131—132, 210, 215, 216; relații cu turcii *passim*
- Brincoveanu Constantin*, fiul lui Constantin Brincoveanu voievod 128, 138, 140, 156, 230
- Brincoveanu Ilinca*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod 122, 196
- Brincoveanu Maria* (doamna Maria), soția lui Constantin Brincoveanu voievod 65, 70, 101, 121, 107, 220, 222, *passim*; clito-rește lăcașuri 198, 199
- Brincoveanu Maria*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod, soția lui Constantin Duca voievod 95, 100, 101, 113, 115, 121; vine la București 101; moare 118.
- Brincoveanu Matei* (Mateiaș), fiul lui Constantin Brincoveanu voievod 231, 232
- Brincoveanu Papa*, tatăl lui Constantin Brincoveanu voievod 127
- Brincoveanu Radu* (Răducanu), fiul lui Constantin Brincoveanu voievod 230
- Brincoveanu Safta*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod 131, 213
- Brincoveanu Smaragda*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod 196
- Brincoveanu Stanca* <Cantacuzino>, mama lui Constantin Brincoveanu voievod 100, 116, 127
- Brincoveanu Stanca*, fiica lui Constantin Brincoveanu voievod 92
- Brincoveanu Ștefan* (Ștefăniță), fiul lui Constantin Brincoveanu voievod 128, 138, 145, 172, 192, 219—221
- Brincoveni*, m-re 127, 128, 140; sat 61, 63, 64, 103, 105, 110, 112, 118

Bucșan v. Merișanu

București passim; biserica Dintr-o zi 198; biserica Doamnei 72; biserica Sf. Ioan cel grecesc 142; biserica și m-reă Sf. Gheorghe Nou 124, 152, 156, 162, 163, 231, 235, 236; mănăstirea Arhimandritului 140; curtea domnească 72, 200, 206, 236, *passim*; oști nemțești în ~ 67–70, 169; ciumă 64, 122, 158, 160

Bugeac 124, 143; tătari din ~ 57, 65, 124, 130, 142, 143

Bujoreanu Șerban, mare vistier 169, 172

<bulgari> (sîrbi) 119, 164, 165

Buzău, județ 123, 173, 177; loc. 69, 70; riu 173; episcopia de la ~ 71; Caloian, căpitan de ~ 177; Mănăilă, căpitan de ~ 123

Buzești, boierii ~ 116

C

Calaili Coz. v. *Ahmed Kalaili Koz*

Calailul v. *Ahmed Kalaili Koz*

Calinic, patriarhul Țarigradului 124

Caloian, căpitan de Buzău, apoi serdar 177

Calotă, logofăt 80

Camenca v. *Kamenka*

Camenîța <Kameniec>, cetate în Podolia 105, 106, 122–123, 125–130

Cantacuzinii, familia 93, 156

Cantacuzino Bulașa, soția lui Ștefan Brincoveanu 172, 192

<*Cantacuzino Catrina*> (Muta), mama lui Ion Neculce 156, 230

Cantacuzino Constantin, mare stolnic 74, 75, 100, 110, 156, 170, 221, 229, 230

Cantacuzino Drăghici, mare spătar 72

<*Cantacuzino Dumitrașco*> Țarigrădeanul >

domn în Mold. 94–95

<*Cantacuzino Gheorghe*> fiul lui Șerban voievod 63, 64, 172

Cantacuzino Ilie, mare vistier și mare stolnic în Mold., fiul lui Iordache ~ 136, 137, 172, 192

Cantacuzino Ioan, împărat al Bizanțului 52

Cantacuzino Iordache, mare spătar în Ț. Rom., fratele lui Șerban voievod 214; în solie la Viena 55, 58; întors din solie 90–91

Cantacuzino Iordache, vistier în Mold. 172

<*Cantacuzino Maria*>, soția lui Șerban voievod 59, 61, 63, 67

Cantacuzino Mihai, mare spătar 12, 102, 104, 110, 116, 126, 137–138, 141, 144–145, 155, 215, 217, 218, 221, 228

Cantacuzino Pîrvu, logofăt și mare stolnic 57, 59, 72, 140

Cantacuzino Radu (Răducanu) al doilea logofăt 173, 230

<*Cantacuzino Sanda*, fiica lui Iordache ~ din Ț. Rom. 214

Cantacuzino Stanca v. *Brincoveanu Stanca*

Cantacuzino Șerban, mare căpitan, sol la

Viena 55, 58; întoarcere din solie 90–91

Cantacuzino Șerban, mare paharnic 138, 229

Cantacuzino Șerban, spătar, alege hotarele țării 103; domn în Ț. Rom. 59, 60, 64, 67, 72, 90–93, 95, 172; la asediul Vienei

54; trimite solie la Viena, bolnav, moare 55, 58; înmormîntarea sa 56, 57

Cantacuzino Ștefan, al doilea logofăt și mare paharnic 145, 151, 153, 154, 226, 231, 232

Cantacuzino Toma, mare sluger, mare postelnic, mare spătar 138, 145, 151, 172, 173, 179, 184, 188, 224, 226, 229; trece la ruși 179–181; cucerește Brăila 182–184

Cantacuzino Vasile, mare spătar în Mold. 101

Cantemir (Cantimireștii), familia 94, 149

Cantemir vodă v. *Constantin* ~

Cantemir Antioh (Antiohie), domn în Mold. 113, 123, 128, 154–156, 161, 172, 228, 230, 236; mazilit 133, 164, 234

Cantemir Constantin (Cantimir vodă), domn în Mold. 81, 86, 133; uneltește împotriva Cantacuzinilor și Brincovenilor 93–95; feciorii lui 149

Cantemir Dimitrie (Dumitrașco), domn în Mold. 179, 181–183, 185, 191

Cara Mustafa v. *Köprülü*

Caracal, loc. în Ț. Rom., Iane căpitan de ~ 169

Caramanliul Constantin, sluger și mare portar 190, 235

Caramanliul Dumitrașco, mare postelnic 57, 65, 75, 105, 110, 125, 126, 145, 217, 221, 224, 226

Caramanliul Iordache, mare clucer 165, 207

Caransebeș (Cavaransebeș, Sebeș), cetate în Banat 108, 109, 126

Carlovici v. *Karlowitz*

Carol al VI-lea, împărat german (craiul Ispaniei) 191

Carol al XII-lea, regele Suediei (craiul șefesc) 178, 184, 193, 195, 197, 200–206, 210, 211

Castriotul Gheorghe, mare comis 175, 176, 179–181, 184, 227

Cavala, loc. în Grecia 148, 224

Cavaransebeș v. *Caransebeș*

cazaci 107, 184 v. și Țara Românească, oastea Căldărușani, loc. în Ț. Rom. 235

Cealic Ahmed (Cialic), ienicer aga 149, 223, 225

Ceraș, loc. în Ț. Rom. 87

Cerchez Ahmet pașa, seraschier 73–77, 80

cerchezi 143, 170, 171

Cerneși, loc. în Ț. Rom. 59, 60, 62, 89, 99, 108, 110, 117–118

Cernica, mare armaș v. *Știrbei*

Cesareia (Chesariia), oraș în Capadocia 166

Cesareia (Chesariia), oraș în Palestina 160

Cetatea Albă (Accherman) 175, 176
Chesariia v. *Cesareia*
Chilia, cetate 198
Chios (Saci), insulă în Marea Egee 200, 205
Chiprian (Chipriano), mitropolit, apoi patriarh al Constantinopolului 166
Chiproul (Chiproviț), loc. în Bulgaria 129
Chiriți Andronache v. *Lambrino*
Chiriți Draco v. *Ruset Antonie*
Chiriți Hurmuzache v. *Hurmuzachi*
Chiriți Manolache v. *Hurmuzachi*
Chiupecerit, loc. în Trans. 81
Chiuprullul, *Chiupruluoglu* v. *Köprülü*
Chiuz Ali pașa, vizir 225
Chiuz Mehmet pașa, vizir 223
Ciachi Laslo v. *Csaky*
Ciobanul, topic. în Ț. Rom. 111
<Ciorlu> Ali pașa, silictar, mare vizir otoman 157, 161, 174, 207, 232, 233, 236; mazilit 177
Ciorogirleanu Constantin, mare sluger și clucer 57, 103–105, 110
Ciorogirleanu Matei, mare sluger 73, 75
Ciurmuș <neindentificat> 73, 75
Cîmpineanu Drăghici, vătaf de aprozi 154, 227, 231
Cîmpulung, loc. în Ț. Rom. 63, 64, 71, 89, 205, 206
Cîndescu Mihalcea, șătrar și mare stolnic 57, 104, 181
Cîndescu Șerban, fiul lui Mihalcea 100, 181
Cîrstian, loc. în Trans. 82–85
Cladova, cetate pe Dunăre 60, 61, 104–106
Climent mitropolit de Adrianopol (Climis proin Odrian, ~ Andrianupoleos, ~ Udriianul) 160, 162–163, 167–168
Climis v. *Climent*
Cobila, loc. pe Dunăre 119
Cocorăscu Iordache 188
Colentina (Colintina), riu 101
Comăneanu Matei, mare căpitan de scimeni 71, 145
Comoșteni, loc. în Ț. Rom. 107
Constantin, al doilea sluger 145, 157
Constantin cel Mare, împărat roman 53
Constantin Șerban (Costandin vodă cel Bătrîn), domn în Ț. Rom. 116
Constantin vodă cel Bătrîn v. *Constantin Șerban*
Constantinopol (Țarigrad, Poarta), *passim*
Copăceni, loc. în Ț. Rom. 219
<Corbea> David (Davil), ceauș 181
<Corbea> Teodor (Toderașco) 181
Corbeanu Constantin, mare pitar 145
Corbeanu Dumitrașco, paharnic și postelnic 131, 214–216
Corbeanu Mihai, postelnic 73, 215
Corbeanu Tudosca, soția lui Dumitrașco
Corbeanu 214, 215
Corbeanu Vintilă, mare ban 214
Cornea v. *Brăiloiu*

Cornești, loc. în Ț. Rom. 229
<Costachi> Constantin (Gavriliță Costandin), mare comis în Mold. 172
<Costachi> Vasile (Gavriliță Vasilie), vornic în Mold. 136, 137
Costandin v. *Constantin*
Costești, loc. în Ț. Rom. 73
Costin Nicolae, hatman în Mold. 136
Cotroceni, m-re în Ț. Rom. 57, 64–66
Craiova, oraș 60, 62, 105, 111, 118
craiu leșesc v. *August de Saxa și Leszczynski*
craiu ștețesc v. *Carol al XII-lea*
Crețulescu Iordache, mare cămăraș, mare agă, mare postelnic 131, 145, 157, 158, 175, 176, 201, 213, 232, 233
Crețulescu Matei, al treilea vistier 191
Crețulescu Pirvu, vătaf, tatăl lui Iordache 213
Crimeia (Crim), tătării din ~ 89, 97, 123, 131, 134, 142, 143, 170, 171, 178 v. *nohai* și *tătari*
Crîm v. *Crimeia*
Cromidi Antonie, comis 187
cruți v. *curuși*
Csaky Laslo (Ciachi Laslo), nobil ungar 58, 59
Cuciuc v. *Küçük*
Cupărești v. *Ruset*
curuși (cruți), ostași ai lui Thököly 76, 78, 87, 88, 108, 129~
Cușmir <Cujmir>, loc. în Ț. Rom. 110

D

Dzia, loc. în Ț. Rom. 98, 102
<Dallaban> Mustafa pașa (Taltaban) seraschier, mare vizir otoman 141; mazilit 142, 143
Damad Ali pașa (Damat), mare vizir otoman, generele sultanului Ahmed al III-lea 206, 207
Damad Hasan pașa (Damat), mare vizir otoman 225, 229
Darócy István (Daroți), căpitan al lui Thököly 86
Daroți v. *Darócy*
David, personaj biblic 51, 52, 96, 190
Davit ceauș v. *Corbea*
Dealul lui Bărbat <lingă Tirgoviște>, topic 91
Dealului, m-rea 211
Demir-Dești, loc. lingă Constantinopol 204
Demir hagi, han al nohailor 70, 71
Democrit, filozof grec 52
Demostene, orator grec 52
De un lemn, m-re în Ț. Rom. 100, 106
Diichili Constantin, vătaf de aprozi 174
Diicul v. *Rudeanu*
Diiu v. *Vidin*
Dimache Chiriță (Chiriți) 155
Dimir Capi v. *Porțile de Fier*
Dintr-o zi v. *București*
Dinfești, loc. în Ț. Rom. 98

Diogene (Diogenis), filozof grec 51
Dionisie, mitropolit al Tîrnovei (Tîrnoveanul) 163
Dionisie, patriarh al Țarigradului 56, 74
 <Dimboveanu> Iane, vătaf de aprozi 126, 141, 143
Dimbovița, rîu 142
Dirstor v. *Silistra*
Doamnei, biserica ~ v. *București*
Dobruș banul, ctitor al mănăstirii Sfîntul Gheorghe din București 231
Doicești, loc. în Ț. Rom. 231, 232
Domnița v. *Ruset Cristina*
Donie, mare căpitan de dorobanți 182
Doria, marchiz, general imperial 79—80
Dositheu, patriarh al Ierusalimului v. *Notara Dragoslavele*, loc. în Ț. Rom. 77, 173
Drăgănești, loc. în Ț. Rom. 63, 67, 68, 131
Drăgești, loc. în Ț. Rom. 73
Drăgoești v. *Fîntîna Drăgoeștilor*
 <Drugănescu> *Gavrîlă* 181
 <Duca> *Anastasia*, soția lui Gheorghe Duca voievod 101
Duca Constantin <Duculeț>, domn în Mold. 94, 95, 100, 101, 113, 118, 133, 135—137, 148, 224
Duca <Gheorghe>, domn în Mold. și Ț. Rom. 101, 118
Dudescu Radu, mare căpitan de margine, mare sluger 158, 169, 173, 178, 227, 237
Dudești, loc. în Ț. Rom. 158
Dumitrache v. *Vlasto*
Dumitrașco v. *Caramanliul*
Dumitrașco vodă v. *Cantacuzino* și *Cantemir*
Dunărea, fluviu 60, 62, 97—100, 107—109, 112, 114, 115, 117—119, 123, 131, 137, 139—141, 162, 165, 178, 206, 235; *Balta* <Bălțile Dunării> 70, 99, 102, 108

E

Edicula v. *Iedikule*
Egrip v. *Eubeea*
Eiub, loc. lângă Țarigrad 148
 <Elmas> *Mehmed*, vizir 106, 109, 119
englez, sol ~ 126, 137—139, 195 v. și *Paget*
Eubeea (Egrip), pașă de Egrip 177
Eugeniu de Savoia (Evghenie de Savoia), general imperial 119—120
Evghenie v. *Eugeniu de Savoia*
Exaporitul v. *Mavrocordat Alexandru*

F

Făgăraș, cetate, ținut în Trans. 81, 124
Fălcui, județ 183
Fărcășanu Barbu, mare stolnic 145
Fărcășanu Mihai, postelnic 220, 226

Fărcășanu Pîrvu, logofăt 111
Feldioara, loc. în Trans. 81
Fereghihazu v. *Albești*
Fîlipescu Matei, stolnic 100
Fîlipești de Pădure, loc. în Ț. Rom. 229
Fîlipești de Prahova, loc. în Ț. Rom. 88, 155, 229
Findic, pîrcălab de Soroca 185
Finlanda (Finlandia) 202
Fînta, loc. în Ț. Rom. 155
Fîntîna Drăgoeștilor, topic în Ț. Rom. 76
Fîntîna Rece, topic în Ț. Rom. 90
Fîntîna Țiganului topic în Ț. Rom., eleșteul de la ~ 115
Floci (Oraș), loc. în Ț. Rom. 70, 210
Flocoasa, topic în Ț. Rom. 73
Focșani, oraș 116, 137, 152, 182
Frankfurt <pe Main> (Frangofurt) 191
Fundeni, loc. în Ț. Rom. 229
Funduc Mustafa pașa, seraschier 80—88
Furești, loc. în Ț. Rom. 229

G

Galata, cartier la Constantinopol 124
Gaspar Sándor (Gașpar Șandru), sol ungar în Ț. Rom. 75
Gavrîl, patriarhul Țarigradului 166
Gavrîlă v. *Drugănescu*
Gavriliță Constantin v. *Costachi Constantin*
Gavriliță Vasile v. *Costachi Vasile*
Geafer Küçük pașa (Cuciuc Giafer), seraschier 99, 120
Gheorghe, mare căpitan de dorobanți 161
Gheorghe, mare căpitan de margine 182
Gheorghîță, mare spătar în Mold. 185
Gherasim, patriarhul Alexandriei 166—168, 170, 172, 173
Gherei Azamel, calga-sultan, fecior de han tătar 65, 69, 70
Gherei Caplan, han tătar 170, 171, 205
Gherei Dovlet, han tătar 142, 171
Gherei Gazi, sultan tătar 73—77, 80—88, 123
Gherei Selim, han 57, 102, 107, 111, 123, 142
Gherei Șaipaz, sultan tătar 114
Gherghița, loc. în Ț. Rom. 67, 161, 179
Gheșea, neguțător, socrul lui Șerban Cantacuzino voievod 59
Ghica <Gheorghe>, domn în Ț. Rom. 102
Ghica Grigore (Gligoric, Grigoric vodă), domn în Ț. Rom. 72, 90, 172, 214, 215
Ghidimoc, vătaf de călărași 81
Ghine, ceauș 181
Ghincea, mare vornic 57, 65
Ghiurgi Isuf pașa 192, 193
Giurgiu (Giurgiov), cetate 97—99, 143, 175, 176, 178, 189, 219
Gîrtele Vlădicăi, topic în Mold. 183 v. și *Stănilești*
Gligorașco, cîhodar 168

Gligorașco, al doilea vistier 177, 200
Gligorie, comis 197
Gligorie vodă v. *Ghica*
Glogoveanu Nicola, căpitan de Cerneți 89
Golescu Radu, pitar 56, mare agă 74, 100; mare comis 128, 145, 219, 225, 226, 233; mare clucer 167; mare vornic 175, 176, 188
Golești, loc. în Ț. Rom. 233
Grădișteanu Bunea, mare armaș 100, 103, 110, 111; mare comis 141, 145, 196, 201, 215, 217
Greceanu Barbu, al doilea spătar 140
Greceanu Grigore, postelnic 235
Greceanu Radu, logofăt 53
Greceanu Șerban, al doilea logofăt 61, 75, 192; mare vistier 110, 134, 145, 172, 217, 219
Greceanu Șerban, mare stolnic 62, 154–155, 164, 227–229, 234, 235, 237; mare logofăt 192, 196, 197
greci, popor 93, 132
Greci, loc. în Ț. Rom. 75
Grecia (Țara Grecească) 52
Grigorie Teologul 51
Grigorie vodă v. *Ghica*
 <*Grothusen*> (Krot), consilier al lui Carol al XII-lea 203

H

Haizler v. *Heissler*
Hail aga, capigi bașa 68
Harkov, oraș în Ucraina 185
Hasan Ali aga, imbrihor 159, 161, 169
Hasan pașa (caimacamul), mare vizir otoman 150–151; mazilit 152
 <*Hatai*> (Hutai) oraș în Siria <= Antiohia > 141
Hațağ v. *Hașeg*
Hațağhe Ungureanu, fecior de poște (puști) 93, 96
Hașeg (Hațağ), regiune în Trans. 117
Hărgitoianul v. *Argetoianu*
Heissler <*Donat*> (Haizler), general imperial 61, 64, 65, 68, 69, 70, 78–79; moartea lui 115
Hierăscu Șerban, postelnic 215
Homorod, loc. în Trans. 81
Hotin, cetate 207, 209–212
Hrast v. *Rașt*
Hrisanth, v. *Notara*
 <*Hristodor*>, căpitan de Cerneți 108, 110, 118
Hrizea v. *Podul Hrizii*
Hrizea v. *Popescu Hrizea*
Huber Ioan Conrad, comisar imperial 112
Hurez (Urez), m-re în Ț. Rom. 72, 100, 103, 106, 121, 199
Hurmuzachi Chirișă (Chiriși), mare vameș în Mold. 175–176, 191
 <*Hurmuzachi*> *Manolache* (Chiriși Manolache), mare agă în Mold. 191

Husein efendi 201
Husein pașa, seraschier 60
Husein pașa, vizir 121–123, 146, 150
Hutai v. *Hatai*

I

Iacov doflorul v. *Pilarino*
Iacpal aga, vizir tătar 75, 84
Iacșă Sirbul (Iacșul) <căpitan> 93, condamnarea lui la ocnă 96
Ialomița, riu 74, 114, 199
Iamandi, mare portar 107
Iamnic, podul de la ~ pe apa Jiului 110
Ianache, comis 75
Iane v. *Dimboviceanu*
Iane, căpitan de Caracal 169
Iane, căpitan de Odișoe 108
Iane, mare clucer de arie 145, 161, 172
Iași, oraș 100, 123, 180, 181, 206
Ibraim aga, chehaia 106
Ibraim pașa, 129
Ibraim selam agasi, halvagiul 171
Iedikule (Edicula, Idi.ula), închisoare la Constantinopol 178, 195, 200, 204, 205, 228
Ierapolis, loc. în Asia Mică (Frigia) 163, 167
Ierusalim, patriarhia și patriarhi de ~ 140, 152, 160–163, 166, 167, 170, 234, 235
Idicula v. *Iedikule*
Iarion, fost episcop de Rimnic 163
Ilfov, județ 115
Iliaș <*Alexandru*>, domn în Mold. 92, 226
Iliaș Radu v. *Radu beizadea*
Ilie stolnic v. *Cantacuzino*
Ilinca v. *Brincoveanu*
Imperiul Otoman (Împărăția Turcului, Țara Turcească, Poarta), lupte cu imperialii 77, 78, 108, 109, 114, 115, 117–121; turburări în ~ 146–148, 150–151, 223; relații cu Mold. 157, 175, 228, 236, *passim*; război cu Rusia 178–184; încheie pace cu Rusia și cu alte popoare 126, 186, 195, 208, 209; legături cu Ț. Rom. *passim*
Ioan Gură de Aur 51
Ion (Ionișă), spătar și hatman (feciorul Mutii) v. *Neculce*
Iordache beizadea v. *Rusel*
Iordache, ceaș de aprozi 145
Iordache, mare clucer de arie 209, 211
Iordache, grămătic 212
Iordache spătar v. *Cantacuzino*
Iorga, mare sluger 145, 157, 159, 166, 232–234, 237
Iorga, staroste 145
Iosif I, împărat german 191
Iov, personaj biblic 96
Isaceea (Sacci), loc. pe Dunăre 178, 201, 209
Isaia, personaj biblic 52, 208
Ischiup v. *Skopje*
Islaz (Izlaz), loc. în Ț. Rom. 100

Ismail (Smil), cetate 124, 142
Ismail aga (Izmail), capigilar chehaiasi 58
Ismail pașa, seraschier la Bender 202–205
Ismail pașa (Izmail) 226
 Istodor v. *Hristodor*
Isuf aga 203
Isuf bei, capigi bașa, fiul vizirului Sulciman 104
Isuf pașa, seraschier la Babadag 125, 128, 142, 148, 161
Isuf pașa, seraschier la Bender 236
Isuf pașa, vizir 195, 200
 Ișpania v. *Spania*
Iuda, personaj biblic 180
Iustinian, împărat al Bizanțului 53
 Izlaz v. *Islaz*
 Izmail v. *Ismail*
Izvoreanu Radu, mare pitar, mare stolnic 103, 106, 138–140

I

Împăratul moschicesc, împăratul Moscului v. *Petru cel Mare*
 Împăratul Neamțului v. *Leopold I*, *Iosif I* și *Carol al VI-lea*
 Împărăția Neamțului v. *nemfi*
 Împărăția Turcului v. *Imperiul Otoman*

J

Jiu (*Jiin*), riu 99, 107, 110, 111, 118, 121
 <*Jora*> Antiohie, hatman în Mold. 136
Jugureni, loc. în Ț. Rom. 75

K

Kamenka (Camenca), cetate în Rusia 184
Karlowitz (Carlovici), pacea de la ~ 126
Kiev (Chiov), oraș în Ucraina 185
Köprülü Kara Mustafa (Chiupruloglu), pașa, mare vizir otoman 54, 65, 89
Köprülü Numan pașa, mare vizir otoman 175, 177
 Krot v. *Grothusen*
Küçük Ali aga (Cuciuc) 194
Küçük-Köy (Cuciuc-Chioi), loc. lângă Țari-grad 215

L

<*Lambrino*> *Chiriță Andronache* (Chiriți), hartofilax la biserica Țarigradului 170
 <*Lambrino*> *Manolache*, cupar 170
 lazi v. *turci*

Leblen v. *Lovnic*
Leon, domn în Ț. Rom. 115
Leopold I, împărat german 55, 154
Leszczynski, Stanislav I (Lescișchi), rege a Poloniei 205, 206, 209–211
 leși v. *poloni*
Leurdeanu Stroie, mare vornic 145, 218
Lipova, cetate în Banat 108, 126
Logos, v. *Lugoj*
Lopuhin Avram, ambasador rus la Poartă 209
 <*Lovnic*> (Leblen), loc. în Trans. 81
Luca, al doilea vistier 145
Luca Ștefan, mare vistier în Mold. 102, 185
Lugoj, loc. în Banat 108, 109
 Lupohinov v. *Lopuhin*
Lupul Bogdan, hatman în Mold. 136, 154–155
Lupul, vistier în Mold. 136

M

Macarie, mitropolit al Varnei 163
Maglavil, loc. în Ț. Rom. 110, 111
Magni, general imperial 65
Mahamut Arbănaș pașa, beioğlu, beglerbeiu Rumeliei 108, 109
Mamul, m-re în Ț. Rom. 116
 Manolache cupar v. *Lambrino*
Manta, căpitan 188
 Mareș, v. *Băjescu Mareș*
Mareș Gheorghe, mare căpitan de margine 187
 Marghindea v. *Merghindeal*
Matei Basarab, domn în Ț. Rom. 54
Matei Evanghelistul 52
Mavrocordat Alexandru (Exaporitul, Terghimanul) mare dragoman al Porții 122, 126, 129, 133, 144, 175, 219, 221–223
Mavrocordat Neculae, mare dragoman al Porții 144, 219, 222, 223; domn în Mold. 175, 176, 191, 201, 206; mazilit de turci 179
Mavrocordat Scarlat (Scarlatache), fiul lui Alexandru 122, 129
Mazepa Ivan, hatman al cazacilor 178, 204, 208
Maxim, mitropolit al Ierapolei (Ierapoleos) 163, 167
Măceș, loc. în Ț. Rom. 111
Măgureni, loc. în Ț. Rom. 155, 229
Măndilă, căpitan de Buzău 123; căpitan de legegii 134; mare șătrar 158–159, 169, 176, 229
Mărăcineni, loc. în Ț. Rom. 229
Mărgineni, loc. în Ț. Rom. 155, 228
Mărgineni, m-re în Ț. Rom. 155
Mălăsari, loc. în Ț. Rom. 164
Mediaș, cetate în Trans. 85
Mehedinți, județ 105
Mehmed aga 207
Mehmed aga, cumbaragi bașa 113

Mehmed aga, edicler emin 194
Mehmed aga, vechil 165
Mehmed bei, capiği başa, hărăcer 177
 Mehmed Chiuz v. *Chiuz*
Mehmed efendi 132
Mehmed paşa Ballagiul, vizir 177, 192, 193, 195, 229, 231
Mehmed paşa, capetan paşa și vizir 153–154; mazilit 157
 Mehmed paşa v. *Elmas Mehmed* și *Teberdar Mehmed*
Mehmed al IV-lea, sultan otoman 54, 105
 Mehmet v. *Mehmed*
 <*Merghindeal*> (Marghindea), loc. în Trans. 81
 <*Merişanu*> *Staiico* <Bueșan>, fiul lui Bărcan, logofăt de visticierie, vistier al treilea, paharnic, unelțește împotriva lui Brîncoveanu 92–95, 96
Mihai, mare medelnicer 157, 232
 Mihai, mare spătar v. *Cantacuzino*
 Mihai vodă v. *Racoviță*
Mihail al Sinadelor (~ Sinadschii) 90, 91
Mihalache, căpitan 181
 Mihalcea v. *Cîndescu*
Mihăilă, logofăt în Mold. 81
Mihnea al III-lea, domn în Ț. Rom. 102
Milcoveanu Preda, unelțește împotriva lui Brîncoveanu 93, pedepsit 96
Mira, loc. în Asia Mică (Licia), Nicolae de ~ 116, 124
Mitrofan, mitropolit de Nisa (Nisis) 163, 167
Mogîldea, mare serdar în Mold. 185
Mogoșoaia, loc în Ț. Rom. 59, 100, 103, 125, 129, 134, 135, 140, 141, 146, 149, 150–154, 156, 158, 161, 164, 166, 169, 172, 174, 176, 177, 195, 196, 199, 210, 212, 213, 225, 227, 232, 234, 235
Moldova (țara Moldovei. ~ țara de jos) *passim* 81, 86, 92–94, 113, 117, 123, 125, 128, 133, 135, 136, 148, 149, 152–154, 156, 157, 161, 167, 172, 175–176, 192, 201, 206, 217, 226, 234; legături cu Ț. Rom. 86, 95, 100, 133, 135–137, 152, 154–156, 167, 172, 174–176, 191, 224–227, 230; legături cu Imperiul otoman 157, 175, 228, 236, *passim*; legături cu Rusia 179–185
 Mosc v. *Rusia*
 moscali v. *ruși*
Movela, cadiu 104
Mula Ibrahim, vizir 205, 206
Mureș, riu 126
 muscali v. *ruși*
Mustafa al II-lea, sultan otoman 104, 146, 150; trece prin Ț. Rom. 108–112; lupte cu nemții 114, 115, 119–122; primește pe Constantin Brîncoveanu 145, 221, 222; mazilirea lui 147, 223
Mustafa efendi 68
Mustafa Novall, agă 189
Mustafa paşa, scraschier la Babadag 57

Mustafa paşa v. *Daltaban*
Mustafa paşa, moartea lui 115
Mustafa paşa, vizir 97, 101
 Muta v. <*Cantacuzino Catrina*>

N

Nacăpăl, fiul ulemalei 147–148
Neagra, loc. în Ț. Rom. 74
Neagul, mare căpitan de cazaci 187, 210, 211
 <*Neculce*> *Ion* (Ion Tăruș, fiul Mutii), mare spătar, hatman în Mold. 156, 185, 230
 Necopoe v. *Nicopole*
Neculai, preot grec 130
Negoescu Pană, mare serdar 145, 155, 229
Negoști, loc. în Ț. Rom. 155, 229
Negru vodă, cetatea lui ~ , topic în Ț. Rom. 77
nemți (Țara Nemțească, Împărăția Neamțului, oști nemțești) <= austrieci, imperiali> 54, 60, 68, 71, 76–80, 82, 85, 89, 99, 101, 105, 113–115, 117–120, 125–126, 131; lupte cu turcii 77, 78, 108, 109, 114, 115, 117–121
Neofil, mitropolit al Sevastiei (Sevastias) 163
Nicolae (Nicolai) de Mira-Lichia (~ Miralichișchii), episcop 116, 124
Nicopole (Necopoe), oraș în Bulgaria 59, 73, 88
 <*Nicusios*> *Panaiotachi*, mare dragoman al Porții 124
Nipru, riu 107, 134
Nistru, riu 127, 135
Niș, cetate în Iugoslavia 60, 80, 81, 85
nohai (*tătari* ~) 131, 134, 135 v. și *tătari*
 <*Notara*> *Dositheu*, patriarh al Ierusalimului 122, 140, 152, 160, 235
 <*Notara*> *Hrisanth*, mitropolit al Cezareii Palestinei și patriarh al Ierusalimului 160–162, 166, 167, 170, 234–236
 Novali v. *Mustafa Novall*
 Numan paşa v. *Köprülü*
Nisa, loc. în Asia Mică <Capadocia> 163, 167

O

Obedeanu Petre (Pătru), căpitan de dorobanți 110, 145
Oblești, loc. în Ț. Rom. 113, 117, 139, 157–158, 174, 197, 221
 <*Oceacov*> (Vozia), cetate în Ucraina 112, 175–176
Ocna Sibiului (Viz Ocna), loc. în Trans. 85
Odivoata (Odivoe), loc. în Ț. Rom. 108
 Odrii v. *Adrianopol*
olandez, sol ~ 126, 195
 Olt, riu 86, 89, 99, 100
Oprea, mare sătrar 102, 103

Oraș v. *Floci*
 Oreaoava v. *Orehovo*
 <*Orehovo*> (*Oreaoava*) <= *Rahova*>, cetate în
 Bulgaria 111, 117–118
Orel, riu în Rusia 208
Orlea, loc. în Ț. Rom. 111
Orșova (Rușava), cetate pe Dunăre 60, 103
Osman aga 126
Osman aga, chehaioa vizirului 186, 192, 193

P

Paget <*William*> (*Paghet*) lord, ambasador
 englez la Poartă în trecere prin Ț. Rom.
 137–139
Palatoga, al doilea logofăt și postelnic 157,
 229, 232
Palestina 160
 Panaiotache v. *Nicusios*
 Pană v. *Negoescu*
Panciova, cetate 108, 118–119
Patze (*Pațea*), colonel imperial 67
Pațea v. *Patze*
Păușescu Tanasie, clucer 70
Perecop (*Oru*), cetate în Rusia 174, 176
Petervaradin (*Pătruvaradin*, *Petrovaradin*, *Va-*
radin), oraș în Iugoslavia 114, 119–120
Petru cel Mare, țarul Rusiei (țar Pătru, împă-
 ratul moschicesc, împăratul Moscului) 115,
 178, 180–182, 211
Pilarino Iacov (*doflor*), medicul lui C. Brin-
 coveanu 145, 155
Pitești, loc. în Ț. Rom. 64, 100, 107, 115, 121,
 125, 177, 232, 233
Pirșcoveanu Preda, mare medelnicer și spătar
 58, 144, 218
Pirvan, vistier 173
Platon, filozof grec 51
Plătărești, m-re în Ț. Rom. 66, 67
Ploiești, loc. în Ț. Rom. 87, 88, 182
Plumbuita, m-re în Ț. Rom. 227
Podul Hrizii, topic în Ț. Rom. 76
Pollant (*Bolot*), general imperial 115
 <*Polonia*> (*Țara Leșască*) 94, 178, 184, 195,
 201, 202, 205, 206, 209, 211
 <*poloni*> (*leși*) 113, 129–130, 184; sol leșesc
 126, 210
Poltava, lupta de la ~ 178
Popescu Cîrstea, mare vistier 65
 <*Popescu*> *Hrizea*, mare vistier 138, 216
 <*Popescu*> *Radu*, clucer, fiul lui *Hrizea* 106, 216
Popoști, loc. în Ț. Rom. 138
Porfirita Enache, dragoman 108
 <*Porțile de Fier*> (*Demir Capi*, *Dimir Capi*)
 109, 110
Pollogi, loc. în Ț. Rom. 62, 64, 73–75, 76, 92,
 105, 125, 129, 132, 135, 137, 140, 141, 149,
 151–154, 156, 161, 164, 166, 169, 171,
 174, 177, 210, 211, 213, 225, 227, 232–235

Prahova (*Praova*) județ 131, 155, 228; riu
 67, 74, 173
Prejmer (*Prejmir*), loc. în Trans. 80
Prisăceanu Șerban, mare comis 165
Proroceanu Preda, căpitan 65, 67, 93, 96
Prut, riu 73, 180, 183, 184, 195, 206, 208

R

Racoviță Dumitrașco, comis, fratele lui *Mihai*
 vodă, domnul Moldovei 152, 227
Racoviță Mihai (*Mihalache*), paharnic, apoi
 domn în Mold. 136, 137, 224–227, 236;
 domn 149, 152, 164, 167, 172, 174; mazilit
 154, 175, 228
Radu beizadea, feciorul lui *Iliaș vodă*, căsă-
 torit cu *Slanca Brincoveanu* 92, 98,
 138, 226
Radu Hrizii v. *Popescu Radu*
Radu Leon, domn în Ț. Rom. 115
Radu vodă, renovează m-rea *Viforita* 199
Rahova v. *Orehovo*
Rali Constantin (*Rale*) clucer 128, 169
Rami Mehmed, mare vizir otoman 126, 143,
 146–148, 150, 187, 222–224.
Rast (*Hrast*), topic în Ț. Rom. 111
Razu Dumitrașco, vâtaf 145
Răsîmnice v. *Resîmnice*
Rătescu Luca, vistier 121
Rătescu Neagoe, pîlar 124
Ren v. *Rönne*
Reni (*Rene*), port la Dunăre 190
Resîmnice (*Răsîmnice*), loc. în Ț. Rom. 67
Rîmnîcu <*Sărat*>, loc. în Ț. Rom. 175, 207,
 m-rea de la ~ 116, 155, 228, 229
Rîmnîcu <*Vilcea*>, loc. în Ț. Rom., episcop
 și episcopia de ~ 66, 100, 163, 168
Robe (~ cel *Tînăr*), căpitan de călărași de
 Rîmnîc 175, 182, 207
Rodos, insulă în Mediterana 200
Rönne Karl Ewald von ~ (*Ren*), general rus,
 cucerește *Brăila* de la turci 182–184,
 188
Roșiorii de Vede (*Rușii za Vede*), loc. în Ț. Rom.
 96, 118
Rucăr, loc. în Ț. Rom. 76, 139, 173
Rudeanu Diicu, mare clucer 62, 69, mare logo-
 făt 100, 110, 144, 145, 218, 221, 227
Rumelia (*Rumeli*), provincie, *beglerbei* de
 ~ 108, 109, 120, 195
Rusciuc (*Ruși*) <= *Ruse*>, oraș în Bulgaria
 88, 97, 131
Ruset (*Cupăreștii*) boieri în Mold. 94, 174,
 236
Ruset Antonie (*Antonie vodă*, *Chiriți Draco*),
 domn în Mold. 103, 172, 215
 <*Ruset Cristina*> (*Domnița*), fiica lui *Grigore*
Ghica voievod 215
Ruset Iordache, mare vistier și mare vornic
 în Mold. 133, 152

Ruset Iordache (Iordache beizadea), fiul lui Antonie vodă 172, 215
Ruset Mihalache, la Poartă 133
Ruset Nicolae, postelnic, ginerele lui Constantin Brincoveanu voievod 152, 226, 229, 230
 < *Rusia* > (Mosc, Rosia, Țara Rusească), legături cu Mold. 181, 184–185, legături, război și pace cu Turcia 178, 180, 182, 184, 186, 193, 195, 200, 205, 208–209, legături cu Ț. Rom. 179–184
Rușava v. *Orșova*
 < *ruși* > (muscali, oști moschicești, sol moschicesc) 107, 113, 115, 117, 126, 178, 180, 182, 184–186, 195, 200, 202, 204
Ruși, loc. în Ț. Rom., elestele de la ~ 67
Ruși v. *Rușciuc*
Rușii za Vede v. *Roșiorii de Vede*

S

Sacci v. *Isacceia*
Sacz v. *Chios*
Sactziul Matei, mare portar 145, 200
Sadova, m-re în Ț. Rom. 111
Safta v. *Brincoveanu*
Salih pașa 81
Samar, riu în Rusia 208
Sanda v. *Cantacuzino*
Sava, riu în Iugoslavia 126
Savoi v. *Eugeniu de Savoia*
Saxonia, ducele de ~ v. *August al II-lea de Saxa*
Săcele (Sătecele), loc. în Trans. 80
Sărata, loc. în Ț. Rom. 155, 228, 229, 235
Sătecele v. *Săcele*
Săteni, loc. în Ț. Rom. 156, 225
Scarlat v. *Mavrocordat*
Scăieni, loc. în Ț. Rom. 155, 229
Schlick Leopold (Șlic), graf, consilier imperial 60
Seanța v. *Zenta*
Sebeș v. *Caransebeș*
Sechel Laslo v. *Szekely László*
secui 78, 82
Seghedin, loc. în Ungaria 119
Selim aga, cuciu imbrihor 143
Sevastia, loc. în Asia Mică, Ncofit de ~ (Sevastias) 163
Sfetagora v. *Athos*
 Sfântul Dumitru, Gheorghe, Ioan, Sfânta Vineri (biserici) v. *București* și *Tirgoviște*
Sguromali (Sugrumale), căpitan 112, 197
Sibiu (Sibiu), cetate în Trans. 64, 81–82, 85
Sighisoara, cetate în Trans. 85, 86
Silistra (Dirstor), loc. în Bulgaria 160
Sinade, oraș în Asia Mică < *Frigia* >, Mihail Sinadschii < = al Sinadelor > 90,91

Sinai, munte în Peninsula Sinai 116
 sirbi v. *bulgari*
 Sirbu v. *Iacșă*
Skopje (Ischiup), loc. în Iugoslavia 65
Smaragda v. *Brincoveanu*
 Smil v. *Ismail*
Socol, medelnicer 57
Sofia, loc. în Bulgaria, mitropolitul de ~ 91, 163, 167
Solak Çeşmesi, (Solac Çeşmesi), topic în apropierea Țarigradului 147, 148
Soliman al II-lea (Suleiman), sultan otoman 65
Soliman pașa (Soliiman) seraschier la Babadag 95
Solomon, personaj biblic 133, 181
Soroca, cetate, pircălabul de ~ 185
Spania (Ișpania) 191
 Staico v. *Merișanu*
 Stambul (Stambol) v. *Constantinopol*
 Stanca v. *Brincoveanu*
 Stanislav craiul v. *Leszczyński*
Stănțești, loc. în Ț. Rom. 88
Stănilești, lupta de la ~ pe Prut 184
Sterie, căpitan și sluger 145, 157, 164, 175, 229, 230, 237
Stoian, vătaf de călărași 121
Stockholm (Stocolma), oraș în Suedia 202
Strimbeanu Drăghici, ceauș 173
 Stroe vornic v. *Leurdeanu*
Sturzea Ion, paharnic în Mold. 167
Sturzea Sandu, stolnic în Mold. 185
suedezi (șfeți) 184, 202
 < *Suedia* > 202
 Sugrumale v. *Sguromali*
Suliman pașa (Suliiman), vizir 65, 104
Suliman pașa nișangi 201; capetan pașa 205
 Suliman sultan v. *Soliman*
Surpatele, m-re în Ț. Rom. 199
Szekely László (Sechel Laslo), nobil ungar 140

Ș

Șaban aga de Ciurmuș 75
Șafirov Petre, baron, vicecancelar al Rusiei, trimis al Rusiei la Poartă 184
Șah Mehmet pașa 109
Șahpaz v. *Gherei*
Șchei, cartier al Brașovului 155, 161, 229, 235
Șeica Mare, loc. în Trans. 85
Șelimer (Șulumber), loc. în Trans. 81
 Șerban v. *Cantacuzino*, *Cindescu* și *Greceanu*
Șerbănești (Șărbănești), loc. în Ț. Rom. 62
Șeremetiev Boris Petrovici (Șeremet, Șeremetov), general, feldmareșal rus 181, 184
 șfeți v. *suedezi*
Șirem bei în Crimeia < neidentificat > 170, 171
 Șlic v. *Schlick*
 Ștefan v. *Brincoveanu* și *Cantacuzino*
Ștefan, episcop de Rîmnice 66

Știrbei Cernica, mare armaș 71, 72, 74, 76, 86, 145, 215
 Știrbei Constantin, mare sluger 62, mare clucer și ban 102, 145, 178, 188, 215, 227

T

Tallaban v. *Dallaban*
 Tăbăcărea, iltmaci 214
 tătari (oști tătărăști) 61, 62, 69, 70, 76–81, 85, 99, 100–103, 107, 109, 114, 116, 120, 123, 134, 142, 143, 170, 171, 184–191, 195, 197, 202, 209; oști ~ în Ț. Rom. 65, 71–75, 82, 87, 89–90, 97, 98, *passim*; v. și *nohai*
 Tătărani, loc. în Ț. Rom. 88, 155, 229
 <Teberdar> Mehmed pașa, mare vizir otoman 109, 119, mazilit 157
 Teleajen (Teleajăn, Teleajin), riu 76, 80, 85–86, 98, 99
 Teleki <Mihail> nobil ungar 78
 Teliu (Telul), loc. în Trans. 80
 Theodosie, mitropolit al Ț. Rom. 56, 66, 100, 112, 128, 131, 157, 167, 168, 214, 218, 221
 Thököly Emeric (Tucheli), principe al Transilvaniei 72–89, 107, 108, v. și *curuți*
 Tighina (Bender), cetate pe Nistru 139, 160, 161, 165, 168, 177–179, 186, 195, 197, 201–206, 209, 216, 217, 234, 236
 Timiș, riu 80
 Timișoara (Timișvar), cetate 87, 108, 112–114, 119, 121, 126
 Timișvar v. *Timișoara*
 Tisa, riu 114, 118–120
 Tismana, m-re în Ț. Rom. 106
 Titel, cetate 114, 118–120
 Tîrgoviște, loc. în Ț. Rom. 59, 64, 65, 76, 88, 89, 91, 92, 102, 103, 107, 108, 110, 112–115, 121, 122, 124, 130, 132, 135–137, 140, 141, 149–156, 158, 160, 164, 165, 169, 171, 174–177, 179, 182, 188, 195, 206, 210, 212, 213, 216, 225, 227–229, 232–235, 237; biserica Sf. Dumitru 125; biserica Sf. Vineri 199; mitropolia 100, 129; curtea domnească 92, 102–103, 199, 200; incendiu 199, 200
 Tîrnova, loc. în Bulgaria, mitropolit de ~ 163
 Toderășco v. *Corbea*
 Tohani, loc. în Trans. 77, 78
 Toma, sluger și spătar v. *Cantacuzino*
 Tomarova, loc. în Rusia 188
 Topliceanu Neagoe, pitar 188
 <Transilvania> (Ardeal, Țara Ungurească) <Banat> 59–61, 64, 67, 72, 73, 76–78, 82–83, 86–88, 91–94, 97–99, 102, 106, 113, 124, 126, 139, 140, 185, 205
 Tucheli v. *Thököly Emeric*
 Tudosca v. *Corbeanu*

Tunari, loc. în Ț. Rom. 135, 235
 Tungea, afluent al Măriței 148
 turci, negustori în Ț. Rom. (balgii și lazi) 194, 195; ~ brăileni 103, 104, 188, 189; odăi turcești 165; oști turcești 59–62, 68, 69, 73–79, 81, 82, 86, 87, 97–100, 102, 105, 108, 109, 115–119, 122, 123, 125, 184, 195, 208, 209, 223, *passim*
 Turnu, cetate în Ț. Rom. 111
 Turlucaia, loc. pe Dunăre 99, 141, 138, 221

Ț

Țara Căzăcească v. *Ucraina*
 Țara Grecească v. *Grecia*
 Țara Leșească v. *Polonia*
 Țara Moldovei v. *Moldova*
 Țara Românească (Țara Muntenescă, Țara Rumânească), fiscalitate în ~ 134; calamități (lăcuste) 90–91; relații cu Moldova 86, 95, 100, 101, 133, 135–137, 152, 154–156, 167, 172, 174–176, 191, 224–228, 230; relații cu Rusia 179–181; oști nemțești în ~ 59–71; reconstrucții de cetăți, zaherele și alte obligații față de Poartă *passim*
 Țara Rusească v. *Rusia*
 Țara Turcească v. *Imperiul Otoman*
 Țara Ungurească v. *Transilvania și Ungaria*
 Țarigrad v. *Constantinopol*
 țarul v. *Petru cel Mare*
 Țăruș Ion v. *Neculce*
 Țiganului v. *Fîntîna Țiganului*
 Țințăreni, loc. în Ț. Rom. 118, 121
 Țufora, loc. în Mold. 181, 186, 206, 212

U

<Ucraina> (Țara Căzăcească) 178
 Udrii v. *Adrianopol*
 <Ungaria> (Țara Ungurească de Sus) 126
 Ungureanu v. *Hașaghe*
 Urlați, loc. în Ț. Rom. 179, 180, 182

V

Varadin v. *Petervaradin*
 Varna, loc. în Bulgaria 163
 Vasilie, stolnic și vornic în Mold. 101
 Văcărescu Ianache, agă 75, 110, 145, 151, 154, 159, 224, 227, 229, 230, 233–235; clucer 211, 219; paharnic 164, 166, 169, 173, 175, 178, 237
 Văcărești, loc. în Ț. Rom. 144, 164
 Văleni, loc. în Ț. Rom. 87, 156
 Văsiu, căpitan de lefegii 81

- Velisarie*, căpitan 145
venețian, sol 126
Vergo, portar 57, 69, 103; paharnic 107; mare clucer 121, 134, 217
Veterani Federico (Viteran), conte, general imperial 55, 93, 108, 109
Vicol, căpitan 81
Vidin (Diiu), cetate în Bulgaria 60, 88–89, 99, 100, 107, 110, 114, 118, 123, 165
Viena (Beci, Beciu) 58, 64, 80, 90–91, 114, 191, 208, 222
Viforita, m-re în Ț. Rom. 199
Vintilă v. *Corbeanu*
Viteran v. *Veterani*
Viz Ocna v. *Ocna Sibiului*
Vilcea, județ 116, 199
Virful lui Crai, cetate în Ț. Rom. 80, 86
Vlaicu, armaș 215
Vlasie, stegar 183
Vlasto Dumitrache, al doilea vistier 145, 159
Vlădescu Pirvu, vistier 93
Vlădescu Șerban, comis 55, 58, 59
Vozia v. *Oeacov*
Vrancioi, munții 181

Z

- Zărnești*, loc. în Trans., lupta de la ~ 78
Zătreanu Preda, vâtaf bănesc al scaunului Craiovei și căpitan 111, 121
Zenta (Seantea), loc. în Iugoslavia, lupta de la ~ 119, 120
Zmucilă Savin, postelnic în Mold. 185

Cuprinsul

	<u>Pag.</u>
<i>Studiu introductiv</i>	5
<i>Avertissement</i>	43
Istoria domniei lui Constantin Basarab Brîncoveanu voievod (textul și aparatul critic)	49
Predoslovie	51
CAP. 1. ¹ — Pentru domnia luminatului domnu și prea înălțatului creștinului domn Țării Rumânești Io Costandin Brîncoveanu Basarab voievod	51
CAP. 2. — Pentru domnia lui Șarban vodă, unchiul mării sale, cîți ani au domnit și de moartea lui	55
CAP. 3. — Cum după moartea lui Șarban vodă toată boerimea s-au strînsu la mi- tropolie de au făcut sfat pentru alegire domnici	56
CAP. 4. — În ce chip rădicarea și în nălțarea domnului Costandin vodă au fost . .	56
CAP. 5. — Cum după ce s-au așăzat domnu, au trimis boeri în toate părțile, pre uniș la Poartă, pre alții la pașa serascheriul, ce era cu oștile la Baba, pre alții la hanul, de s-au făcut toate isprăvile domniei	57
CAP. 6. — Cum au venit domnului poruncă de la împărăție în anul dinții al domnici de s-au dus la Cerneți cu cităva oaste într-ajutor oștilor turcești ce era acolo, și de alte porunci ce era a face și cum venirea nēmților s-au întîmplat în țară a intra	59
CAP. 7. — Cum au trimis nēmții sol la Costandin vodă, făcîndu știre că vor să între în țară și apoi măriia sa încă asemenea boeri soli au început a trimite la nēmți cu răs- punsurile solilor ce veniia de la nēmți	60
CAP. 8. — Cum s-au sfătuit domnul cu boerii pentru cele multe și peste puțință cêreri și pohte ale nēmților, care cerea să-i odihnească, să nu calce țara, să o strice. . .	63
CAP. 9. — Cum s-au dus prințepul de Baden la Beciu și au lăsat în locul lui <pe> Hai- zler ghenăriul cu oștile în țară și cum au trimis domnul boeri la Poartă de au făcut știre că nēmții au coprins țara.	64
CAP. 10. — Cum s-au rădicat domnul de la Cotrăceni cu toată boerimea și cu toa- tă gloata, de s-au tras în jos ca să nu să împreune cu nēmții	66
CAP. 11. — Cum au mersu Haizler ghenăriul de s-au împreunat cu domnul la Drăgănești.	68
CAP. 12. — Cum au venit domnului veste de la calga sultan că vine în țară cu tătari și i-au trimis boeri înainte, apoi și măriia sa au mers de s-au împreunat cu iel.	69
CAP. 13. — Cum după ce au făcut domnul Boboteaza la Piscupiia de la Buzău, s-au	

¹ Tabla de materii (pe capitole) pentru cap. 1—87 este redată după alcătuirea lui Stan logofețelul (1731) păstrată în K² (ms. 5463).

	<u>Pag.</u>
sculat de au venit în București la scaun, pentru că eșind nēmții din țară, tătarii încă au eșit	71
CAP. 14. — Cum au venit domnului poruncă de la Împărăția Turcului ca să să gătească de oaste și să meargă cu Tucheli și cu oști turcești, tătărăști, în Ardeal	72
CAP. 15. — Cum au purces domnul de la Potlogi și au ajunsu oștile turcești, tătărăști și eruții la Podul Hrizii	76
CAP. 16. — Cum au intrat oștile în Ardeal cu toate capetele cele mari, adecă saraschériul, sultanul, craiul și domnul, prin loc rău și strimtu și cu mare nevoe și cum s-au lovit cu nēmții	77
CAP. 17. — Cum au prinsu pre Haizler viu în război și pre alții din căpetenii, fără cei mulți ce au perit	78
CAP. 18. — Cum au adus capul lui Costandin Bălăceanul la Costandin vodă	79
CAP. 19. — Cum au început ungurii a să inchina la Tucheli craiul, văzind izbînda Turcilor	80
CAP. 20. — Pentru coronația lui Tucheli cum s-au coronat a fi craiul Ardealului, i proci	82
CAP. 21. — Cum au venit capigi-bașa împărătesc de au adus caftane serascherului, sultanului, craiului și domnului de l-au înbrăcat pentru izbînda ce au făcut	84
CAP. 22. — Cum că la conacul de la Ferighihaz s-au strins toți pașii și sultanul și craiul și domnul la pașa sarascheriul de s-au sfătuit a să trage în jos, pentru oștile nemțești ce venia din sus asupra lor și pre Costandin vodă l-au rinduit să meargă să fie de pază la gura Teleajenului	85
CAP. 23. — Pentru eșirea oștilor den Ardeal, viind iarăși în țară și pentru Tucheli cu ce vrăjmășie pre urmă asupra creștinilor s-au arătat	86
CAP. 24. — Cum s-au rădicat domnul de la Ploești de au venit la satul mării sale la Tătărani, unde și alte toate oștile au venit	88
CAP. 25. — Pentru lăcuste cînd au venit în țară de făcea multă stricăciune și pentru venirea boerilor soli de la Beci și pentru moartea lui Iordache spătariul	90
CAP. 26. — Cum că la al patrulea an al domnului Costandin vodă cîndu au fost vara, au mersu măriia sa la Tirgoviște	91
CAP. 27. — Pentru Staico păharnicul ce era viclean țării de multă vreme cum că s-au rădicat de la Moldova și au mersu la Poartă ca să facă piră lui Costandin vodă, umblind și el după domnie	92
CAP. 28. — Pentru judecata și moartea lui Staico păharnicul în ce chip au fost	95
CAP. 29. — Cum că au venit poruncă de la împărăție lui Costandin vodă să gătească zaharële și conace, că veziriul însuși cu hanul denpreună va să vie în țară să treacă în Ardeal	97
CAP. 30. — Cum că au venit domnului poruncă al doilea rînd să rinduiască conacele în sus pre Baltă pînă la Cerneți și pentru mergirea mării sale împreună cu vizirul pînă la Dîiu	99
CAP. 31. — Pentru venirea doamnei Mării din Moldova	101
CAP. 32. — Pentru a tătărilor iarăși venire prin țară	101
CAP. 33. — Pentru trimiterea boerilor la Odriiu	103
CAP. 34. — Pentru mergirea domnului la cetatea Gladovii din poruncă împărătescă	104
CAP. 35. — Pentru a hanului iarăși venire prin țară	107
CAP. 36. — Pentru trecirea împărăției prin țară și pentru călătoria domnului de au mers înaintea împăratului sultan Mustafa	108

CAP. 37. — Pentru conacele împărăției, care pre unde au fost anume pînă la Turbul, unde au trecut împărăția decindea la Nicopoe	111
CAP. 38. — Cum au venit într-acest an multe porunci de la împărăție, cereri de bani și de altele de au venit țara la mare greu și de trecirea tătarilor prin țară și de mergirea domniei la Tîrgoviște.	112
CAP. 39. — Cum au mersu împăratul sultan Mustafa la Beligrad și războiul ce au făcut turcii cu nemții	114
CAP. 40. — Pentru zidiri ce au făcut măriia sa și alte lucruri care le-au săvîrșit într-acest an	116
CAP. 41. — Pentru nevoile ce s-au întimplat într-acest an țării de la turci și pentru călătoria domniei ce au călătorit la Cerneți și de războiul ce l-au avut turcii cu nemții și estimpu	117
CAP. 42. — De mergirea domniei din Tîrgoviște la București, viind agă de la împărăție cu caftan	122
CAP. 43. — Pentru alte zidiri și sfinte biserici ce au mai făcut măriia sa și printr-alte țări, și alte ce s-au mai întimplat într-acest an și de mergirea mării sale iarăși la Tîrgoviște.	124
CAP. 44. — Pentru pristăvirea dumneai jupnésiei Stancăi Brîncoveanu-Cantacuzino, maica mării sale lui Costandin vodă	127
CAP. 45. — Cum au venit domnului poruncă de la împărăție ca să dea 1000 de cară și 700 de salahori ca să meargă să fiie pentru deșărtarea Cameniții	127
CAP. 46. — Pentru facerea mănăstirii Brîncovénilor	128
CAP. 47. — Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să mai dea 200 de cară la Ibraim pașa pentru deșărtarea Cameniții și pentru moartea ginerului mării sale Scarlat vel păharnic	129
CAP. 48. — Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să dea 600 de boi și 300 de vaci la cruții ardeleni și pentru cetatea Cameniții cum că o au dat turcii lésilor	129
CAP. 49. — Pentru purcedirea mării sale lui Costandin vodă din Tîrgoviște la București pă unde au venit	130
CAP. 50. — Pentru solul nemșesu ce au trecut prin țară mergînd la împărăție și ca să să gătească măriia sa Costandin vodă să meargă la oaste înaintea nohailor și pentru nunta fiicii mării sale doamnei Saftii și pentru zarva ce au început a face Dumitrașco Corbeanul	130
CAP. 51. — Pentru lăcomia unuia chihaia și pentru a dooa domnie a lui Costandin vodă sin Ducăi vodă la Moldova	133
CAP. 52. — Pentru așzămîntul ce s-au făcut ca să dea țara dăjdile de 4 ori într-un an	134
CAP. 53. — Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să meargă să să afle lingă hanul	135
CAP. 54. — Pentru niște boeri moldoveni ce au trecut din Moldova de ceasta parte, de răul lui Costandin vodă Duca	135
CAP. 55. — Pentru solul Englezului ce au venit de au trecut pîn țară din poruncă împărătească	137
CAP. 56. — Pentru trimiterea Radului stolnecul în Țara Ungurească	139
CAP. 57. — Pentru mirul ce au făcut Dositheu patriiarhul Ierusalimului aici în țară	140
CAP. 58. — Cum că au venit domnului poruncă de la împărăție ca să trimită oștile la Isuf pașa sarascherul, la Ismail	142

	<u>Pag.</u>
CAP. 59. — Pentru mergirea domniei la Odriiu	143
CAP. 60. — Pentru moartea muftului și pentru zarva ce să făcuse atunci între turci	146
CAP. 61. — Pentru scoaterea din domnie a lui Costandin vodă Duca din Moldova . .	148
CAP. 62. — Pentru mergirea domniei din București la Tirgoviște	149
CAP. 63. — Pentru Cantimirești în ce chip să rădica a lua domnia țării aceștia . .	149
CAP. 64. — Pentru vezirîia lui Hasan pașa caimacamul și pentru punerea la loc a adaosului haraciului.	150
CAP. 65. — Pentru trimiterea Cornii vel ban i Ștefan Cantacozino vel pãharnic la Poartã	151
CAP. 66. — Pentru nunta fiicii mării sale doamnei Aneștii	151
CAP. 67. — Pentru vezerîia lui Mehmet pașa Calailul	152
CAP. 68. — Pentru trimiterea lui Ștefan Cantacuzino vel pãharnic al doilea rin- du la Poartã și pentru vizirîia lui Mehmet pașa care fusese și capitan pașa.	153
CAP. 69. — Pentru maziliia lui Mihai vodă din Moldova	154
CAP. 70. — Pentru trimiterea lui Ianache Văcărescul vel agă i a lui Drãghici Cimpineanul la Poartã	154
CAP. 71. — Pentru solul ce au venit din Moldova aicea anume Bogdan hatmanul și pentru trimiterea gineriului mării sale Șarban vel stolnic, sol în Moldova	154
CAP. 72. — Pentru mergerea mării sale lui Costandin vodă de la Tirgoviște pînã la Rimnic mănăstirea, umblind tot în ospete pre la casele boerilor	155
CAP. 73. — Pentru căsătoria cu nuntã mării sale lui Costandin beizadea, întiiul născut fiu al mării sale lui Costandin vodă	156
CAP. 74. — Pentru cum au venit domnului veste de la Poartã pentru scoaterea din vizirîie pe Mehmet pașa vizirul, puindu în locul lui vizir pe silictar Ali-pașa și pentru mergerea mării sale la Obilești	157
CAP. 75. — Pentru cum au venit domnului poruncã de la împărăție cu un capigi- bașa ca să dea măriia sa Costandin vodă din haraci innainte pentru măriia împără- tească 100 de pungi	158
CAP. 76. — Cum au venit domnului poruncã de la împărăție ca să dea 200 de pungi de bani, să facã slujbã împărăției și pentru mergerea domnului la Tirgoviște și pentru moartea pãrintelui macariotatos, patriarhul Ierusalimului și pentru punerea în locul lui alu patriarhu, pre sfinția sa pãrintele Hrisanth	159
CAP. 77. — Pentru purederea mării sale din Tirgoviște la București dupã curã- țirea boalei ciumei și porunca împărăției să meargã măriia sa vodã la cetatea Tighinei sã o dreagã; pentru sosirea la București a patriarhului Ierusalimului, pãrintele Hri- santh ²	160
CAP. 78 ³ — Pentru tirnosaniia mănăstirii lui Sfele Gheorghe, din București în ce chip au fost	162
CAP. 79. — Pentru mergerea domniei la Tirgoviște și pentru domnia lui Mihai vodă din Moldova și pîntru maziliia lui Cantimîr vodă din domnie	164
CAP. 80. — Cum au venit domnului poruncã de la împărăție ca să trimiță banii haraciului deplin, neluindu în seamã cheltuiala ce au cheltuit la lucrul cetății Benderu- lui	165
CAP. 81. — Pentru trimiterea de banii haraciului și pentru venirea solului de la Mihai vodă, domnul Moldovii și pentru trimiterea Radului Goleșcului vel elucer, sol la Moldova și pentru moartea pãrintelui Theodosie mitropolitul țării și pentru punerea	

² Titlul cap. 77 lipsește din manuscris, alcătuirea lui aparține editoarei.

³ Numerotarea capitolelor 78—87 e greșită în manuscris.

	<u>Pağ.</u>
În locul lui arhieru și vlădică pre sfinția sa părintele Anthim, episcopul Rîmnicului	166
CAP. 82. — Cum au venit domnului poruncă de la împărăție ca să dea măriia sa 1500 de salahori și 220 de cară și 60 de toporași să meargă să lucreze la cetatea Benderului fără plată și pentru altă poruncă ce au mai venit ca să mai dea măriia sa afară dintr-acești salahori i cară, i oameni, însă 500 de salahori și 100 de cară și 40 meșteri de lemn. Și pentru altă poruncă ce au mai venit ca să dea măriia sa Costandin vodă din banii haraciului înainte 142 de pungi de bani, adică haraciul pă jumătate . . .	168
CAP. 83. — Pentru nunta cocoanii mării sale lui Costandin vodă Basarab cei de a șasea, anume Balașa	170
CAP. 84. — Cum au venit domnului poruncă de la împărăție cu un agă al vizirului silam-agasi, anume Ibrăiam aga Halvagiul și cu ferman împărătescu ca să dea măriia sa Costandin vodă banii de adaosul haraciului toți deplin, pungi 180, aducînd acest agă mării sale lui vodă dar de la vizirul un hangear foarte scumpu și pintru căsătoria al doilea fiu al mării sale anume Ștefan și pentru căsătoria feciorului lui Șarban vodă și pentru niște pietri ce au căzut din trăznet în județul Buzăului	171
CAP. 85. — Pentru purcedirea sfinții sale părintelui patriarhul Alixandriianul, chir Ghirasim, de aici din țară cătră eparhiia lui și pentru trimiterea lui Ianache Văcărescul vel paharnic la Poartă.	173
CAP. 86. — Cum au venit domnului poruncă de la împărăție cu ferman ca să dea măriia sa Costandin vodă din suma banilor haraciului pungi 140 și pentru 250 de care și 70 de salahori să meargă să lucreze la cetate la Oru și pentru trimiterea ginerului mării sale Iordache Crețulescul, vel agă, la Poartă, ducîndu banii haraciului la miriia împărătească.	174
CAP. 87. — Pentru lipsirea de domnie a lui Mihai vodă din Moldova	175
CAP. 88 ⁴ — Cum au venit poruncă mării sale să trimită salahori să lucreze la cetățile Brăilei, Giurgiovului și la Cetatea Albă; trimiterea Radului Golesecu, mare vornic, să fie la Poartă purtător de grijă; venirea la București a solului lui Neculae vodă din Moldova, anume Chiriță Hurmuzachi, vameșul cel mare. Trimiterea solului mării sale Gheorghie Castriotul, biv vel comis, la Nicolae vodă în Moldova. Altă poruncă de la Poartă să dea 150 de cară pentru cetatea Voziei. Mazilirea vizirului și înlocuirea lui cu Numan pașa, feciorul Chiuprului.	175
CAP. 89. — Ferman împărătesc pentru trimiterea haraciului la Bender și de schimbarea vezirului	177
CAP. 90. — Trimiterea la Poartă a Radului Dudescu vel sluger; vestea cum că Împărăția Turcului va face oaste împotriva moscalilor; cererile nesățioase ale turcilor de lemne, cai și bani de la măriia sa	178
CAP. 91. — Aici să însemnează purcederea domnului la oaste, trimiterea lui Gheorghie Castriotul comisul den porunca Porții la moscali și fuga Tomii Cantacuzino vel spătar către aceiași moscali.	179
CAP. 92. — Aicea să însemnează cea den poruncă învirtejire a domnului în scaunul Tirgoviștii și venirea Tomii cu Ren ghenăriariul la Brăila și războiul ce au făcut turcii și pacea cu moscalii	182
CAP. 93. — Aici însemnează învirtejirea turcilor de la război și poruncile cele grele ce în urmă domnului și țării au venit	186
CAP. 94. -- Aici să însemnează trimiterea boerilor înainte vezirului ca să facă jalbă pentru slăbiciunea și neputința țării.	187

⁴ Titlurile cap. 88—90 lipsesc, alcătuirea lor aparține editoarei.

CAP. 95. — Supărarea ce brăilenii au făcut domnului și țărâi pentru prada și stricăciunea ce au făcut moscalii la Brăilă	188
CAP. 96. — Aici însemnezu pentru huzmetul ce au cerut veziriul pentru învrtejirea din oaste și în ce chip se-au dat	189
CAP. 97. — Aici însemnezu cele ce la anul 24 s-au întâmplat și cum se-au chivernisit, începând dă la mazilia lui Mehmet pașa Baltagiul și vezirlicul Ghiurgî Isuf pașii și trimiterea lui vel logofăt la Țarigrad	192
CAP. 98. — Purcederea domnului din Tirgoviște în București și înnoirea păcii ce au făcut tureii iarăși cu moscalii.	195
CAP. 99. — Aici să însemnează că conoșcînd domnul cum s-au mai liniștit lucrurile, socotit-au să facă nunta fiicăi mării sale Smaragdiei	196
CAP. 100. — Poruncile ce au venit domnului în urma păcii cei de a doao	197
CAP. 101. — Aici pentru o pomenire să însemnează zidirile ce au făcut prea creștina doamnă a acestui luminat domnu	198
CAP. 102. — Mergerea domniei din București la Tirgoviște și altele ce s-au întâmplat	199
CAP. 103. — Începerea anului al 25 domniei luminatului domnu Io Costandin Băsarab voevod.	200
CAP. 104. — Poruncile ce după ce s-au stricat pacea domnului au venit și furtuna cea ticăloasă a craiului șfețescu	201
CAP. 105. — Între acestea toate cade-să să scriem și furtuna cea ticăloasă a craiului șfețescu, ce dă la cei ce nădăjduia ajitori i-au venit, pentru o pomenire	202
CAP. 106. — Poruncile ce în cită vreme au fost Poarta fără veziri, domnului au venit	207
CAP. 107. — Pacea ce iarăși au făcut tureii cu moscalii și cele ce au urmat în urma păcii în țeară supărări dă la turei	208
CAP. 108. — Mergerea domniei la Tirgoviște și cele ce s-au întâmplat cit au șazut acolo	210
CAP. 109. — Dă aici să începe a să scrie cele ce la anul al 26 ⁶ din domnia mării sale s-au întâmplat	211
CAP. 110. — Mutarea domniei din scaonul Tirgoviștii.	212

Istoria de taină

CAP. 1 ⁶ — Pentru purcederea mării sale din Tirgoviște la București	213
CAP. 2. — Nunta ce au făcut domnul cu fiica mării sale cea dă a patra, doamna Safta și altele ce au urmat atunci în grabă după nuntă.	213
CAP. 3. — Eă aici încep a scrie cele ce la anul al 13 al domniei mării sale lui Costandin vodă s-au întâmplat și cum dă prea înțeleptul acesta domnu s-au chivernisit	216
CAP. 4. — Pentru trimiterea la Poartă a lui Șarban Greceanu vel vistier să se afle pentru trebile țării și pentru porunca împărăției să meargă domnul la cetatea Bende-rul să o dregă	217
CAP. 5. — Aici încep a scrie mergerea domnului din poruncă la Odriiu și cele ce se-au întâmplat acolo și cum se-au chivernisit și dă ce i-au fost ducerea după cum se-au înțeles și învrtejirea iarăși cu fericire în scaon	217

⁶ În manuscris 25.

⁶ Titlurile cap. 1, 4, 13—15, 17—18 lipsesc din manuscrisul L, alcătuirea lor aparține editoarei.

CAP. 6. — Aici însemnezu cele ce după venirea domnului în scaon se-au întâmplat, începînd dă la mazillia lui sultan Mustafa și împărăția frăține-său sultan Ahmet	223
CAP. 7. — Aicea însemnezu cele ce s-au întâmplat după mērgerea împărăției la Tarigrad și trimiterea lui Ianache Văcărescul vel agă la Poartă	224
CAP. 8. — Aicea încep a scrie cele ce la al 17 an al domniei mării sale s-au întâmplat și cum dă mărie sa s-au chivernisit	225
CAP. 9. — Aicea însemnezu că avînd domnul o fărîmă dă liniște și viînd și vremea cea holărită a nunții a fiicai mării sale care era logodită după feciorul lui Iordache Russet vistiiarnecul, anume Necolae postelnicul, au trimis dă le-au făcut știre ca să vie să săvîrșească nunta ; și altele ce s-au mai întâmplat după nuntă	226
CAP. 10. — Și aceasta să însemnează ca să să știe <pentru lipsirea de domnie a lui Mihai Racoviță și înălțarea în domnie a lui Antiohie Cantimir> ⁷	228
CAP. 11. — Aicea însemnezu că avînd domnul ceva răsufu și cunoscînd puțină liniște dăspre Poartă, făcînd și sfînta mănăstire a Rimnecului și 2 pivnițe dă piatră la Sărata, s-au îndemnat denpreună cu toată boerimea și cu casa mării sale și au mersu loema pină acolo dă le-au văzut.	228
CAP. 12. — Dă aici încep a serie cele ce s-au întâmplat în anul al 18 din domnia mării sale și cum se-au chivernisit	229
CAP. 13. — Pentru mazillirea veziriului Baltagi Mehmet pașa și pentru zidirea mănăstirii Sfeti Gheorghie din București	231
CAP. 14. — Pentru cererea de bani a veziriului și pentru zidirea caselor de la Doicești pentru fiul mării sale celui mic, lui Mateiaș.	231
CAP. 15. — Pentru veziriul cel nou Ali-pașa pentru preumblarea mării sale la viile de la Pitești	232
CAP. 16. — Aici încep a scrie cele ce la anul 19 al domniei sale se-au întâmplat și cum dă prea înțeleptul și prea creștinul acesta domnu s-au chivernisit. <Pentru nesățioasa cerere de bani a Împărăției Turcești> ⁷	233
CAP. 17. — Pentru porunca împărăției ca să mcargă măria sa cu toată boerimea și toată slujitorimea la Bender, să facă celatca de acolo ; pentru venirea aici în țară a patriarhului Ierusalimului părintele Hrisanth și pentru mazillirea domnului Moldovei Antiohie Cantemir	234
CAP. 18. — Pentru dăruirea boiarilor ce au slujit domnului și țării la Poartă și pentru cererea de bani a Împărăției	237
<i>Lista ilustrațiilor</i>	251
<i>Glosar</i>	253
<i>Indice</i>	260

⁷ Cuvintele din paranteze lipsesc în manuscris, ele se datoresc editoarei.

Redactor: NEONILA PEATNIȚCHI
Tehnoredactor: ELENA BABI

Bun de tipar 18.03.1970. Hîrtie scris I A format 16/70 × 100, de 80 G/m². Coli de tipar 17,50. C.Z. pentru biblioteci mari, 9(498.1) «1688:1714» (0031) C.Z. pentru biblioteci mici 92 (Brîncoveanu (498.1) (Constantin)

Întreprinderea poligrafică «Informația», București, str. Brezoianu, nr. 23—25, Republica Socialistă România

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA